Dictionary of Ibo language : English-Ibo
Lagos : Church Missionary Society Bookshop, 1923.

Find this Book Online: https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Public Domain in the United States, Google-digitized

We have determined this work to be in the public domain in the United States of America. It may not be in the public domain in other countries. Copies are provided as a preservation service. Particularly outside of the United States, persons receiving copies should make appropriate efforts to determine the copyright status of the work in their country and use the work accordingly. It is possible that current copyright holders, heirs or the estate of the authors of individual portions of the work, such as illustrations or photographs, assert copyrights over these portions. Depending on the nature of subsequent use that is made, additional rights may need to be obtained independently of anything we can address. The digital images and OCR of this work were produced by Google, Inc. (indicated by a watermark on each page in the PageTurner). Google requests that the images and OCR not be re-hosted, redistributed or used commercially. The images are provided for educational, scholarly, non-commercial purposes.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

AFRI LLS
496.33232
D554
1923

DICTIONARY OF IBO LANGUAGE

English-Ibo

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

DICTIONARY

OF

IBO LANGUAGE.

ENGLISH-IBO.

LAGOS.
CHURCH MISSIONARY SOCIETY BOOKSHOP.
1923.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

EXETER, ENGLAND:
Printed by JAMES TOWNSEND & SONS,
Little Queen Street.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google
Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

PREFACE.

BEYOND the compilation of Vocabularies nothing was attempted in the way of a Dictionary until about the year 1906, when an Ibo-English Dictionary of 306 foolscap pages, type-written, was issued owing to the liberality of the late Hon. L. E. Portman. In 1913 the Government Anthropologist, Mr. Northcote Thomas, published an English-Ibo and Ibo-English Dictionary in one volume.

While the Union-Ibo Version of the Bible was being prepared, the Assistant-Translator, Mr. T. D. Anya-egbunam, was asked to make a list of new words as they occurred. Many additions were made to the list by the late Archdeacon Dennis, and by other Missionaries as they supervised the work from time to time. It was then decided to prepare a Dictionary for the use of English-speaking people, with the object of encouraging them to learn the language of one of the largest, if not the largest, of the tribes in Nigeria. The Outline Dictionary of English words, by A. C. Madan, prepared for students of African languages, was then taken as the basis of work, and in 1913 this selection of words was completed. Archdeacon Dennis was asked to

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

revise the work and to see it through the Press during his furlough in England. On August 1st, 1917, the ship in which he was travelling with his wife was torpedoed off the coast of Ireland and the Archdeacon lost his life, and the MSS., together with his baggage, disappeared. Towards the end of August a fisherman found the box containing the MSS. on the shore near Towyn, Wales, where it had been washed up. He found a letter inside with an address, to which he sent the MSS., and in this way they came into the hands of Mrs. Dennis. The edges of the paper had been worn by the action of the water, but most of the writing was legible, and the rest which was a little difficult to decipher was copied out by Miss Beswick, one of our C.M.S. Missionaries.

The attention of readers is directed to the following notes :—

As far as possible Ibo is written phonetically, and any attempt to read it as if it were English would be unintelligible.

(1) The vowels are pronounced generally as in Italian, viz. :

a, short as in mat.

a, long as in raft.

e, short as in net.

e, long as a in late.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

i, short as in fit.

i, long as ee in seem.

o, short as in pot, and ọ as aw in hawk.

o, long as oa in oak.

u, short as oo in rook.

u, long as oo in room.

(2) The following consonants call for special attention :

b (written also gb and bw), a combination of b and w sounds.

gh, a guttural r as in German, or gh in Arabic.

ṅ, initial or medial as ing in sing but pronounced with a vowel as one syllable.

h, w, y, are used to represent not only the English sounds but other nasal sounds which are sometimes written nh, nw, and ny.

m and n, as initial letters, are sometimes duplicated and are pronounced something like in of the word ink only more gutturally.

M is the only consonant used to close a syllable, and it is very frequently nasalised with a peculiar humming effect.

(3) The tones need particular study. There are three which are distinguishable without much difficulty, viz., the high, middle and low. The high is

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

usually marked with an acute accent (′), the low with a grave accent (‵), and the middle is left unmarked. Sometimes in one syllable there are two tones. The meaning of the word depends on the tones while the spelling remains the same. In addition to tones the accent in some cases alters the meaning of the word. It is necessary to listen carefully and to imitate exactly both tones and accents to be understood easily.

For further information the reader is referred to a valuable Study of Tones, by Mr. Northcote Thomas, in Part VI. of his Anthropological Report on the Ibo-speaking peoples of Nigeria.

(4) It will be noticed that the equivalent words used in the Onitsha, Bonny, Aro-chukwu and Ungwana dialects are given more or less in this order, but to avoid confusion they have not been specially marked. Often it is found that words are known in three of the dialects though not used uniformly. The words used in the Ungwana dialect appear to be less in common with other Ibo dialects.

(5) For many reasons it has not been found possible to revise the MSS. as fully as they demanded, but it is hoped that what has been done will form the nucleus of a much more comprehensive list of words which will be included when a further edition is called for.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(6) The publication of the Bible and other books in what is known as Union-Ibo is an attempt, which has proved successful beyond anticipation, to use words which are understood in the four leading dialects of Ibo, while maintaining the native idiom which is common to all. Such a statement is necessary to remove the misconception that Union-Ibo is a kind of Esperanto which is unintelligible without special study or unrecognisable as Ibo to ordinary natives of the country.

S. R. SMITH.

C.M.S., ONITSHA,
1923.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

ENGLISH—IBO DICTIONARY.

A, *ind. art.* òfú; otù; otùké; ọlí; nání; ónu.

Aback, *adv.* àzú; n'àzú; r'èzú; ùkùtà-àzú. Ọ nalu azu, He went backward.

Abaft, *adv.* nèkwùm; n'ísí-úbọ́; r'úkwù-ubọ. Ọ nọ n'ekwum, He sat abaft.

Abandon, *v.t.* rápù; ƀánárí; sápù; sátù; hápù; ghakọ. Ọ rapulu ọlu ya, He abandoned his work.

Abandonment, *n.* nrápù; nƀánárí; nsápù; nsátù; nhápù; àghákọ.

Abase, *v.t.* búdà; búdà n'àní; búdàtá; wédà n'ànì wédàtá; wédà n'àlà; wédà r'àlè.

Abasement, *n.* nbúdà n'ànì; nwédà n'àlà; ńbúdàta; nweda r'ale; ńwédàtá.

Abash, *v.t.* ményé ífélé n'írú; mé íhéré n'íhú, méyé íhéré n'íhú; mé kà átú(a) égwù; ƀágwòjú ányá; ƀá ghálí; ƀá bárí.

Abate, *v.t.* bènátá; bìlátá; ná ànì; lá àlà; lá àlè; ná ndènè. Ebili benatalu n'ututu a, The storm abated this morning.

Abatement, *n.* nbènátá; nbìlátá; nbépù; nrúbènáta; nhúbìlátá; ngúbènátá; ngúbìlátú.

Abbreviate, *v.t.* bú(e) nkénké; bé nkénké; bí(e) ntìsi; bì(e) nkpúnkpú. Ebena okwu i nkenke ri nne nke madu managhọta, Don't abbreviate your words too much so that people will not understand.

Abdicate, *v.t.* sí n'ọ́nọ̀dù lídà; pú n'ọ́nọ̀dù; rápù ọ́nọ̀dù; hápù ọ́nọ̀dù. O si n'ọnọdu eze ọ nọ lida, He abdicated the throne.

Abhor, *v.t.* kpọ́ ásì; sọ́ óyí; sọ́ ìzízé; mé ìzízé; sọ́ nsọ́. Ndi-Ibo neme ìzízé esu, Ibo people abhor the millipede.

Abhorrence, *n.* ikpọ́ ásì; isọ́ óyí; ọ̀súsọ́ óyí; isọ́ ìzízé.

Abide, *v.i. or t.* bí; bili; biri; nọ̀dú; chèlú; chèré.

Abiding, *adj.* dí ọ́kpú; dí ọ́kpúndè; dí ọ́kpú-tọ̀lú-ọ́kpú; nké natọ̀ àtọ̀; nké nadíté aká; di ébè-èbè; dí ébìghèbì; dí éƀùgh-èƀù; dí álíghlí-mƀè.

Ability, *n.* íké; ídí-íké; ínwé úmé; ighọta ife; ínwé úchè; ínwé échìchè; ínwé ọ̀rìrì. Ọ nwelu uche rinne, He is a man of much ability.

Able, *adj.* dí-íké; nké púlú ímé ífé; nké púrú ímé íhé; nké púlú òkò; nké nwélú íké; nké nwéré íké.

Abode, *n.* óbì; ebe-obíbí; únọ̀; úlọ̀.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Abolish, *v.t.* wépù; kpóchàpù; kpópù. Ọ kwesili ka ekpochapu ili ngo, Bribery ought to be abolished.

Aborigines, *n.* ndi-mbú; ndi-ḅó; ndi-mbè óchiè; ndí mbè óchìnà; ndí ọ́kpú-ànì; ndí-íká; ndí nkì-àká.

Abortion, *n.* òkwúkwó ime; íkwó ímé; ímúkwó nwá; ímébì ímé; íbíbì ímé.

Abound, *v.i.* bá úbá; túkpólú; nyí-ànyì; dí ntútú. Anwunta balu uba n'ebe a, Mosquitoes abound here.

About, *prep.* òkìlìkílí; ọ̀kọ̀lọ̀kọ̀lọ́; ḅuruḅuru; "ghali, ghari, and rube or hube are added to verbs to express 'about.'"

Above, *prep.* enu; elu; n'isi; r'isi; nenu; n'elu; r'elu.

Abscess, *n.* éfífí; ésúsó; étútó; ifé-ófífí; ife ósúsó; ihe-ótútó; àtù; óké-àtù; àḅà. Akawarọ ya ife-ofifi ya, His abscess has not yet been cut.

Absent, *v.i.* anọ̀gh; nìrí; anọ̀rọ̀; pú. Imelime umu aka anọrọ n'akwukwọ nnyafu, Many children were absent from school yesterday.

Absolve, *v t.* tọ́pù; rápù; wucha; ḅaghalu; baghara; wuchapu; ḅughari.

Absorb, *v.t.* mí; lá; láchá; rá; ráchá. Akwa nka gami mili rinne, This cloth will absorb much water.

Abstain, *v.i.* ḅòchí; ḅóbìdó; bochigha; ḅopu; napu; nara; sepu aka; sọ nsọ; punata; sepu eka.

Abundance, *n.* ùjú; ùgwùlúgwù; ùbá; ọ̀dọ́; òjújú.

Abundant, *adv.* ọ̀tútú; dí-ọ̀tútú; ìmèlímè; dí ìmélímè; ìmìlìkítí; ǹtútú; di ǹtútú; di-ọ̀dọ́. N'oge owuwe-nni ayi nwelu imelime ji, In harvest time we have abundant yam.

Abuse, *n.* nmétọ̀; nmélù; émélù; nkwútọ̀; nkwúlù; akálù.

Abuse, *v.t.* métọ̀; mélù; kwútọ̀; kálù; kpọ́ íyí; kwú ìkwù; kọ̀chá.

Accept, *v.i.* wèlú; nàrá; nàlú; nàtá. Ọ yọlum ka mnalu ọji, He asked me to accept a present.

Accident, *n.* ọ̀ghọ́m; ìnyó; éyí úchè; ámá-úmá. Neyi uche madu si n'osisi da, By accident a man fell from the tree.

Accompany, *v.i.* sònyélú; yìlí; sòró; yìrí; yìkọ́.

Account, *n.* ngúkọ́; npiákọ́; ọ̀gúgú; ọ̀gúgú ọ́nú; ọ̀gúgú ọ́gú; nḅàkọ́; ikọ akukọ.

Accoutrements, *n.* ékíké ndí ágha.

Accusation, *n.* ébó; èbùbó. Kedu ebubo ebolu nwoke a? What accusation was brought against this man?

Accuse, *v.t.* bó ébó; bó èbùbó.

Accuser, *n.* ónyé ébó; ónyé èbùbó.

Accustom, *v.t.* mechi ife anya; mé árú; me ahu; mé èlègèdè; mélí.

Acquit, *v.t.* rá; rápù; kpépùtá; hápù. Onye-ikpe rapulu onye nga, The judge acquitted the prisoner.

Across, *prep.* ùfiè; ùfèsí; ófè; ntíkà. Ọ tọbọlu osisi n'ufie unọ, He placed the stick across the house.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Act, *n.* òmúmé; nmúmé.

Act, *v.t.* me.

Active, *adj.* dí-ngwá; di úkélé; dí ọ̀hùhọ̀; di gara-gara.

Add, *v.t.* gúnyé; ḅàkọ́; gùkọ́; gú; piàkọ́. Gu-a ọnu-ọgu ji, Add up the number of yams.

Adder, *n.* ágwọ́ ọ́jọ́; ájọ́ ágwọ́; aju-ani; aju-ala; abọ-ani; ebọ-ale.

Adjacent, *adj.* dí-nsó; dí ndú; dí-ndá; dí-nyátá; dí-nyábá; dí-dèbé.

Adjust, *v.t.* dózí; mézí; mémá.

Admiration, *n.* íḅá ghálí; íjú ányá; ítú n'ányá; ímé álùkòsì; ísọ́ úsọ́.

Admire, *v.t.* jú ányá; ḅá ghálí; tú n'ányá; me álùkòsì; sọ́ úsọ́. Ọmalicha afe eze sọlu nwata usọ, The child admired the beautiful clothes of the king.

Admit, *v.t.* kwélú; kwéré; kpọ́bàtá; nálú; nárá.

Adopt, *v.t.* jí lòlú nwá; jí chèré nwá; nọ̀dú ọ́nọ̀dù nwá; gúnyé nà nwá; dó kà nwá. Nwoke a ji nwa-nwa-nne ya lolu nwa, This man adopted his brother's child.

Adore, *v.t.* sékpùlú; búrú íkpèrè; tó òtùtò; bélú; bí ísí àlà.

Adorn, *v.t.* dòkwá; chọ́ ǹmá; kí ékíké; jìkwá; mézí; méchá; dózí; mémá.

Adult, *n.* ókènyè; dí nkpà; ónyé lúlú ógó; ónyé tózùrù étózù; àkpàráwà; dúrù; óchínà madu.

Adulterate, *v.i.* gwá; kúgwá; gwá áká; tínyégwá. Ikugwago manya nka mili ? Have you adulterated this palm wine ?

Adulterer, *n.* ónyé náyì ọ̀yì óbìnókó; ónyé náyì ọ̀yì ónyé nwélú dí mà-ọ̀bù ónyé nwélú nwúnyè; ónyé bí úlọ̀ nákwà íkó; ónyé bí úlò nékpé íkó.

Adultery, *n.* íyì ọ̀yì; íyì ọ̀yì ónyé nwélú dí mà-ọ̀bù nwunyè; íkwà íkó; íkpé íkó.

Advance, *n.* ọ̀gígá n'írú; ọ̀jíjé n'írú; ígá n'írú; ígá n'íhú; íjé n'írú; íjé n'íhú.

Advantage, *n.* úlù; úrù; èlèlè; ọ̀dì-nmá.

(be) **Advantageous,** *v.i.* bá úlù; bá èlèlè; nwé éfè; nwé ọ́ghélé; nwé ọ́ghéré; nwé òkpò.

Advice, *n.* ndùmọ́dú; ọ̀dúdọ́ ńtì; ọ̀dúdọ́ áká ná ńtì; ídọ́ éká na ńtì; ídù ọ́dú; idọ ńtì.

Advise, *v.t.* dú ọ́dú; dọ́ ńtì; dọ́ áká ná ńtì. Gini ka idulum ọdu ime ? What do you advise me to do ?

Adze, *n.* àgã; ífé ọ́lú ónyé ọ̀kà; ífé ọ́nwéné jì àpíchá ósísí; ihe ónyé ǹkà jì àpíchá ósísí.

Affair, *n.* ífé ómúmé; íhé ómúmé; ózí.

Affection, *n.* ùsọ́; ùtọ́; ífú nányá; iḣu nanya; ekwete ihe.

Affliction, *n.* nsòḅú; nmékà árú; ínyé áfúfú; ínyé áhúhú; íní ọ̀kpàyè; ọ̀kpàyè; ímépkà àhú; ọ̀kpài; ndọ́kásí; nsògídé.

(be) **Afraid,** *v.i.* jọ́ újọ́; tú égwù; sọ́ égwù; sọ́ ńdúdù.

After, *adv., prep. and conj.* ìkpéázú; émésiá; éméchá; éméduá; éméḅué; nàzú; ná; rá; ká . . . sì; ká . . . chà; ká . . . dù; ká . . . ḅù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Afternoon, *n.* efifie; oke-efifie; ehihie; òbúlò; ńḫèdè.

Afterwards, *adv.* émésiá; émé-chá; émédué; émébué; n'ìkpé-ázú; émékátá.

Again, *adv.* ọzọ; ọdọ; azi; kwasi; kwue; kwa.

Against, *prep.* kwasi; dide; gide.

Age, *n.* ógè-ndu; ńká; árọ̀; áfọ̀; éhọ̀; édísì; ókènyè; óchínà; àkpàráwà; árọ̀-ńdú; áfọ̀-ńdù; éhọ̀-ńdù; èdísì-ńdù. Arọ one ka i ḫalu ? What is your age ?

Agent, *n.* onye nọ ọnọdu onye ọzọ; onye bu anya onye ọzọ; ike; onye ọlu; ife ọlu; ife iji me ife; ihe iji me ihe.

Agitate, *v.t.* mé úṅàlà; mé úṅàrà; mé úkpátú; márùbé; rúrùbé; má jìjìjì; má jìgàjìgà.

Agony, *n.* nḫákà-árú; árú-mḫú; ńḫálì; árú-ọghughe; ítá ndù n'ézé; áhú-nḫú.

Agree, *v.t.* kwé; kwélú; kwéré; nwé òfú óbì; nwé otù óbì; nwo óbù nani; kwényé. Madu nine ekwenyego n'ife okwulu, All agreed to what he said.

Agreement, *n.* nkwékọ́; inwé òfú óbì; inwó otù óbì; àbà; njikọta; ọḫùḫà-ndù; íbà-ndù.

Agriculture, *n.* ọ́lú úḫó; ọ́lú ubì; ọ́rú ubì; ọ́lú ògò.

(be) Aground, *v.i.* rílí; rílí n'ànì; shili; hiri; shili n'ani; gwudo n'ani. *adv.* n'ànì; n'àlà; n'ale. Uḫọ rili n'ubom, The canoe ran on the sandbank.

Ague, *n.* àrú-ọku; ahu-ọku; akpata-oyi; oyi-omume.

Aim (a gun, &c.), *n. and v.* òdùdò; ọ̀tùtù; nchúkwú; dó; tú; chúkwú.

Air, *n.* ìkùkù; ìfùfè; àgùgù; úférè; èfèrùbè; àgùgùgù.

Alarm, *n. and v.* ókwà; nḫámà; nkpu; má ọ́kwà; ḫá àmà; tí nkpú.

Alas, *int.* éwù ! èwé ! éwó ! ókókókó ! ólólóló ! pai ! éhí ! nhú !

Alight, *v.i.* békwàsí; biákwàsí; dákwàsí; mákwàsí.

Alike, *adv.* ofu aka afu; otù uzọ ahu; ihe di otonwa.

Alive, *adj.* dí ndù; ánwú-ánwú; ánwúgh-ánwú; dí-úkélé; dí ngwá.

All, *adj.* níné; nílé; nchá; kpámkpàm; pìlìkìtìm; dùm; ihé zárí ihé.

Alliance, *n.* nkekọ́; nmakọ; nfikọ; nchikọ; nchikọta; nkekọta.

Allot, *v.t.* kenye; ke òkè; ke ifé sitena ife nza; ke ihé sitena iti apia; ke ale sitera ime àsọ́kù; ke ànì; ke àlà; ke ale.

Allow, *v.t.* kwé; kwényé; kwóré; rápù; hápù; kwelu.

Ally, *v.t.* makọ; fiekọ; jikọ; kekọ.

Almost, *adv.* nwape; nwasi, nwa nke nta; ọfọdulu nwantinti; ọfoduru nwa nta; ọfọduru nwa-nti; nwase. Ọfọdulu nwa-ntinti ka ọ nwuru, He was almost dead.

Alms, *n.* ònyìnyé; ọ̀gọ̀ obi-ọma; onyinye-ebere; umere; afọma.

Alone, *adj.* sọsọ; sọ; sese; nani; yanie.

Along, *adv.* n'akuku; n'ogonogo; ogonogo; ogologo; ekelaka; n'ekelake; akalaka.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Aloud, *adv.* si ike; dasi-ike; rasi-ike; besi-ike; kwasi ike.

Already, *adv.* kítà; ùḅuà; ùḅúláká; ùḅú-ùḅú; ọ́nwántà.

Also, *adv.* azi; kwa; kwọ; nyelu; yeri.

Alter, *v.t.* ghá; ghá-ághá; ḅánwè; nwó; ḅàghá; nwòghá; ḅá ónwè. Eze apurọ igha iwu ani ya, The king cannot alter the laws of his country.

Although, *conj.* ọ́bù ézié nà; ọ̀búná; ọ̀búnádú.

Altogether, *conj.* nine; nile; ncha; ncha ncha; dum; kpamkpam.

Always, *adv.* mḅe nine; mḅe nile; ekpo nine; mbe-na-mbe; mbe dum; mbe ncha; ihe zari mḅe.

Amaze, *v.t.* ju anya; ju enya; ḅa ghali; ḅa bari; tu n'anya; ḅagwoju anya; me alukosi.

Amazement, *n.* iju anya; iju enya; iḅa ghali; iḅa bari; itu n'anya; iḅagwoju anya; ime alukosi.

(be) Ambiguous, *v.* nwe obi nabọ; nwe obi abua; nwe uche nabọ; nwe uche abua; ḅa ghali; tu uche; ju anya; ju enya; ḅa akọkala; ḅagwoju anya.

(be) Ambitious, *v.* nwé óké óbì; nwé óké óbù; nwé óbì úkú; nwé núkú óbì; nwé óbù uku.

Ambush, *n.* ṁbì; írú ṁbì; iche ọgu; iche ànyà; iche agha; iche anwu.

(be) Amiable, *v.* kwesi ihu n'anya; kwesi ifu n'anya; buru onye ọma; nwe afọ-ọma; nwe obi ọma; kwesi ekwete ihe.

Ammunition, *n.* ntú éḅè; nsí eḅe; mḅọ; afulu; agili; agiri; nni eḅe; nri eḅe.

Amnesty, *n.* nkwusi agha.

Among, *prep.* n'ètítì; n'ékítì; r'étítì; nime; rime.

Amount, *n.* ọnu-ọgu; ọnu-ọgugu; ọ̀rùrù; ọ̀hùhù.

Amputate, *v.t.* bé úkwú mà-ọ̀bù aka; bí úkwú mà-ọ̀bù áká; bú ọ́kpà mà-ọ̀bù éká.

Amuse, *v.t.* kpá ámú; lọ́ nlúlọ́; kpá ọ́chì; gwùrí égwú; me ife ámú; mé ihé ntọ́chì.

Amusement, *n.* ọkpukpa ámú; ikpa ámú; ilọ nlulọ; íkpá ọ́chì; ígwùlì égwú; ígwùrì égwú; imé ihé ntọ́chì; íkpá ọ́chì.

Ancestor, *n.* nnà úkú; nnádí úkú; nnà óchiè; ínà óchiè; nnà óchínà; nnà ìká.

Anchor, *n.* àrìlíká; nkpọ́rọ́ úḅọ́; ígwè íjìdè úḅọ́.

Ancient, *adj.* ḅó; óchiè; óchínà; mbè óchiè; mbe óchínà; ekpo ḅo; ìká; àká.

And, *conj.* nà; mà; ází; kwá; kwọ́; tá; wé; wélú; biá; "we, welu, ta, bia," are prefixed to verbs, *e.g.*, Ọ jelu welu ọlu n'ubi ya, He went and worked in his farm.

Anecdote, *n.* ákúkọ́; ọ́gúgú.

Anger, *n.* íwé; ọ̀nùmà; ọ́vùmà; ọ́fùmà; óbì-ọ́kú.

(be) Angry, *v.* we íwé; kó ọ̀nùmà; vú ọ́vùmà; fú ọ́fùmà; nwé óbì ọ́kú.

Animal, *n.* ánú; ánúmànù; ání.

Ankle, *n.* ìkwónkwó úkwú anì; npiájí úkwú; ákpù-úkwú; ọ̀ḅúḅá ọ́nà.

Anklet, *n.* ọ́là úkwú; ọ́nà úkwú; njá úkwú; ífé íyílí n'úkwú; íhé iḅa n'ọ́kpà; ihe iḅa n'úkwú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Announce, *v.t.* má ọ́kwà; kwúsá; sú ékwé; má ágógó; tí ọ̀génè; kú íḅúḅó; ku ọ̀génè; gwaputa; kpọ ùfiè.

Annoy, *v.t.* kpású íwé; sòḅú; kwúbá n'ọ́kú; mékà àrú; mékpà àrú; mékpà àhú; ní ọ̀kpaì.

Annoyance, *n.* nsòḅú; nkpású íwé; nmékà àrù; nmékpà àrú; nmékpà àhú; ọ́níní ọ̀kpaì.

Annual, *adj.* kwà árọ̀; kwà áfọ̀; kwà áhọ̀; kwà éhọ̀; kwà edisi; árọ̀-árọ̀; áfọ̀-áfọ̀.

Anoint, *v.t.* té mánú; té údé; te kọmfi; kpá údé; kpá mánú; rúsá ude; tási mánú; wú mánú; wúsí mánú.

Another, *adj.* ọ̀zọ́; ọ̀dọ́; nkè ọ̀zọ́; nkè ọ̀dọ́.

Answer, *v.t.* zá; zá òkù; sá; sá ókwú; sá àsà; sá úkà; in a bad sense, sá (ásìsá), to confess.

Answer, *n.* ọ̀zízà; ázìzá; ọ̀sìsà.

Ant, *n.* nwá-árúrú; dándá; élúlú; ìjélè; úlùló; ídò; árúrú-ọ́chá; áhúhú-ọ́chá; ábúsì; ákíkà; àkwú-ànì; áṅànrì; tútú-ntúànì.

Antics, *n.* nchìchè ámú; ámú nchìchè; ntọchi.

Antiquated, *adj.* óchiè; óchínà; ḅó.

Anxiety, *n.* nchèkási; nchèḅú; úchè; oke échìchè; ìchè úchè; áríḅù.

(be) Anxious, *v.* chèkási; chèḅú; tú úchè; ríḅú.

Any, *adj.* ọ̀bùnà; ọ̀bùlà; nkè ọ̀bùnà; nkè ábúná nkè; ónyé ọ̀bùnà; nke ọ́bú àbù; ifé ábúná ifé; nà; ihe ọ̀bùlà. I nwelu nni ọbuna? Have you any food?

Aperient, *adj.* nké nénúpù áfọ́; nke náchí áfọ́; nke nábá áfọ́; nke náchí elọ; nké némé ká áfọ́ gá úzọ̀.

Apologize, *v.* gọ́ àgùgọ́; sá úsà; gosi nakwalu uta; zi natara onwe madu uta.

Apparently, *adv.* n'ìchá n'ánwú; n'ìsé n'énú; n'ìḅà n'ánwú; n'ìché n'ánwú; n'ìhú ányá; n'ípùtá ifè; n'ípùtá ihwè; n'ípùtá ihé.

Apparition, *n.* mọ́; má; ọ́fù; ènwènná; ífú mọ́; íhú mọ; íhú má.

Appeal, *n.* nkpókù; nwere ikpe je n'ebe di elu; nwelu ikpe je n'ebe di enu; isi n'unọ ikpe di ani wego ikpe na nke di enu.

Appear, *v.* pùtá ifè; pùtá ihè; pùtá ihwè;, gósí ónwéyá; zí ónwéyá; biá n'ifè; biá n'ihwè; dika.

Appease, *v.t.* mé kà ndókwá dí; mé kà ùdó dí; dókwà; márí; tínyé ùdó; málà óbì.

Appetite, *n.* ágú; égú; áfó ìchọ́ nní; áfọ́ ichọ nrí; éhọ́ ichọ́ ndí.

Applaud, *v.t.* kú áká; kú éká; ku aka wetonie madu; kwényé; nákwé; nyólí; já madu sitena ikulu ya aka; ja madu sitena ikuru ya aka.

Applause, *n.* nnyólí; nkwényé; nnákwé; nbikwanye.

Appoint, *v.t.* rọ́pùtá; họ́pùtá; ká àkà; ḅú àḅà; yí éyí; yí; yí àḅà.

Apprentice, *n.* nwá-ọ́lú; ọ̀mùọ́lú; ónyé námù ọlu; ónyé námù ifé; ónyé námù ihé.

Approach, *v.t.* biálú nsó; biárú nsó; biárú ndá; biárú ndú; kpùdébé; biányátá; biányá-

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

bá; biákètè ndá; kpúdèbe nsó.

Approve, *v.t.* sọ́ úsọ́; tọ́ útọ́; kwényé; kwéré; kwényélú.

Apron, *n.* ọ̀bànté; íbé ọ̀kàlà ánàmákwási n'íhú ọkpà; ákù ívú ukwu.

Arab, *n.* onye Arebia.

Arbitrate, *v.* kpé; ḅó; dózí(e); dózí(e) ókwú; kpébè ókwú; kpébì úkà; kpébù úká.

Arch, *n.* ísí; ọ̀gwúgwọ́ únọ̀; ọ̀gwúgwọ́ úlò; ọ̀gwúgwọ́ ká útá.

Argue, *v.* lú úkà; rúhárí úkà; rúhátárí úkà; lúghálí úkà; lúlítá úkà; lúghálí ókwú. Me ya oziḅo aluna uka, Do it at once, don't argue.

Argument, *n.* ílú úkà; nrúhárí úkà; arúhátárí úkà; nlúghálí úkà.

Arm, *n.* ọ́gwè áká; ọ́ḅè áká; òhólóhó éká; ifé agha; ngwá ọ̀gù; ihé ọ̀gù; ifé ọ̀gù.

Armlet, *n.* ọ́nà áká; ọ́là áká; ọ́là éká; ọ́dú áká; njá áká; ifé iyili n'áká; ife iḅunye n'áká; ihé íbá n'aka.

Armour, *n.* ifé ágha; ifé ékíké agha; ihe ekike ọ̀gù; ihe ọ̀gù.

Armpit, *n.* ábù; ábù áká; ebu.

Army, *n.* ndí ágha; ùsù ndí ágha; ọ́tú ndí ọ̀gù; ọ́tútú ndí ágha; òtù ndí ágha; "sójà."

Arrange, *v.t.* dó édó; dó n'úsòlò; dózí(e); dó n'áhírí; dó n'ùbàlà; dókwá; dó nà ndílì; mézí; mékwámá.

Arrive, *v.i.* bialu; biaru; lu(e); ru(o); biarute; jélú; jérú; jébàtà.

(be) Arrogant, *v.* pákó npákó; mé ngàngà; gàlá ngàlá; mé àpákórú úhú; búní ònwéyá; búlí ònwéyá.

Arrow, *n.* àkú; úfèlè; ìkọ̀.

Arson, *n.* òsúsú ọ́kú; ímúlè únọ̀; ísúlé únọ̀; isú úlọ̀ ọ́kú.

Art, *n.* úchè; ọ̀kà; ǹkà; ọ̀nwéné; nsèmìnì; ághùghọ̀.

Artery, *n.* ákwálà árú; ákwárà áhú; ékwárà úhú; ákwálà sí n'óbì émé ka ọ̀bàrà jezu(e) madu aru.

Artful, *adj.* dí ǹkà; dí ọ̀kà; di ọ́nwéné; di ághùghọ̀; di nsèmìnì; nké nwélú úchè.

(be) Artificial, *v.* mé ifé ǹkà; mé ihé ọ̀kà; mé ifé ọ́nwéné; mé ifé ághùghọ̀; me nsèmìnì.

Artisan, *n.* ọ́mé-ọ̀kà; ọnwene.

Artist, *n.* ọ̀tú-àkíkà; ónyé-ọ̀kà; ọ́mé-nsèmìnì; ọ́kwá-ǹkà; ọ́mé-ǹkà.

As, *conj.* kà; díkà; étú; ótú; ágá; nchí; áchí.

Ascend, *v.* lígó; rọ́gó; rígó; nyíkó; nyígó.

Ash, Ashes, *n.* ntú; ntu-ókú.

(be) Ashamed, *v.* mé ífélé; tú ífélé; mé íhére; sọ́ énya.

(make) Ashamed, *v.* ménye ífélé n'írú; mé kà átú(a) íhére; mé kà ésọ́ énya.

Ask, *v.t.* yọ́; lịọ́; rịọ́; riá; jú; jú ájújú.

(request), yọ́; lịọ́; rịọ́; riá.

(question), jú; jú ájújú.

(be) Asleep, *v.* lárú úlá; hí úrá; ráhí úrá.

(fall) Asleep, *v.* lámì úlá.

Assemble, *v.t. or i.* kpọ́kọ́; nọ̀kọ́; zùkọ́; bákọ́; chíkọ́; chíkọ́tá; zu.

Assembly, *n.* nkpọ́kọ́; nnọ̀kọ́; nḅákọ́; nchíkọ́; nchíkọ́tá; nzùkọ́.

Assent, *v.i.* kwényé; kwényélú; dànyélú; kwere.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Assert, *v.t.* kwú; kwúsí íké; sí; doye uka.

Assist, *v.t.* nyé áká; dú; dú áká; tírí áká; yé éká.

Assistance, *n.* ínyé áká; ídú áká; ítírí áká; íyé éká.

Associate, *v.t.* kpákọ́; kpá úkpá; nwékọ́ ifé; kèkọ́ ihé mékọ́; jìkọ́.

Asthma, *n.* àkpà-úkwálà.

Astonish, *v.t.* tú n'ányá; jú ányá; ɓa ghali; lí ọ́nú; rí ọ́nú; mé álùkòsì. Akukọ afu lilim ọnu, I was astonished at the news.

Astonishment, *n.* ítú n'ányá; íjú ányá; íɓá ghálí; ílí ọ́nú; ifé ítí nkpú; írí ọ́nú; mé álùkòsì.

Astringent, *adj.* mɓòchí; mbòdó; nke néɓòchí (díkà ọ́gwù); nke néɓò èɓò; nké néké éké.

At, *prep.* na; n'usọ; n'akuku; n'ikpele; n'ágìgà.

Atom, *n.* ntà-ájá; ájílíjá nkúmè; ètùm; úzúzù; íríghírí ihé; ájá-ónwó; uburu eja; ífúlífú ifé.

Atone, *v.i.* júlú óbì; dàjú óbì; àlọ́ óbì; mé kà áfọ́ jú; mé ká óɓó nkpà; íkpú álú.

Atonement, *n.* njúlú óbì; ndàjú óbì; àlọ́ óbì; àdájù óbù; nkpuchi njọ.

Attack, *v.t.* wákpò; wákwàsí; biákwàsí; nọchi.

Attempt, *v.* nwá; dámí; nwáné; jìsí íké. *n.* ọnwùnwà; ndámí; nnwáné; íjìsì íké.

Attend, *v.t.* sólú; jéré ózí; nọ; ɓalu odibo; gé ntì; ńá ntì.

Attendant, *n.* ónyé-nnéfé; òdìbò; ónyé néjé ózí; onye négúzó íjé ózí; ónyé òfùfè.

Attract, *v.t.* dọ́lú; sèlú; làlú; là ùlà; rà, sèré; dọ́rọ́.

Auction, *n.* ákwàlà-afia.

Audible, *adj.* dí ínú ánú; dí ọnúnú; nke apulu inu anu.

Audience, *n.* ọnúnú; ínú ànú; ndí nánú ánú.

Aunt, *n.* nwá-nné nnà; nwá-nné nné.

Authority, *n.* íké; íké ényèlù ényé; ìchí ísí; íké ánìrì mádù.

Autumn, *n.* údú-mílí; ùjù mílí; òjújú mírí.

(be) **Avaricious,** *v.* nwé ányá úkú; nwé nkọ́lọ́ òkpòghò; chú ìchú; nwé ákpílí égó.

Avenge, *v.t.* bọ́ ọ́bọ̀, bọ́ úbọ̀; gwá ọchù; mékwúlú.

Avert, *v.t.* rípù; wérúká; wézúgá; wépúgá; welahi.

Avoid, *v.t. or i.* zé; ɓápùlú; ɓálágálú; ché úhú. Ze ife ọjọ me ife ọma, Avoid the evil, do the good.

Await, *v.t.* ché; chéré, ge; gelu; ghalili.

(be) **Awake,** *v.* teta; bilie; mulu anya; mete; kpọte; paburu.

(be) **Aware,** *v.* nézí ányá; kpachalu anya; mata; malu; lezi(e) anya.

Away, *adv.* "pu" added to verbs, *e.g.*, ɓapu, run away; fepu, fly away.

Awe, *n.* egwu; ujọ; ndúdù; ákpájìjì; *v.t.* me ka atu(a) ujọ; me ka atu(a) egwu; me ka asọ egwu.

(be) **Awkward,** *v.* nwe ọlu n'aru; nwe ọlusi; bagọ; me akaekpe.

Awl, *n.* árà; áhà; ndúdú.

Awning, *n.* ebe izelu mili; ndo.

Axe, *n.* anyike; anyu-ike; anyunku; onye-ike; éɓúɓú; anya-oshi.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

B

Babble, *v. and n.* gú ísá; kwú ọ́fégá; kwú ókwú éfù; tátọ̀ ókwú; chíchọ̀ okwu; ísá; ókwú ọ́fégá; ókwú éfù; ntátọ̀ ókwú; nchíchọ̀ ókwú.

Baby, *n.* nwá-ọ́fũ; nwá-ọ́hũ; nwa-ọ́húrũ; nwátà ntà; nwá-ọ́múgwọ̀; nwá-ndú; nwátà; nwátàkílí; nwá-égwú; nwá-ósísí.

Bachelor, *n.* ókpókòlò; ókókpòlò; nwóké nénwégh nwáyì; nwóké nálúgh nwúnyè; òfú nime nzèlè-ákwúkwọ́ ndi ọ́chá nénwó n'akwukwọ uku-fa.

Back, *n.* àzú; ùkùtá-àzú; èzú.

Backbone, *n.* ọ́kpúkpú àzú; ùkòlòkòtò-àzú; ógólómázú.

Backward, *adj., adv.* àzú; n'àzú; èzú; r'ezu.

Bad, *adj.* ájọ́; ọ́jọ́; dí njọ́; nké jọ́lú njọ́; ádígh-nmá. Anu a di njọ, This meat is bad.

Badly, *adv.* ájọ́ ọ́lú; ájọ́ ọ́rú. Ọmejọlum ajọ ọlu, He treated me badly.

Badness, *n.* n'íjọ́ njọ́; n'ídí njọ́; n'íjọ́bú ónwéyá; ná njọ́.

Bag, *n.* àkpà; èkpà.

Baggage, *n.* íbú; ífé-íjè; ife-ekike; ngwa ahu; ngwa-ije; ngwongwo; aya; alia; aria.

Bail, *n. and v.* mbé; áká-ébé; nkpàléká; íbé; zọ́ ná mbé; zọ́ n'íbé; nárá n'áká-ébé; nárá nkpàléká. Igazọ nwoke a n'ibe ? Will you go bail for this man ?

Bait, *n.* ífé ùlà; úlí; nni-ùkpó; ife ùtà; úlí ìghọ̀.

Bake, *v.* kpọ́ ọ́kú; ghé éghé; kpọ́lé; sí; síchá.

Balance, *n.* nsí-àmà; ihé ọ̀tùtù; ifé-òsìsì; ifé fọ́dúlú; òsìsì; ọ̀tùtù.

Bald, *adj.* nkpóchá; nkwọ́chá.

Ball, *n.* ọ́bè ifé ọ̀bùnà di òkìlìkílí; ihé ọ̀bùlà dí ọuru ọuru dika ọ́bè-oloma; mbọ́-ébè; ọ́kpùlùkpù ife; otù úzọ̀ egwu ọ́búbá.

Bamboo, *n.* ọ́tọ́sí; àchàrà-békéi; ngwọ̀.

Banana, *n.* ọ̀gèdè-ntítí; únè; únèlè; únèrè.

Band, *n.* ábú; ébú; ihe okike; úsù; òtù; mádù ndí kékọ́tárá ónwéhá ímé nma mà-ọ̀bù ímé njọ́.

Bang, *v.t. and n.* tí ífé; tí íkpà; tí ọ́kpọ́; ku ọ́bólí; ku aka; íkpà; ọ̀kpọ́; ọ́bólí; íkú aka.

Banish, *v.t.* chúpù; chúpù n'àlà; wépù n'ànì; sí n'ànì ámùlù mádù mé kà ọ́jé bílí n'ànì ọ̀zọ́.

Banjo, *n.* ùbọ́-ákwálà; ùbọ́-ákwárà; àkpàtà; ùnè.

Bank, *n.* úbòm; ótú; ọ́sé; ìkpélé mílí; ágìgà mírí; ékpè; ébé ánèdébé égó.

Bankrupt, *n.* ónyé nápùgh íkwú úgwọ́ ójì; ónyé úgwọ́ yá kàlìlì ọ́kwúkwú; ónyé jíbìgàlù úgwọ́ ókè.

Banner, *n.* ọ́kọ̀lọ̀tọ̀; ọ́kọ̀nọ̀kọ̀; ákwà-ísí úbọ́; ọ̀kàlà-àkwú-bà.

Bar, *n.* nkpáchí-úzọ̀; ọ́túchí-úzọ̀; ọ́tú-úzọ̀; ọ́bọ́gọ́rọ́-úzọ̀; ngá-ígwè; mbòchí; ébé álù-rùbèlù íkwúlú kwú ókwú n'únọ̀ íkpé; ébé árùrù ọ́búrú ọ́búrù ígùzò kwú ókwú n'úlọ̀ íkpé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Barbarism, *n.* íbú mádù ọ́fiá; òmùmé nádígh ká nké mádù; ímé díkà ánú-ọ́hiá; áfọ́-njọ́; énwégh óbì-ọ́má.

Barber, *n.* ónyé ọ́lú yá bù íkọ́pù àfù-ọ́nú; ọ̀kọ́ àfù-ọ́nú; ọ̀kọ́ ísí; ónyé nálà àfù-ọ́nú; ónyé nálà ísí; ónyé nákpà èhù-ọ́nú ná ísí.

Bare, *adj.* ọ̀tọ́; àfùlù; nkítí; éfù; èmúmà; nmà-nmà.

Bare, *v.i. and t.* ḅá ọ́tọ́; ḅálú ọ́tọ́; bara ọ̀tọ; ḅábá ọ́tọ́. Jọn ḅa ọ̀tọ, John was naked.

Bargain, *n.* àḅà; íḅà-ndù; ọ̀bùbà-ndù; íkwé ọ́nú; ọ̀kwúkwé-ọ́nú; írù-ọ́nú afia; íhù-ọ́nú-áhiá; íkwú ọ́nú áfiá; ídí ọ́nú-ànì. *v.* mé àḅà; ḅá ndù; kwé ọ́nú; rú ọ́nú; hú ónú.

Bark, *n.* ùjà. *v.* ḅọ́ ùjà.

„ **(of tree),** mḅúḅọ̀; mḅuḅọ-osisi; ébúbọ̀; ábúbọ̀.

Barrel, *n.* **(of cask),** "pónì"; pótrì; ọ̀kàlàḅè; abaǹ; ọ́bélé-"pónì."

„ **(of gun),** ọnu-eḅe.

Barren, *adj.* **(of female),** àgà; atugu ime.

„ **(of land, &c.),** émé nni; emegh nri; amigh nkpulu. Ani a ademe nni, This land is barren.

Barrier, *n.* ọ́dàchí; mbóchí; nnápù; ifé nnápù; ọ́gwè; ifé ntọ́chí.

Barter, *v.t.* ghá; ḅághá; ḅánwè; ḅá-ónwè; tú nḅélé; zú áfiá; zú áhiá; ḅá ùghàlàmà. *n.* **ọ̀ghúghá; nbánwè; nbélé;** áfiá; áhiá; ùghàlà mà.

Base, *n.* ntọ́-ànì; ànì ifé; àlà-ihé; àlè ihé; úkwú-ànì; òkpúlù-ànì; íkè; òtùlè; òtùnè.

Basin, *n.* áfélé òkòngwú; ọ́kwá-òkòngwú; bọ́nì; éféré òkòkòrò.

Bask, *v.i.* nyá ánwú; **nyá ọ́kú;** nyá énwú; nọ́ n'ánwú; nọ́ r'énwú.

Basket, *n.* ábọ́; ùkpá; nkàtà; èkètè; ókpúlú.

Bastard, *n.* nwá-ọ̀yì; nwá-íkó; nwá-nkwá; nwá-ọ̀kwà; nwa-ìdèḅè.

Bat, *n.* **(of animal),** úsú; ngwúsú.

Bathe, *v.t.* wú árú; sá áhú; wú úhú.

Battle, *n.* ágha; ọ̀gù.

Bay, *n.* ọ́nú-míli; ọ́nú-míri; ọ́nú-ényùm.

Be, *v.i.* bú; dí; nọ̀.

Beach, *n.* ótú; ágìgà-miri; ùsọ́-míli; ọ́sé.

Bead, *n.* nkpúlú-ifé; nkpúrú-ihé (èrùlú; èsùrù = coral).

Beak, *n.* ọ́nú-nnùnù.

Beam, *n.* **(of wood),** ọ́gwè-ósísí; íḅídí-ósísí; ùfiègè; ntúhiè-ósísí; ntiye-osisi; ṁbóró.

„ **(of light),** ázízà ányánwú; úfèlè-ányánwú.

Bear, *v.t.* **(carry),** bu, bu ifé; bu ihé; bulu; buru; nado; nagide.

„ **(endure),** dí; dí ndìdì; tachi obi; nyima-aku.

„ **(produce),** mu nwa; mi nkpulu; me nni.

Beard, *n.* àfù-ọ́nú; àhù-ọ́nú; èhù-ọ́nú.

Bearer, *n.* ónyé-ibú; óbú-ibu.

Beast, *n.* ánú; ánú-ọfiá; ánú-ọhiá; ánúmànù.

Beat, *ir.v.* **(strike),** tí; tí ifé; tí ọ́kpọ́; tí íkpà; kú ifé; kú óḅólí; sú áká.

„ **(overcome),** mélí; lùḅú; méfègá; mákálí; mékálí.

Beautiful, *a.* nké málú nmá; ọ́málíchá; ọ́má.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Beauty, *n.* nmá.

Because, *conj.* màkà; màkà ífí; màkànà; nà; bányélú; bárá; yérí; bálú.

Beckon, *v.* fé áká; férúbé ísí; fúfé ísí; fúfé áká; kwé n'ísí; hwúhwé ísí; kpúkpù áká; fé ísí; hwé áká.

Become, *v.* mélú; mé; ghọ̀; ghọ̀rọ̀; búlú; búrú; kwésí; tó.

Bed, Bedstead, *n.* àkwà; àkwà-édínà; ifé-ndínà; ọ̀kpù-kpọ́; ihé-ndínà; ihe-njínà; nkpúkù.

Bedding, *n.* ndínà-n'àkwà; ifé àkwà; ife-édínà; ihé éjínà.

Bee, *n.* ánwú; aṅu; ónwú.

Beehive, *n.* àkpà-ánwú; èkwùlù-aṅu; ákálà enwu.

Beer, *n.* mányá ọ́kà; mányá ndi-ọcha nke nénù ínù.

Before, *adv., prep. and conj.* **(of place),** n'iru; n'ihu; n'ivu. Ọ di n'iru i, It is before you.

„ **(of time),** túpú; tùtù; mḅè . . . bègh. Tupu Jọn abia, Before John comes.

Beg, *v.t.* yọ́; yọ́ áyìyọ́; rịọ́; rịọ́ árírịọ́; ria; kpere.

Beget, *v.t.* mú; mútá; mú(a); múpùtá.

Beggar, *n.* ónyé áyìyọ́; ónyé árìrịọ́; ónyé árìriá; onye álìlịọ́; ónyé éché nní.

Begin, *v.* bídó; mànité; pàlité; maité. Kedu ekpo eji ebido ikpe ? What time does the Court begin ?

Beginning, *n.* mbídó; nmànité; npálité; àmaitè; ísí mbídó.

(on) Behalf of, *prep.* n'ọ́nọ̀dù; n'ányá; n'ényá; maka; n'ifi; n'ihi.

Behave, *v.* mé òmùmé; mé òmòfò; mé àmàlà; kpá àgwà; mé úméré; mé èmèchá.

Behaviour, *n.* òmùmé; òmòfò; àgwà; èméchà; àmàlà.

Behead, *v.t.* bé ísí; bépù ísí; mábèpù ísí; bí ísí; bípu; ḅu ísí; ḅúpù ísí.

Behind, *adv. and prep.* àzú; n'àzú; n'ùkùtà àzú; n'ùkùtá; èzú; r'èzú.

Being, *n.* **(existence),** ídí ndù; ọ̀dídí ndù.

„ **(one who exists),** ónyé dí ádí.

Belief, *n.* òkwùkwé; nkwété; nkwélú; nkwéré; ifé ọ́kwú-kwé; ihé nkwété; ihé ékwérè.

Believe, *v.t.* kwé; kwéré; kwété; túkwàsí óbì; chèkwúbé. Ekweroṃ ife ikwulu, I do not believe what you say.

Bell, *n.* mḅílíḅá; ójì; átáṅ; átáṅúrú; ágógó.

Bellows, *n.* ékò. Rú ékò, Blow the bellows.

Belly, *n.* áfọ́; éhọ́.

Belong, *v.* dílí; nwé; dírí; nwó.

Beloved, *adj.* áfùlù n'ányá; áhùrù n'ányá; ékwètèrì ihé.

Below, *adv. and prep.* **(of place),** n'ànì; n'àlà; nà ndìdà; n'ókpúlù; r'àlè; ànì; ókpúlù.

„ **(of degree, kind),** ànì; n'ókpúlù.

Belt, *n.* ifé íké n'úkwù; ákpúkpọ́ íké n'úkwù; ájì ọgùgù.

Bench, *n.* ọ́ché; ifé nnọ̀dú; ágádá; ngàdá; ọ́nọ̀dù onyé-íkpé; òtù ndí íkpé; ọ́tú ndí íkpé; ìtù ndí íkpé.

Bend, *v.t. or i.* ḅágọ́; gọ́; lọ́gọ́; gwọ́; rugọ́; gọ́lú; rọ́gọ́; ḅérì ébérì.

Beneath, *adv. and prep.* n'ókpúlù; n'ókpúrù; n'úkwù (ósísí); n'àlà; n'ànì; n'àlè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Benefactor, *n.* onyé àmàlà; onyé óbì-ómá; onyé-áfọ́-ọ́má; onyé ọ̀gọ̀; onyé éwú-ọ́má.

Benefit, *n.* úlù; úrù; èlèlè; ùbà; ùbàlàmà; ọ̀dì-nmá. *v.* bá úlù; bá úrù; bá èlèlè; bá ùbà; bá ùbàlàmà. Elele gini ka nka balu ? What benefit will this be ?

Bent, *adj.* ḅágọ̀lù áḅágọ̀; dí ngìlígọ̀; gọ́lú àgọ̀lú; gwọ́lú ágwọ́lú; ḅérìrì éḅérì.

Bequeath, *v.t.* nyéfé; nyébìgá; nyébùgá; nyé ifé nkétá; nyé ùkwù.

Bequest, *n.* ifé-nkétá; ùkwù; ifé árápùlù mádù.

(be) Bereaved, *v.* nápù; ḅábá áká; nalu; nara; wènálú; pùnárá; bá áká.

Beset, *v.t.* nọ̀rúbé; nọ́ òkìlìkílí; nọ̀fé; nọ́gèbé; nọ ọ̀kọ̀lọ̀-kọ́lọ́; nọ́ ḅúrù ḅúrù.

Beside, *adv. and prep.* n'ákùkù; n'ùsọ́; n'ìkpélé; nà nsó; nà ndú n'ágìgà.

„ **(by side of),** n'ákùkù; n'ùsọ́; n'ìkpélé; n'ágìgà.

„ **(in addition to),** nnyelu; yeri; tinyelu; nyere.

Besiege, *v.t.* nọ́chìbìdó; nọ́chì-gìdè; nọ̀rúbé; nọ̀chítá; nọ̀chí nógèbé.

Best, *adj. and adv.* kási nmá; káchá nmá; káchási nmá; mákálísílí nmá; mákárí-chárá nmá; mádúchárá nmá; máḅúchálú nmá; maḅusili nma.

Bet, *v.* nyé nzọ̀; zọ́ íwú; má áká; zọ́ nzọ̀. *n.* nzọ̀; íwú; ímá aka; izọ́ nzọ̀.

Betray, *v.t.* ghọ̀ḅú; yíḅú; nyéfé; nyebiga; nyebuga; láfù; ráfù; rábà; adigh-nche-kwube; bá àmà.

Betroth, *v.t.* bá nwúnyè; nyé dí; nyé nwúnyè; ni yie; nyé ónyényè; nyé ónyéké nwúnyè; ké dí; kwé kà énwé dí; kwé kà ánúlú nwúnyè.

Betrothal, *n.* mbànyé nwúnyè; ónyínyé dí; ọ̀nínì yie; ọ̀núnú wiye.

Better, *adj. and adv.* ká nmá; kárí nmá; kádú nmá; mádú nmá; dí nmá kárí; dí nmá kálí; máḅú nmá; káḅú nmá.

Between, *prep. and adv.* n'ètítì; r'ètítì; ètítì; n'àḅàtà; n'ime; r'ime; n'èkítì.

Beverage, *n.* ifé ọ́lílá; ihé ọ́ñúnú; mányá ọ́lílá; mai ọ́núnú.

Bewail, *v.* kwá ákwá; bé ákwá; tí nkpú; bé úyà; bé úlià.

Beware, *v.i.* nézí ányá; lézí ányá; kpáchálú ányá; kpáchápù ányá; ché úhú; fí(e) áká n'ányá.

Bewilder, *v.t.* ḅághálí; ḅa àkọ́-kàlà.

Bewitch, *v.t.* tá ámúsú; tá ámósú; lí óbì; rí óbì; rí óbù; kàdó; sí ngọ́; tá ọ̀ḅòmà.

Beyond, *adv. and prep.* n'ùfèsí; n'ófè; n'ọtikà; ná ngáfè; ná ngábígá; ná nghágá; ná nfègá.

Bier, *n.* ifé éjì èbú ózú; ihé íjí búrú ózú jé ébé ílì yá; ìḅùdù.

Big, *adj.* núkú; úkú; dí ókpì; ágádágá; àkàtákpó; di ime.

Bile, *n.* ònùnù; òlùlù; ùlú; ákùlú; nḅílú; èlù.

Bind, *v.t. or i.* ké; ké áḅú; kédó; fié; fiédó; fié áḅú; fiégídé; kéchí; kéchítá; kékpùlú; fiéchí; fiéchítá; gé; géchí;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

géchítá; gébìdó. Ekelu madu ạḅu, A man was bound.

Bird, *n.* ńnùnù; ánú-úfé; ánú-ọfúfé; ánú ọ́hwúhwé.

Birth, *n.* ọ̀múmú; ọ̀múmú-nwa.

Bit, *n.* **(of bridle),** ùgá ọ́nú ànyìnyà; ifé ítínyé n'ónú ànyìnyà kà ọ́ghálú imé úńàlà; ihé ánétí n'ónú ìnyìnyà kà ọ́ghárá imé úkpátú.

„ **(small piece),** ibé ifé; ibewa ihé; ibéjá ihé.

„ **(carpenter's tool),** árà; áhà; áhìà.

Bite, *v.t.* tá; tá álú; tá árú; tá érú; tábè; tá bì; tábù; rọ́ álú. *n.* álú; árú; érú; ọ̀títá. Nezie anya maka nkita ata i, Mind lest the dog bite you.

Bitter, *adj.* dí ínú; dí ílú; nké nénù ínú; nké nákú ínú; nké nákú ílú.

Black, *adj.* ọ̀jí; dí ọ̀jí; dí njí; di ọ̀jí ọ̀jí; dí ndú; di ndú ndú; nké jílí njí; nke jili ojí.

Blacksmith, *n.* úzú; ọ̀jógwú.

Bladder, *n.* àkpà-nwá-mílí; àkpàmányírí.

Blade, *n.* **(of grass),** ómé; ntútú; nputɔ; ọ̀ḅúḅá.

„ **(of sword, &c.),** ọ́nú nmà; írú nmà.

Blame, *v.t.* tá; tá útá. *n.* útá. Atana ya, omego oko ya, Do not blame him, he has done his best.

Blanket, *n.* ǎkwà-ìchú óyí; ákwà ọ́kú; àḅàlàgídì; àfùlàgídì.

Blaspheme, *v.t.* kwútọ̀; kwúrú; kwúlù; kwúlú; kwú álú; kwú árú; kwú ifé nsọ́.

Blast, *n.* óké lfùfè; ìkùkù úkú; oke ìhwùhwè; ìfùfè àbázù; nfínwú; nkpọ́nwú.

Blaze, *v.t. or i.* nwú; nwúlú; nwúrú; nwú ọ́kú; nwú gìdìgìdì; zìnwúlú ọ́kú. *n.* ònwúnwú ọ́kú; ònwú gìdìgìdì; nzìnwúlú.

Bleed, *v.* ḅá ọ̀bàlà; ḅá ọ̀bàrà; bá àsọ̀nsọ́; ba édéké; ḅá nmé; ḅá mú; mé kà ọ̀bàlà pùtá; chí óchí.

Blemish, *v.t.* nwé ọ́lú; bó ọ́lú; nwé ọ́rú; nwó ọ́rú r'úhú; nwé ọ́lú n'árú; nwó énwúmá. *n.* ọ́lú; ọ́rú.

Bless, *v.t.* gózí; gọ́ ndù; méndé.

Blessing, *n.* ngózí; éméndé.

Blight, *n.* ọ́yà; ọ́rìà; nchíchá; nchálá; ọ̀múmá èbù; imaebu.

Blind, *adj. and v.* ìsì; kpùlù ìsì; ḅòchí; bópù; ḅobido; kwùchí. Onye nu kpulu isi, That man is blind.

Blister, *n.* ifé-ósúsó; ésúsó; étútó; àtù; óké-ísó; óké-àtù; esoka.

Blood, *n.* ọ̀bàlà; ọ̀bàrà; nmé; mú; àsọ̀nsọ́; édéké.

Bloodshed, *n.* iḅafu ọ̀bàlà; nwusi ọ̀bàrà; íwúsì nmé; nwúsì mú; nwúfù édéké; nbúfù àsọ̀nsọ́.

Blood-vessel, *n.* ákwálà; ákwárà; ékwárà.

Bloom, *v. and n.* rá ífúlù; ma ìfúlú; má ìfúrú; má ákwúkwọ́; má akwukwọ ndù; ìfúlú; ìfúrú; kpọ́ ífúlú.

Blossom, *n.* ọ̀múmá-ákwúkwọ́; ímá ákwúkwọ́-ndù; ímá ìfúlú; ìfúlú-ósísí; ìfúrú.

Blow, *v.t.* fú; ḅú (of trumpet); kú; tú; ghe (of breath).

Blow, *v.t. or i.* fé; kú; hwé.

„ **(as wind),** fé ìfùfè; kú ìkùkù; hwe ìhwùhwè.

Blow up (out), fúpù; fépù; kwúpù n'íké; zìnwúlú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Blue, *adj.* di ànúnú ànúnú.

Blunder, *v. and n.* mé ifé nsǫ́kwù; méfié; méhié; melù; mé nzúzù; mé àpàlì. *n.* ímé ifé nsǫ́kwu; nméfiè; nméhiè emelù.

Blunt, *adj. and v.* nké nyúlú nkǫ́; dí ǹkpù; adígh nkǫ́; nké nénwégh ǫ́nú. *v.* nyú nkǫ́; mé ǹkpù.

Blush, *v. and n.* mé ífélé; mé íhéré; sǫ́ énya; nwé írú ífélé. *n.* írú ífélé; íhú íhéré; ívú íhéré; isǫ enya.

Bluster, *v.* bá mbá; biḅǫ; faḅǫ; jaḅǫ; nyà ísí; ǹà ísí; lú ǫ́nú. *n.* mbá; mfaḅǫ; mbiḅǫ; njaḅǫ; ínyà ísí; íǹà ísí.

Board, *n.* (**plank**), íbé mḅǫ́; mḅǫ́, íbé-ósísí; ibo.

„ (**daily food**), íkú nní; ínyé nrí úbǫ̀chì.

Boast, *v. and n.* nyá ísí; ǹà ísí; bájí; bá mbá ǫ́nú; lù ǫ́nú; kó úkò. Anyana isi maka echi. Boast not of tomorrow. *n.* ínyà ísí; íǹà isi; ílù ǫ́nú; úkò.

Boat, *n.* úḅǫ́-àmàlà; úḅǫ́-ùmàrà; úḅǫ́-àpùpà; ǫ́bélé úḅǫ́; úḅǫ́ ntà.

Body, *n.* àrú; ǫ́gwè-àrú; ahu; óḅè àhú; úhú; òhólòhóúhú.

Bog, *n.* mḅǫ́; ànì-ápìtì; ápìtì; ánì úpǫ̀tǫ̀; mḅǫ-mili; àlàápìtì; ànì málú ókòkǫ́; úpǫ̀tǫ̀-miri.

Boil, *n.* ifé-ófífí; óké-ísó; ihéótútó; étútó; ésúsó; aḅa; ifé-ósúsó; àtù; óké-àtù.

Boil, *v.i.* ḅǫ́; wá. *v.t.* mé kà ǫ́ḅǫ́; mé kà ǫ́wálú. Me ka mili walu, Make the water boil.

Bold, *adj.* nké nwélú ányá íké; dí ányá íké; dí ányá úfú; nké náká ányá; dí íwá ányá; dí íchá ányá.

Bolt, *n.* nméchí-úzǫ̀; nkpachiúzǫ̀; nfáchí-úzǫ̀; ntúchíúzǫ̀; ngá-úzǫ̀; nkpǫ́lǫ́ úzǫ̀.

Bone, *n.* ǫ́kpúkpú; áfífiá-ázù.

Book, *n.* ákwúkwǫ́; ékwúkwǫ́.

Boot, *n.* ákpúkpǫ́-úkwú; àḅànìúkwú; àḅàḅà-úkwú; ékpúkpǫ́-ǫ́kpà.

Booty, *n.* ifé ánùtàlù ànùtá; ifé nkwátá n'ágháǵ; ifé npùnálú; ihé ánùtàrà n'ǫ̀gù; ihe npunara; ihé ákwátà r'ágháǵ.

Border, *n.* ùsǫ́; ókè-ànì; ikpélé; ágìgà; ǫ́nú-ǫ́nú; ǫ́núnú.

Bore, *v.t.* rá; ràpú; há; hapu; fiǫ́; hiǫ́; ghú; wó; wópú; tù-ǫ́nú.

(**be**) **Born,** *v.t.* mú; múpùtá; múdó.

Borrow, *v.* zí; zílí; bìrí; bárí nzí; ǹòlú. Ofu bialu izili ego ise, A man came to borrow 5/-

Both, *adj.* nábǫ̀; àbuá; ǒfú nà íbè-yá; otù nà íbè-yá.

Bother, *n.* nsòḅú; nmékà-árú; nmékpà-áhú; ǫ̀kpaì; ḅághálí; bágwòjú ányá; jú ányá. *v.* sòḅú; mékà-árú; mékpà-áhú; mé ǫ̀kpaì.

Bottle, *n.* kálámá; kálámám; ákálámá; ónónó; ólóló; nwá-mbí.

Bottom, *n.* ànì; òkpúlù; ǫ́múànì; ǫ́rú-ànì; ala; òkpúrù; àlì; íkè; íkè-àlì.

Bough, *n.* ngàdàbà; ngàlàbà; àgàlàbà; áká-ósísí; ánáká; álákà; èpà-ósísí.

Bound, *v.* ke ókè; kpa ókè. *n.* ókè; ngèchí; nḅáchí; àḅàtà; nsǫ́tú; ùsùtù; nsútú; ògìgè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Bound (leap), *v.* wú; má. *n.* ọ̀wùẁù; ò̀múmá; ímá ntù; íwù ntù.

Boundary, *n.* ókè; ókè-ànì; ókè-àlà; ókè àlè; ísí-ànì; nsǫ́tú; nsútú; ùsùtù; àḅàtà.

Bow, *n.* útá; àkpédé (cross-bow); ǫ́nú úḅǫ́ (of boat).

Bow, *v.t. or i.* **(to bend down),** rúlú; húrú; húrídà; rúbé; rúlú-ànì; rú(e); (to salute), kpǫ-ísí-ànì; bi-ísí-àlà; ḅu ikpere n'àlà; sekpulu n'ani.

Bowels, *n. pl.* áfǫ́; éhǫ́; ngílí-áfǫ́; élílí-áfó; érírí-áfǫ́; ákìrì-éhǫ́; àkpàkwùlù; òkwùlù; àkpàkwúrú.

Bowl, *n.* ǫ́kwá; ǫ́kwá-òkòngwú; ǫ́kwá dí òkòkòrò; bǫ́nì.

Box, *n.* ákpàtì; àkpótí; ìḅé. *v.* (fist), ti ọ̀kpǫ́; ti íkpà; ti ǫ́ḅólí.

Boy, *n.* nwá-nwóké; nwátà-nwóké; òkóló; òkó-ntà; òkóró.

Bracelet, *n.* ifé íḅúnyé n'áká; ifé íḅá n'áká; ǫ́nà-áká; ǫ́là-áká; ǫ́là-éká; ǫ́dú-áká; njá-áká; ifé-íyí n'áká.

Braid, *v. and n.* tú; tú ùdǫ̀; kpá. *n.* ọ̀tútú; ọ̀kpùkpà; ifé-ọ̀kpùkpà.

Brain, *n.* ùbúlù; ùbúrù; ísí; uburu-isi.

Branch, *n.* ngàdàbà; ngàlàbà; àgàlàbà; ánáká; áláká; áká-ósísí. *v.* wa ngàdàbà.

Brand, *v. and n.* dá; dá ǫ́kú; fié ufili ǫ́kú; dá ígwè-ǫ́kú; tú éḅúḅú-ǫ́kú. *n.* ọ̀nọ̀kọ̀; ọ̀lọ̀kọ̀; èfèkè-ǫ́kú.

Brass, *n.* ǫ́nà; ǫ́là; ǫ́nà-nkítí; ǫ́nà-ókú.

Brave, *adj.* dí díké; dí ányá íké; dí ìlè; átúgh-égwù; dí-ìrè; dí ódógwú.

Bravery, *n.* ídí díké; ídí ányá íké; ídí ìlè; ídí ìrè; ídí ódógwú.

Brawl, *n.* nkpǫ́tú; íkǫ́ ǫ́nú; àkǫ́mǫ́nú; ntúkǫ́; ékwù-kwú. *v.* kǫ́ ǫ́nú; kpǫtú; túkǫ́; kwú ékwùkwú.

Bread, *n.* nní; nrí; ndí; nlí; ifé-ólílí; ihé-órírí; ihé élí-mélí; óḅè àchìchà; òhólòhó-èchìchà; àchìchà éjì ùtú-" flour " mé.

Breadth, *n.* ùfiè.

Break, *v.t. or i.* tíwá; tíkpǫ́; típú; kúkpǫ́; tíjí; kújí; nyàwá; kpàjí; nyàjí; piájí; lọ̀jí; wá (of the sun); fó, bǫ́ (of the day); dàkpǫ́.

„ **(in two, in pieces),** tíwàrà; kúwàhà; kúwàrà ìbuá; tijìrà; kújìra; kpájìrà; nyájìrà; nyáwàrà; tílì; kúlì; kújà. Ka nwa afu chuna iyi ite tiwa, When the child was fetching water, the pot broke.

„ **(transgress),** wá; tíwá; mébì; mélù; mélú; bíbì.

„ **(tame),** tílọ̀; tilọ̀ ányá; kúlọ̀ ányá; mélọ̀; pialọ̀; piajú tijú.

„ **(down, in, out),** tíkpǫ́; tídà; mébì; bíbì; mélí; nùḅú; lùḅú; wá; tipú; tiwá; wápú; súpú; ḅápú, &c.

„ **(off, through, up),** tíjìpù; kújìpù; tíbèpù; dǫ́bèpù; dǫ́bìpu, &c.; wápú; súpú; tipu; núpú; tíwá; tílì; tíwàpù.

Breakfast, *n.* àzì-ùtútù; íḅá-àzì; nní-ùtútù; nrí-ùtútù; azi-èfifiè; nní èfifiè; nri òḅúlò.

Breast, *n.* óbì; álá; árá; érá.

Breath, *n.* úmé.

Breathe, *v.i.* kú úmé; tú úmé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Breed, *v.t. or i.* mu; mu ọ̀mùmù; zú; bú. *n.* àḅọ̀; àḅùrù; íkwú; ọ̀mùmù; ọ̀zùzù.

Breeze, *n.* ìfùfè; ìkùkù; úfèlè; àgùgù; gùgùgù; ìhwùhwè.

Brew, *v.t. or i.* gwá ágwá; gwakọ́ta; (to draw palm wine), té mányá; kú mányá; sí mányá.

Bribe, *n.* ngó; áká-ázú. *v.* lí ngó; nyé(ifé) ngó; lí áká-ázú; nyé(ihé) áká-ázú. Ndi ikpe lili ngo, fa wekperapu onye ebolu ebo, The judges were bribed and accused was released.

Brick, *n.* ùkpóló-"brik"; ájá ákpọ̀lù ọ́kú; ájá ákpọ̀rọ̀ ọ́kú.

Bride, *n.* nwúnyè ọ́fú; okpòró ánúbàtàlú ọ́fú; onyenye anulu ọ́fú; nwáyì ọ́fú; nwayi ọ́huru; nwáyì álùrù ọ́húrú; yiè ọ́hú.

Bridegroom, *n.* nwóké núlú nwúnyè ọ́fú; nwóké nwéré nwáyì ọ́húrú; nwóké lúrú ylè ọ́hú.

Bridge, *n.* àkwà. *v.* má àkwà.

Bridle, *n.* ngá ànyìnyà; ifé íjí jìdé ànyìnyà; nkpọ́rọ́ ìnyìnyà; ihé íjí jìdé ìnyìnyà.

Brigand, *n.* àgàvù; àgàfù; ngàmùzọ̀; òfú nímé ùsù ndi npum; otù ónyé nímé ndí nápùnárá mádù ihé; òfú nímé ùsù ndi neme anya-ekpeli.

Bright, *adj.* dí únwú; dí ọ́chá; dí úchá; nkè nénwú ḷa̱; di màlà-màlà; di màrà-màrà.

(be) Bright, dí únwú; nké nwúlú énwú; di ucha.

(make) Bright, mé kà ónwué; mé ká ọ́chá ọ́chá; mé kà ọ́chá ùchá.

Brim, *n.* ọ́núnú; ọ́nú-ọ́nú; égèlè-ọ́nú.

Bring, *v.t.* wètá (small things); bùté (heavy things); chìtá; kpòtá (many things); kpọ̀tá (of a person); kùté (of water and child). Wetalum nmà, Bring me the knife. Butelum oche, Bring me the chair. Chitalum ube, Bring me the pears. Kutalum mili, Bring me water.

Bring About (forth), mé; mé kà ọ́lè; mé ka ọ́rè; mú; mu(á) nwá; wépùtá n'ifè.

Bring (up, out, in, &c.), zù; zùníté; wègótá; bùgótá; gósí; chó; mé kà áfú; weputa n'ifè; chọ́pùtá; wébàtá; búbàtá, &c.

Brink, *n.* ùsọ́; ìkpélé; npènpè; ágìgà.

Bristle, *n.* ají-èzì.

Broad, *adj.* óbódóbó; óbósálá; óbósárá; ábádábá; nbádánbá; nsísá; nbálá; nbárá.

Broil, *v.* kpọ́tú; sé ókwú; túkọ́; kọ́ ọ́nú; (of cooking), si itè.

(be) Broken, *v.* tíwálu étíwá; kúwálu ákúwá; tíbélu étíbè; dàwálu àdàwá; dàkpọ́lu àdàkpọ́; wálu áwá; kúkpọ́lu ákúkpọ́; dàjìlì àdàjí.

Brooch, *n.* ifé ékíké; ife éjìjì.

Brook, *n.* mílí-íyí; miri-íyí; míní-íyí; ọ́bélé-mílí; mírí ntà.

Broom, *n.* ázízà; oké-ákpá (for outside).

Broth, *n.* ọ́fé-ánú; nsálá; ọ́fé; miri-nni.

Brother, *n.* nwá-nné nwóké (nkè òfú nné nà òfú nnà); nwá-nné nwóké nkè òfú áfọ́; nwá-nné; nwá-nnà.

Brother-in-law, ọ́gọ̀-ọgọ nwóké; nwá-nné nwóké nkènwúnyè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(**foster**) (*step*)-**Brother,** nwá-nné nwóké n'ilákọ́ òfú álá; nwánné nwóké n'ízùnìtè n'òfú; nwá-nné-nwóké òfú nnà màọ̀bù òfú nné.

Brown, *adj.* ákpá-mánú; ákpáifè-ọ̀chá.

Bruise, *v. and n.* chìfiá; chípià; súpià; súllì; tifiá; tílua. *n.* nchìfiá; nchípià; nchìhiá; nsúpià; nsúllì.

Brush, *v. and n.* zá; zàchá. *n.* nzà; nzàchá.

Brushwood, *n.* ọ́bélé-ọfiá; ọ́fiántà; àkwù; àwọ́m; ọ́hiá nta.

Bubble, *v. and n.* sú ùfúfù; ḅọ́ ùfúfù. *n.* ùfúfù.

Bucket, *n.* mḅé míllí; ifé ichútá míllí; ife íḅányé míllí; ihe íwú mírí; ihe iḅaye mini.

Buckle, *n.* ákpúkpọ́ íké ifé; élílí ike ifé.

Bud, *v. and n.* rá ífúlú; má ìfúlú; ma ákwúkwọ́-ọfú; má ákwúkwọ́-ndù; ma ìfúrú. *n.* ìfúlú; ìfúrú.

Bug, *n.* chínchì; àshámálá; ákpìllì.

Bugle, *n.* òpì; óḅó; ọ́dú ndí ághá; àkpèlè; òpù.

Build, *v.t.* lú; rú; wú; tú; dó.

Bulge, *v.i.* tépùlú; fùlié; tépùrú; kó; kwàkólú.

Bull, *n.* oké-éfí; oké-éhí; ìwú "Pope"; nkwúfiè.

Bullet, *n.* nḅọ́(éḅè); ágìllì; ágìnì; ágìrì; àfùlù; àfùrù.

Bullock, *n.* nwá-óké-éfí; nwáóké éhí.

Bun, *n.* àchìchà ntà; àchìchà úsọ́; àchìchà útọ́; àkìkà útọ́.

Bunch, *n.* ákpà; ùyọ̀kọ̀; uyọrọ; ùyọ̀; ówùghùwù; ósí (for plantain or banana).

Bundle, *n.* ùkwù; àghò.

Bungle, *v. and n.* mé síkósíkòsíkó; mé nsíkóbé; kpá ákpúkpà; mé kpákálákpàkàlà. *n.* nsíkóbé; ákpúkpà; kpákálákpàkàlà.

Buoy, *n.* ifé nésé ésé; mbùbò.

Burden, *n.* íbú; ívú; íbú álọ́; íbú-árú; íbú-árọ́. *v.* bó íbú; bóḅú.

Burglar, *n.* ónyé-nkwá-únọ̀; ónyé nébè ànì n'úchíchì ízú órí; ónyé nébì àlà n'àbàlì ízú óshí.

Burial, *n.* ònìnì; òlìlì; àkwámózú; íkwá-ózú.

Burn, *v. and n.* lé; ré; ḅá; sú; kpọ́; chá; chaḅu. *n.* ọ́kúọ́búbá; ọ́kú-ọ́lílé; ọ́nyá-ọ́kú; ọ́kú ọ́ríré. Fa sulu ọfia ọ weḅa unọ, They set fire to the bush and it burnt the house.

Burrow, *v.* bé ọ́nú; bí ọ́nú; tú ọ́nú; gwú-ọ́nú. *n.* ọ́nú; ọ́nú-ánú.

Burst, *v.t.* típú; kwápù; kwághèpù; núpù; ḅáwá; ḅápú.

Bury, *v.t.* ní; lí.

Bush, *n.* ọ́fiá; ọ́hiá; óbélé ósísí; ósísí ntà.

Business, *n.* ọ́lú; ọ́rụ́; íjé-ózí; ígá-ózí; imé ifé; imé ihé.

Bustle, *v.* nú ùnú-ọ́kú; nùkpọ́; kpùkpó; dọ́ àkànyà; dọlíḅú; ḅákílí ànì; kpọ́tú; tú nyé. *n.* ùnù-ọ́kú; nnùkpọ́; nḅákìlí-ànì; nkpùkpó; àkànyà; ndọ́lìḅú; itunye.

(**be**) **Busy,** *v.i.* nọ́ n'ọ́lú; dì n'ózí; dì n'ọ́rú; (aka) dì nọ́lú; (aka) dì n'ózí. Pua, anọm n'ọlu, Go away, I am busy.

Busy-body, *n.* òkà-nnyò nnyò; òbù así-èjé-óḅè.

But, *conj.* mà; kámà; kítímà; kítí; ọ́wùsì; ọ́bù.

Butcher, *n.* òbú-ánú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Butt, *n.* ènì; èbè; ètè; mbàdà ẹ̀bè; ísí ẹ̀bè; "pónì." *v.* sọ́ mpì.
„ **(thick end),** ísí; mbàdà.
Butter, *n.* mánú-álá-éfí; mánú-árá-éhí; mánú-érá éhí; mánú "bọ́tà."
Butterfly, *n.* ùlòlòkúbá; ùkpànà; ùlòkúbá; ùfùrùkúbá; ùfùrùfúrú-nbárá; ákpákpá.
Butter-milk, *n.* álá-éfí ẹ̀álú úkà.
Buttock, *n.* íkè; òtùlè.
Button, *n.* nkpọ́chí; ntúchí-nwei; aka-nwe.
Buttress, *n.* ǹzá; nzádó; nzágídé.
Buy, *v.t.* gó; zú; ẹ̀a; kpọ́; kpá (for oil); wú; má, màtá (used for things bought by measure); nu, lu, nuta (used for drinkables). Ọ zutalu ázù nke **sísì**, He bought fish for 6d. Kedu mẹ̀e i ji ẹ̀a órù a? When did you buy this slave? Anamachọ ka i kpọtalum ákwà mà-ọ̀bù ite, I want you to buy me some cloth or pot. Akpa ákú one ka i wutalu? How many kernels have you bought? Ọ matalu ofu iko osikapa, He bought a cup of rice. Ì nutalu manya? Have you bought any palm-wine?
Buyer, *n.* ónyé-ógúgó; ónyé ọ́zúzú; onye ọ́búbá; onye-ọ́kpúkpọ́; ónyé ókpúkpá; ónyé ọ́wúwú; onye ọ̀mùmà; ónyé ónúnú.
By, *ad. and prep.* nà nsó; n'ùsọ́; n'ákùkù; n'ìkpélé; n'ágìgà; nà ndá.
„ **(beside, near),** n'usọ; n'ákùkù; n'ìkpélé; n'ágìgà; na nso, &c. Unọ-ya-di n'akuku mili, His house was by the water.
(By means of), síténà; nà; sítérà; jí, wèlú, wèré (take or with).
Bystander, *n.* ónyé-nkílí; ónyé-úlé; onye nele ele.
Byway, *n.* úzọ̀-ọ̀wèlè; úzọ̀-ntúfègá; úzọ̀ ntà.

C

Cackle, *v.i.* kpọtu ka nné-ọ́kúkù.
Cage, *n.* nkpọ̀dù-nnùnù; únọ̀-nnùnù; àgìgá-nnùnù.
Cake, *n.* àchìchà-úsọ́; àchìchà-ntà.
Calabash, *n.* úẹ̀á; ọ́bà; nkpèkèlè.
Calamity, *n.* áfúfú; ífújú-ányá; ósòmà; ífúkpọ́-ányá; áhúhú; íhúshì-ányá.
Calculate, *v.t.* gú; gú ọ́nú; gú ágú; gú ọ́gú.
Caldron, *n.* ìtè-ígwè úkú; núkú ite-ọ́nà; ìtè-ọ́là-úkú.
Calf, *n.* **(of cow),** nwá-éfí; nwá-éhí; àẹ̀àlà-éfí; àẹ̀árá-éhí.
„ **(of leg),** áfọ́-úkwú.
Calico, *n.* ákwà-òwú; ákwà-óghó; ọ̀kàlà-úrézè; ìwòwò; ákwà-ìẹ̀à.
Call, *v.t.* kpọ́; kpọ́ afa; kpọ́ òkù; ku; kpọ́túlú; gú; gú áfà.
„ **(visit),** kpọ́túlú; kutulu; kpọ-turu; kuturu.
„ **(name),** kpọ́ áfà; kpọ́ áhà; kú éhà; gú áfà; gú áhà; gú éhà.
Calm, *n. and v.* njúlú; ajúlú; ndájú; njúrú; àdájù; júlú; dàjú; júrú; júrí.
(be) Calm, júlú ájúlú; dàjùlù àdùjú; júrú ájúrú.
(make) Calm, me ka . . . ájúlú; me ka . . . edélú; me ka . . . àdàjù(a); me ka . . . ájúrú; mé bì; mé gìdì; mé bù.
Camp, *n.* ìkwù; únọ̀-ìkwù; úlò-ọ̀kàrà. *v.* má ìkwù; nyé ìkwù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Can, *v.i.* nwé íké; pú; pú òkò; putalu.

Can, *n.* ìkó; áyá; áliá; áriá; ḅámḅám.

Canal, *n.* úlóló; òpì mírí sì àgá; ébé émèlù mílí sì érù.

Cancel, *v.t.* déchàpù; dépù; kápù; ḅáchàpù.

Cancer, *n.* óyà nkpúlú-ákú; ọ́rià nkpúrú-ákú.

Candle, *n.* úkpé éjì mánú mé; òríònà mánú ánú.

Candlestick, *n.* ifé ídọ́kwàsì úkpé; ihé ídọ́kwàsì òríònà.

Cane, *n.* áńá; ékwé; àkpùlù-ékwé; ọkpètè; àchàrà-nmàkọ̀.

Cannibal, *n.* òlí ánú mádù; òlí-mádù; òrí ánú àhú mádù.

Cannon, *n.* òḅòndù; òbòndùlù.

Canoe, *n.* úḅọ́-àmàlà; uḅọ-ùmàrà; uḅọ-àpùpà. *v.* nyá; kwọ́; ńá.

Cant, *n.* àkúlú; ókwú-ńyéghé.

Canvas, *n.* àbúdù; àkpà-áḅúdù; àkpúlù; àkpá-àkpúlù; àkpà-úlìkìlì.

Cap, *n.* òkpú; ǹchú.

„ **(for gun),** ọ́mú-chàm.

(be) Capable, *v.i.* nwélú íké; nwéré íké; nwori íké; púlú; púrú; púlú òkò.

Capacity, *n.* ínwé íké; ípú òkò; ike nnádó; ike nnágídé.

Cape, ànì sọ́nyélú ísí nà mílí; ala sọ́nyéré ísí na miri; ílé ànì; íré àlà.

Capital, *n.* ọ́kpúkpú ifé; ísí ifé; ísí ihé.

„ **(chief town),** ísí òbòdò; ísí àlà; ísí ógó.

Caprice, *n.* nzúsà; nzughali.

(be) Capricious, *v.i.* irughalu uche na nkiti.

Capsize, *v.t.* kpù; kpù írú; ghákpù; ḅásì. Ifufe kpulu úḅọ́, The wind capsized the canoe.

Captain, *n.* òdógwú; ọchì-ághá; ézè-úḅọ́.

Captive, *n.* ónyé ádọ̀lù n'ágha.

Capture, *v.t.* dọ́ n'agha; dọ́lú n'ágha; nwúdé; jìdé.

Caravan, *n.* ìḅùdù-áfiá; ọ́tú-íjè; ọ́tútú-íjè; usu-ije.

Carcase, *n.* ózú; ifé nwúlú ánwú; ihé nwúrú ánwú.

Care, *n.* nchèkásí; uche; nchèḅú; nlòḅú; àríḅù; mbànyé; íkpáchálú ányá; ínézí ányá; ílézí ányá; íńá ntì. *v. and n.* chèkásí; ché úchè; chèḅú; lòḅú; rìbú; bànyé; kpàchálú ányá; nèzí ányá; lèzí ányá; ńá ntì.

Careless, *adj.* ákpáchá(rọ) ányá; ábànyè(rọ); áná(rọ) ntì; énézí(rọ) ányá; élézígh ányá dí ághálá; dí ágháríghà.

Caress, *v.t.* zúzù áká; lídà áká; rídà áká; dídà áká. *n.* nzúzù áká; nlídà áká; ndídà áká; nrídà áká; adídà éká.

Cargo, *n.* ifé úḅọ́ kwà; íbú úḅọ́.

Carpenter, *n.* ọ́nwènè; ọ̀mé-ǹkà; ọ̀mé-ọ̀kà.

Carpet, *n.* ákwà éjì ǹkà kpá.

Carriage, *n.* íbú; ifé-óbúbú; úḅọ́-ànì; òmùmé.

Carrier, *n.* ónyé-íbú; òbú íbú.

Carrion, *n.* ánú-úlé; ózú nésì ísì; ánú-úré.

Carry, *v.t.* bú; bú íbú; ré; pá; hé.

Carry on (off, out, &c.), mé kà(ifé) gá; búpù; búlú; bùrú; pàlú; rèlú; hérí.

Cart, *n.* úḅọ́-ànì; úḅọ́-àlà; úḅọ́-àlè.

Cartridge, *n.* nní éḅè; nrí éḅè.

Carve, *v.t.* pí; tú; bé; bí.

Case, *n.* ákpàtì; àkpótí; ìḅé; àkpà; ókwú; ọ́nòdù; íkpé.

„ **(covering),** àkpà.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Case (affair), ókwú; íkpé; ǫ́lú; ózí. Ǫwelu okwu ya je n'unǫ ikpe, He took his case to Court.

„ **(box)**, ákpàtì; akpótí; iḅe. Ndi ibu butalu akpati ili, The carriers brought ten cases.

Cash, *n.* égó; ìkpèghè; òkpògò; òkpòghò.

Cast, *v.t. or i.* tú; má; díkwàsí; dákwàsí; rú; wú; gúkǫ́; ḅàkǫ́.

„ **(of shadow)**, díkwàsí; dákwàsí. Onyinyo osisi dikwasi n'ani, The tree's shadow is cast on the ground.

„ **(of metals)**, rú; wú.

Castle, *n.* ògìgè ndi agha.

Castrate, *v.t.* pì ámù; mé ónózí; ḅu ámù.

Cat, *n.* nwá-ónóḅò; ónóḅò; nwá-ọ̀bàlà; ánúḅọ̀; nwa-ánúbọ̀; nwá-mbá; nwá-ólí-na-mánú (bush cat); nnàḅúlédè; nnànwúrèdè; ánú-èwǫ̀rǫ̀.

Cataract, *n.* ǫ́yà ányá néwètá íkpù ìsì; ǫ́rià ányá; nyìnyà énya; óké ọ̀dà mili.

Catch, *v.t. or i.* nwúdé; jìdé; nwútá; búté (*e.g.* bute ǫya = catch sickness); kwúdó; zùté; biákúrú. Fa nwudelu onye ori bialu izu ori, They caught the thief who came to steal.

„ **(fire)**, nwúlú; nwúlú ǫ́kú; lédó; lékúlú; régídé.

„ **(a ball, &c.)**, ghǫ́lú; ghǫ́tá; ghǫrǫ.

Caterpillar, *n.* ọ̀búbú; árúrú; áhúhú; éhúhú.

Cattle, *n.* ánú nátá nní: ánú-únọ̀; ifé énúnú; ánú úní ánú úlẹ̀.

Cause, *v.t.* kpátá; búté; wètá. *n.* ifé kpátálú; nkpátá; nbúté; àkpám; ihé wetara.

Causeway, *n.* úzǫ̀ átùnìlì atúní; úzǫ̀ ékpòlù ájílíjá nkpúmà; úzǫ̀ áwùrú nkúmè.

Cauterize, *v.t.* dá ǫ́kú; rú ǫ́kú ígwè; hú ǫ́kú ígwè; chákpǫ́; kpǫ́ ǫ́kú.

Caution, *n.* ídǫ́ ńtì; ídǫ́ áká ná ńtì; ìzè; íkpáchálú ányá; inézí ányá; ílézí ányá.

(be) Cautious, *v.* kpáchálú ányá; nézílí ányá; zélú ìzè; lézírí ányá.

Cave, Cavern, *n.* ọ̀ḅà; úḅò; ǫ́nú. O ḅulu ágú nke nọ n'úḅò, He killed the leopard which was in the cave.

Cease, *v.* kwúsí; rá; rápù; ghàlú; ghárá; bápú; bénì; ḅènú. Zi added to negative of verbs expresses "to cease," *e.g.*, Ebezina, Stop crying. Aluzina, Cease working.

Ceiling, *n.* ùkó; nfìlí; nkpàchí; nmáchí.

Cell, *n.* ǫ́bélé ǫ́nú; ǫ́bélé úḅò; ọ̀ḅà ntà; únọ̀ ngú.

Cement, *n.* ájá óyìbó; ájá mbèkeí.

Cemetery, *n.* ébé ánènì ózú; ébé ílì ózú; ájǫ́ ǫ́fiá.

Censer, *n.* ifé ísúlé uda; ifé ísúlé ifé ísì ùsǫ́; ihé ísúré ihé ísì ùtǫ́.

Centre, *n.* ètítì; n'ètítì; àḅàtà nábò; etiti nábò; èkítì abua.

Ceremony, *n.* òmùmé nkè ányá náfú dí n'íwú; òmùmé ídó mádù nà ihé nsǫ́; ágúgú nsǫ́; emecha nsǫ́.

Certain, *adj.* nkè éjì áká; nkè ákàlù àkà; dí ikwésí íké; nkè nāgh-ímé; ùfǫ́dú; ǫnwọ̀; úbídí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Certain (sure), nkè éjì áká; dí íkwésí íké; dí nchèkwúbé, &c.

„ **(particular)**, ùfǫ́dú; ǫnwǫ̀; úbidí.

Certainty, *n.* íjì áká; íkwésí nchèkwúbé; íkwésí ntukwàsí-óbì.

Certify, *v.t.* má ǫ́kwà ézí-ókwú; dé ifé ábàlù ézí àmà n'ákwú kwǫ́; ihé ékwùrù bárá ihé ámárà nke-ǫma.

Cesspool, *n.* ébé émèlù kà mílí ǫ́jǫ́ nérúbà.

Chafe, *v.t. or i.* kpású íwé; kpálí íwé; mékátá (óbì) ǫnyá.

Chaff, *n.* ibǫ̀bǫ̀; áchálá; nbúbǫ̀; afifia; nkpèkèrè; éhùrù; éghǫ̀rǫ̀.

Chain, *n.* íyàbà; íyàbàlà; ǫ́bìlìbà; íkórí; nkpórǫ́; íkóní. *v.* nyá; yí íyàbà; ké; kpǫ́dó; kpǫba.

Chair, *n.* ǫché; ágádá; ǫchéndàbélú.

Challenge, *v.* nyálú ísí; yǫ́ mbá; rióǫ mbá; riá mba; bárá mbá ǫnú; ǹari isi. *n.* ínyà ísí; íbá mbá ǫnú; íǹà ísí.

Chance, *n.* ifé njébìdó; ifentúmádé; ife-mbèlèdé; ife ínyó; ihé mbèrègédé; éfè; ǫhèrè; òkpò.

„ **(accident)**, ifé-ntúmádé; ifé njébìdó; ife mbelede, &c.

„ **(opportunity)**, éfè; ǫghélé; ǫhèrè; òkpò.

Change, *n.* ǫghúghá; nbághá; ònwùnwò; ùghá; nbánwè. *v.* ghá; bàghá; nwó; bánwè.

(be) Changeable, *v.* ghá ághá; nwó ènwó; bághá ábághá; bánwè ábánwè.

Channel, *n.* úzǫ̀ mílí si érù; ǫwà; òkpò; úlóló; uzǫ idei.

Chant, *v.* bú ábù; kwé ùkwé; gú égwú; gú úlí; gú urí. *n.* ábù; ùkwé; úrí; égwú.

Character, *n.* òmùmé; òmòfò; àgwà; ùmà; nkpúlú akwukwǫ.

Charcoal, *n.* únyì; únyìkírínyì; icheku.

Charity, *n.* áfǫ́-ǫmá; ǫgǫ̀; óbìómá; ifúnányá; ihu-nanya.

Charm, *n.* ǫgwù áwélé; ifé ílí óbì; ihé íráfù mádù; áfá; íbá-àjà; ànwànsì; ùmànsì. *v.* lá ùlà; rá ùrà, láfù; rafu; lí óbì; ri óbì; sǫ́ úsǫ́; tǫ utǫ.

Chaste, *adj.* émélú émélú; émérúgh émérú; di ǫcha n'omume.

Chatter, *v.i.* kwú ókwú ófégá; gú ísá; tátǫ̀ ókwú. *n.* ófégá; ísá; ígú ísá; ntátǫ̀ ókwú; ékwùkwú.

Chatterbox, *n.* ǫkà-ékwùkwú; ǫgú ísá.

Cheap, *adj.* dí ǫnú ànì; dí ǫnú àlà; dí ǫnú àyìyǫ̀.

Cheat, *n.* nlíbú; nzúbú; nríbú; àzúbù; nmébú. *v.* líbú; zúbú; ríbú-mébú.

Check, *v.t.* bòchí; nárà; kwúsí; bó; nápù. *n.* nbòchí; òbùbò; nnárà; nkwúsí; nnápù.

Cheek, *n.* ábùbá ùtì; ùtì.

Cheer, *n.* óbì ùsǫ́; óbì ùtǫ́; óbù ùtǫ́; írú áǹùlí. *v.* nwé óbì ùsǫ́; nwé óbì ùtǫ́.

„ **(applause)**, nnyólí; nnákwé.

(be) Cheerful, *v.* nwèlù óbì ùsǫ́; nwèrè óbì ùtǫ́; nwèrì óbù ùtǫ́.

Chest, *n.* **(breast)**, óbì; óbù.

„ **(box)**, ákpàtì; àkpótí; ibé.

Chew, *v.t.* tá; tátú; tátú ézé; ta ézé.

Chew (the cud), tá úzá; tá or chì nkwìnì; tá mbú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Chicken, *n.* ùyòm; ùliòm; àsálá-ọ́kúkù; ùriòm; nwa-sirisiri; nwátà; nwatakiri.

Chickenpox, *n.* kpótónkpó; òrí-ndù.

Chief, *n. and adj.* òlí nzèlè; ónyé-ísí; ísí; ókènyè; óchínà; ndichie.

Chiefly, *adv.* nkè bú ísí; nkè ká; nkè kásí; tùmà; ìràdù; nkè káchá; nke kadu.

Chieftainship, *n.* ọ́lú òdógwú; ọ́lú ọ̀chì ághá; ọ́nọ̀du òbú-ùzọ̀ ọ̀gù.

Child, *n.* nwá; nwátà; nwátàkílí; nwátàkílí-mọ́; nwátàkírí; nwántátà.

Childbirth, *n.* ọ̀múmú-nwá.

Childhood, *n.* ọ́nọ̀dú íbú nwátà; ídí-nà-nwátà; ídí-nà-nwátà-kírí; ídí-nà-nwántátà.

Chimney, *n.* ébé álùlù kà ánwúlù-ọ́kú si nápùtá n'ùsókwú.

Chin, *n.* àkpó; àbà.

Chip, *n. and v.* íbé; íbéjá; íbéhírí; ílílí-nkú; íríghírí nkú; íbé-hírí-nku. *v.* bélì; bí; ḅú; búlì; pí.

Chisel, *n.* ifé ọ́lú ọ́nwèné; íhé ọ́rú ónyé ọ̀kà.

Choice, *n.* nrọ̀tá; nrọ̀lú; nrálú; nhọ̀rọ́; nhara; àhárà. *adj.* dí nrọ̀lú; dí nrálú; dí nhọ́rọ́; dí nhárá; dí àhárà.

Choke, *v.* ḅàdó; tọ̀dó; ridó; kpàḅú; tọ̀ḅú; ríḅú; tọ̀gídé; rìgídé; kpàgídé; kwúḅú.

Cholera, *n.* óké áfọ́ ọ́lúlú.

Choose, *v.t.* rọ́; ròlú; ràlú; họ̀rọ́; hàrá.

Chop, *v.* ḅú; ḅúpià; ḅúlì; búká; búkásiá; wá.

Chorus, *n.* ùkwé; nkwéḅà ábù; úrí; égwú.

Cinder, *n.* únyì; únyìkírínyì; ọ̀nọ̀kọ̀; ọ̀lọ̀kọ̀.

Circle, *n.* òkìlìkílí; ọ̀ḅọ́; kìlìlì; ọ̀kọ̀lọ̀kọ́lọ́; ḅùrùbúrù. *v.t.* fi ọ̀ḅọ́; rí ọ̀ḅọ́; dọ́ kìlìlì; je ọ̀kọ̀lọ̀kọ́lọ́; jé òkìlìkílí; bá bùrùbúrú; jerube.

(**be**) **Circuitous,** *v.i.* bá ngìlígọ̀; fí áfí; lọ́ álọ́; gwọ́ ágwọ́; bágọ̀ áḅágọ̀; ḅèrì èḅérì.

Circular, *adj.* dí òkìlìkílí; dí ọ̀kọ̀lọ̀kọ́lọ́; dí kìlìlì; dì bùrùbúrù; dí nhìrìmánhì.

Circumcise, *v.* bè úgwù; bì úgwù; bù úbù.

Circumcision, *n.* íbè úgwù; ọ̀bùbè-úgwù; òbìbì úgwù; òbùbù úbù.

Cistern, *n.* ìtè; ùdú; áyá; aria; "pónì"; "pótrì"; abaṅ; ọ̀mí.

Citizen, *n.* nwá-n'ànì; nwá-ájá-ànì; dí-àlà.

City, *n.* òbòdò; ógó.

(**be**) **Civil,** *v.i.* nkè dílí ọ̀rà; nké dílí òbòdò; nké ázùlù àzù; nkè dílí ọ̀tù; nkè dírí ógó; nke dí ichí áchí.

Civilization, *n.* ichí áchí; ídí n'òkpùlù íwú; ikwere anuchi ógó; nzúpùtà.

Civilize, *v.t.* kwé ichí áchí; zúpùtá; kwé ínọ̀ n'òkpùlù íwú; kwéré ímézí ihé.

Claim, *v.t.* kùlí; chọ́ ifé lúlú ónyé; ná ihé rúrú mádù. *n.* nkùlí; ifé lúlú mádù.

Claimant, *n.* ónyé nkùlí; íkwú onye ólùlù; íkwú ónyé ifé lùlù; ónyé ihé rùrù.

Clan, *n.* úmù-nnà; íkwú-nà íbè; ébó; ọ́ḅè; àḅùrù; ìnchì; íkwú.

Clap, *n.* éfiè; nwá-ìdọ̀; áchìrátà. *v.* búté éfiè; búté nwá-ìdọ̀.

Clap (the hands), kú áká; kú éká.

Clasp, *n.* ńkò; ńgú; nkòkọ́; *v.* kó; kòkọ́.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Class, *v. and n.* rọ́ òtù; dó òtù; dó n'úsòlò; me ọ́tú. *n.* òtù; ọ̀bọ́; úsòlò; ọ́tú; ébìrì; ùkè; ọ́tútú.

Claw, *v. and n.* gá mbọ́; rọ́ mbọ́; gọ́ mbọ; gádó mbọ́; họ́ mbọ́; gágídé mbọ́. *n.* mbọ́; mbọ́ ánú; mbọ́ nnunu.

Clay, *n.* úlọ́; úrọ́; úrọ́á.

Clean, *adj.* dí ọ́chá; dí únwú; dí úchá. *v.i.* nwú énwú; nwú únwú; nwú ọ́chá; chá ọ́chá; chá úchá; kpáchá; wúchá; sáchá; cháchá; fichá.

Clear, *adj. and v.* nkè fóchálú éfóchá; nkè wólú ányá; nkè púlú àpù; nkè kwúwálú ékwúwá. *v.* fóchá; wó ányá; pú àpù; kwúwá. 'Wá' added to verbs denotes clearness, *e.g.*, kwuwa= speak clearly; déwá=write clearly.

„ **(unoccupied),** kwápù; pú.

„ **(evident),** fóchá; wó ányá.

(make) Clear, mé kà . . . wó ányá; mé kà ámárá nkè ọ́má.

Clever, *adj.* dí nkọ́ ighọ́tá ifé; dí ngwá ímùtà ifé; nkè nwélú ísí nmùtá.

Cliff, *n.* nkpógónkpó; nkpónkpó; nsúdà; nkpọ́dà.

Climb, *v.i. or t.* lígó; rọ́gó; nyígó; nyíkó; rígó; nyíkóró.

Cling (to) *v.* nyákúdó(n'àrú); lápálú(n'àrú); rápárá(n'àhú)

Cloak, *n.* àfè-úkú; ótọ́bọ́; àfè énú àrú; nwei úkú; ùwé úkú.

Clock, *n.* ifé éjì àgú ógé; "klọ́k"; élékélé; átánúrú; átánú.

Clod, *n.* ùkpóló; ọ̀kpúkọ̀mà ájá.

Close, *v.t. or i.* méchí; ḅáchí; kpàchí; jédèbé; biárú nsó, &c.

Close, *adj. and adv.* nkè émèchìsìlì íké; nkè dí nkpà; nke di wá-lálá; nkè dí nzúzó; nkè di nkénké; nkè dí nkpúnkpú. *adj.* nà nzúzó; nà nsó; nà nsó nsó; nà ndá; nà ndú; na nnyatari.

Closet, *n.* ímé únọ̀; únọ̀ ínyé úkwú n'ọ́fiá; únọ̀ ífé árú; únọ̀ nsí; úlọ̀ ntà; ólùlùọ́kwú; úlò ọ̀họ̀rọ̀.

Clot, *n.* ntúnì; nrúkwù; nkpúkọ́; nlárú. *v. and n.* ílárú álárú; iráhí árahí.

Cloth, *n.* ákwà; ọ̀kàlà; ọ̀gọ̀dọ̀; njà; ọ̀kàrà; ákù.

Clothe, *v.t. or i.* ylbé; jèbé; màbá; yí àfè; jé ákwà; màlú ákwà; màrá ákwà; màrá nja; tí nwei; ti nwe; yé úwé; márá ọ̀kàrà; mara ákù.

Clothes, Clothing, *n.* àfè; àwù; ákwà àfè-óyíyí; nwei; ùwé; ùwó; awo.

Cloud, *n.* ígwé; ígwé-ójí; mbálá-ígwé; úgwé; elu-úgwé-ndú.

Club, *n.* ndélé; ǹkúlú; ǹkú; ùgbóló; ókpìrì; ùsù; òtù; ọ́tú; ọ́tútú.

„ **(Society),** òtù; ọ́tú; ọ́tútú.

Clump, *n.* nkwúbá; nkwúkọ́; nkwúkọ̀bá; nkwúkọ́tá.

(be) Clumsy, *v.* mé ághálá; kpùkpó nkpùkpó; nú ùnùọ́kú; mé áhíríhá; kpá ákpùkpà.

Cluster, *n.* ùyọ̀kọ̀; ájú; ákpà; ùyọ̀rọ̀; ówùgúwù.

Coal, *n.* únyì; únyìkírínyì; ichékú.

Coarse, *adj.* nkè dí ághálá; nkè di ánwílínwú; nke ákpùkpà.

Coast, *n.* ọ́bánànì òrìmìlì-nnú; ótú; ìkpélé-òrìmìlì; ágìgà òshìmìrì; ótú ènyòm úkú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Coat, *n.* àfè-ázú; àfè énú-árú; nweí ázú; ùwé élú-áhú; ùwé-elu-uhu.

Coax, *v.t.* lá; lányé; láfù; gúgù; kwú ílé úsọ́; ráfù; rápùtá sítérà íré útọ́.

Cobweb, *n.* ọ́nyà ùdúdó; ọ́nyàmà-ùdúdó; àlùlù-údégúrú.

Cock, *n.* ọ̀kpà; óké-úkòm; óké-ọ́kuku; óké-ọ̀hù-hù; eḅenu.

Coco-nut, *n.* ákú-óyíbó; nkpù; ákú-nkpù; ákí-bèkeí; ákú-chúkú.

Cocoon, *n.* àkpà-nwá-ọ́ḅényè; ọ̀kpá-nkú-nné-ngwọ̀; únọ̀-ájádíọ́tá; àkpà-árúrú; àkpà-nábà-nyàbàrà úbúbá.

Coddle, *v.i.* ghé ókòkó; wú; dá míli; chú échú; dá miri ọ́kú; zúbì; zútọ̀.

Coffee, *n.* ńmìmì óyíbó éjì álá míli ọ́kú; nkpúrú ndí bèkeí; " kọ̀fí."

Coffin, *n.* ákpàtì ózú; ìḅé-ózú; ìḅùdù.

Cohabit, *v.i.* mékọ́ díkà nwóké nà nwáyì; dínàkọ́; dínà-kọ́tá; jínàkọ́; nábà díkà dí nà nwunye.

Coil, *n.* nkékù; nkúkù; nńékù; éńékù. *v.* kékù; kúkù; ńékù.

Coin, *n.* égó; ìkpèghè; ọkpọ̀ghọ̀.

Cold, *n.* óyí; àrú-ọ́kú; àhú-ọ́kú; ákpátá-óyí. *adj.* nkè júlú óyí, nkè júrú óyí.

Colic, *n.* áfọ́-ọ́lúlú; afọ-ọ́títá; áfọ́-ọ́rúrú; éhọ́-mḅú.

Collapse, *v.i.* dá; tíkpọ́; zédà.

Collar, *n.* ifé-ónú; ifé íyí-n'ónú; ifé-ékíké-ónú; ihé-ítí-n'ólú.

Collar-bone, *n.* ọ́kpúkpú-ónú; ọ́kpúkpú-ólú.

Collect, *v.t. or i.* kpókọ́; chíkọ́; kpákọ́; kpókọ́ta.

Collision, *n.* nkúkọ́lí; ntíkọ́lí; nkúkọ́tá; ntíkọ́tá.

Colony, *n.* ọ̀pùpù-óbì; òrúró-óbì; ípù-óbì; író-óbì; ífó-óbì.

Colour, *n.* àgwà; ùdí; ọ̀dìdí.

Column, *n.* ógìdì; ngìdì-ájá; ndìlì di n'ákwúkwọ́: áhírí-ákwúkwọ́; ùsù-ndí-ághá.

Comb, *n.* ǹrá; ǹhá; ǹvọ́; èlè-ọ̀kúkù; álọ̀-ọ̀kúkù; àrọ̀-ọ̀kúkọ̀; àkpákà-ánwú; èkwùrù anu. *v.* rá; há; vọ́.

Combine, *v.t. or i.* mákọ́; jìkọ́; jìkọ́tá kwékọ́tá; kwékọ́.

Come, *v.i.* bia; já.

„ **to pass,** lu(e) ru(o); mé; lé; ré.

„ **to life,** dí ndù; díbá ndù; díhiá ndù.

„ **to,** lú; rú; biakwu; diri.

„ **from,** sí . . . ; sítèlù-nà . . . ; síténà . . . ; sira . . . ; sitera . . . Bia n'uzọ́ ututu, Come early in the morning. Ebe ka i si bia ? Where do you come from ? Ifé i lolu elego, The thing you thought has come to pass.

„ **near,** kpúdébé; biá nsó; biálú nsó; biányáḅá; biárú nsó; biányátá.

„ **back,** cìghá; biáchìghá; náchígha; lághàchí; líhiá; ghálátá.

„ **before,** búlú úzọ̀ biá; biábúlú; búrú úzọ̀ bia.

„ **after,** biásò; biásò n'àzú; biásòtá n'àzú; biá nàzú.

„ **up with,** kwúdó; lu(e) árú; biákwúlú; jékwúlú; biakuru; jékúrú; rú áhú.

„ **down,** lídà; ḅádà; nyídà; rídà; yọ́dà.

„ **apart,** biá n'ùsọ́; biàrúká; biàzúgá.

„ **together,** zùkọ́; zú; ḅàkọ́; nọ̀kọ́; biàkọ́; nọ̀kọ́tá.

„ **upon,** biákwási; dákwási; mákwási; kwúdó.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Come out, pú; pùtá; nìrí; ẓ̀lié; pàbúrú.

Comfort, *v.t.* kásì; kásì-óbì; gúgù; tásì; tásì-obi; dújù-óbù. *n.* nkásì; nkásì-óbì; ngúgù; ntásì; ntásì-óbì; adújù-óbù.

(be) Comfortable, *v.i.* nọ́ n'árú-òfùfò; nọ́ n'áfọ́-ójújú; nọ́ ná nkásì-óbì; nọ́ ná ntásì-obi; nọ́ n'àdájù-óbù.

Comic, *adj.* nkè dí íkpá-ámú; nkè dí ímú ámú; nke di íchì ọ́chí; nkè dí ọ́chì.

Command, *v.t.* **(order),** tí íwú; nyé íwú; núchí. *n.* ìwú; ànúchì.

„ **(govern),** chí áchí. *n.* ọ̀chíchí.

Commerce, *n.* ọ̀zúzú-áfiá; ízú áhiá; mḅélé; ùghàràmà áhiá.

Commit, *v.t.* nyé n'áká; rìnyé n'aka; ránye n'áká; nyéfé n'áká; tínyé n'áká; nyébígá n'aka; nyébúgà; mé.

Common, *adj.* **(shared by all),** nkè dí n'ọ̀ḅọ́; nkè énwélù n'ọ̀bọ́; nkè ọ̀rà; nkè ọ̀hà.

„ **(usual),** nkè ánémé émé; nkè ánémé mḅè níné.

„ **(abundant),** nkè nyílí ànyì; nkè bálú úbá; nkè dí ọ́tútú; nké dí ńtútú; nkè júlú éjú.

„ **(inferior),** nkè ánámárọ́ áfàyá; nkè éfù; nkítí; nkpọ́-kọ́lọ́; ọ̀kpọ́rọ́; èmúmà; ńmà-ǹmà.

Companion, *n.* òtù; ọ́tú; ọ́tútú; ọ̀ḅọ́; ébìrì; ùkè.

Compare, *v.* síkwú; má àtù; tùnyélú; túné; má àtùtù.

Compel, *v.t.* mányé; **rúdó;** hugide; nọgide. Orudolu ndi afu ibia ọlu, He compelled the people to come to work.

Compensate, *v.t.* márí; dózié; né ọ́lú; kwá ọ́chù; kpú ọ́rú; kwu ugwọ. Ọ kwalu nwoke o ḅulu nwa ya ọchu, He compensated the man whose son he killed.

Compensation, *n.* nmárí; ndózí; íkwá ọ́chù; ọ̀núné-ọ́lú; ọ̀kwúkwú-úgwọ́; ọ̀kpúkpú ọ́rú.

Compete, *v.i.* ḅá ékwòlò; dá ndámányá; tí úbú; sí àgùgọ̀; dá údá; má áká; ḅá ékwò.

Competition, *n.* ọ̀ḅúḅá ékwòlò; ǹdámányá; ítí úbú; isi àgùgọ̀; ímá áká; íḅá ékwò.

Complain, *v.i.* támù; démù; kwá útá; tá útá; kpé; kpé nkpènkpé; bó èbùbó; kwúgídé; nwé ihé mḅú.

Complaint, *n.* nkè dí ntámù; nkè dí ndémù; nkè dí íkwá útá; nkè dí nkpènkpé.

„ **(remonstrance),** nkè dí íkwá útá; nkè dí ita útá.

Complete, *adj.* nkè dí ọ́gwúgwú; nkè dí òzùzù; "si, cha, du, ḅu" added to verbs show the completion of an action. Alusigom ọlu, I have finished working.

Complete, *v.i.* gwú; zú.

Complexion, *n.* ùdí; írú; ọ́mà-írú; íhú; ézí-íhú.

(be) Complicated, *v.* ghábú; gwábú; túfì; núnù; túhì. *adj.* nkè ghábúlú ágháḅú; nke gwáḅúlú ágwáḅú.

Compliment, *n.* èkènè; ọ̀jújú ọ̀rà; èkèlé. *v.* kènè; jú ọ̀rà; kèlé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Compose, *v.* lókọ̀bá; chépùtá; dépùtá; chèkọ́tá; gwáḅú; gwọ́ḅú; gwákọ́tá.

Composure, *n.* árú bù; ísí njúlú; arípùtà.

Compress, *v.t.* píkọ́; pìdó; píkọ̀bá; kpá; kpákọ̀bá; pìgídé.

Compulsion, *n.* nmányé; nrúdó; nnúnyé; nrúgídé. Fa geme ya nérúdógh erudo, They must do it without compulsion.

(be) **Concave,** *v.* wó úḅò; wó ọ́nú; wó ónùnù; mé ókòkòrò; mé ǹsùsù.

Conceal, *v.t.* kpùchí; kpùdó; zó; zóbé.

Concealment, *n.* nkpùchí; nkpùdó; nzóbé; nzúzó; ézórò.

(be) **Conceited,** *v.* gàlá ngàlá; pàkó npàkó; kpọ́ ònwé yá ifé; mé nkpọ́kọ́lọ́; mé ngàngà; mé apakoru uhu.

Conceive, *v.* **(in thought),** ghọ́tá ifé; zú ìzùzù; zùbé; ló ìlòlò; ché échìchè; rí ọ̀rìrì.

„ **(in womb),** ché árú; tú ímé; nwé árú nábọ̀; túrú ímé.

Concern, *v.t.* Métú; pétú; díli; díri. *n.* ifé díli; nchèkási; nchèḅú; ifé npétú; ihé díri; ihé métúrú.

Concerning, *prep.* màkà; bálú; bányélú; bárá; yeri.

Conciliate, *v.* dó; dókwá; wékọ́ n'ọ̀fú; wékọ́tá n'otù.

Conciliation, *n.* òdúdó; ndókwá; àdó; íwèkọ̀ n'ọ̀fú; iwèkọ̀ n'otù; njìkọ́tá.

Concord, *n.* idi n'ọ̀fú; ídí n'otù; ínwékọ́ ọ̀fú óbì.

Concubine, *n.* ọ́yì-nwáyì; íkónwáyì.

Condemn, *v.t.* má íkpé. Amalu onye-nga ikpe ọnwu, They condemned the prisoner to death.

Condescend, *v.t.* búdà; wédà; búdàtá; wédàtá.

Condiment, *n.* ifé ófé; ifé imé kà ófé tọ útọ́; ihé ófé.

Condition, *n.* ọ́nọ̀dù; ọ́kwá; àḅà; ùdí; émé-ọ́búlú.

„ **(stipulation),** àḅà; émé-ọ́búlú.

Condole, *v.t.* mélú ébélè; mélú éwù; sí ndọ́; sí kà̀.

Conduct, *n.* òmùmé; òmòfò; àgwà; òdúdú; ǹdú; nduzi.

Conduct, *v.* dú; kpá ndú; mé òmùmé; débé; dòté.

Confer, *v.* nyé; má; túkwàsí; né ọ́lú; kèlé; nyébìgà; ḅá ìzù; tú álò; ra álò; bá ìzùzù; kpálí; chíghálí uche; tule uche.

Conference, *n.* nzùkọ́; ọ̀búbáìzù; íḅá ìzùzù; àgwàlì; nkátá; álò.

Confess, *v.* kwélú; kwúpùtá; sá ífì; kwere-nméhiè.

Confession, *n.* nkwélú; nkwuputa; ísà ífì.

Confidence, *n.* nchèkwúbé; ntúkwási-óbì; íjì-áká.

(be) **Confident,** *v.* nwé nchèkwúbé; nwé ntúkwàsí óbì; jí áká.

Confirm, *v.* kwúsí íké; kwésí íké; nyé íké; má óbì íké; gùzósí íké.

Confirmation, *n.* íbíkwàsì áká n'ísí; ínyé íké; ímá-óbì íké (Church of England rite).

Confiscate, *v.* kwáliá; kwákọ́lú; kwacbakọlu; kwakọrọ.

Confluence, *n.* nrùkọ́-mílí; ébé mílí rùkọ̀lù; ébé míri chìkọ̀tàrà.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Confuse, *v.* ghábụ́; gwábụ́; ḅá ghálí; jú ányá; mé ághálá; kpọ àghálá; tú úchè; ménýé ífélé n'írú; ḅá bárí; me ághírígha; mé agara. Ife nwoke nu kwulu ḅalum ghali.

Confusion, *n.* nghábụ́; àghálá; ọ̀ḅụ́ḅá ghálí; íjú ányá; iḅa bárí; ítú úchè; ághírígha; àgárá.

Confute, *v.* kpébụ́; kwúkpá-ọ́nú; kwúchí-ọ́nú.

(be) **Congealed,** *v.* lárú álárú; rúkwù árúkwù; rárú árárú; ráhí áráhí.

Congratulate, *v.* ńú ọ́ńù; ńùlú; ńualu; ńuru.

Conjure, *v.* ḅá íyí; mé ànwànsì; sí àgùgọ̀; mé nbánsí; mé ùmànsì.

Conjurer, *n.* ọ̀mé ànwànsì; ọ̀ḅánsí; onye-ùmànsì; òsí-agugọ; òsí-ngọ; onye-ámùmá-ọ́gwù.

Connect, *v.* mákọ́; jìkọ́; zókọ́; sókọ́, búkọ́.

Connive, *v.* wépù ányá; wépù írú; néfùlú ányá; léfùrú ányá; wépù íhú.

Conquer, *v.* méli; mérí; luḅu.

Conqueror, *n.* ónyé-nméli; ónyé-nmérí; ónyé-nlúḅú.

Conscience, *n.* àkọ́-n'úchè; ákọ́-mà-ọ̀rìrì.

(be) **Conscientious,** *v.* só àkó-núchè; só ákọ́-mà-ọ̀rìrì; ńa akọ-n'úchè ntì.

(be) **Conscious,** *v.* málú ònwé ónyé; nwé úchè; nézí ányá; kpáchálú ányá; lézí ányá; márá ónwé mádù.

Consciousness, *n.* nmálú onwe onye; ínwé úchè; íkpáchálú ányá; ílézí ányá.

Consecrate, *v.* dó nsọ́; mé nsọ́; ránýé; nyébìgá; chí échíchí nsọ́.

Consent, *v.* kwényé; dànyé; kwélú; kwéré. *n.* nkwényé; ndànyé; nkwélú; nkwéré.

Consequence, *n.* (result), ifé só; ife pùtálú n'ifé; ihé kpátárá ihé; njédébé; nsọ́tú; nsùtú; ùsùtù.

Consider, *v.* chígháli úchè; ló ìlòlò; túghálí úchè; nèné; lómì ìlòlò; ché échìchè; rí ọ̀rìrì.

Considerable, *adj.* nkè dí íńá ntí; nkè dí mḅányé; nkè dí ímá áfà yá; nkè dí íchè íchè; nkè dí ílò èlò; nkè dí ntúpùtá; nkè dí írì àrì; nkè dí úkú n'ùrá.

Considerate, *adj.* nkè nwélú úchè; nkè nwélú ìlòlò; nkè málú ónwé yá; nkè nwélú échì-chè; nkè nátúlé ihé n'obì; nke nwórí ọ̀rìrì.

(be) **Consistent,** *v.* kwúdó; tádó; kwúsí íké; kwésí íké; gùzósí íké; tagide.

Console, *v.* kásì óbì; gúgù óbì; gúgù ákwá; tásì obi; méjú obi. Ọ tasili ya obi maka ọnwu nne ya, He consoled him for the death of his mother.

(be) **Conspicuous,** *v.* pùtá ifè; ḅá énú; chá n'ánwú; málú áfà; túpùtá etúpùtá; márá áhà.

Conspiracy, *n.* nmákọ́; nfíkọ́ ímé ifé ọ́jọ́; nkékọ́tá mádù ímé ihé ọ́jọ́.

(be) **Constipated,** *v.* kpúkọ́; kpákọ́; píkọ́; nwé áfọ́ íké; ḅòchí.

Construct, *v.* dó; lú; wú(únọ̀); tú; dózí; mé; kpú; gwú (únọ̀); zúpùtá; obépùtá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Consult, *v.* chọ́ ndùmọ́dú; ḅa ìzù; tú álò; rá álò; ḅa ìzùzù.

Consultation, *n.* ìzù; álò; ìzùzù.

Consume, *v.* méyì; méfù; yí; túfù; léchàpù; lépià; lípià; réchàpù; rípià.

Consumption, *n.* nsápù; nkpóchàpù.

„ (**phthisis**), ùyàlù; ùlìàlù; ọ́yà-ọ̀mìmì; nkwà-óbì; árú ọ́títá; íḅú árú; ítá áhú.

(be) **Contagious,** *v.* fé; búté; búnyé; ghọ̀lú. Òfì felu imelime umu-aka, The yaws is contagious to many children.

Contain, *v.* nádó; lúté; nálú; jìdé; bá; nágídé; nárá.

Contempt, *n.* nnénì; nnédà; ánì; ọ̀nìnì; ọ́sọ̀; nlélì ányá; nlédà ányá; élétù ényá.

Contemptible, *adj.* nkè dí ánì; nkè dí nnénì; nkè dí nnédà; nkè dí nlédà ányá; nkè dí élétù ényá.

(be) **Contemptuous,** *v.* dí nnénì; dí ọ̀nìnì; dí nnédà; dí ánì; dí nlélì ányá; di nlédà ányá; dí élétù ényá.

(be) **Contented,** *v.* nọ́ n'árú-òfùfò; nọ́ n'áfọ́ ójújú; nó n'ọ̀dìnmá; nọ́ nwá-bù; nọ́ gìdì.

Contents, *n.* ifé ánàdòlù ánádó: ifé lútálú ifé; ifé bálú ifé; ihé ánàgìdèrè ánágídé; ihé bárá íhé. Ite manu ili na ise ka "poni" afu lutalu, The contents of the cask is fifteen pots of oil.

Contest, *v.* sé ókwú; lú úkà; nú ọ̀gù; dọ́ ndọ́; lú ọ̀gù. *n.* ésè; èsèmókwú; ílú úkà; ndọ́; ọ̀gù.

(be) **Continent,** *v.* lú árú úkà; jìdési ónwé ónyé íké; mé àḅàtà nábọ̀; wédà áhú n'òkpúrù.

Continual, *adj.* mḅè nà mḅè; mbè nchá; mbè dúm; èkpò níné; èlègèdè; ébè-èbè; ọ́kpú; ọ́kpútọ́lọ́kpu; ọ́kpúndèm; mbè nílé; ébìghèbì; éḅùgh-èḅù.

Continue, *v.* nọ̀dídé; nọ̀gídé; dídídé; tọ́ àtọ̀; nọ̀dó; dílílí.

Contract, *v.* (**undertake**), me àḅà; rù ọ́nú; kwú ọ́nú ifé; bà ndù; hù ọ́nú. *n.* àḅà.

„ (**become less**), *v.* sékọ̀bá; sékọ̀nátá; kpúkọ̀nátá; tánátá.

Contradict, *v.* lú úkà; lúghálí úkà; ḅághá ókwú; rúhárí úkà; rúrítá úkà; rúhátárí úkà.

Contradiction, *n.* ílú úkà; nlúghálí úkà; mḅághá ókwú; nrúhárí úkà; nrúrítá úkà; àrúhátárí úkà.

Contradictory, *adj.* nkè dí ílú úkà; nkè dí nlúghálí; nke di mḅághá ókwú; nkè dí nrúhárí úkà; nkè dí àrúhátárí úkà.

Contrary, *adj.* nkè dí médídé; nkè ní mégídé; nkè dí n'ókwú; nkè dí ntíkwásí.

Contrast, *v.* médídé; síkwù. *n.* nmédídé; nmégídé; neíkwú.

Contribute, *v.* túnyé égó; tú ùtú; tínyé égó.

Contribution, *n.* ùtú; ntúnyé; égó atunyelu.

Control, *v.* jìdé; rúbé; chí; nwé íké n'árú; nwó íké r'úhú mádù ọ̀zọ́. *n.* ínwé íké n'aru madu ọ̀zọ́; írúbé érúbé; ọ̀chíchí; nrúbé; íké íchí áchí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) Convenient, *v.* nwé éfè; nwé ọ́ghélé; nwé ọ́ghéré; nwé òkpò; kwésí ékwésí; tó étó; má nmá; lú áká; rú aka; nwé úzọ̀. Kedu ekpo i geji nwé efe bia? What time will be convenient for you to come?

Conversation, *n.* nkàtá; úkà; àgwàlì; íkpá àgwàlì; nkàlí úkà; íkpá nkàtá; nkpárí úkà; nkárí úkà.

Converse, *v.* kpá nkàtá; ká úkà; kpá àgwàlì; kpá úkà.

Convert, *v.* rúghálí; díghálí; ghá; ḅá ónwè; nwó; nwóghá; bánwè.

Convey, *v.* bùlú; búpù; kwápù; kwáfè; búfè; chípù; bùrú; kwàrá; para.

Convict, *v.* tànyé n'ányá; tàdó n'ányá; gósí n'ìkpé màlù; zí íhé émèrè; tú n'ányá.

Convince, *v.* mé kà ékwélú: mé kà áfọ́ jùlù; tányé n'ányá; tú n'ányá; mé kà ékwéré nméhiè; tàdó n'anya.

Convoy, *v.* dúpù; dúlú; dúgá; dúrú. *n.* ndúpù; ndúgá; ndúpùgá; ndúrú.

Convulsions, *n.* ọ̀sìsè; ọ̀dúdọ́; dímḅá; dímḅá ọ̀dì; àmúzù; ọ̀sè; èbùbé.

Cook, *v.* sí ìtè; sí nní; wú nní; wú ihé; sí nrí; sí ndí. *n.* òsí ìtè; òsì nní; òwú nní; òwú ihé; òsí nrí.

Cooking-pot, *n.* ìtè-nní; ùkòdò; ìtè íwú ihé; ìtè nrí.

Cool, *adj.* nkè dí óyí; nkè júlú óyí; nkè dí bǔ; nkè dí gìdì.

„ **(become),** jú óyí; júlú óyí; júnátá; júrú óyí.

„ **(make),** méjú; méjúnátá.

Coop, *n.* nkàtà íwúnyé ọ̀kúkù mà-òbù nnùnù; nkpọ̀dù nnùnù; ngígá-nnùnù.

Co-operation, *n.* nlúkọ́ ọ́lú; nmékọ́ ifé; njékọ́ ózí; nrúkọ́tá ọ́rú.

Copper, *n.* ọ́nà-ọ́kú; ọ́nà nkítí; ọ́là ọ́kú; ọ́là ọ́kpọ́rọ́; ọ́là nmà nmà (ìkpèghè; òkpòghò = brass rods).

Copse, *n.* úmù-ósísí; átáká ọ́fiá; àkwù; àkwù ìsì; àyọ̀rì ọ́hiá; ọ́hiá úbúbá.

Copulate, *v.* jìkọ́; fiékọ́; dínàkọ́; jínàkọ́; sí; ḅá; lá; rá.

Copy, *v.* dépùtá; ńòmí; jíjè; só úkpúlú; só úkpúrú; só íjè úkwú (jije in Onitsha, bad use=making fun of; jije in Owerri, good or bad sense). *n.* ákwúkwọ́ éjì ámùtá ọ́dídé; ifé ínélú ányá; ifé ńnòmí; ihé njíjè; ihé íléré ányá; ihé èzùzò.

Core, *n.* óbì; nné; ímé.

Cord, *n.* ùdọ̀; élílí; érírí. *v.* ké áḅú; fié áḅú; ké ọ́bú.

Cork, *n.* ọ́kwú; nkwúchí. *v.* kwú; kwúchí.

Corn, *n.* **(grain),** ọ́kà; ọ̀ḅàdú; úkwà órú; nbiàkpà; àkpùkpà; àkpàkpà; ìnàrí; ókìlì.

Corner, *n.* nkúkú; ńkúbà.

Corpse, *n.* ózú.

Corpulent, *adj.* nkè dí ókpì; nkè dí álọ́ árú; nkè dí íbù; nkè dí árú áhú.

Correct, *adj.* nkè zílí ézí; nke eziḅo; nkè dízílí ádízí; nkè dí wùzólú àdíwùzó; nke zírí ézí; nkè dízírí ádízí. *v.* zí ézí; dízí ádízí; wùzó èwùzó; ḅàzí; mézí; piá ìtàlì; piá ùtàrì; dọ́ ńtì; dọ́ áká ná ńtì.

Correspond, *v.* **(answer to),** kwésí; yí éyí; kpálítá nkàtá (zálítá ákwúkwọ); délítá ákwúkwọ́; zárítá ákwúkwọ́;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ƀárítá ákwúkwǫ́; kpárítá ékwúkwǫ́.

(be) Corroded, *v.* ƀá nchálá; tá úgwùgwà. Nchala naƀa ígwè, nchala neli ígwè, The rust corrodes the iron.

Corrupt, *v.* mébì; métǫ̀; mélù; lé úlé; ré úré; lú árúrú; ƀa ikpúru.

Cost, *n.* ǫ́nú; ǫ́nú-áfiá; ǫnú-áhiá. *v.* zú; gó; nyé; ní. Ǫnu ji a di ǫne ? What's the cost of the yams ?

Cottage, *n.* ǫ́bélé únǫ̀; únǫ̀ ntà; úlǫ̀ ntà.

Cotton, *n.* òwú; òwúlú; òlúlú; óghó; ùrézè.

Couch, *n.* àkwà; ifé ndínà; ǫ́ché; ǫ́nǫ̀dù; ǫkpùkpǫ̀; ihé ndínà; ágádá; ǫ́té.

Cough, *v.* kwá úkwálà; kwá ukwara. *n.* úkwálà; úkwárà; ǫ̀dánwú.

Council, *n.* ìzù; nzùkǫ́; nƀákǫ́; nkpǫ́kǫ́; nchíkǫ́tá.

„ **(hold a),** *v.* zù ìzù; zùkó nzùkǫ́; ƀákǫ́ nbákǫ́; kpǫ́kǫ́ nkpǫ́kǫ́; chíkǫ́tá nchíkǫ́tá.

Count, *v.* gú; gú ǫ́nú; gú ǫ́gú; gú ǫ́gúgú.

„ **(reckon),** gùkǫ́; ƀàkǫ́; gúkótá; ƀàkǫ́tá.

Country, *n.* ànì; àlà; àlè; ànà.

„ **(region),** akuku-ànì; ǫ́bánánì.

„ **(opposite to town),** ùsǫ́-ànì; n'àzú-òbòdò; ǫ́fiá.

Country-man, *n.* nwa-n'ànì; díàlà.

„ **(rustic),** ónyé ǫ́bélé ànì; ónyé àlà ntà; ónyé ùsǫ́ ànì; onye npékéró àlà; ónyé ákpìrì mbà; ónyé ázurǫ̀ azú.

„ **(of same country),** ónyé-ànì; ónyé-àlà; ónyé-àlè.

Courage, *n.* díké; ányá-íké; ányá-ùfú; átú-égwù; átúgh-égwù.

(be) Courageous, *v.* dí díké; dí ányá-íké; di ányá-úfú; dí átú-égwù; di átúgh-égwù.

Court, *n.* **(of chief),** òbí; ìbà; òbú; mbànà.

„ **(of justice),** únǫ̀ íkpé; úlǫ̀-íkpé; úyǫ̀-íkpé.

Court, *v.* mé àsàlà; me nsàlà; me áwárázá; mé áƀárázá.

„ **(woo),** bànyé nwúnyè; bèdó nwúnyè; kwu okwu nwayi.

(be) Courteous, *v.* dí àsàlà; di nsàlà; di áwárázá; di áƀárázá.

Courtesy, *n.* àsàlà; nsàlà; áwárázá; áƀárázá.

Courtship, *n.* ǫ̀bùbà nwúnyè; nbànyé nwúnyè; nbédó nwúnyè; ókwú ílú nwáyì.

Cousin, *n.* nwá nwá-nné-nkè nnà mà-ǫ̀bù nkè nné.

Cover, *v.* kpùchí; kpù; kpùdó; zò; zòbé; téchí; rúchí; ƀàbá; bákwàsí; líkpù; ríkpù; ƀòchí.

Cover, Covering, *n.* ókwú; nkpùchí; nkpùdó; òkpùkpù; nkpùkpù; nzóbé; ife-mbákwàsí; ife-nkpùdó; ihé-mƀòchí; ihé-ezoro.

Covet, *v.* nwé-ányá-úkú; mé ányá-úkú; chǫ́sí íké; gúsí íké; tí àkpílí égó; nwé àkpílí; nwé ájǫ́ àkpílí; nwé ájǫ́ nkǫ́lǫ̀.

(be) Covetous, *v.* dí ányá-úkú; dí àkpílí égó; dí nkǫ́lǫ́ égó.

Covetousness, *n.* ányá-úkú; àkpílí égó; ichǫ́sí íké; ínwé àkpílí; nkǫ́lǫ̀ égó; ínwé ájǫ́ nkǫ́lǫ̀.

Cow, *n.* éfí; nné éfí; nwúnyè éfí; ébí; eshi; evi.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Coward, *n.* ónyé újọ́; ónyé égwù; ónyé újọ́ òdùdù; ónyé ndúdù.

Cowardice, *n.* újọ́; égwù; újọ́-òdùdù; ndúdù.

Cowry, *n.* égó; égó àyọ̀lọ̀; égó kílíkílí; égó ìḅò; égó àyọ̀rọ̀; ikiribie; égó nḅúdánḅú; égó ókpótókpó; égó ólú.

Crack, *n. and v.* mḅáwá; mbọ́wá; ntíwá. *v.* ḅáwá; ḅọ́wá; tíwá. Aja unọ ḅawalu aḅawa. The wall of the house cracked. Osisi ḅọwalu aḅọwa, The tree split.

(be) **Crafty,** *v.* dí ághùghọ̀; dí ntú; dí mbùbà; dí ntú-nà-énwè; dí ághùghọ̀-nà-érírí; nwé úchè; dí ǹkà; dí ọ̀kà; dí ọ́nwéné; dí nsémíní.

Cram, *v.* biàkọ́; biànyé; fọ́nyé; fákọ́; biàjú; fájú.

Cramp, *n.* **(muscular),** tátángwèlè; ọ̀kpánshíkọ́; nkparanshi-kọrọ; útá-ngwèlè.

Crawl, *v.* ḅé ibe; lí álí; kpú ákpú; rí árí.

(be) **Crazy,** *v.* pú álá; yì álá; wì ala; chá álá; wí árá; chá árá; ḅá árá; ḅá ìgìrì.

Cream, *n.* manu mili-ala-efi.

Crease, *n.* nfúkọ̀ ákwà; ifé njíkọ̀bá iji rì ámá; ímájí ifé wérì ámá; ipiákọ́tá wéré hù ámá.

Create, *v.* ké; kpú; mó.

Creator, *n.* ónyé òkìkè.

Creature, *n.* òkpùlù; ǹzèrè.

„ **(created thing),** ifé ékèlù èkè; ihè ékèrè èkè.

(be) **Credible,** *v.* dí íkwé ékwé; dí ọ́kwúkwé; dí nchèkwúbé; dí ntúkwási óbì; dí ínálú nà ọ́bù ezie.

Creditor, *n.* ónyé ńzínyé; ónyé nbìnyé; ónyé mbií; ónyé àbáyè nzí. Onye-nzinye ya tinyelu ya n'unọ ngá, His creditor put him in prison.

Credulous, *adj.* nkè ánékwé ọ́sọ́sọ́; nkè anékwélú ngwá ngwá; nkè ánékwéré ọ̀hùhọ̀.

Creed, *n.* òkwùkwé; nkwété.

Creek, *n.* ọ̀wòlì; ọ́nú-míli; ọ́nú miri; ọ́nú òshìmìlì.

Creep, *v.* kpú ákpú; ḅé iḅe; kó èkò; lí álí; rí árí.

Creeper, *n.* ifé òkùkò; ónyé ọ́ḅúḅé; ónyé ọ́kpúkpú; ónyé nálí álí; ifé nálí álí; ihé nárí árí.

Crest, *n.* **(top-knot, tuft),** òpùnè; ísí òpùnè; ékwé; ísí ékwé; àkpànpípí.

Cricket, *n.* ábúzù; ǹbúzù.

„ **(game),** ọ̀fú úzọ̀ égwú óyíbó; otù úzọ̀ égwú bèkeí.

Crime, *n.* nmébì ìwú; nbébì ìwú; nméfiè ìwú; ifé ọ́jọ́; nméhiè íwú; èmélù ànìchì.

Criminal, *n.* ònmébì íwú; òbíbì íwú; ónyé mébìlì ìwú; ónyé méfiélù ìwú; ónyé nméjọ́ ìwú; ónyé nméhiè ìwú; ónyé èmélù ànìchì. *adj.* nkè mébìlì ìwú; nkè bíbìlì ìwú; nke méfiélù émefiè; nkè méhierè; nke mélùrì.

Cringe, *v.* kpọ́ ísí ànì; kpọ́ ísí àlà; sú ísí àlè; bèlú; bìrí ísí àlà.

Cripple, *n.* ǹgwúlọ́; ǹgwúrọ́.

Criticize, *v.* síkwú; néné; kpé; tú; lémá.

Crocodile, *n.* ágú-íyí; ájí-íyí; égú-íyí; ánú-míli.

(be) **Crooked,** *v.* dí ngìlígọ̀; dí nḅágọ̀; di nlọ́gọ̀; dí èḅérì.

Crop, *n.* òwùwè nní; ọ̀bùbè ọ́kà; òbìbì ọ́kà; òwùwè ihé úbì.

Cross, *v.* **(go across),** fẽ̀; gáfẽ̀; gábìgá; gábùgà; ḅá ùfiè; túfiè; túbà; kábé; ká ákàlà óbé; ḅúfiè; ḅúhiè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Cross (be across), dí n'ùfèsí; dí n'ọ́fè; dí n'ọ́tíkà.

Cross, *n.* óbé; nḅúfiè; nḅuhie; ngáfè.

(be) **Cross**, *v.* dí írú íwé; dí írú mḅálù; dí írú mḅárù.

Crossing-place, *n.* ébé-ngáfè: ébé-ọ̀fùfè; íbé-àgábùgà; ébé-nyífè; ébé-nnyáfè; ebe-nkwọ́fè; íbé-nṅabùgà.

Cross-roads, *n.* àbù-úzọ̀; mbànà; úzọ̀-ùfiè; úzọ̀-ùhièrè; úzọ̀-ọ̀wèlè; úzọ̀-ntúfè; úzọ̀-ntà.

Crouch, *v.* mákpù; nwúkọ̀bá.

Crow-bar, *n.* ndélé-ígwè; ntítí-ígwè; ǹkúlú-ígwè; ǹkúkú-ígwè.

Crowd, *n.* ìgwè; ùsù; íkpó; ìtù; (mádù). *v.* fákọ́; kpálàchi; kpàdó; kpachi; kpagide; kpàkọ́.

Crown, *n.* (**of head**), ètítì ísí; òpùnè-ísí.

„ (**of honour**), òkpú-ézè; òkpú-nmélí; òkpú nlùḅú; ochichi-ézè; òbúbú-ézè.

Crucify, *v.* kpọ́ḅú; kpọ́dó n'óbé; kpọ́gídé n'ósísí; kpọ́gídé na nḅúhiè ósísí.

Cruel, *adj.* áfọ́-njọ́; nkè dí afọ-njọ́; nke dí óbì ọ́jọ́; nkè dí óbù ọ́jọ́.

Cruelty, *n.* áfọ́-njọ́; óbì-ọ́jọ́; óbú-ọ́jọ́.

Crumble, *v.* dápià; dálì; tílì; típià; kúpià; dàkpọ́; kùkpọ́; tìkpọ́; pípià; pílì.

Crumbs, *n.* ífùlífú; ímúlímú; ílílí; íkélíké; íríghírí.

Crush, *v.* gwé; gwépià; gwélì; típià; dápià; súpià; dàkpọ́; tìkpọ́; zọ́pià; zọ́lì.

Crust, *n.* ákìlíkọ́; ókpùlùkpù; íkpèlìkpè; ńkpò; nkpòkòlò; àzú.

Cry, *v.* (**utter a cry**), tí nkpú; kpọ́ nkpú; kpọ́; tí(e); kwá.

„ (**shed tears**), bé ákwá; kwá ákwá.

Cry, *n.* (**of joy, grief**), nkpú; ògùgò; ákwá.

„ (**of animals, &c.**), úyà; úlià; úrià; ákwá; nkpú; òkùkù; ésè.

Cub, *n.* nwá-ánú; nwá ánúmànù; nwa-ánímànì.

Cubit, *n.* ámà nkpìlì-áká; ímà sí ná nkpìlì-áká lué nkwó-nkwó-aka; ọ̀tùtù ntùlè-áká; ítù sí ná òtùlè-áká rú njébì-áká.

Cultivate, *v.* lúchá ànì; zú ànì; ḅú úḅó; lú úḅó; lú úbì; ru úbì; dózí; mézí; zúpùtá.

Cultivation, *n.* ọ̀zùzù ànì; ọ̀zùzù àlà; úḅó; úbì; nmézí; ndózí; nzúpùtá.

Cultivator, *n.* ónyé ọ́lú úḅó; dí-jí; dí-mpàmà; ónyé ọ́rú úbì; ónyé úbì; ónyé ọ́lú ògò.

(be) **Cunning**, *v.* dí ǹkà; dí ọ̀kà; dí ọ́nwéné; dí ághùghọ̀; dí ntú; di ngé; dí nsèmìnì; di ùghọ̀rọ̀; dí àrábà.

Cup, *n.* ìkó; ǹpì. *v.* chí óchí; dọ́ ùmì; dọ́ ǹmì.

Cupping-horn, *n.* òkúkú; ǹkpá-ùmì; obene.

Curdle, *v.* lárú álárú; túnì átúnì; rárú árárú; túlì àtúlì.

Cure, *v.* (**of disease**), gwọ́; zọ́; gwọ́tá; zọta.

„ (**of meat**), míkọ́.

Curiosity, *n.* (**unusual**), ifé nkílí; ifé ọ́fú; ife áfúnènè; ihé ọ́húrú; ihé ọ́lílé; ihé ọ́hú.

„ (**inquisitiveness**), mbọ̀chá; nfúcháta; nnyònnyò; nhú-cháta.

Curious, *adj.* (**unusual**), nkè dí nkílí; nkè áfúnènè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Curious (inquisitive), nkè dí mbǫ̀chá; nkè dí nfúchátá; nke di nnyònnyò; nkè dí nhúchátá.

Curl, *v.* lǫ́; fiǫ́; túfì; túhì. *n.* ísí-ǫfifǫ; ísí-ǫlúlǫ́; ísí-nkpuluósè; ébísí-ísí tuhiri atuhi.

Current, *n.* **(of water, air, &c.),** nrùrù; ǫ̀dà; ǫ̀mùmù; ǫ̀chíchí-mírí; òkpúkpó-míní; nfésà; nb̀ásà; nhúsà.

Curse, *v.* bú ǫnu; kǫ́chá; bú ásǫ́ ǫ́jǫ́; gǫ́ ǫnu. *n.* íbú ǫ́nú; àbúmǫ́nú; nkǫ́chá; íbú ásǫ́ ǫ́jǫ́; ígǫ́ ǫnu.

Curtain, *n.* ákwà-ntáchí; ákwà nbòchí; ákwà-nkwúchí; ákwà nkwúbá; ǫ̀kàrà akwuba.

Cushion, *n.* ófílí-ísí; álózí; ifé íjí fílí ísí; npálí-ísí; ihé íjí hírí ísí.

Custom, *n.* ǫ̀dìbéndí; ǫ̀dì n'ànì; ǫ̀mè n'àlà; ébíbí-àlà.

Customer, *n.* ǫ̀yì áfiá; n'únǫ̀ áfiá; éyì áhiá; ónyé áfiá.

Customs, *n.* **(tax),** ùtú.

Cut, *v.* **(a tooth),** kwǫ́ ìb̀ì; pú ézé; chí ǫ́kpúkpú.

„ **hair,** ghèchá; ghé; kǫ́; kpàchá; chá; kpàsí.

„ **down,** b̀útù; bétù; b̀ítù; búdà.

„ **up,** bǫ̀ká; bèká; bìká; bùká.

„ **off,** bépù; bípù; b̀úpù; wápù; nwúchú; yápù.

„ **open,** bǫ̀wá; bèwá; bìwá; b̀ùwá; yìwá; yàwá.

„ **out,** bǫ́kàpù; békàpù; kwáchàpù; bikapú; búkàpù; béchàpú; bíchàpù; yíchàpù; yáchàpù.

„ **into two,** bǫ́wàrà; béwàrà; béjìrà; jíbèrà; b̀úwàrà; yíwàrà; wárà; b̀újìrà; bérà; b̀úrà; yirà; bǫ́wàhà; bíwàhà; jíbìhà, &c.

D

Dagger, *n.* ìgwùgwù; ìb̀é; nmanwa-ńtì.

Daily, *adv.* kwàdá; kwà-mbǫ̀sì; kwa-úbǫ̀sì; dá; dádálídá; dádáídá; kwà-úbǫ̀chì. *adj.* nkè kwàdá; nkè kwámbǫ̀sì; nkè kwá-úbǫ̀sì; nkè dá; nkè dádálídá; nke kwá-úbǫ̀chì.

(be) Dainty, *v.* dí usǫ́; dí nmá; dí utǫ; dí óké-ǫnú; dí úkǫ́.

Dam, *v.* ǫ̀chí; lùchí; b̀ǫ́. *n.* ànné-ánú; ànné-ánúmànù; nné.

Damage, *v.* lú árú; mébì; mélú árú; rú áhú; mérú áhú; yí íyì wí íwì; mélù. *n.* ilú árú; nmébì; nmélú árú; írú áhú; nmérú áhú; íyì íyì; íwì íwì; èmélù.

Damp, *n.* ébé dí míli míli; ébé málú èbù; ébé málú ókókó; ébé dí óyí; ébé dí mírí mírí; ǹdùbè; èvùvù. *adj.* nkè dí míli míli; nkè málú èbù; nkè málú ókókó; nkè dí óyí; nkè dí mírí mírí; nkè márá ǹdùbè; nkè márá èvùvù.

Dance, *n.* égwú; úrí; ávù. *v.* té égwú; b̀á égwú; b̀á úrí; b̀a ávù; té úrí.

Dandy, *n.* ǫ̀chǫ́ nmá; ónyé nghélè; ónyé nzúzù; ónyé àpàrì; onye ìnéré.

Danger, *n.* ifé ízè ndù; ízè ndù; ínǫ̀ ná nfù.

Dangerous, *adj.* nkè ízè ndù; nkè dí ízè ndù; nkè nǫ̀ ná nfù.

Dare, *v.* nwá; dàmí; lé; jìsí ike.

Dark, *adj.* nkè b̀álú ǫ̀chíchí; nkè bárá ǫ̀chíchírí; nkè bárá ìtìrì; nkè ǫ̀chíchí; nkè b̀áchílí; àb̀àchí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) Dark, dí njí; dí ójí; ḅàchí; jí njí; ji ójí.

(get) Dark, gba ọchíchí.

Darkness, *n.* ọchíchí; mbàchí; ọchíchírí; ìtìrì.

Daughter, *n.* nwá-nwáyì; nwá-òkpòró; nwa-ọ́nyényè; "ada" is used only for the eldest daughter, and sometimes used loosely as an epithet.

Dawn, *n.* chí-ófúfó; chí-ọ̀bùbọ̀; chí-ọ́ḅúḅá.

Dawn, *v.* (chí)fó; (chi)bọ́; (chi)ḅá.

Day, *n.* úbọ̀sì; mbọ̀sì; úbọ̀chì; mbọ̀chì; èfífiè; èhíhiè.

Day-light, *n.* ifè úbọ̀sì; ihè úbọ̀chì; ihwè-úbọ̀chì; ife-ányá-ánwú; ìhwè-énya-énwú.

Dazzle, *v.* nwú màlà màlà; nwúchítá ányá; cháchítá ányá; ḅúpù; bú àmùmà.

Do, *v.t.* me; me ife; me ihe; me òmùmé; lu ife; mézù; méchá; medua. Onye ḅulu agu melu ife uku, He who kills a leopard does a big deed.

Docile, *adj.* nke di nkuzita; nke di nkuzi; nke di nzuta; nke di nzuzita; nke di izi ihe. Ọdirọ anu ọbuna nke nadirọ ńzùtá, Every animal is trainable.

Doctor, *n.* dibia; òbú-eḅunu; onye-ọgwu; ọ̀gwọ́-ọ̀gwù. (Parable) Dibia lijue afọ ọbua nkpọ̀lọ̀gwùgwù n'ajọ ọfia, The doctor who is satisfied will dig a root from the bad bush. *v.t.* gwọ́.

Dog, *n.* nkita; anu-nsọ; anu-ukwu anọ. Nkita talu ya alu, The dog bit him.

Doll, *n.* nwa-egwu; nwa-nrurọ; nwa nwantanta. Enwelum nwa-egwu madu nyelum, I have a doll a man gave me.

Donkey, *n.* anyinya-ibu; inyinya-ibu; ketekete. Ayi nwelu anyinya-ibu di uku, We have a big donkey.

Door, *n.* uzọ; ọnu-uzọ; ọnumuzọ; aku-uzọ; nḅo-uzọ; ibo-uzọ. Unọ ayi nwelu ọnu-uzọ di enu, Our house has high doors.

Door-post, *n.* áwàlà-úzọ̀; ọ́kwà-ḿḅó. Onye tinyelu awala-uzọ a amarọ tinye ya, He who put in this door-post does not know his work.

Door-way, *n.* ónú-úzọ̀; uzọ-ọ̀bùbà; mbàtá-úzọ̀. Ife danarilim na mbata uzọ, Something fell from me in the doorway.

Dot, *n.* ńtùpọ́; ńtùká; ńtúpá. Ntupọ di n'akwukwọ ya, A dot is in his book.

Double, *adj.* nmájí nábọ̀; òkpù-kpù nábọ̀; òkpùkpù àbuá. Agamenye i ife okpukpu nabọ, I will give you double. *v.t.* maji abua; me òkpùkpù abua.

Doubt, *v.i.* tú úchè; ḅá ghálí; jú ányá; nwe obi abua; ḅa àkọ́kàlà; nwé óbì nkwúkó; nwé úchè àbuá. *v.t.* kwúkó óbì; kwuba obi enu. *n.* ítú úchè; ibagwoju anya; iḅá ghálí; íjú ányá; ínwé óbì àbuá. Okwu i kwulu ḅalum ghali, I doubted what you said.

Dough, *n.* ùtú ọ́kà éḅèlù èḅè; ùtú ọ́kà ágwọ̀rọ̀ àgwọ́. Utu ọka agwọrọ agwọ ka mdebere iji si achicha, I kept the dough to make bread.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Down, *adv.* n'ànì; nà ǹdìdà; n'ọ̀bárù; nà nrídà; na nzídà; na mḅádà; na nnyídà; ndida; nrida.

„ **(fine hair, &c.),** ùlúmá; ùrúmá ájí. Mḅe ọ naga na nrida n'ebe di anya ka mzuru ya, As he was going down a long way off I met him.

Dowry, *n.* ego nwunye; ego eji nu nwunye; ego nwayi; ego eji lu nwayi; okpogho nwayi; ngọ. N'ani ufọdu ego eji anu nwunye nelu ọgu "pọn" itọ, In some places the dowry is £60.

Doze, *v.* lú úlá; rú úrá; ró úrá; tú òlù úlá. *n.* òlù úlá; òrù úrá, òrò úrá. Mḅeke natu olu ula n'uka, Mḅeke dozed in church.

Drag, *v.t.* kpú; dọ́; sekpu; dọkpulu; sekpuru. Fa dọkpulu madu nabọ gafe n'ebe a, They dragged two across here.

Drain, *n.* úlòló; ebe mili si eru; uzọ mili si aga; ebe miri si ekpo; ebe miri si achi. *v.* rú; chi; kpo; ga. Afiifia nọchili uzọ mili si aga, The grass blocked up the drain.

Draw, *v.* **(drag),** dọ; se; kpu; dọkpu; sekpu; se ese.

„ **(cause to pass),** sépù; dọ́pù; répù; hépù; kpúpù.

„ **(depict),** sé.

Draw water, mite mili; kwọta; kwọ mili; sé mili; seta miri.

„ **sword, bow,** mí nmà; mita nmà; dọ nmà; dọ́ útá.

„ **a line,** ká ákàlà; kpú úkpúlú; kpu úkpúrú; kpa ókè; kpá ókè àlà.

„ **breath,** kú úmé; tú úmé; tulu ndu. Ọ miputalu nma ya we ḅue onye afu, He drew his sword and killed the man.

Drawer, *n.* ónyé ọ̀sìsè; ónyé ọ́dídọ́.

Drawing, *n.* ọ̀sìsè; ọ́dídọ́; ísè èsè; ísènyè n'ákwúkwọ. Isenye madu n'akwukwọ amaka, The drawing of the man is very nice.

(be) Dreadful, *v.* di itu egwu; di ijọlu ujọ; di itu ujọ; di isọ egwu. Ọnwu di ijọlu ujọ, Death is a dreadful thing.

Dream, *v.* lọ́ nlọ́; rọ́ nrọ́. *n.* nlọ; nrọ. Biko zelum nlọ ilọlu, Please tell me your dream.

Dregs, *n.* ànì mányá; ọ́rú manya; òtùlè manya; ike manya; ùlùpùtù; álúlú; ùgé. Dike naza uge manya n'ani Onitsha, A strong man drinks the dregs in drinking wine at Onitsha.

Drench, *v.* dé èdè; mí; rùchá; rù; bàbá; lé mili; dé mili; má. Mili malu afem, My clothes were drenched.

Dress, *n.* ekike; ichọ nma; njikwa ọchichọ nma; nkechi; afe; awu; akwa; uwe; nwei; njà; ọ̀kàrà; ọ̀kàlà; ákú. *v.* ke; ke ekike; chọ nma; jikwa; kéchí ọ́nyá.

„ **(put on clothes),** je akwa; malu ákwá; malu ọ̀kàlà; mara ǹjà; mara ọ̀kàrà; mara ákú; yi afe; yili afe; yili awu; su uwe; ti nwei. Osuji yili afe ọfu ya, Osuji put on his best clothes.

Drill, *n.* **(of holes),** árà; áhà.

„ **(of soldiers),** ikuzili ndi agha ka fa gesi bu agha; izi ndi ọgu ka ha gesi lu ọgu. *v.* rá; há; kuzili ndi agha; zi

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ndi ọgu. Ayi ji ara we ra osisi afu, We made a hole in the wood with a drill.

Drink, *v.* la; ṅu. *n.* ọlila; ọṅúṅú; ife olila; ihe ọṅuṅu. Nwata nala ala, ọ naṅu kwa miri, The child drinks milk and also drinks water.

(be) Drinkable, *v.* di ọlila; di ọṅuṅu; di ila ala; di iṅu aṅu.

Drip, *v.* tu; ri; shi; túpù; tasa. Mili neri n'unọ, The water drips in the house.

Drive, *v.* **(of cattle, &c.),** chu; chi; so. Umu-aka chi efi na atulu na ewu je ita nni, The children drive the cows, sheep and goats to pasture.

„ **a nail,** kpọ; kpọdó (ǹtú); kpọgide (nturu).

„ **off (away),** chupu; chu; chusa; chunaba.

„ **a cart,** ḅa uḅo ani.

Drizzle, *n.* ǒtùtù ḿbọ́; ítù ḿbọ́; ọbúbú; mbúsísí; mbúsá. *v.* tu mbọ; bú; búsísí; búsá. Mili natu mbọ, The rain is drizzling.

Droop, *v.* chanwu; lonwu; janwu; mebi iru; ḅalu obi; rulu; huru; hurida; ǹa aṅa. Ulodi chanwulu achanwu, The lilies are drooping.

Drop, *v.* **(as water),** tú; tási. *n.* ǒtùtù; ǹtùtù; ntasi; itu atu.

„ **(fall, let fall),** rádà; dá; tuda; tura; ḅucha; nọcha; nọdà; lọdà. *n.* nrádà; ọdida; ntúdà; ntúrà. Fa tudalu arilika nime mili, They dropped anchor in the water.

Dropsy, *n.* uyalu; ọya aru mili; uyalu ọkpọ nku; ulialu; nkwa obi; idimahu. Uyalu bu ọya ọjọ, Dropsy is a bad sickness.

Drought, *n.* ọkpukpọ nkú; anwu ọkpukpọ. Anwu ọkpukpọ ekwerọ ka ji na ọka me, The drought didn't allow the yam and the corn to grow.

Drown, *v.* ḅaḅu; li; laḅu; na oli; ri; likpu; miba; mikpu. Mili ḅaḅulu ofu onye, The water drowned a man.

(be) Drowsy, *v.* me anya ula; pa anya ura; lu ula; ro ura; tu olu ula. Okoloafọ neme anya ula, Okoloafọ is drowsy.

Drug, *n.* ọ́gwù; ọgwu ọlila; ọgwu ọṅuṅu; ife eji agwọ ọgwu; ihe eji gwọ ọgwu; iche ọgwu. *v.* che ọgwu; nye ọgwu; gwọ ọgwu; la ọgwu; nu ọgwu. Ọ jelu n'unọ aku izuta ọgwu, He went to the shop to buy some drugs.

Drum, *n.* égwú; ọkanga; egede dibia; ufie; egwu-otiti; ekwe. *v.* ti egwu; ku ekwe; kpọ ufie.

(be) Drunk, *v.* (manya)ḅù; (manya)tu; tu manya.

(get) Drunk, labiga manya ókè; ǹufega mai ókè; ǹubuga mai ókè.

(make) Drunk, ḅa manya. Jọn ḅalu ọyi ya manya, John made his friends drunk.

Drunkard, *n.* ọláká manya; ǒtú manya; ọṅu oke mai; onye ọṅu oke manya. Eyim bu oṅu oke manya, My friend is a drunkard.

Drunkenness, *n.* itu manya; ilafe manya ókè; iǹufe mai oke; inubiga manya ókè. Ọ welu itu manya ya n'ifé égwú, He took his drunkenness as a joke.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Dry, *adj.* ọkpọ́ nkú; àkọ́lọ́ àkọ́rọ́. *v.* kpọ akpọ; kpọ nku; kọ akọ; chekpọ; mikọ; mikpọ. Fa mikọlu ọka fa n'ọku, They dried their corn in the fire.

Duck, *n.* ọbọ̀gwù; ọdọ̀gwùmà; ọkuku ọbakpa; ọkukọ bekei. Ọbọgwu anegwuka mili, Ducks swim a great deal in water.

Dumb, *adj.* ọ́bị́; ọ́bù; da ọ́bị́; onye nadekwu okwu. Okoye dalu ọbi ka eji le ya, Okoye was dumb, therefore they sold him.

Dung, *n.* ùsí; ùsí ánú; àlúlú; íkwú; àkpáná; àkpálá.

Dunghill, *n.* íkpó afifia; íkpó ńtú; ebe ikpofu nsi anu.

(be) Durable, *v.* dí ítọ̀ àtọ̀; di ógónógó mḅe; tọ́ àtò; di ọ́kpú; pú élọ́; di ọ̀tùtọ̀; di ogologo mḅe; digide. Ezi akwa natọ atọ, Good cloth is durable.

During, *prep.* ogonogo; ogologo; oge nine; mḅe nile. Ogonogo arọ a ka aru nanwu ọyim onye Iḅọ, During many years my Ibo friend has been sick.

Dusk, *n.* ùrúlúchí; bìlìbìlì chi; ọ̀bù ónyé ọ̀bù ónyé; nji; ṁbèdè ányàsì. Elulum ebe afu n'ọbu onye ọbu onye, I got there at dusk.

Dust, *n.* ájá; èkùm; úzúzù.

„ *v.* **(wipe dust off),** tíchàpù; zízìpù; zawusa; ticha; fichá; hìchá. Tichapu uzuzu ukwu unu, Shake off the dust from your feet.

Duty, *n.* Ife dili onye; ọlu; oru; utu; ugwọ; ozi. Ife dili madu bu inyelu nna na nne ya aka mḅe fa di ndi, It is man's duty to help his father and mother while they are alive.

(be) Duty of, di n'ọlu; di ọru; di n'ozi.

Dwarf, *n.* àkàkpọ̀; àkáǹrì; ónyéùkpọ̀; ùkpọ̀. Ife madu ufọdu neketa n'ari fa bu ukpọ, Some people's lot is to be dwarfs.

Dwelling, *n.* ébé óbíbí; únọ̀; ébé óbì; úlọ̀ óbíbí; únọ̀ nbili; ulọ mbiri. Uwa nka aburọ ebe obibi ayi, This world is not our dwelling.

Dye, *n.* nsíjí; ísíjí ákwà; ife nsiji. *v.* síjí; nùjí. Ndi ugwu malu anya isiji akwa ọfuma, The Northern people know how to dye well.

Dysentery, *n.* ọnyì; ímí úbúbá; afọ ọbara; "disentri." Nwoke akwalu akwa ya nnyafu ọbu ọnyì ḅulu ya, Dysentery killed the man they mourned yesterday.

E

Each, *adj.* ebe onye anọna; ebe onye nọ; n'ofu n'ofu; n'otù n'otù. Anamachọ ka fa bia n'otù n'otù, I want each of them to come.

Eagerness, *n.* inu ọku n'obi; ichọsi ike; idọ akpili; idi mḅu; igu agu; iti akpili. Agu ifu umum anya nagum, I am eager to see my children.

Ear, *n.* **(of animals, &c.)** ńtì.

„ **(of corn, &c.),** ókó; oḅe; ìkè. Madu na anumanu nenwe nti abua, Men and animals have two ears.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Early, *adv. and adj.* ɓó; n'uzọ; uzọ; n'uzọ ututu; n'isi ututu; n'emumechi; ngwa ngwa; ọsọ ọsọ; nita or lita affixed to verbs, as bianita, jelita or jenite, galite, signifies early. Nwata nabia akwukwọ ɓo gamuta ife, The child who comes to school early will learn.

Earn, *v.t.* luta; ruta; kpata; nweta; zuta, &c. William lutalu ego rinne, William earned much money.

Earning, *n.* nluta; nruta; nkpata; nnweta. Nluta ọlutalu ego ka obu n'ume melu ka ọnwe ego lue kita, His earnings when he was strong caused him to have money until now.

Earth, *n.* ànì; àlà; àlè; ùwà; ndíhè; òbòdò; ájá ànì; ógó; aja àlà; enu-uwa; elu-uwa. Ndi bekei si n'uwa di buruburu nke ahu bu ezie, Europeans say that the earth is round and so it is.

Earthenware, *n.* ifé-úlọ́; ihé úrọ́; aya ulọ; aria urọ; aya aja; ite ulọ. Ite ulọ ka eji adọba mili unọ, They keep the water in the house in earthenware pots.

Earthquake, *n.* ani nmarube; ani ọmajijiji; ala ọmajijiji; ani ọmajigajiga; ani nderube; ani nkwerube. Akuku ayi amarọ ife bu ani ọmajijiji, This part does not know what an earthquake is.

Earthwork, *n.* ìgá éjì ájá dó; mbídí ɔ̀gù; ékpè. Obodo ufọdu neji aja edo iga okilikili fa, Some towns have earthworks round them.

Ease, *n.* aru ofufo; inọ natughegwu; inọ nwábù; inọ gìdì; aru efe; ofumaɓe. Aru ofufo neme ka madu ufọdu chezọ onwefa, Ease makes men forget themselves.

Easily, *adv.* n'ɔ̀félè; na nwayọ; na ntúkpà aru; n'adigh ike; n'adigh ọlu; n'adigh ikike; n'adigh ntulu. Ayigalu ọlu a n'ọfele, We will do this easily.

East, *n.* iru anyanwu; ọwuwa anyanwu; ọwuwa anwu; awai enyanwu. *adj.* nke di n'iru anyanwu; nke di n'akuku iru anyanwu, &c. Ndi bi n'iru anyanwu nebu uzọ eteta ula, Those in the east are the first to wake up.

Easy, *adj.* nke di ɔ̀félè; nke di nfe; nke di nhwe; adirọ ntulu; adirọ ọlu; adigh ikike. Ọ dirọ ntulu bu iji ọnu ɓu ọji, ma ọbu omume ya, It is easy to talk about cutting down an Euroko tree, but the cutting is hard.

Eat, *v.* li; ri; li nni; li ife; ri nri; ri ihe; ta; ta afifia; ta ahihia; ripia; lipia; ri ndi. Ayi lili nni anyasi ka chi neji, We eat the evening meal when it is dark.

(be) Eatable, *v.* di ili eli; di iri eri; di olili; di oriri; di ita ata, di ọtita. Azu anakpọ ọkpijọ adirọ olili n'ifi na o neɓu madu, The fish called ọkpijọ is not eatable because it is poisonous.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Eaves, *n.* aḍaru unọ; mbe unọ; mbe ulọ; mbembe ulọ. Afulum ofu agwọ na mḍe unọ, I saw a snake in the eaves of the house.

Ebb, *v.* ruchigha; kpoghachi; chighalata; ta. *n.* nruchigha; ọtita.

Ebb and Flow, nruchigha nruga n'iru; ọlúlú na ọtítá: òrúrú na ọtita.

Ebony, *n.* ukpi (?)

Echo, *n.* áḅọ̀ló; òlòlò; ùnà; ùdà; nnákwó; nzúkwú. *v.* da; ra; zukwu; nakwe. Nwata namagh ihe gefu mbe nnakwe nakwere ya n'ọhia, An ignorant child will be lost when he hears his echo in the bush.

(be) **Eclipsed,** *v.* zobe iru anyanwu ma-ọbu iru ọnwa; ekpo anyanwu ma-ọbu ọnwa balu n'unọ izuike.

Edge, *n.* ńpènpè; ọnú; ọnúnú; ọnú ọnú; ùsọ́; írú; ńtì; ágìgà. Fa nọ n'usọ mili neḅu azu, They catch fish on the edge of the water.

Educate, *v.* zùnítá; zù; kúzí; zí; zùpùtá; zùzí.

Education, *n.* ọzuzu; nzunita; nkuzi; ozizi; nzuputa. Ozizi ihe kwesiri izi madu bu ime ka ọmara Onye kere ya, A fitting education for man is to teach him about his Creator.

(be) **Effective,** *v.* di ìlè; di ìrè; ba n'ife; ba úlù; ba úrù; nwe ike; naluputa ife; naruputa ihe. Ọgwu mnyelu ya balu ya n'ife, The medicine I gave him was effective.

Effort, *n.* ọ̀nwùnwà; ufi; ijisi ike; idọsi ike; inwa oko; ime ka ike ra; imesi ike.

Egg, *n.* àkwá; àkwá ọkuku; àkwá nnunu. Nyem akwa ka mzulu, Give me an egg that I may buy.

Egg-shell, *n.* ùḅùlù; ùbùrù, ùvùrù; ùbùlù-àkwá. Madu ufọdu ji ubulu-akwa aju aru fa, Some people take egg-shells to purify their bodies (from abomination).

Eight, *n. and adj.* isatọ; asatọ; asatu; esatọ; nke di isatọ. Ọ̀bu madu isatọ ka ifulu ? Did you see eight men ?

Either, *adj. and conj.* nke abuna nke; nke ọbuna; nke ọwula, nke ọbula; nke ọbu abu. Nyem nke abuna nke sọlu i, Give me either which you please.

Either . . . or, nke . . . ma-ọbu nke . . . ka-ọbu; ife . . . ma-ọbu; ihe . . . ma-ọbu. Were nke a ma-ọbu nke afu, Take either this or that.

(be) **Elastic,** *v.* di ndọti; di inọ anọ; di ilọ alọ; di iseti eseti. Eso di ndọti, India-rubber is elastic.

Elbow, *n.* ńkpìlì aka; ǹtùlè aka. Ọnya ghọlu Okoye na nkpili aka ya, Okoye has a sore on his elbow.

Elder, *adj.* okenye; d'úrù; madu ọma; ochina. Ochina madu mari ọgugu ale ayi. The elders know the customs of our land.

Elegance, *n.* ife malu ajọ nma; ife maḅulu onwe ya; ife di nma nkili; ihe di nma n'anya; ihe natọ utọ. Ọ nede aka maḅulu onweya

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

n'akwukwọ, He writes with elegance.

Elephantiasis, *n.* ìdìm úkwú; íbì-úkwù; idigiri úkwú. Ndi bi n'ani mili nenwe idim ukwu rinne, Those who live by the water have much elephantiasis.

Eleven, *n. and adj.* ili na ofu; iri na otù; iri ra nani; monu. Chili ji ili na ofu, Take eleven yams.

Eloquence, *n.* ọkà okwu; ọnu okwu; nsemini uka.

(be) **Eloquent,** *v.* bu ọkà okwu; ma anya okwu; nwe ọnu okwu; bu ǹkà okwu; nwe nsemini úkà. Madu nine nekwu okwu ma ọburọ madu nine nwelu ọnu okwu, All men speak, but all are not eloquent.

Elsewhere, *adv.* nebe ọbuna; n'ebe ọbula; n'ebe ọzọ; n'ebe ọbuna ọzọ; n'ebe ọbula ọzọ. Amafu ife dika nka n'ebe ọbuna, A thing like this is not seen elsewhere.

(be) **Emaciated,** *v.* ta aru; ḅu aru; zà aru; ta ahu. Ọyà melu ka ọ ḅua aru, The sickness made him emaciated.

Emancipate, *v.* wepu n'oru; weputa n'oru; me ka apua n'oru; me ka enwelu onwe onye. Ndi ọcha melu ka ndi Sierra Leone pua n'oru, The English emancipated the Sierra Leoneans.

Embalm, *v.* mikọ; mikọ ozu; mikpọ ozu. Ndi ani ayi namikọ ozu, Our countrymen embalm the dead.

Embark, *v.* ba n'uḅọ; tinye n'uḅọ; yili n'uḅo. Ọ bara n'uḅọ izuta ahia, He embarked in order to trade.

Embers, *n.* opoto-ọku; icheke-ọku; ntu-ọku. Okolo-nkwọ gukwasili oru ya opoto-ọku n'isi, Okolo-nkwọ put embers on his slave's head.

Embrace, *v.* maku; ḅaku; ti obi. *n.* nmaku; nḅaku; otiti obi; ntiti obi; iti obi. O tili nne ya obi n'afia afu, He embraced his mother in the market.

Embroidery, *n.* ọlu ǹkà; ọru ọkà; ọlu atulu akika; akwa akpanyelu ife di iche iche. Ndi ọcha wetalu ikpà ife ọkpùkpà na ọlu nka, The white people brought weaving and embroidery.

Embryo, *n.* ọchíché aru; òmùmò nwa; ízù ọfifiè.

Emetic, *n.* ọgwu di ike neme ka aḅọ aḅọ; ọgwu neme ka ewusi(e) ọnu. Ife nakpata iwusi ọnu bu osisi anakpọ ọrachi, Ọrachi is a tree that acts as an emetic.

Emigrate, *v.* pú óbì; ró óbì; fó óbì; ná óbì. Ọ di ike iro obi makana ilunwo unọ di ntulu, It is hard to emigrate because it is difficult to rebuild the house.

Employ, *v.* tinye n'ọlu; lu ọlu; nalu ọlu; nara ọru; were n'ọru; go ọlu; yọ ọlu; goro ọru. Etinyelum ọyim n'ọlu, I employed my friend.

Employment, *n.* ọlu; ọru; ife ọlulu; ọlu ugwọ; ọlu ogugo. Onye ọlu ugwọ nene anya chi ojiji, A hireling looks for the evening.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Empty, *adj.* nke di nkítí; nke di éfù; nke di nke éfù; nke di ùkpǫ́rǫ́; nke di ùkpǫ́-rǫ́kǫ́; nke di ùfòló; nke di èmúmà; nke di ńmà-ǹmà. *v.* ƀa aka; ƀa aka efu; ƀa aka nke efu; ƀa aka nkiti; ƀa aka ufolo; ƀa ǫtǫ; tǫƀǫlu nkiti; tǫƀolu ikpa-nchala; ƀǫtǫ nke efu. Ite ayi di nkiti mili adirǫ ya, Our pot is empty, there is no water in it.

Emulation, *n.* oƀuƀa ekwolo; iti ubu; izǫ́ nzǫ́; isi agugǫ.

Enable, *v.* nye ike; janyelu; nye ume; du aka; nye aka. Ndi isi nyere ya ike ime ihe ǫ neme ubu a, The chiefs enabled him to do what he is doing now.

Encamp, *v.* nye ikwu; ma ntu; lu ntu; ma ǫwǫgǫ. Ndi agha nyelu ikwu n'Ebu Oguta, The soldiers encamped in Ebu Oguta.

Encampment, *n.* ebe enyelu ikwu; ǫmuma unǫ ikwu; anǫ-ikwu; ikwu; inye ikwu; ǫmuma ntu; ima ntu; ima ǫwǫgǫ; ebe amara ǫwogǫ. Egwu ndi agha natu ndi obodo ijeru ebe ha mara-ǫwǫgǫ, Fear of the soldiers prevents the people from going to their encampment.

Enclose, *v.* ƀabido; ƀarube; bachibido; garube; dorube; nǫrube okilikili; ƀa buru buru. Ayi ƀabidolu onwe ayi ogige, We enclosed ourselves within a garden.

Enclosure, *n.* ogige; ife aƀarubelu aƀarube; egwe; ǹkwú. Aƀalum ogige iwunye ǫkuku n'azu unǫm, I built an enclosure to keep fowls behind my house.

Encourage, *v.* nye ume; janyelu; nye ike; ƀa ume. Aƀalum ya ume ilu ǫlu enyelu ya ilu, I encouraged him to do the work he had to do.

Encroach, *v.* ƀébà n'ife onye ǫzǫ; kpaƀulu; ńefe ókè; webiga ókè; mé èmélì; yeba. Nwoke mu na ya ƀa n'uƀo ƀebalu gewelu anim, The man whose farm was next mine encroached and took my land.

End, *n.* nsǫ́tú; nsútú; ùsùtù; njedebe; isi-njedebe; ǫnúnú; ǫnú ǫnú; ńtì; ùbé; m̀bè; mberimbe; òbìbì; ǹbìbì; ǫ̀bùbè; òbùbù; ǫgwúgwú. *v.* gwu; be; bi; bu; nwe isi njedebe; nwe nsǫtu; nwe usutu. Isi njedebe ife nine gabia ofu mbǫsi, The end of all things will come one day.

Endanger, *v.* weba na nfu; me ka aba n'ize ndu; weta na nfu; tinye n'ǫnu ǫnwu. Ne ! umu ikporo nǫ n'uƀǫ n'etiti ebili mili fa nǫ na nfu, Look ! The women are in the boat in the midst of the waves and are in danger.

Endeavour, *n.* ǫnwùnwà; ndami; ikaba aru; ijisi ike. *v.* dǫ àkànyà; nwa; kaba aru; jisi ike; chǫsi ike; chukwu; dami. Ikaba aru n'ife omume neme ka amalu ife afu ǫfuma, To endeavour in a thing makes one know it well.

Endless, *adj.* enwerǫ njedebe; enwerǫ mbè; enwerǫ isi njedebe; enwerǫ ube; enwerǫ ǫ̀bùbè; enwegh

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

nsǫtu; enwegh ọbìbì; enwegh ǹbìbì; enwegh nsutu; alighli mbe; enwegh ùsùtù. Afufu uwa enwerǫ ǫbube, The trouble in the world is endless.

Endurance, *n.* ọtùtọ̀; ùtǫ́mì; ogologo mbe; ita afufu; ifu afufu; ihu ahuhu; ntachi obi; ndidi; nnyimahu; ndinye n'aru.

Endure, *v.* tǫ; di ogologo mbe; di te aka; di te anya; hu ahuhu; nado; nagide; ta afufu; tachi obi; di ndidi; nwe ndidi. Ǫ nasǫ madu ka ife fa tǫ ǫtutǫ n'uwa nka, It pleases men that their things should endure in this world.

Enemy, *n.* onye ilo; onye iro; ójùnà; dí-óké; onye úgwú. Onye ilo ikpe azu bu ǫnwu, The last enemy is death.

Energy, *n.* ume; ike; ọkọ̀; nkwudo; nkwusi ike; nkwugide. Madu ufǫdu nwelu ume, ma fa ejirǫ ya eme ife ǫbuna, Some men have energy, but they do not do anything with it.

(be) **Engaged,** *v.* ba n'ǫlu; ba n'ǫlu agha; nǫ n'ǫlu; tinye aka n'ǫlu; kwe nkwa; kwe nkwa ilu nwayi; ba nwunye; chǫga nwunye; chǫ nwunye. Onye isi etinyego aka n'ǫlu afurǫm ya, The head man engaged in the work; I have not seen him.

Enjoy, *v.* ǹu ǫnu; li n'ǫńu; ri n'ǫńu; sǫ usǫ; tǫ utǫ.

Enjoyment, *n.* ǫńu; usǫ; utǫ; ǫnyima. Ndi obodo neli ife fa lutalu arǫ a n'ǫńu, The people of the town eat with enjoyment the things they planted this year.

Enlarge, *v.* me ka . . . bu ibu; me ka . . . bosa; sa asa; sa nbala; sa nbara; basa; me uku; seti(a). Ha mere ka ebe ha negwuri egwu sa nbara, They enlarged their playground.

Enlighten, *v.* nye ifè; nye ihè; ye ihwè; ye ihwò; nye ifolo; me ka afu uzǫ; me ka ahu uzǫ; tinye ifè; tunye ifè; fu ifè. Emelu ka mfu ifè n'ife imelu nyafu, I was enlightened in the thing you did yesterday.

Enmity, *n.* ilo; iro; ojuna; dioke; úgwú; ikpǫ ugwu; ikpǫ asì. Anulum na ngi na ǫgǫ i nwoke nǫ n'ilo, I heard that you and your father-in-law are at enmity.

Enough, *n.* nnweju aka; oḅuḅo nkpà; òjújú afǫ; iju afǫ; iri nne; afǫ ojuju. *adj.* nke lijulu afǫ; nke rili nne; nke shiri nne; nke nwejuru aka; nke zulu ezu. *adv.* ǫfuma; nke-ǫma; eziḅo; eziḅom; si; cha; du. *interj.* oḅogo ! ozugo ! origo nne ! oshila nne ! ozuwo ! ozuele ! Nnweju mnwejulu nni aka ekwerom lo ife ǫbuna, By having enough food, I am not able to think. Ozugo ! enyenam ǫzǫ, Enough ! Don't give me more.

Enrage, *v.* kpasu iwe; kpasu ǫnuma; kpasu ǫvuma; kpasu obi iwe; kpali iwe. Fa kpasulu ndi agha iwe ǫbu ife melu eji ḅa fa eḅe, They enraged the soldiers so that they shot them.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Entangle, *v.* tufi; ṅeku; gheku; kuku; kodo; ma; fifi. Ntutu isi okporo afu bialu ebea tufili atufi, The hair of the woman who came here was entangled.

Enter, *v.* ba; bata; banye; bakpu; baye. Ọ balu n'unọ iweta ife, He entered the house to fetch something.

Entertain, *v.* kpọbata; ne ọbia; ne ọbiama; mekwa; kpu ọbia; nado; nagide; debe; zu; kpọ(madu) nnọli. Akpọlum ndi nnọli uchichi nnyafu, I entertained them last night.

Entice, *v.* lá ùlà; rá ùrà; lànyé; láfù; ráfù; rábà; tá; tá ùtà; lápùtá; rápùtá.

Enticement, *n.* ùlà; ùrà; ńlányé; ńláfù; ńráfù; àrábà; ọ̀tìtà; ńtálú; ùtà; ńlápùtá; ńrápùtá. Ndi natọ̀ madu lalu ya ula we le ya, Those who kidnapped the man enticed him and sold him.

Entirely, *adv.* ncha; ncha ncha; nine; nile; si; cha; du; kpamkpam; pilikitim. Ike gwulum ncha ncha, My strength is entirely gone.

Entrails, *n.* afọ; ngili afọ; eriri afọ; akiri eho; mbili afọ.

Entrance, *n.* ọbùbà; uzọ; ọnu uzọ; uzọ ọbuba; uzọ mbata; ọnu uzọ mbata. Ọbuba unọ nwoke afu di n'aka ekpe, The entrance of that man is on the left.

Entreat, *v.* yosie ike; riosie ike; riasie ike; liosie ike; kpe; kpe eka; kpelu; kpere; kwukwọ aka.

Entreaty, *n.* ayiyọ; aririọ; ariria; aliliọ; ikpe eka; okpukpe; okpukpe eka, nkwukwọ aka; ekpelu; ekpere. Ọ ṅarọ nti ayiyọ i, He took no notice of your entreaty.

Entrenchment, *n.* ékpè; igwu ékpè; mḅọ ala. Ndi obodo gwulu ekpe ka fa nọdu ḅa ndi ilo fa, The people of the town dug an entrenchment that they might sit down and shoot their enemies.

(be) Envious, *v.* kwo ekwolo; nwe anya ọjọ; nwe obi ọjọ; we iwe; be mbeberemakwa; kwo ekwo. Mḅọye nekwoso Mḅeke ekwolo makana o neliju afọ n'unọ ya, Mḅoye is envious of Mḅeke because she has sufficient to eat in her house.

Envy, *n.* ekwolo; ekwo; anya ọjọ; obi ọjọ; iwe; iwe nkiti; iwe efu; ajọ iwe; mbeberemakwa.

Equal, *n.* ọḅọ; ebiri; uke. *adj.* ra; ralu; rata; ralu nranya; ha; hara; hata. Unọ nabọ ndia ra nranya, These two houses are equal in size. *v.* kera; jera, &c.

Equip, *v.* jí éjìjì; jikwa; dozi; ke ekike; chọ nma.

Equipment, *n.* ejiji; ekike; njikwa, ndozi; ichọ nma. Ndi agha jili ejiji ije agha. The soldiers have their equipment for the war.

Erect, *adj.* di ekelesu; nke kwuwuzolu akwuwuzo; nke kwuzili akwuzi; nke guzoziri eguzozi; nke kwu ọtọ. *v.* kwuba ọtọ; kwuba ekelesu; lu; wu; gwu; do; doni; wuzo; kwuzi; guzozi; luli; wuli; wuni. Ọ dejewuzo ije n'ifi ọya

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ya, He cannot walk erect on account of his illness.

Error, *n.* njefie; njehie; ejelù; ndafie; ndahie; adalù; nmefie; nmehie; emelu; ọghọm; nkpafu. Oḅuru madu site n'ọghọm, He killed a man in error.

Escape, *v.* ḅànábá; ḅanari; ḅanahu; ḅanahi; ḅanaga; ḅalaga; ḅapu; pu; puta. *n.* nḅanaba; nḅanari; nḅanahu; nḅanahi; nḅanaga; nḅalaga; nḅapu; ọpùpù; nputa. Esim n'ọnu ọnwu puta nnyafu, I escaped from death yesterday.

Escort, *v.* dupu; kpa ndu; duruka; duzi. *n.* ndupu; ikpa ndu; nduruka; nduzi. Agnes kpalu ndi bialu be fa ndu, Agnes escorted those who came to their house.

Especially, *adj.* tuma; iradu; nke kasi; nke ka; nke kachasi. Nwoke afu melu nuku ife ma nke kachasi bu nzọputa ọzọputalu ani ya n'aka ndi iro ya, That man did great things, especially in saving his country from its enemies.

Estate, *n.* ọkwa; ọnọdu; àkù; ani olulu; ala oruru. Ani olulu lulum sitena aka nnam-fà ka fa nachọ inalum, The estate which came to me from my fathers, they wish to take away from me.

Etiquette, *n.* omume; omume kwu ọtọ; omume ziri ezi; omume guzoziri eguzozi; omume di nma; ape n'omume; idi ọgọ; agwa ọma; omofo ọma.

Eunuch, *n.* onozi; okiri madu; apiri api madu. Ndi nuku eze nenwe ndi onozi n'unọ fa inefe inyeme eze, Great kings have eunuchs in their houses to wait upon the king's wives.

Even, *adj.* dí ntélà; dí làlì; dí ràrì. *v.* tela; kpala; kpola; me rari. *adv.* otú afu; etú afu; otú ahu; dika; ọbuná. Ọlulu unọ ya n'ebe telalu etela, He built his house on the even ground.

Evening, *n.* ànyásì; ańasi; mḅe ànyásì; ḿḅèdè; uruluchi. Ndi isi kpọlu nzukọ n'anyasi ta, The chiefs called a meeting this evening.

Event, *n.* ife omume; ife ndaputa; ife ndata; ihe nputa. Ayi amarọ ife ndaputa gadaputa echi, We do not know the events of to-morrow.

Ever, *adv.* mḅe ncha; ekpo nine; mḅe nine; mbe nile.

(for) Ever, ebebe; ebigh-ebi; eḅugh-eḅu; ọkpu nde; ọkpu; ọkputọlọkpu; elegede. Imebi n'ebe a mbe ncha, You will not live here for ever.

Everlasting, *adj.* di ebebe; di ebigh-ebi; di mḅe ncha; di ọkpu; di ekpo nine; di mḅe nile; di ọkputọlọkpu; di elegede; di ọkpu nde.

Every, *adj.* nine; nile; kpam-kpam; ncha; kwa; ọbùnà; ọbula; nke ọbu-abu. Onye ọbula nke nariọ nariọta, He that asks receives.

Everywhere, *adv.* ebe nine; ebe nile; ebe ncha; ebe nine ọbuna; ebe nke ọbu-abu; ebe nile ọbula. Ayi nachọ ije ebe nile ọbula, We want to go everywhere.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Evidence, *n.* nnwaputa; ítù ámá; nchọputa; osiali; ikari; àmà; aka-ebe; iputa ifè; iputa ihwè; ọnọ-eleta.

(**give**) **Evidence,** si osiali; me ikari; me aka-ebe. Okorie mere aka-ebe n'ulọ ikpe, Okorie gave evidence in the Court.

(**be**) **Evident,** *v.* wo anya; puta ifè; puta ihwè; puta ihè; ḅa enu; cho n'afia. Okwu o kwulu wolu anya, What he said was evident.

Evil, *n.* ife ọjọ; ajo ifé; ajọ ihé; ihe ọjọ; njọ. *adj.* di njọ; ajọ; ọjọ; jọlu njọ; jọrọ njọ; jọbulu onwe ya.

Exact, *adj.* ofu afu; otù ahu; zu; si. Ego zulu ezu ka ọ wetalu, The money he brought was exact. *v.* na utu; na ugwọ; fie ugwọ; da ego; da nra; da iwu. Fa nalu fa utu n'ani fa, They exacted taxes from their land.

Exactly, *adv.* na ndabanye; wuzo; banye. Ọ mebanyere dika osi kwesi, He did exactly what is right.

Exaggerated, *v.* tunye nnu; tunye mili. Ọ natunye nnu n'okwu ya, He exaggerated his words.

Examine, *v.* nene; nedo; nyocha; ju ajuju; nwa; nwaputa; lezi; leputa; kpe; chọputa. Anenene umu akwukwọ ta, The school children are being examined to-day.

Example, *n.* ife nṅomi; ihe njije; ihe ezuzo; ukpulu; ukpuru; ife àtù; ihe ọtùtù ihe; ife inelu anya; ihe ilere anya; ife ngosi; ihe izi(madu); ife ọmuma àtù. Ayi neso ukpulu nna ayi-fa, We follow the example of our fathers.

Excavate, *v.* wo ọnu; wopu ọnu; wo ubò; tu ọnu; gwu ọnu; be ọnu; bi ọnu.

Exceed, *v.* ka; ghaga; kali; kari; fega; gafe. Nwoke mfulu bukalilim ibù, The man I saw exceeded me in size.

Exceedingly, *adv.* ri nne; shi nne; nke uku; gabiga ókè; gafe ókè; ezi; nọ; ḅu onweya (added to verbs). Ọ babigalu uba n'afọ-ọma, He was exceedingly kind. Ọ jọḅulu onweya, He was exceedingly bad.

Excel, *v.* ka; kali; kari; ghaga; fega; gafe. Unọ ya makalili unọ onye isi nma. His house excelled in beauty the house of the chief.

Excellent, *adj.* di nma; di ebube; di ajọ nma; di ajọ; di ezi; di oke ebube; di oke ọnu. Okwu ọnu ya di oke ebube, His words are excellent.

Except, *conj.* belu sọ; belu; bepulu; kiti; kiti ma; ọburu na . . . Kiti ma ọjere ahia ọgagh-eri ihe, Except he goes to market he will not eat.

Exchange, *v.* gha; ḅagha; ḅanwe; ḅa onwe; ghanye. Aghanyelum ya ego mbọsi one na one galu aga, I exchanged some money for him some days ago.

Excite, *v.* kpasu; kpani; kpali; meni; meli. Fa kpasulum iwe, They excited me to anger.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) **Excited,** *v.* di nkpasu; di nkpali; di nkpani; di nmeni; di nmeli. Fa di nkpasu bu ndi afu ɓu ázù, The carriers of fish are excited.

Excitement, *n.* nkpasu; nkpani; nkpali; nmeni; nmeli; nkpọsu. Nkpasu fa kpasulu afia ta, adirọ nma, The excitement they caused in the market to-day is not good.

Exclaim, *v.* kpọku; ti nkpu; tiku; kpọ oku; kpọ nkpu; ti(e). Nwata tikulu si agameti unu nine, The child exclaimed, saying, I will beat you all !

Excrement, *n* (**solid**), nsi; álúlú; mili ọfia; íkwú.

„ (**liquid**), mili nkiti; nwa mili; ma miri; ma anyiri.

Excuse, *v.* nye úsà; ɓaghalu; ɓabara; mípù; mísísí; ɓuhari; didoru; nefega anya; nefulu anya; lefuru anya; rapu. Usa ọ nyelu bu na aru adirọ ya nma, The excuse he gave was that he was unwell. *n.* úsà; ngbagharalu; nnefega anya, &c.

Execute, *v.* me ife ezuputalu; me ife enyelu n'iwu; ɓu madu dika iwu kwulu; me ihe ekpere n'ikpe; meɓu; nye afufu nmefie; nye ahuhu nmehie. Onye isi obodo melu ife onye ikpe zuputalu. The chief of the town executed the command of the judge.

Executioner, *n.* onye neme ife ekpelu n'ikpe; onye neɓu madu dika iwu kwulu.

Exert (oneself), *v.* tunye onwe onye n'ọlu; tinye isi na anya n'ọlu; jisi ike; nwa oko onye; lusi ọlu ike. O tinyelu isi na anya n'ọlu ya, He exerted himself in his work.

Exertion, *n.* ntunye onwe onye n'ọlu; ntinye isi na anya n'ọlu; inwa oko nine; ijisi ike; ime ike nine.

Exhort, *v.* du ọdu; dọ nti; dọ aka na nti; ɓazi; kuzi; du ezi ọdu. Anamadu ya ọdu ime ezi ife, I exhort him to do good.

Exist, *v.* di ndu; nọ ndu; melu; mere; nọ; bi. Ázù bi na mili, Fish exist in the water.

Expand, *v.* seti; dọɓa; kusa; dọti; ɓasa; kpasa. Afia ya amaɓasa makana sọsọ ya kwu, His business will not expand because he is alone.

Expect, *v.* tu anya; le anya; ge; che; ne anya. Ayi neche ndi jere ubi, We expect those who went to farm.

(be) **Expedient,** *v.* to; kwesi; chọsi ike; ba ulù; ba urù; ba elele; ba n'ife; chọ. Ọ balu elele ka achupu ya n'obodo, It is expedient that he be turned out of the country.

Expedition, *n.* ije ukwu; ozi; njeghali; iɓudu afia; ọtú ije; ije usu ndi agha; ije itu ndi agha; ngarube. Íje usu ndi agha jelu ònye malu ma fa gebu agha? Who knows if the soldiers will fight on their expedition ?

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Expense, *n.* ego; ego ntunye; ego nmefu; ego nmeyi; nmefu; nmeyi; ntunye; ntufu. Ego ayi tunyelu n'ọlu nka rili nne, The expense of this work is much.

Expensive, *adj.* di oke ọnu; di ngala; di ukọ; di ọnu ikike; dị ọnu ike. Ewu mfulu n'afia di ọnu îke, The goat I saw in the market is expensive.

(be) **Experienced,** *v.* malu aru ife; mata aru ufu; malu ife; mara ihe; nweta uche; mata ife; nwaputa. Onye nenwerọ unọ amarọ aru ufu di n'izù ezi na unọ, He who has not a house, is not experienced in feeding a household.

(be) **Expert,** *v.* nwe uche; malu ife; mara ihe; nweta uche; me ǹkà; me ọkà; kwa ǹkà; me ọnwènè; me nsemini; me ukele; me ngwa. Onye nalu unọ a neme ǹkà, He who built this house was expert.

Expiation, *n.* ife ijulu obi; àlọ obi; ndaju obi; njuru obi; àdájù óbù; nkpuchi nmefie; nkpúpù alu; nkpupu aru; nmeju obi; nkpópù njọ. Ọ kpupulu ewu alu n'obodo iji kpopu njọ ya, He dragged out the scapegoat for an expiation for his sins.

Explain, *v.* kọwa; kọ isi ife; kọ isi ihe; kwuwa; kwupu(e); gwapu(e) kọ ani ife; kaputa. Ọkaputara ayi ihe ọchọrọ ka ayi mere ya, He explained to us the things he wanted us to do.

Explore, *v.* chọ; chọputa; gwuputa; leputa; nedo; chọputa ani ife; gwuputa ani ife. Fa chọputalu ani ndi ilo fa, They explored the land of their enemies.

Export, *v.* si n'ofu ani buga n'ani ọzọ; bufe; buga; zipu; kwapu; kwafe; si n'otù ala buga n'ala ọzọ. *n.* nbúgá; nbúfè; nzípù; nkwápù. Ònye malu ife ndi ọcha ji manu fa si n'ani ayi buga eme ? Who knows what white people do with the oil they export from our country ?

Extent, *n.* ógónógó; ógólógó; ékáléká; ùrá; ka ihe hà; íbù; ǹbálá; ǹbárá; òsìsì; ọtùtù; ùfiè; ùhiè. Amaghm ka ogologo ulọ a hà, I do not know the extent of the house.

External, *adj.* nke putalu ifè; nke anahu anya; di n'ifè; di n'ebe anya nafu; di n'ifè mbala; di n'ezi. Ife nke putalu ifè melu ka ayi mapelu ka ebube Chuku di, From external things we can know a little what God's glory is.

Extinguish, *v.* menyu; funyu; bianyu; pianyu; nyu; danyu; nwu ọnwu. Fa menyulu ọku nenwu n'azu unọm, They extinguished the fire burning behind my house.

Extortion, *n.* npulu; nliḅu; nmeḅu; nriḅu. Ọ julu itu utu makana ọ si ọbu nmeḅu, He refused to pay the taxes, for he said they were an extortion.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Extraordinary, *adj.* di áfúnènè; di áhúbègh; di ọfú; di ọhúrú; di ọhú; nke nádémé émé; nke nádígh émé émé; di úkọ́; di èbùbè; di álùkòsì. Ife ayi fulu ta di afunene, The thing we saw to-day is extraordinary.

(be) **Extravagant,** *v.* **(be wasteful),** méyì; méfù; méghàgá; yi. Madu ufọdu nemeghaga kari ka ha nwere, Some people are extravagant beyond their means.

Extreme, *adj.* di na nsọtu; nsọtu; ọnunu; di n'ọnunu; njedebe; isi njedebe; di n'isi njedebe; ọnu ọnu; npenpe; ikpe azu; ùsùtù; ńsùtú. O gosilim nsọtu ani ya, He showed me the extreme limit of his land.

Exude, *v.* ḅaputa; sọ; ruputa; ripu; rí; ru. Ọsusọ si n'aru ya ḅaputa, Sweat exuded from his body.

Eye, *n.* ányá; enya. Madu nwelu anya abua, Man has two eyes.

Eye-ball, *n.* nkpulu-anya; nkpuru-anya; akpuru enya. Nkpulu-anya madu ufọdu nadi nuku, Some people's eye-balls are big.

Eye-brow, *n.* ìkù; ìkù-anya; iku-enya. Ife melu Okoye n'iku anya, Something is wrong with Okoye's eye-brow.

Eye-lash, *n.* mbubele-anya; ńtùtù-anya; mbubere anya.

Eye-lid, *n.* mbubele-anya; mbubolo-anya; mbubere-anya.

Eye-witness, *n.* onye ọmelu n'anya; onye omelu n'iru; onye ọmere n'ihu. Ọgu umu-abua melum n'anya, I was an eye-witness of the fight over the twins.

F

Face, *n.* iru; ihu; ezi ihu; ivu; ọma iru.

(on the) **Face,** n'iru; n'anya; n'enu.

Face downwards, ndapudo iru; iru ani; nkpudo iru. O ji osisi ti nwoke afu n'iru, He hit the man in the face with a stick.

Fact, *n.* ife omume; omume; ezi-okwu; ihe mere eme; ife emelu eme.

Fade, *v.* ńacha; nwapu; janwu; kpọnwu; lonwu; tunwu. Afifia najanwu, The grass is fading.

Fail, *v.* ta; da; da n'aja; kọ; ghalu; ghara; gwu; rapu; hapu; nyu; su.

Faint, *v.* da mbà; kpu ufu; sọru; da mbọ̀. Ndi ibu dalu mbà n'uzọ, The carriers fainted in the way.

Fair, *adj.* di nma; ma nma; di nma n'anya; enwe atutu; enwegh ọru n'ahu. Nwayi afu malu nma ine anya, The woman is fair to look at.

„ **(just),** zi ezi; ọmalicha; ezi; eziḅo; kwulu ọtọ; wuzo; ekelesu; zi. Onye ikpe razili olo, The judge was fair in his judgment.

Fair weather, iru-igwe di nma.

Faith, *n.* okwukwe; nkwete; nkwelu; nkwere.

(have) **Faith in,** nwe okwukwe na; nwe nkwete na; jide okwukwe.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) **Faithful,** *v.* kwesi nchekwube; kwesi ntukwasi obi; di nchekwube; di ntukwasi obi; kwesi okwukwe; kwesi nkwelu; di okwukwe; di nkwere. Nwoke afu di nchekwube n'ọlu ya nine, The man was faithful in all his work.

Fall, *v.* **(as rain),** zó; do.

„ **(as leaves),** ƀu; ƀupu.

„ **(as a house),** da; dapu; kpọrida.

„ **(as temperature),** daju; julu; juru.

„ **(as face),** ƀalu; ƀaru. Akwukwọ-osisi aƀupubago, The leaves are falling.

Fall into, dabanye; ba n'aka (onye ilo); danye n'aka (madu). Ani ubì ayi gadanye n'aka ndi ayi na fa nazọ, Our farms will fall into the hands of those with whom we are disputing.

Fall over, dafega; dabiga; dafiga; dabuga. Onye ori dafegalu akpati n'uchichi, The thief fell over a box in the night.

False, *adj.* di àsí; di okwu ugha; di ugha; di aghughọ; di ntu; di àrábà; adigh ntukwasi obi; adigh nchekwube; di ọdika-ọdirọ-ya; di iru nabọ. Ọyim mtukwasili obi di iru nabọ, My friend I trusted is false.

Familiar, *adj.* **(well known),** úkpá; málú áká; márá nkè ọmá; malu ọfuma; nke nabakali n'ọnu. Okwu nke nabakalim n'ọnu bu nke ikwulu kita, You are speaking what is familiar to me.

Family, *n.* ezi-na-unọ; aƀuru; umu-nna; umu-nne; ikwuna ibe. O ƀulu onweya na ezi-na-unọ ya, He killed himself and all his family.

Famine, *n.* ùgànì; únwú; ife-ukọ. N'oge ugani ka ndi Iƀo neli akpu, In time of famine the Ibo people eat cassava.

(be) **Famous,** *n.* wu(ewu); de (ude); nwe afa; túpùlá onweya. Eze orimili wulu ewu n'Onitsha ekpo ƀo, The king of the river was famous at Onitsha of old.

Fan, *v.* ku; fu; tacha; fe; fucha; kpukpa. *n.* àzúzú; àkpùpé; uju; ife nfucha; ǹfù; ihe ntacha; ihe nkpukpa. Fa neku ya azuzu ka o neli nni, They fan him as he is eating.

Fancy, *v.* lo; che; ri; debe uche; zu. *n.* ìzùzù; ililo; uche; ọriri; ndebe-uche; ife-usọ: ihe utọ. Elolum ililo na ọgabia ta, I fancy that he will come to-day.

Far, *adv.* n'ọte aka; n'ebe tere anya; r'ebe di anya; n'ebe nyalu anya; n'ebe telu aka. *v.* te aka; te anya; mi; ba.

Far off, n'ote aka; n'ebe tere anya; r'ebe di anya.

Far and wide, n'ebe anya neluọ; n'ebe anya nerugh.

Fare, *n.* utu uƀọ; nni; nri; utu ije. Ayi atugo utu uƀọ ayi, We have paid our fare.

(bid) **Farewell,** *v.* nọdu nma; nebi ọfuma; nebi nke ọma; ndo-o.

Farm, *n.* uƀo; ògò; ubì. *v.* ƀu; lu; ru. Ayi geƀu uƀo arọ a n'uzọ Nkisi, We will farm this year in the Nkisi road.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Farther, *adj.* nke tekalili aka; nke dikariri anya; nke di n'iru; nke telu aka kali; nke tere anya kari; nke di anya kari; fọdu; kwu. Isi Owerri je Aro-chuku telu aka kali isi ya je Onitsha, To go from Owerri to Aro-chuku is farther than to go from Owerri to Onitsha.

(be) **Fashionable,** *v.* me ife azl; me ọbialu ọfu; me ọbiara ọhuru; me ihe ọbiari ọhu.

Fast, *v.* bu ọnu; ḅa ọnu; beni ndi. *n.* ibu ọnu; obubu ọnu; ebumọnu; iba ọnu; ebeni ndi. *adj. and adv.* di ike; si ike; di ntado; di ngwa; ngwangwa; ọsọọsọ. *adv.* na ngwa ngwa; na ngwa; n'ọsọ ọsọ; na nkwusi ike; na nguzosi ike; mi added to verbs, ḅami, run fast. Fa bulu ọnu nkpulu ubọsi inọ n'ije. They fasted on their journeys four days. Ọ lamigo ula, He is fast asleep.

Fasten, *v.* nyakudo; nyagide; lapalu; rapara; nyado; kpọdo; kpogide. Ayi kpọdolu akpukpọ ewu afu n'aja, We fastened the goat's skin to the wall.

Fastening, *n.* nnyakudo; nlapalu; nrapara; nnyado; nnyagide; nkpọdo; nkpọgide.

Fat, *n.* manu anu; abuba; abakala; ebubu; utọlọ anu. *adj.* di manu manu; di abuba abuba; sọ abuba; nani abakala. Abuba adirọ n'ewu eḅulu, There is no fat in the goat.

Fate, *n.* okeluwa; ari ọjọ; ekike uwa; uwa ọjọ; ùkè. Onye nwelu ari ọjọ ọdirọ ife nagalu ya ọfuma, Nothing prospers for him who has bad fate.

Father, *n.* nna; ina; nnadi. Nna ayi anọrọ n'unọ, Our father is not at home.

Father-in-law, *n.* ọyọ nwoke; nna nwunye. Nna nwunyem anwurugo, My father-in-law is dead.

(Step-)Father, *n.* di nne; onye nanu nne; onye nalu nne; onye kuchili nne. Okeleke bu di nne Nwamḅafọ ka nna ya nwulu, Okeleke is the step-father of Nwamḅafọ since her father died.

Fathom, *n.* óbì; mbudu; ntu-eka; omimi; nsi-ama; ọtùtù. Obi akwa ise ka ọ nyelum, He gave me five fathoms of cloth.

Fatigue, *n.* ike ọgwugwu; ike igwu agwu; igwu ike. *v.* gwu ike. Igwu ike a amarọm isi ya na ọdu ya, I don't know the reason for this fatigue.

Fatten, *v.* me ka ọma abuba; me ka ọḅa abakala; me ka ọma ebubu; zu nḅuli; me ka ọnwe manu. Ayi eḅugo anu emelu ka ọma abuba, We killed the fattened animal.

Fault, *n.* ọlu; ọlusi; ntupọ; ntubọ; ntukpa; ọruru; olulu; uta; atutu; nmefie; ndafie; ọru. Ntupọ julu n'ife nwata afu delu, The thing which the child wrote was filled with faults.

(commit a) Fault, mefie; mehie; jefie; jehie; mélù; me ife ita uta.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(find) Fault, fu ife ita uta; fu ife ikwu okwu; fu ọlu n'aru; hu ihe kwesiri ahuhu nmehie; hu ọru n'ahu; hu ihe ita uta; chọputa ihe ima ikpe n'ahu; hu ahuhu emelù. Afurọm ife ita uta n'aru nwoke a, I find no fault in this man.

(be at) Fault, nọ n'ita uta; ikpe malu; nọ n'ikpe ọmuma. Nwata afu nọ n'ikpe ọmuma, The child is at fault.

Favour, *v.* mu amala; me afọọma; me ebere; me obiọma; me amara; ta ipiripi; hu oyima. Ayi mulu umu obenye amala, We favour the poor. *n.* àmàlà; afọọma; ebele; ebere; obiọma; amara; ipiripi; oyima.

Favourite, *n.* ọdi n'obi; eyi di n'obi; ọyi di n'obi; ọyi aka-nkpà; ezi eyi. Aru julum oyi makana ọdi n'obim anọrọ n'unọ, I am sad because my favourite is not at home.

Fear, *v.* tu égwù; tu ujọ; jọ ujọ; sọ egwu; sọ ndudu; tu uche. *n.* égwù; ujọ; itu egwu; itu uche; ǹdúdù. Anamatu uche na mili amekwe ayi je ebe ayi jekọ, I fear the rain will not allow us to go where we are going.

Fearful, *adj.* di égwù; di itu egwu; di itu uche; di isọ ǹdúdù; di isọ egwu. Ọnwu di egwu, A fearful death.

Fearless, *adj.* átú égwù; ádí égwù; átú uche; atugh egwu; adigh egwu; asọgu egwu. Madu ufọdu adatu egwu iḅu agwọ, Some people do not fear to kill snakes.

Feast, *n.* oke olili; emume; ememe arọ; emem di n'arọ; oke oriri; oriri na ọńuńu; olili na ọlila; nmènmè. Eze siri oke oriri, The king makes a feast.

Feather, *n.* úḅènè; abuba; uluma; ulume. Onye melu ife uku netu uḅene ugo, He who has done a big deed wears an eagle's feather.

(be) Feeble, *v.* nọ n'adi ike; nọ n'adigh ike. Ọyim nọ n'ádí ike, My friend is feeble.

Feed, *v.* nye nni; nye nri; ni ndi; nye ala; nye ara; zu; nye ife olili; nye ihe oriri; (animals) ta nni; ta nri; li nni; ri nri. Anenye ndi ọlu nni, They feed the workmen.

Feel, *v.* **(have a feeling),** metu n'aru; wuta. Ọnwu nne ya emeturọ ya n'aru, He did not feel the death of his mother.

„ **(handle, touch),** metu aru; metu ahu; dida aka; datu aka; dida eka; bitu aka; metu aka.

„ **the pulse,** metu akwala-aka aka. Dibia metulu akwala aka ya aka ifu ma o neti ike ike, The doctor felt his pulse to see if it was beating strongly.

„ **ill,** ya ọya; ria ọria; nya nyinya; wa uwasi; ti oti; makpo. Aru makpolu ya makana ọ nwerọ nni ogeli, He felt ill because he had no food to eat.

„ **one's way,** sọ ìsì; dida eka. Afulum onye nasọ isi n'uchichi nyafu, I saw a man feeling his way last night.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Fellow, *n.* ibe; onye òtù; iḅudu afia: onye ìbọ̀; ọḅọ; ebiri; uke; ọ́tú ije. Nwoke afu bu onye òtùm, The man is my fellow.

„ (**of same kind**), ofu aka; otù aka.

„ (**tribe, &c.**), ofu aka ndi; otù aka ndi.

Female, *adj.* (**animals**) nne; nwunye; onyenye; nyie.

„ (**people**), nwayi; okporo; onyenye. Nwata afu etufulu n'ọfia bu nwayi, The child they threw into the bush was a female.

Fence, *n.* ògìgè; úfọ́; ègwé; nkwu; nparata; ọka. Fa tili egwe okilikili unọ ya, They built a fence round his house.

Ferment, *v.* su; su ùfúfù; ḅọ; bọ ùfúfù; tu ùfúfù; ko. Manya nasu ufufu, The wine is fermenting.

Fermentation, *n.* ọsúsú; ọḅúḅọ́; òtùtù; ìtùtù. Ọsusu manya nasu neme ka ọnaba madu n'anya, The fermentation of the wine makes the man drunk.

Ferry, *n.* ebe nyife; ebe nyifega; ebe nnyafe; ebe nkwọfe; uḅo-amala; uḅọ-umara; uḅọ-apupa; ebe nńabuga. *v.* yife; yifega; nyafe; kwọfe; ńabuga.

(**be**) **Fertile,** *v.* me nni; lu ife mba; masi nni; mi ihe; ru ihe mba. Ani ayi ḅulu arọ a neme nni, The land we cultivated this year is fertile.

Fester, *v.* ko ọnya; mawu. Ọnya ya kolu eko, His sore festered.

Fetch, *v.* weta (small); bute (big); chita (many); guta (fire); kuta (water); kpota; kpata (many leaves) Gutalum ọku, Fetch me some embers.

Fetish, *n.* ndi mọ; alusi; arusi; erusi; áfá; ọgwu; ọḅuḅa aja; apia. Ike adirọ n'alusi, There is no power in the fetish.

Fetter, *n.* ọḅìlìḅà; ígà; nkpọrọ-úkwú; iyaḅa. *v.* kpọdo; kpọba; tuchi. Ndi ikpe kpọdolu nwoke afu iga, The members of the Court put the man in fetters.

Fever, *n.* aru ọku; ahu ọku; oke aru ọku; aru mọ; íbà. Aru ọku arapugo ya, The fever has left him.

Few, *adj.* one-na-one; ile-maile; ole-na-ole. Madu one-na-one ka afulu na fa bialu, Very few people were seen to come.

Fibre, *n.* akwala; akwara; elili; eriri; akwala ngwọ; akwara ngwọ.

Fidget, *v.* ḅaka aru. *n.* aru mḅaka; mḅaka aru.

(**be**) **Fidgety,** nwe mḅaka aru; nwe aru mḅaka. Aru naḅakam, I am fidgety.

Field, *n.* ọfia; ọhia; ọzala; agu; uḅo; ògò; ubì. Ọ bu ubì ọka, It is a corn field.

Fierce, *adj.* di egwu; di itulu egwu; di ike; di ìlè; di ìrè. Agu di itulu egwu, A leopard is fierce.

Fight, *v.* nu ọgu; lu ọgu; bu agha. *n.* ọgu; agha. Madu ndia nanu ọgu, These men are fighting.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Figure, *n.* udi; ife omumo; ọdidi; ife atu; ihe atu; mọ. Ayi nwere ọtutu ihe atu izi ayi ka elu-igwe si di, We have many figures to teach us what heaven is.

File, *n.* nkwọcha ígwè; ndili; arili; usolo; usuro. *v.* kwọcha; do n'usolo. Oji nkwọcha-ígwè kwọcha igwe ya, He used a file to file his bicycle.

Fill, *v.* ju; meju; juputa; luju; ḅaju; dochi; fọju; biaju. Unọ afu juputara n'ísì ya, The house was filled with the smell.

(have one's) Fill, liju afọ; riju afọ; riju ehọ; nyeju afọ; ḅo nkpa. Elijugom afọ, I have had my fill.

Film, *n.* aru nta; ife di fele fele. Ọnyamududo nadi fele fele, A spider's web is a film.

Filter, *v.* za; yọ; zacha; yọcha. *n.* ùzà; ùzàchá; ùyọ; nyọcha; ife ira mili. Ayi ji ife iza mili za mili ayi, We use a filter for our water.

Filth, *n.* inyi; alūlū; ntini; ntiri; nḅalu. Ntiri di n'akwam, Filth is on my cloth.

(be) Filthy, *v.* lu inyi; nwe alūlū; ḅalu aḅalu; ḅaru; ma ntiri; ru ari. Mili afu lulu inyi, This water is filthy.

Fin, *n.* ùtù ázù; ego-ogwu ázù. Ázù ufọdu nenwe ùtù, Some fish have fins.

Find, *v.* kwudo; gwuputa; fu; chọta; chọputa; leputa. Ayi kwudolu onye ayi nachọ n'uzọ, We found whom we wanted in the road.

Fine, *v.* li ńrá; ri iwu; da ego; da nra. *n.* nra; iwu; ọdida ego. Fa lili nwoke afu nra makana ọ jerọ gabọ uzọ, They fined the man because he would not go and clean the road. *adj.* di nma; ma nma; ọma; ọmalicha; nke malu nma; nke mara nma; di uku; nke agalu aya; nke ayadelu ayade. Ihe inyerem di nma, You gave me a fine thing.

Fine weather, iru igwe di nma; ọmalicha iru igwe; ihu igwe mara nma. Ayi nwelu ọmalicha iru igwe ta, We have fine weather to-day.

Finery, *n.* ife ekike; ife ejiji; ife ichọ nma; ife akulu aru; nma; ihe ekike; ihe ichọ nma; igosi nma; igosi akwa. Ọ jelu igosi nma ya n'iru ọra, He went to show his finery before all.

Finger, *n.* nkpisi aka; nkpisiri aka; ọkpara eka. O ji nma bepu nkpisi aka ya, He cut off his finger with a knife.

Finish, *v.* gwu; mesi; mecha; medu; —si; —cha; —du; —ḅu; added to verbs. Okwu ya agwuwo, His word is finished. Ọlusigo ọlu, He has finished work.

Fire, *n.* ọku. *v.* ḅa; nwu; su; munye; ru; hu; da (brand); kpọ; du ọku. Ọku ḅalu unọ ya, Fire burnt his house.

„ a gun, ḅa eḅe; ḅa osisi. Fa ḅalu onye "kortorma" eḅe, They fired a gun at the Court messenger.

(take) Fire, nwulu ọku; nwuru ọku; ledo. Ọku enwulugo n'unọ, The house caught fire.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(set) **Fire to,** funwu ọku; munye ọku; su ọku; kwanye ọku; kpọnye ọku (add more fuel).

Firebrand, *n.* ọnọkọ; ọnọkọ nku; ọlọkọ. Agwalum nwata ka ọnọputa ọnọkọ n'ọku, I told the child to take away the firebrand from the fire.

Firefly, *n.* nmumu-ọnwa; aruru-ọnwa; mumuwari. Nmumu-ọnwa neme ka umu-aka ufodu ḅa ọsọ, Fireflies make some children run.

Fire-place, *n.* ọkpukpọ-ntu; ebe-ifunwu ọku; ebe ifu ọku. Ọku adigh n'ebe ifu-ọku, There is no fire in the fire-place.

Fire-wood, *n.* nku; nku-ọku. Nku-ọku agwugo n'unọ, The fire-wood in the house is finished.

(be) **Firm,** *v.* kwusi ike; guzosi ike; tado; tadide; tagide; nwe ndu n'aru; fiekwa; fiekwa obi; nwe aru ike; di ike; atagha-atagha; ero-pu-eropu; efopugh-efopu; ehwepugh ehwepu. Ọkwu-sili ike ju irogha erogha, He stood firm and refused to move.

Firmness, *n.* ntado; ntachi; aru ike; aru ndu; ike mḅado; ndidi.

First, *adj.* izizi; mbu; mbọ; nke izizi; nke mbu; nke nani; isi-mbu. Ife izizi aneme n'ọlu uḅo bu ifega ani, The first thing they do in farm work is to look at the ground.

Fish, *n.* ázù; ùbà. Azu di na mili, The fish is in the water. *v.* chọ azù; chu nta azù; ku azù; ku ọku; ḅu azù; dọta azù; seta azù; tuḅu azù; ḅu ubà; ku ubà. Ayi naku ọku azu, We catch fish.

Fisherman, *n.* onye ọku; oḅu azù; onye ọku azù; onye ubà. Onye ọku eḅurọ azù ta, The fisherman caught nothing to-day.

Fish-hook, *n.* ukpō; ighọ; nko-azù; nse-ubà. Ejim ukpo seta ofu nuku azù, I caught a big fish with a hook.

Fishing-ground, *n.* ótú(ọku); ubom(ọku); agiga-miri. Ndi neḅu azù neḅu azù n'otu ọku, The fishermen catch fish in the fishing-ground.

Fish-trap, *n.* ọnyà azù; íkó; ikwum; ikele; achala; nkwu azu. Ikwum neḅu azu ri nne, The ikwum (fish-trap) catches fish in abundance.

Fist, *n.* ọkpọ; ikpà; oḅoli. Madu abua ndia kuru oḅoli, These two men fight with their fists.

Fit, *n.* **(of anger),** ajọ iwe; oke ọnuma; ndọ.

„ **(of joy),** oke aṅuli; oke ọṅu.

„ **(disease),** ọsè; ọsìsè; ọse-kpakpa. *v.* kwesi; to; tosi; fulu. Akwa nka tolu i ọfuma, This cloth suits you well.

Fitting, *adj.* di nkwesi; di ito eto; di nfulu; di òtútó.

Five, *adj. and n.* ise; iso. Madu ise bialu ebe a n'ututu, Five men came here this morning.

Fix, *v.* me ka ọkwusi ike; me ka oguzosi ike; kwubasi ike; guzosi ike; chido; do; kwusi ike; tado; tagide; fiekwa

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

obi. Ayi fiekwalu obi ayi ime ife afu, We fixed our heart to do this thing.

Flag, *n.* **(Standard),** ọkọ̀lọ̀tọ̀; ọkọ̀nọ̀kọ̀; akwa isi ubọ; akwa anyanwu; ọkàrà akwuba. Akwubalu ọkọlọtọ n'ubọ oyibo, They hoisted the flag in the steamer.

Flageolet, *n.* òjà; ọsù; oloḅolo, òpù. Aneḅu ọja ma anaḅa egwu ma-ọbu anaḅa mḅa, They play the flageolet when they play or wrestle.

Flame, *n.* ilele ọku; ile ọku; ire ọku. *v.* nwu; nwu ọku. Ilele ọku ukpe rulu ya n'aka, He burnt his hand in the flame of the lamp.

Flank, *n.* ókpókpó(anu) ọse anu; ọgiliga; ọgiriga; akuku; okpokirikpo. Okpokpo ewu ka fa betalu ayi, They cut off the goat's flank for us.

Flap, *v.* piacha; fecha(nku). *n.* nkwufepu; nkwufe; nkwufeghari. Nedu ka ọbọgwu si apiacha nku ya, See how the duck flaps his wings.

Flash, *v.* ḅupu; ḅupu ọku; se; ḅu amuma; ḅupu amuma; kepu ọku; kepu; nwupu. *n.* nḅupu; oḅuḅu ọku; nkepu; nnwupu. Afulum ọku ka o neḅupu n'ebe telu aka, I saw a light flashing far off.

Flat, *adj.* di ntela; di làlì; di ràrì; di nkpala; di àbá; nke tọḅọlu àbá; abadaba; obodobo; nbadanba. Akuku Owerri di ntela, The country near Owerri is flat.

(fall) Flat, dalu ani; daru ala; dakpọ; da n'aja; tọḅọ àbá; da àbá.

(lie) Flat, tọḅolu n'ani; dinalu(e) ani; dinaru(o) ala; jinaru(e) ale; dina àbá; tọḅọlu aba; me nkpọnkpọ. Unọ obodo a emego nkpọnkpọ, The houses of this town are flat on the ground.

(make) Flat, me abadaba; me obodobo; me nbadanba; me ntela; kpala. Ndi mḅe mbu neme ọta-fa mbadanba, Those of old made their shields flat.

Flatter, *v.* to otuto asi; to otuto ugha; bala; buni nbuni asi; buli nbuli ugha; to otuto aghughọ. Ndi Housa neto madu otuto asi, The Hausas flatter people.

Flattery, *n.* otuto asi; otuto aghughọ; otuto ugha; nbuni asi; nbala; ọjija asi.

(be) Flatulent, *v.* bà ọlà; bà ọrà; ba oyi; ko; ma; me shagu. Afọ balu ya ọla, He was flatulent.

Flavour, *n.* ísì usọ; ife nasọ usọ n'ọnu; ísì utọ; ihe natọ utọ n'ọnu. *v.* si ísì ọma; si isi usọ; si isi utọ; si ísìsì di nma. Ayi netinye ázù na ogili n'ofe ka ofe sọ usọ n'ọnu ya na ka osi(e) isi usọ, We put fish and locusts in the soup that the flavour and smell may be good.

Flaw, *n.* mḅọwa; mḅawa; ntiwa; ọlu; ọru; ntupọ; ntukpa; atutu. Ọnwelu ọtutu atutu n'afe ya, He has many flaws in his clothes.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Flay, *v.* ɓa ákpúkpǫ́. Ǫ ɓalu efi ya akpukpǫ, He flayed his cow.

Flea, *n.* akulu; akǫrǫ; chinchi; ákpìlì; kpukpu. Akulu nata nkitam, A flea is biting my dog.

Flesh, *n.* aru; anu; anu-aru; ulu aru; ulu anu; anu ahu. Ayi gebetalu i ulu anu malu nma, We will cut for you some good meat.

(be) **Flexible,** *v.* te ete; gwǫ̀; nǫ́; lǫ́; nya; gǫ. Nma ndi Ugwu nete ete, The knives of the Hausas are flexible. Aɲa nagwǫ agwǫ, Cane is flexible.

Flight, *n.* ofufe; ufe; nɓanaga; igwe-umu-nnunu; ǫ̀sǫ́; nɓapu; nɓalaga. Ofufe nnunu ufodu nefe natu madu n'anya, The flight of some birds astonish men.

Flinch, *v.* ri azu; sechigha azu; dachigha(azu); na azu; la azu; rapu; hapu.

Fling, *v.* fepu; fera; ma; matu; tu; tura; tuda; fébà; Ǫ malu ewu mbulu we chua ya, He flung a stick at the goat and drove it away.

Flirt, *v.* lǫ́ nmá; lo nma; lǫ́ ǫ̀kà. *n.* ilǫ nma; ilo nma; ilǫ ǫka. Nwayi a nelo nma, This woman flirts.

Flirtation, *n.* ǫlulǫ nma; olulo nma; ǫlulǫ ǫ̀kà; ǫ̀kà.

Float, *v.* sé; tụ̀lú. *n.* ǫsise; ntụ̀lú; ǫ̀tụ̀tù. Uɓǫ unu nke kpulu ekpu etulugo, Your boat which upset has floated.

Flock, *n.* igwe atulu; igwè atulu na ewu; igwe aturu na ewu. Igwe atulu neso ayi n'azu, A flock of sheep follows us.

Flog, *v.* pia itali; pia utari; pia npianpia; pia ife; pia ihe; fia ife; fia nfianfia; pia apipia. Mɓeke pialu nwa ya npianpia, Mɓeke flogged her child.

Flood, *n.* iji; iji uku; oke iji; oɓu miri; ojuju mini; oke iju miri; mili olulu. *v.* ɓa; lu; ru. Oke iju miri ahu biara kpopu ha nile, The flood came and swept them all away.

Floor, *n.* ànì-únǫ̀; àlà-úlǫ̀; àlè úlò; àkpátá; íɓàkànà; ùkó. Fa malu ani-unǫm, They beat my floor.

Flour, *n.* ùtú; ùtú-ǫ́kà. Nni eji utu ǫka se nama nma, Food made from flour is very good.

Flourish, *v.* (**grow well**), masi; ba uba; so ǫfuma; to nke ǫma; me nni; me nri; mi ife; ga ǫfuma; ga nke ǫma. Osisi nka neto nke-ǫma, This tree flourishes.

Flow, *v.* ru; chi; kpo; tu; ma; ɓa; wuda; bū. Mili nērù èrù, The river flows.

Flower, *n.* òtòtó; òdòdó; okoko-osisi; ifulu; ifuru; ibu n'isi. *v.* ra ifulu; ma ifulu; ha ifuru. Ha kpatara ayi okoko-osisi, They brought some flowers to us.

(be) **Fluent,** *v.* ru; tùsísí; tasa; ga ǫfuma n'ǫnu; ga nke ǫma n'ǫnu. Akwukwǫ ǫnagu naga ya n'ǫnu nke ǫma, He reads the book fluently.

Flute, *n.* ǫ̀jà; ǫ̀sù; òlòɓòlò; úfèlè; òpù. Anulum ka eɓulu ufele, ǫdika mǫ gapu

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ta, I hear the flute being played; I think the "mọ" will come out to-day.

Flutter, *v.* **(as a bird),** feghali; feghari; ferube; lughali; rughari. Éḅé nelughali n'enu akwu ya, The hawk flutters over its nest.

Fly, *v.* **(as a bird),** fe; hwe; fecha; hwecha; feghali; feghari. Nnunu nefe n'igwe, Birds fly in the sky.

„ **(run away),** ḅa ọsọ.

Fly, *n.* ijiji; òdùdù (mangrove-fly); kpukpu; tatanta (sand-fly); aruru nefe efe. Odudu nefeghali n'azum, The mangrove-fly flew behind me.

Foam, *n.* ùfúfù; ùhúhù. *n.* su ufufu; suputa; ḅọ ufufu; kpoputa; tu ùfúfù. Ọda n'ani, ọ tuluba nasu ufufu, He fell down, rolled about and foamed.

Fog, *v.* kwu alulu; hiọ obutu; lọ elulọ. Alulu nakwu ekwerọ madu fu uzọ ọfuma, The fog did not allow the men to see clearly the way.

Fold, *v.* fukọba; piakọta; jikọba; kpakọba (aka, hand); fu; ḅaku; ḅa ogige; fuchi. *n.* ogige(atulu); òkpùkpù; nmaji; nfukọba; npiakọta; nkpakoba; nfuchi; ebe anedebe atulu.

„ **(of cloth, &c.),** fukọba; piakọta; fu; fuchi, &c. Njọku fukọbalu akwa ikobelu n'anwu, Njọku folded the cloth dried in the sun. Nfuchi ọfuchili akpa afu adirọm nma, The way he folded the bag is not good.

„ **(enclosure),** ogige(atulu).

Follow, *v.* so; sota; solu; soro; sobe. Ayi neso fa n'ije, We follow them on the journey.

Follower, *n.* onye neso eso; onye neso madu; onye nesota n'aza; onye nsota; onye osuso; onye azu; onye nsonso. Ọ bialu n'unom ya na imelime ndi nesota ya n'azu, He came to my house with many followers.

Folly, *n.* ife nsokwu; ife nzuzu; ihe nzuzu; ife nkwukwu; ihe apari; ife nkafie; ife nghele; ihe iṅere. Ọbu ife nsọkwu ka ọmelu n'idabà na mili, It was folly for him to fall into the water.

(be) Fond (of), *v.* gakali n'anya; bakali n'anya; sọkali usọ: tọkali utọ; fukali n'anya; hukari n'anya. Egwu natọkari umu-ntakiri ufọdu utọ kari nri, Some children are more fond of play than of food.

Fondle, *v.* gúgù; lákù; rákù; zúzù áká; lida aka. Nne nagugu nwa ya, The mother fondles her child.

Food, *n.* nni; nri; ndi; útàlà; útàrà; ife olili; ihe oriri; erimeri; elimeli. Ayi neli nni ji, We eat yam food.

Fool, *n.* onye nsọkwu; onye nenwerọ uche; onye nenwegh uche; onye uzuzu; onye nkafie; onye nkwukwu; onye apari; onye nghele; onye iṅere. Agaghm abu onye nenwegh uche, I will not be a fool.

(be) Foolish, *v.* me nsọkwu; sọkwu nsọkwu; zuzu nzuzu; kafie nkafie; kwukwu nkwukwu; ghele nghele; me apari; me iṅere. Ọsọ-

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

kwulu nsǫkwu n'omume ya, He is foolish in his actions.

Foot, *n.* úkwú; ǫkpà; úkwú-ànì; úkwú-àlà. Ukwu ya ekwerǫ ya azǫ n'ani, His foot wouldn't allow him to tread on the ground.

Foot-step, *n.* ufili ukwu; ukpuluukwu; ukpuru; ukwu; ǫkpa; ije-ukwu; ije-ǫkpa; nzǫ ukwu. Ayi netu ukwu onye ori, We trace the footsteps of the thief.

For, *prep. and conj.* na; ra; maka; n'ǫnǫdu; makana; bara; yeri; banyelu; banyere; n'ifi na; n'ihi na; dili; diri; ma; nálú. Anya nalu anya, An eye for an eye. Onye dili ayi, Who is for us. Ǫnǫdulu ani makana ike gwulu ya, He sat down, for he was tired. Ǫ melu ya afǫma maka ifi na ǫbu nwa ǫyi ya, He was kind to him, for he was his friend's child.

Forbearance, *n.* ndidi; ndido; ogonogo-ntachi-obi; ogologo ntachi obi; ekaleka ntachi obi; ogonogo-ndidi; nghalu; nrapu. Odili ndidi n'aru umu-nna-ya, He had forbearance towards his brothers.

Forbid, *v.* wuchi; nara; ǫochi; machi; tichi; sǫ nsǫ; kwusi; nuchi. Ndi isi wuchili afia, The chiefs forbid the market.

Force, *v.* **(compulsion),** rudo; rugide; manye; me ife ike; nyido; wa; punalu; pulu; puru; punara. Ndi agha puru ha ihe ha ji, The soldiers forced from them what they had. *n.* ike; ume; òkò (power, energy); nmanye; nrudo; nrugide; nnyido (compulsion). Oji ike me ka ayi kwelu, He used force and made us agree.

(be) Forced, *v.* manye amanye; rudo erudo; nyido anyido; rugide erugide. Uri erugidere erugide ka ǫ naǫa, The dance which they forced him to dance.

Ford, *v.* lu; gafe; lufe; gabiga. *n.* ebe nlufe; agabugamini. Fa chǫlu ebe nlufe igabiga mili, They looked for a ford to cross the river.

Forearm, *n.* ani-ǫgwè aka; alaoǫe aka; ale-oholoho-eka. Ife melu ya n'ani-ǫgwe-aka, Something hurt him in his forearm.

Forefinger, *n.* nkpisi-aka so isi aka; nkpisiri-aka so isi aka; ǫkpara-eka so isi eka. Dibia ǫuburi ǫkpara-eka so isi eka ya, The doctor cut off his forefinger.

Forefoot, *n.* ukwu anu nabǫ nebu uzǫ; aka anumanu; aka anu; eka-anu. Ǫnyà mara ele n'aka ya, The trap caught the deer in his forefoot.

Forehead, *n.* egedege-iru; eze ihu; ǫma-iru; ǹkó; ezi ihu; iru; ihu. O tili ya osisi n'egedege iru, He struck him with a stick on his forehead.

Foreign, *adj.* nke ndi ani ǫzǫ; nke ndi ala ǫzǫ; nke ani madu; nke mba; nke aǫata; ámá aru; amagh ahu; ámá aka; amagh aka.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Foremost, *adj.* nke bu uzọ; isi; nke bu isi; nke galu n'iru; nke izizi; nke mbu. Ndi agha ḅaḅulu onye nke bu uzọ, The soldiers shot dead the foremost.

Forenoon, *n.* si n'ututu lu(e) efifie nabọ; ututu tupu anyanwu ebulu n'isi; mbe ehibie ebua akerugh. Ayi jelu ozi n'ututu tupu anyanwu ebulu n'isi, We went with a message in the forenoon.

Foresee, *v.* fubulu; bulu uzọ fu; buru uzọ hu. Ọ fubulurọ ọnwu nwa ya, He did not foresee the death of his son.

Forest, *n.* uḅoko; oke-ọfia; oke-ọhia; ọfia uku. Oke-ọhia adigh n'akuku a, There is no forest in these parts.

Foretell, *v.* gwabulu; bulu uzọ gwa; buru uzọ gwa; kwubulu; bulu uzọ kwu; buru uzọ kwu. Ndi amuma kwubulu ife ufọdu neme kita, The prophets foretell things that happen now.

Forethought, *n.* nlobulu; nchebulu; iburu uzọ che; ibulu uzọ che; iburu uzọ ri. Madu ufọdu neburu uzọ che urù di n'ihe mbe ha nemebegh ya, Some people think first of the profit in a thing before they undertake it.

Forge, *v.* (**make in metal**), kpu; kpu ígwè; tisa. Ani ufọdu netisa-ọna we me ọta, Some countries forge brass and make shields.

„ (**make to deceive**), de ife n'afa onye ọzọ; ḅa ihe n'aha onye ọdọ; kpa ihe n'eha onye ọzọ.

Forgery, *n.* ide ife n'afa onye ọzọ; iḅa ihe n'aha onye ọdọ; ikpa ihe n'eha onye ọzọ.

Forget, *v.* chezọ; chefu; zọ; lozọ; zola. Nne ò gechezọ nwa ọ mutalu ? Will a mother forget her own child ?

Forgive, *v.* ḅaghalu; ḅahara; ḅuhari; nefega anya; lefuru; rapu; ghalu. Ḅaghalu ayi ife ọjọ ayi melu, Forgive us our sins.

Fork, *n.* ndudu; ndudu oyibo; nkò; ngu; àbù; abu-uzọ. Ayi ji ndudu adu ji, We take a fork to stick in the yam (to see if it is cooked).

Form, *v.* kpu; me; so; do; mo; pi. Ha doro ji ahu n'usoro n'usoro, They stack the yams in order. *n.* udi; usolo; omume; odudo; usoro; ife ọkpukpu; ọdidi; ogonogo ọche. Kedu udi i chọlu unọ i ? What form do you want your house ?

Former, *adj.* nke bu uzọ; nke galu aga; nke gara aga; mbu; nke mbu; nke ḅo; nke ochie; nke ochina; nke ikpe-azu. Ife galu aga apugo, ayi natu anya nke di n'iru, When the former things are past, we look for things in the future.

Fornication, *n.* ọyi; iyi ọyi; iko; ikwa iko; ikpe iko; ọyi ndiyom nanọrọ na di; ọyi ndikom nenwerọ nwunye.

(**commit**) **Fornication,** yi ọyi; kwa iko; kpe iko.

Forsake, *v.* ju; ḅanari; ḅabo; ḅaghalu; rapu; ghalu; hapu; ghara. Fa ḅabolu

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

obodo fa maka agha, They forsook their town on account of war.

Fort, *n.* iga; ebe alusili ike; ibe ewusiri ike.

Fortify, *v.* gwu; lusi ike; wusi ike. Fa wusili obodo fa ike, They fortified their town.

(be) Fortunate, *v.* nwe isi ọma; nwe awele.

Fortune, *n.* isi ọma; awele; ezi-aku; ezi-ukwu. Onye nwelu nwa malu ife nwelu isiọma, He who has a wise son is fortunate.

(good) Fortune, isi-ọma; awele.

(bad) Fortune, isi ọjọ; ukè; ajọ isi; ari ọjọ uwa ọjọ. Uke nama dika awọ, Bad fortune jumps like a frog.

Forward, *adv. and adj.* n'iru; n'ihu; n'iru n'iru; di n'iru. Ndi agha naga n'iru n'iru, The soldiers go forward.

Foster-brother, nwa-nne n'ilakọ ofu ala; nwa-nne n'iṅukọ otù ara.

Foster-child, nwa onye naburọ nne ya zunitalu; nwa onye ọzọ nabugh nne ya nyere'ara.

Foster-parent, *n.* onye zunitalu nwa ọ namurọ; onye nyelu nwa onye ọzọ ala; onye nyere nwa nabugh nke ya ara; nne zulu nwa onye ọzọ. Nne ufọdu nazu nwa onye ọzọ mbe nne ya nwulu anwu, Some mothers feed another's child when its mother has died.

Foul, *adj.* di inyi; di ari; di ntini; di ntiri. *v.* me ka(ife) lu inyi; me ka(ihe) ma ntini; me ka(ihe) ma ntiri; lu inyi; ma ntini; ma ntiri. Ife ndia di inyi, These things are foul.

Foundation, *n.* **(of building),** ntọ-ani; mḅa-ani; ani; ala; ale. Fa dolu mḅa-ani unọ ya ta, They laid the foundation of his house to-day.

Four, *adj.* inọ; anọ. Ndi ahia chitara ewu anọ, The traders brought four goats.

Fowl, *n.* ọkúkù; ọkúkọ̀; úkòm; ọhùhọ̀. Ozili nwata n'afia izuta ọkuku, He sent a child to the market to buy a fowl.

Frame, Framework, *n.* njikọ; òmùmò; nkwukọ; nmònyé; áwàlà-úzọ̀; ọkpà-íbo; ọgígárá; ngwagoro. Ọ zutalu awala uzọ itinye n'unç ya, He bought a door frame to put in his house.

Fraud, *n.* nliḅu; nriḅu; nmeḅu; aghughọ; àrábà; nghọḅu; nzuḅu. Nzuḅu ha zuḅuru eyim adighm nma, The fraud they practised on my friend is not good.

Free, *adj.* nke nwe onwe ya; nke pulu n'okpulu onye ọzọ; nke nasa aka; nke nasa obi; nke nenwerọ aka ntadide; nke nadabeberọ onye ọbuna; nke pulu n'okwu na uka; nke ọra; nke ugwọ nadigh; nke nenwegh aka ntagide; nke ọha. *v.* pu n'oru; pu n'ohu; ḅaputa; weputa; me ka ọpua n'okpuru madu; me ka ọnwere onwe ya; rapu; ra; zido. Madu ufọdu di ndi nwe onwe fa, ma ọka nma ka fa nọdu n'okpulu madu, Some people are free, but it is better that they should be under some one.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(a) **Free man,** nwa madu; onye nwe onwe ya; nwa n'ani; di ala; onye naburọ oru; onye nabugh ohu; onye nanọgh n'okpuru madu. Nwoke a bu nwa madu, This man is a free man.

Freedom, *n.* inwe onwe onye; ipu n'oru; nzido; nrapu; nhapu; ọrura. Ipu n'oru ya abanyerọ n'ife ọbuna, His freedom did not help him at all.

Freely, *adv.* n'afọ ofufo; na nkiti; n'ofe; n'efu; n'emuma na nma nma; na nke efu; n'enwegh aka ntagide; n'iri nne; n'ikwuwa okwu; n'igwawa okwu. Fa lulu ya ọlu unọ na nkiti, They built his house freely (for nothing).

Freeze, *v.* laru; kpọkudo; raru araru. Mili nwelu oge ọ nalaru n'ani ndi ọcha, Sometimes water freezes in the white man's country.

Frequent, *adj.* uḅolu; uḅolo; uḅo; elegede; mbe mbe. *v.* mechi ife anya; jechi anya. Onejechi akwukwọ anya, He goes frequently to school.

Fresh, *adj.* ọfu; ọhuru; ọhu; ndu; di ndu; nke nnu nadirọ; nke nenye ndu. Azutalu azu ndu, Fresh fish was bought.

Fresh water, mili nkiti; miri nke efu; mini emuma; miri nma nma; mili efù; mili oyi; ọburọ mili nnu. Kunyem mili nkiti, Fetch fresh water.

Fret, *v.* chekasi; cheḅu; dọkasi; dọḅu; soḅu. Ọ nechekasi onwe ya n'ọnwu nwa ya, He was fretting at the death of his child.

Friend, *n.* ọyì; éyì; nnunọ (woman); ọwì; ọkwù; nnadi-unọ (man); íkó; onye ukpa. Ọyim bialu n'ebe a, My friend came here.

(be) **Friendly,** *v.* me afọ-ọma; me obi-ọma; me dika ọyi; me dika nnunọ; me dika eyi; me dika ọkwù; me ọgọ. Ọ melum dika ọyi ya, He was friendly to me.

Friendship, *n.* ọbubu ọyi; afọ-ọma; obi-ọma; ibú eyi; ibú nnunọ; ibú nnadi-unọ; ibú iko. Ibu ọyi fa nabọ bu melu ka ọ ḅanari ajọ ife fa zubelu ya, The friendship of the two made him escape the bad things they planned for him.

Frighten, *v.* yi egwu; me ka tu egwu; me ka tu ujọ; me ka jọ ujọ; me ife egwu. Ndi ori yili ya egwu n'uzọ, The thieves frightened him in the road.

Fringe, *n.* ǹzà; ùzàrì; ǹzà ákwà; ọ́nú ǹzà; ńpèǹpè; ọ́núnú; ọ́nú ọ́nú. Akwam nwere uzari, My cloth has a fringe.

Frog, *n.* áwọ̀; mbalá; òkpòló; áwọ̀lì; aka-nkpọ; akiri; akili. Ebe awọ nakpọ malu na mili di ya nso, Where a frog croaks know that water is near.

From, *prep.* sitena; si . . . puta; si na; na; si ra; ra. O si n'uḅo nata kita, He returned from the farm now.

Front, *n.* iru; ihu; anya; n'iru; n'anya; n'ihu; n'enya.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Iru ezi izalu aza adirọ nma, The front yard which was swept is not good.

Frost, *n.* nlaru; nraru; nkpọkudo.

Froth, *n.* ufufu; ọsusu-ufufu; uhuhu; ọbụbọ-ufufu; nsuputa ufufu. Ọfucl apulu ufufu na manya tupu ọ ṅua ya, He blew off the froth before he drank the wine.

Frown, *v.* lọ anya; ne anya ọjọ; le anya ọjọ; ḅalu iru; rọ anya. *n.* ilọ anya; irọ anya; nḅalu iru; nḅaru ihu; ine anya ọjọ; ile anya ọjọ. Madu ufọdu nalọ ibefa anya n'émé fa ife ọbuna, Some men frown at their companions when they do nothing to them.

Fruit, *n.* nkpulu; nkpuru; akpuru; ife-omume; ife-ọmimi; ihe-ọmimi. Ejim aka na udalam gami nkpulu arọ a, I hope my udala tree will bear fruit this year.

(be) Fruitful, *v.* masi nni; me nni; mi nkpulu; mu ọ̀mùmù; mu umu; mi nkpuru; mi akpuru. Nni geme n'arọ a, This year will be fruitful.

Fruitless, *adj.* nke namirọ nkpulu; nke nemerọ nni; nke namisirọ nni; nke namurọ ọ̀mùmù; nke namurọ nwa; nke namigh nkpuru; nke namigh akpuru; nke nemegh nri; nke namugh nwa; nke nabagh n'ihe; nke bu aga. Ugili nke namirọ nkpulu ka ayi nakpọ oke ugili, The mango that is fruitless we call the male mango.

Fry, *v.* ghe. Ayi ghelu anu n'ite ọfu, We fry meat in a new pot.

Frying-pan, *n.* ite ighe ife; ite ọghughe ife; ife ighe ife; ite ighe ihe; ite ọghughe ihe; ihe ighe ihe. Bute ite ighe ife ka ayi we ghe ọgede chalu acha, Bring the frying-pan that we may fry the ripe plantain.

Fuel, *n.* nku; nku ọku; nni oku. Ayi nakpata nku iji si ite na inya anya, We collect wood to cook with and to warm ourselves.

Fugitive, *n.* ọsọ́; ṅsọ̀nɔ́; onye ọsọ́; onye nḅapu; onye ọseaka; onye ofu ogoli; onye nṅaghali; onye nṅaghari. Onye bialu n'ebe a nnyafu bu nsọnsọ, The one who came here yesterday is a fugitive.

Fulfil, *v.* me; mezu; le; re. O mego nkwa ọ kwelum, He fulfilled the promise he made me.

Full, *adj.* nke julu eju; nke julu n'ọnu; nke juputalu ejuputa; nke juru eju; nke juputara ejuputa; nke dọzulu adọzu; nke julu ọbà; nke ḅasara aḅasa. Butelum iko nke julu eju, Bring me a full cup.

(be) Full, *v.* ju; juputa; ju n'ọnu; ju ọba; dọzu; zu ezu; ḅasa. Ulọ juputara na madu, The house is full of men.

(be half) Full, jufeta; junye ọlu; juye ọru; ju mbubọ; di úgwù. Akalaka jufetalu na manya oyibo ka ọ lalu, The mug was half full of English drink, which he drank.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Full Moon, ọnwa ndọ́zù; ọnwa julu ọbà; ọnwa nḅasa; ọnwa dọzulu adọzu. Ekpo ọnwa geju ọba ka mgeji bia, When the moon is full I will come.

„ **Meal,** nni julu afọ; nri juru afọ; ndi juri ehọ; nni ḍolu nkpa; nni iliju afọ; nri iriju afọ. Nni julu afọ ka ọ nyelu ayi ta, He gave us a full meal to-day.

„ **Grown,** *adj.* nke lulu ogo; nke bu n'isi; nke tozuru oke; nke tozuru dínkpà; nke tozuru etozu; nke kalu aka; nke tozuri akparawa. Nwoke a mnagwa i bu onye lugolu ogo, This man I am telling you about is full grown.

Fumigate, *v.* mikọ n'anwulu-ọku; mikọ n'anwuru ọku; mikọ n'enwu-ru-ọku; kwusa anwulu ọku; hiọsa anwuru ọku. Fa mikọlu azu n'anwulu-ọku, They smoked the fish.

Fun, *n.* egwu; ngwuli; ikpa ámú; igwuri egwu. Ayi nọ na ngwuli ta, We have fun to-day.

Funeral, *n.* ònìnì; akwamozu; ikwa-ozu; òlìlì. Akwamozu ani ufọdu nakwa nadi nuku ebube, The funerals of some countries are very grand.

Funny, *adj.* di ikpa amu nchiche; di ikpa nchiche amu; di njije; di ime ihe ntọchi. Nwoke afu di ikpa nchiche amu, This man is funny.

Fur, *n.* aji; aji anu; eji enu; akpukpọ. Ndi ọcha ji aji anu nakwa ákwà, The white people make clothes from the hair of animals.

Furious, *adj.* di ajọ iwe; di ọnuma; di oke iwe; di ike; di egwu; di ujọ; di nnyu anya nnyu anya; di ilè; di irè. Onye i bu uzọ bili be ya di ajọ iwe, The man in whose house you first lived is furious.

Furnace, *n.* obo ọku; ebe ikwanye ọku; ebe inucha ife; oke ọku; ebe anafunwu ọku; ebe isicha ígwè na ọna ma-ọbu ọla; ite ọku. O sichalu igwe n'oke ọku, He smelted the iron in the furnace.

Furniture, *n.* ife obi unọ; ife unọ; ngwa ulọ; ife iji chọ unọ nma; ife ezi na unọ; ihe ulọ. Ndi mu nwayi afu nyelu ya ife obi unọ iji nakwulu di ya, The parents of the woman gave her furniture to take to her husband's house.

Furrow, *n.* ọwuwa ani.

Fury, *n.* ajọ iwe; ọnùmà. Ọnwelu ọnuma n'aru nwanne ya, He is furious with his brother.

Fuss, *n.* mḅakili ani; iḅakili ani; nkpọtu; ùzù; ufiọ; uńala; uńara. Mḅakili ani nwoke a naḅakili bu ichọ afa ya na ka aka we ba ya n'ọnu, The fuss this man makes is that he may have a name and have something to eat.

Future, *adj.* di n'iru; nke di n'iru; nke nabia abia; di n'ihu. *n.* ọdi-n'iru; n'iru. Ọdi n'iru ayi gabia n'ala unu, In the future we will come to your country.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(in) **Future,** n'ọdi n'iru; n'iru; n'ihu. Ọdigh madu ọbula mara ihe geme n'ihu, No one knows what will happen in the future.

G

Gag, *v.* kwa ǹgá; ye nkpọrọ. *n.* ǹgá; nkpọrọ. Ndi ǹtọ̀ kwalu nwata fa tọlu nga, The kidnappers gagged the child they stole.

Gain, *v.* li elele; li ulù; lita elele; lita ulù; ri uru; rita uru; nweta; ba elele; ba ulù; ba urù; ba n'ife. *n.* elele; ulù; urù; nnweta. Fa litalu elele n'afia fa zulu, They gained in their trading.

Game, *n.* (**pastime**), égwú; ngwuli; nnọli; ngwuri; ítà.
„ (**animals hunted**), nta umu anu; nta umu nnunu. Ayi gwulili egwu anegwuli n'oge Kristmas, We played games which are played at Christmas time.

Gap, *n.* ọghele; ọghere; ọnu; ntiwa; ntipu; ebe tọ̀ọlu nkiti. Ọghele di n'aja unọ ayi, There is a gap in the wall of our house.

Garden, *n.* ogige; uḅo unọ; ọgwugwọ; nparata; nkwu; ḅuruḅuru ọka. Ewu mebichara ihe di n'ọgwugwọ ahu. The goat spoilt the things in the garden.

Garment, *n.* afe; efe; awo; awu; nwei; uwe. O yi afe ọfu ya je unọ ikpe, He put on a new garment to go to Court.

Gasp, *v.* tu ume. *n.* itu ume; ọtutu ume.

Gate, *n.* uzọ; ọnu-uzọ-ilo; akuọnu-ilo; ọnu-uzọ-ama; ọnuuzọ. Ha guzoro n'ọnu-uzọama, They stood at the gate.

Gather, *v.* kpọkọ; kpọkọta; kpakọta; chikọ; chikota; tutukọ; kpọkọba; ḅakọba; zukọ; nọko (collect); ghọkọ; ghọkọta (pluck). Umu ikolobia zukọlu be onye isi ikwu okwu ibọ uzọ, The young men met together at the chief's house to speak about the road cleaning.

General, *adj.* nke ọra; nke ọra nine; nke ọha; nke madu nile; nke di n'ọḍọ; nke dili ọra. *n.* ọra; ọchi-agha; madu nine. Ahia anazu n'obodo bu nke ọha, The market in the town is general.

Generally, *adv.* n'uzọ nine; n'akuku nile; n'uzọ di iche iche.

Generous, *adj.* di afọ-ọma; di ọgọ; di obi ọma; di afọ ofufo. Onye ọbia bialu ebe a di afọ-ọma, The stranger who came here is generous.

Gentle, *adj.* di nwayọ; di obi ume-ani; di ọmiko; di nruru; di jurijuri. Nduli di kalisili nnunu nine na nwayọ, The dove is the gentlest of all birds.

Gesticulate, *v.* meghali ukwu na aka n'okwu; were ukwu na aka nekwu okwu; meghali aru n'okwu; weri ọkpa na eka nedoye uka. Madu ufọdu nakari uka ha newere ukwu na aka nakari, Some people when they speak, gesticulate.

Get, *v.* nwe; nweta; luta; ru; ruta; rita; nuta; me ka

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

eme ife; jeta; bata; muta. Ọ nwetalu ofu ani n'uzọ mili, He got a piece of land by the side of the water.

Ghost, *n.* mọ; ndi-mọ; nkpulu-obi; nkpuru-obi; ume; ma; nde ma; (Mọ Nsọ). Ndi ufọdu kwelu na mọ ndi nwulu anwu nakpaghali n'uwa, Some people believe that the ghost of those who have died wander about in the world.

Giddiness, *n.* ájù; ájù-ọchuchu; anya-ájù; enya-éjù.

(be) Giddy, *v.* chu ájù; chu anya aju; chu enya eju. Ọya ufọdu neme ka aju nachu madu, Some sicknesses make people giddy.

Gift, *n.* onyinye; ife-onyinye; ọgọ; amala; umere; ọní-ní; onyinye-amara; ọmni-oyima; ọji. Fa nyelu onyinye n'akwukwọ, They gave gifts in the school.

Girl, *n.* nwata okporo; nwa-nwayi; nwata nwayi; mbọ̀; nwa-mbọ̀; nwa mbọgọ; mbọtọ; nwa mbọtọ. Anulum na nwunye ọyim mulu nwata ọkporo, I heard that my friend's wife gave birth to a girl.

Girth, *n.* akpukpọ ọfifie; akpukpọ ọkike; akpukpọ ifiedo anyinya; akpukpọ ikegide inyinya. O ji akpukpọ ọkike we ke onwe ya, He bound himself with the girth.

Give, *v.* nye; ni.

„ up, ralu nye; nyefe; nyebiga; nibuga; ri azu; laghachi; rapu; hapu; ghakọ.

Give way, cha; puruka; puzuga; wezuga onwei; nye uzọ; paburu onwe gi. Ọ chalum n'uzọ ka mnabia, He gave way when I came.

(be) Glad, *v.* ńuli aṅuli; nwe iru amu; nwe iru usọ; ṅuri ọṅu; ṅu ọṅu; nwe obi usọ; nwe obi utọ; nwe ihu utọ; nwo obu utọ.

Gladness, *n.* aṅuli; ọṅu; iru amu; iru usọ; iṅuri ọṅu; nṅuli; nṅuri; obi utọ; ihu utọ; obu utọ. Onitsha nọ n'aṅuli emume arọ, Onitsha has gladness at the yearly feast.

Glass, *n.* ndásì; ganasi; nganas; tanbini. Kunyem ofu ndasi mili, Fetch a glass of water.

(looking)-Glass, ùgèbè; ènyò; ṅnyò. Umuaḅo chi ugeḅe ha nete egwu, The young women took their looking-glasses and danced.

Glide, *v.i.* rébìgá; réfé; réfègá; rúfègá-nwáyọ́; rú-nwáyọ́; kpọ́bùgá; júríjúrí, hébùgá; héfé. Uḅọ nakpọbuga juri-juri n'elu miri, The boat glides softly over the water.

Glitter, *v.i.* ḅú, ḅúpù; núrú; núrúpù; ḅú amùnà; ḅúpù àmùmà. *n* nḅúpù; nwúpù óḅúḅé-àmùmà. Ọla ufọdu nēnwupu n'anwu dika enyo, Some brass glitters in the sun like looking-glass.

Gloom, *n.* ńḅàchí; ọchíchí; ochíchírí; ìtírí; ọlùlù; mḅàlú; nḅàrú; ídí-álọ́; idi-árọ́; ídí-iḅídí. Nḅachi igwe ḅachili n'efifie amekwe madu pua n'ezi, The sky's

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

gloom at mid-day prevented people from going out.

Glory, *n.* òtùtò; òjìjà; èbùbè; ètòyè; ńsǫ́pùlú; nsǫ́pùrú; ìmá-nmá. Oḅuagu di ebube, The killer of the leopard has glory.

Glue, *n.* nḅà; ǫbià; ìnyà. Nwayi a ji ǫbia nyasi ǫdu ya, The woman mends her ivory with glue.

(be) Gluttonous, *v.i.* nwé áfǫ́-ńní; nwé óké-áfǫ́; nwé óké àkpílí-ńní. Onye nwelu afǫ nni adakpǫ madu nni ma oneli nni, The gluttonous person does not invite anyone to eat with him.

Gluttony, *n.* afǫ́-nní; óké-afǫ́; óké-àkpàkwùlù; írí nkè-úkú. Okafǫ kwelu ka afǫnni chie ya, Okafǫ allowed gluttony to rule him.

Gnaw, *v.t. or i.*, tábè; tábì; tábù; tá; kpèchá. Oke talu akpa osikapa me ka ǫtutu na n'iyi nime ya, The rat gnawed the bag of rice and made a lot of it spoil.

Go, *v.t.* jé; ná; lá; púa; pú; nìrí; gá; nìshí. Ofili jelu ahia n'ani madu, Ofili went to market in a neighbouring town.

„ **in,** bà; bà nímé; bàtá; bà n'úlǫ̀; bà n'úńǫ́. Ndi ori balu izu ori n'ǫba ayi, The thieves went into our yam store to steal.

„ **out,** pù; pù n'èzí; pùtá; nìrí. Pùa n'úńǫ̀m, Go out of my house.

„ **away,** pú; zòlié; púkúrú; bìlie; ná; lá; lábà; pùbá. Owe niri naba n'unǫ ya, He rose and went away home.

Go up, rǫ́gó, lígó, rígó; nyíkó. Ayi rǫgolu n'ugwu, We went up the hill.

„ **down,** lídà; rídà; nyídà; zídà; yǫ́dà. Ndi uḅǫ nyidara n'otu, The sailors went down to the water-side.

„ **on,** nāgá; gá n'írú; gábá; gámá, gáwá; nējé. Gwa ya ka ǫnaga, Tell him to go on. Si ya, gama, Say to him, go on.

„ **over,** fé; gábìgá; gáfìgá; gábùgá; gáfè; gáfègá; ńéfè; ńefègá. Ha felu mili izu ahia, They crossed over the water to trade.

„ **round,** gàrúbé; gá òkìlìkílí; gá bùrùbúrú, gásìgá. Gwa ndi ibu ka ha garube n'unǫ, Tell the carriers to go round the house.

„ **off,** pù; nìrí; zòlí; pàbúrú; núpù; puta; chípù. Ndi ibu nachipu ubua, The carriers are going off now. Uḅo nupulu n'ututu a, The canoe went off this morning.

„ **without,** ḅálú áká; ḅárá áká; jé nkítí; jé áfù; jé nmà nmà; jé émùmà. Agam ḅara aka uwem je, I will go without my coat.

Goad, *v.t.* dú. *n.* ǹdúdú; àgìgá; Ọ dulu ehi ndudu, He goaded the cow.

Goat, *n.* éwú; éghú.

God, *n.* Chúkú: Chúkú-òkìkè; Chínèkè; Chí; Chúkwú; Orisaebulu-uwa (Spirits); Ndí Mǫ́; Árúsí; Érúsí; Ábàrà; Álúsí; ífé mádú ji mé chí yá.

Gold, *n.* ǫ́nà-èdò; ǫ́là-òdò; ǫ́là nkè nádì òdò òdò; ǫ́nà nke nádí èdò èdò. Oji ego ǫna-

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

edo zum ahia, He bought things of me with gold.

Gong, *n.* ibómá; ògénè; íḅúḅǫ́; èbéngó; ólà nárá árá; ǫ́là nḗkwú ókwú. Aneji iboma akpǫ izu, They call a meeting by means of a gong.

Good, *adj.* dí nmá; dí ńdù; ézí; ézíbó; dí áfǫ́ ǫ́má; dí óbì-ǫ́má; ǫ́má; ézíbóm. Enyìm bu ezi madu, My friend is a good man.

(**be**) **Good for,** dírí ńmá; bà n'ífé; bà n'íhé; dílí ńmá. Ǫbara n'ihe bu igwe ahu iji kpu nma, This iron is good for making a knife.

(**make**) **Good,** Mé kà ódí ńmá; mézí; mézù; mékwá ńmá; dózí; díghàlí dí ńmá. Ǫdozigo okwu ahu nke okwulu medide ǫgǫ ya, He made good the word he spoke against his father-in-law.

Good-bye, *n.* Chúkú nǫ̀nyélú únù; Chínéké nǫ̀nyéré únú; nǫ̀dù ńmá nátā ḅó; ná ḅó; ndò-ó; jémá nkè-ǫ́má; ńbanà; jǫ́-kwá; lá nkè-ǫ́má; èkèlé ikpé-ázú; nébí nkè-ǫ́mà.

(**say**) **Good-bye to,** kéné nǫ́dú ńmá; kèné ńdò-ó; kéné náḅó; kélé èkélé íkpé ázú; kèlé lá nkè ǫ́má; sí nébí nkè ǫ́má. Ǫkenelu ayi ndò-ó ka ǫnana, He said good-bye to us as he was going home.

Good-day, *n.* èkènè éfífiè; èkèlé éhíhiè; déwó; ǹdéwó.

(**say**) **Good-day to,** kéné èkèné éfífié; kèlé èkèlé éhíhiè. Okenelum ekele ehihie ka ohulum, He said good-day to me when he saw me.

Good humour, *n.* óbì-ǫ́má; ézí-óbí; áfǫ́-ǫ́má; óbù-ǫ́má. Nwoke ahu nwelu obi-ǫma n'ebe madu nile nǫ, The man is good-humoured to all.

Good luck, *n.* ísí ǫ́má; áwélé; írú-ǫ́má; íhú-ǫ́má. Ibialu na ihu-ǫma ta, How lucky that you should come to-day.

Goodness, *n.* ídí-ńmá; áfǫ́-ǫ́má; óbì ébérè; óbí-ǫ́má; óbù-ǫ́má; ǫgǫ̀; ézí íhé; ézí ífé. Amalu afa ya sitena idi nma ya, He was renowned for his goodness.

Good-night, *n.* èkèné úchíchì; èkèné àbànì; èkèlé àbàlí; làrú ǫ̀fúmá; hié úrá nkè ǫ́má: ràhí úrá nkè ǫ́má; kà chì fó; kà chí bǫ́; kà chí ḅá.

(**say**) **Good-night to,** sí lárú ǫ̀fúmá; sí kà chí ḅǫ́; sí kà chí ḅá; sí kà chí fó; sí hié úrá nkè ǫ́má; sí ràhí úrá nkè ǫ́má. Mwesi ya hie ura nke-ǫma, I said good-night to him.

Goods, *n.* ifé; íhé; ìfé árú; ngwa; àkù; ókù; ìfé áhiá. Ǫkere umu-ya aku nile ǫnwere, He divided all his goods among his children.

Goodwill, *n.* obì-ǫ́má; ézí ìzù-zù; ìzùzù-ǫ́má; óbù-ǫ́má. Nwoke ahu nezuru i izuzu ǫma, That man has good-will towards you.

Goose, *n.* ǫ̀bǫ̀gwù oyìbó; ǫ̀dǫ̀-gwùmà óyìbó; úḅàlà mbéké; úḅàlà nwá-nbá.

Gorge, *n.* àkpílí; àkpírí; ǹkǫ́lǫ̀; ǹkǫ̀nǫ̀; nḅádó. *v.t. or i.* chú íchú; lí nní ónyé ákwá-nní; dǫ́ àkpílí; fú úfú nsí; ḅábú ńní. Nwata nechu

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ichu neno n'ikili, The child gorges and swallows carelessly.

Gossip, *n.* obù-àsí-èjé-ọ́bè; onyé nḿkwú ókwú ọ́fégá; èkwú-kwú; ókwú nábágh n'íhé; ókwú nmà-nmà, úkà èmúmà. *v.i.* bú àsí jé ọ́bè; kwú ọ́fégá; kwú ókwú éfù; kwú ókwú nmà-nmà; kwú ékwù-kwú.

Govern, *v.t. or i.* chí; bú ísí; chí áchí; chí ànì; chí àlà; chí ànà.

Government, *n.* òchíchí-ànì; óchí-chí àlà; íchí-ànì; íchí àlà.

Governor, *n.* ónyè náchí-ànì; ónyè náchí-àlà; ónyè ísí.

Gradually, *adv.* nwáyọ̀-nwáyọ̀; dṍ-dṍ; nà ntúkpá árú; na ńtúsá árú; nà júrí-júrí; ná ńrúrú.

Grain, *n.* nkpúlú; àkpúrú; ntà-ájà ọ́kà.

Granary, *n.* ánúrù; àkpátá-ọ́kà; àbìlì; únọ̀-ọ́kà; úlọ̀-ọ́kà; ùkọ́-ọ́kà.

Grand-child, *n.* nwá-nwá; nwá dí-ànì.

Grand-father, *n.* ńnà-óchiè; ńnà-úkú; ǹnàdí-úkú; ǹnàdí-óchiè; ńnà-óchínà.

Grand-mother, *n.* nné-óchiè; ǹné-úkú; ǹné-óchińà.

Grasp, grip, *v.t.* jìdé n'áká; ḅákù; mákù; dákpù; tí óbì; jìsí íké; dá n'áká.

Grass, *n.* áfífiá; àhíhía; àchàlà; àchàrà; àchàlà mírí.

(be) **Grateful,** *v.i.* má ògò; kéné èkèné; kélé èkèlé; chètá ọ̀gọ̀. Madu ufọdu adama ọgọ n'ihe emelu ha, Some people are not grateful for what is done for them.

Gratis, *adv.* nà nkítí; n'àfọ́ òfùfò; n'éfù; nà nkè-éfù; nà èmùmá; nà nmà-nmà; n'òfé.

Gratitude, *n.* òmúmá-ọ̀gọ̀; ímá ọ̀gọ̀; èkèné; èkèlé; íkèlè; íkènè; ńchètá ọ̀gọ̀; íchètá ọ̀gọ̀; iji èkèlé; ìnwé èkèné.

Grave, *n.* ínì; ílì. *adj.* dí-àlọ̀; dí-árú; dí-árọ́; dí-ásọ́; dí ányá-údó; dí-èbùbè; dí nsópùlú; di nsópùrú; dí íyé-ùgwù.

Gravel, *n.* ńtà-ájá; ńkpúlú-íyí; ájílíjá àkwùtè; ájílíjá ǹkpúmà; ájágíríjá nkúmà.

Gravy, *n.* ófé-ánú; ófé; míríńrí; míli-òfé.

Graze, *v.t.* tá-ńní; tá ńrí; tá ùlì; tá úrí; tá nlí; tá ndí; tá áfífiá; tá áhíhiá; kpá nní; nchìkúrú; chìfiá árú; chìhiá áhú; chìkúlú; kpàtúlú; chìhiá úhú.

Grease, *n.* mánú ánú; mánú; àbùbà; àbàkàlà; èbùbà; údé. *v.t.* té mánú; kpá mánú; kpá údé; té mánú-ánú; kpá àbùbà ánú; té àbàkàlà ánú. Madu ufọdu nākpa manu n'aru fa, Some people rub grease on their bodies.

Great, *adj.* núkú; ágádágá; àkàtàkpó; óké; ǹnékú; úkú; dí úkú; dí-ímé; nékútá.

Greedy, *adj.* dí-ìchú; dí áfọ̀-ńní; dí-àkwà-ńní; dì-ákwá-ńrí; dí-ùsà; dí-óké-ákpírí; dí-ájọ́-ákpírí; dí-ńkọ́lọ́-úkú.

Green, *adj.* ńdù; ìchúchú; áchá-áchá; áchágh-áchá.

Greet, *v.t.* kéné; kèlé; jú òrá; jú-òhà; ǹùalú; ǹùriá óñù nyé. Ayi nàǹùlú ndi si n'ala madu bia, We greet those who come from afar.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Greeting, *n.* ekèné; èkèlé; ọ́nù-ǹnù; ọ́nù; ọjújú ọra; ljú ọ̀rà.

Grey, *adj.* òkpòǹtú; dí òkpòǹtú. Ahulum otu ewu di okpontu, I saw a grey goat.

Grey hair, *n.* áwọ́; isi áwọ́.

Grief, *n.* ùrú; ùrú-óbì; íbú-óbì; íwé; ònùmà; nkpású-íwé; ọvùmà; ífé-nwútá; íhé-ǹḅú.

Grieve, *v.i.* rú úrú; rú úrú obí; ḅú ńbú; kpàsú íwé; bú ìbú-òbì wé íwé; ko ọ̀nùmà; wútá.

Grin, *n.* ntáchàpù-ézé; nchíchàpù-ézé; ncháchàpù ézé; *v.i.* táchàpù ézé; chíchàpù ézé; cháchàpù ézé. Ntachapu-eze nwoke bialu ebe tachapulu n'imu amu asọrọm, I did not like the grin of the man who came here.

Grind, *v.t. or i.* gwé; kwọ́; mú; só; gwépià; bù; yádè; yá; gwédè. Ndinyom nakwọ ọka, Women grind corn. Ayi namu nma, We are sharpening a knife.

Grindstone, *n.* (**knife**), ómú-ńmà; ńkpumá ísó nmá; ókwúté ímú nmà; ńkumé ímú nmà; akọm imu nma.

„ (**for corn**), nkúmé éjí kwọ́ ọ́kà; okute igwe ọka.

Grit, *n.* ńtà ájá; àjílíjá òkwùté; àjílíjá ǹkpúmà; aja-gíríjá nkúmè; úzúzù; aja unuri; ọ́kà abùlù abù.

Groan, *v.i.* sù údè. *n.* údè; ísù-údè. Nwoke ahu aru adigh nma sudidelu ude ogologo uchichi nile, This sick man groaned all the night.

Groin, *n.* íwálàgàdà-úkwú; ngà-dà.

Groove, *n.* òḅà-úḅó; ọwà-míli; nríwá; ílé-ọ́gù; nkà-wá; ngèrè; ámá-mírí; ófúrú.

Grope, *v.t. or i.* sọ́-ìsì; núnù; sọ́ghàrí-ìsì; dídà-éká. Ka ọchichiri si ḅaka, ayi nãsọ isi nachọ ọnu uzọ ulọ-ayi, The darkness was so great that we groped about for the door to our house.

Ground, *n.* ànì; àlà; énú-ànì; àlè; ntọ́ ànì; ntọ-ala; ànì-unọ̀; ajá àlà; àlè úlọ̀; mbá-ànì.

(on the) Ground, n'anì; ọ̀rírí; n'ala; n'àlè; ọ̀shíshí. Ọriri uḅọ ayi rili ọdigh onye ọkwelu akpuba ya na mili, When our ship ran aground no one could push it into the water.

Grow, *v.t. or i.* só; tó; mé kà ósó; mé kà ótó; bú íbù; bá ùbà; wányé; ḅá; másí; mé; ghọ́; wá; lú nbá. Osisi a solu ogonogo, This tree has grown tall. I nebu ibu, You have grown stout. Osisi a aḅago oke osisi ọwara alaka ọhu, The tree has grown big and has grown new branches. Ogede naba uba ngwa ngwa, Banana plants multiply quickly.

„ **or to cultivate,** kú; zọ́; zú; zùníté; kọ́; ḅú; ghá. Ayi neku oke ta, We are sowing maize to-day. Ayi nakọ ji ta, We are planting yam to-day. Ka ayi welu nwa osisi a zọ ya na ogige ayi, Let us take this small tree and plant it in our garden. Welu nkpulu ofe ndia gha ha n'ubi gi, Take these ofe

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

seeds and sow (scatter) them in your garden.

Growl, *v.t. or i.* démù; támù; súyè; dè; dè ìnwùlì. *n.* ndémù; ntámù; ọ̀dìdé; àsúyè.

Grub, *n.* árúrú; áhúhú.

Grudge, *v.t. or i.* we íwé ná nkítí; wé íwé ń'efù; támù ntámù; wé ìwé n'èmúmà; kwọ́-ékwòlò ìfé ónyé ọ́zọ̀ nwélú bú íwé n'óbì. *n.* íwé; ékwòlò; írú íwé; íbú íwé mádú n'óbì; íhú íwé.

Grumble, *v.i.* támù; démù; súyè. *n.* ntámù; ndémù; èsúyè.

Guard, *v.t. or i.* ché; ḅá nké; ké nké; zépù; ḅòchí. *n.* nché; nbọ̀chí; nzépù; ǹké; íyàbà. Onye nche jidelu onye ori, welu iyaba tinye n'aka ya, The guard caught the thief and put a chain (handcuffs) on his hands.

Guess, *v.t.* kà; kà ákà; kọ́ (nkọ́); ló; má. *n.* ọ̀kìkà; nkọ́; ìlòlò; ọ̀mùmà.

Guest, *n.* ọbìà; àbíamà; onyé ébià; onyé ọ́bía; ọ̀bíamà.

Guide, *v.t.* dú; ḅàzí; dúzí. *n.* ònyé ǹdú; òdúdú; ónyé-òdúdù.

Guilt, *n.* nméfiè; nméhiè; ájọ́ ífé; íkpé-ómúmá; ńjọ́; ájọ́ òmùmé; èmélù-íhé; èmélù.

(be) Guilty, *v.i.* méfiè nméfiè; méhiè nméhiè; mé ńjó; mé èmélù.

Gully, *n.* úzọ̀ ídéi; ùkòlògwùgwù; ókókóró àlà; ǹsùsù àlà.

Gum, *n.* nḅá; nmù; inyá; ọbìà.
„ **(of mouth)**, ibì; aḅù.

Gun, *n.* éḅè; ósísí; akpàla; éḅè chám; óḅòndú.

Gunpowder, *n.* ńtú-éḅè; ńsí-éḅè.

Gut, *n.* n'gílí áfọ́; àkpàkwùlù; érírí áfọ́; ákìrì-éhò; nḅílí àfọ̀. *v.t.* dọ́pùtà ǹgílí áfọ́; dọ́pùtá érírí áfọ́; sépùtá ákìrì éhó; chìpùtá áfọ́; kpópùtá nḅílí áfọ́.

Gutter, *n.* úzọ̀-ídéi; úlòló; ọ́nú-ídeì; àmà-mírí; ide; ónú-úlóló.

H

Habit, *n.* òmùmé; òmòfò; àgwà èmèchà.
„ **(=dress)**, èkìké; àfè; ùwé; àwù; nwéi; ákwà; ọ̀kirà.

Hailstone, àkù-mílí-ígwé; àkí-mírí-ígwé; nkúmé-ígwé.

Hair, *n.* aji; ńtùtù; ágìlì-ísí; áḅísì-ísí; ébísí-ísí; àfù-èhù; ágúgúrú-ísí; ábúbárá-ísí.

Half, *n.* úgwù; ubù; nkérà; nkéhátà; ékéhàtá; nwúrà; òkàlà; ńtìsì.

(go) Halves, nkérà n'étítí mádù ábúa; nkéhátà n'étítí mádù ábúa; nwúrà ábuá.

(cut in) Half, mbéwàrà; mbérà; mbéjìrà; mḅúrà; mbújìrì; mḅíhà; mḅíjìhà; èḅúhà; èbújìhà; nkpọ́wàrà.

Half-brothers, nwá-nné-nwóké ónyé ọ̀fù nnà jí yá nà íbè yá mà ọ́bùgh ọ̀fú nné jí há, mà-ọ́bù ndí ọ̀fú nné jí mà ọ́bùgh ọ̀fú nnà.

Half-sisters, nwá-nné-nwáyí ónyé ọ̀fú nnà jí yá nà íbè yá mà ọ́búgh ọ̀fú nnè, mà-óbú ndí ọ̀fú nnè jí mà ọ́búgh ọ̀fú nnà.

Halt, *v.i or t.* lù ùkwù; lù ókpà; rù úkwú; rù ókpà; kwúsí gùzó; gwọ́ ngwúló; gwọ́ ngwúrọ́; rùghárí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Halting place, *n.* ébé-nkwúsí ; ébé-ìzùlìké; ébé-ízù-íké; ébé-ízè-ọ́dú; ébé-ngùzó.

Hammer, *n* ótùtù; ótìtì; ntìtì. *v.t.* tí; kú.

Hand, *n.* áká; éká; ọ́bù-áká; ọ́bù-éká; ákúkú.

Handful, *n.* ǹjú-áká; áká-ójújú; nwéjú-ákà; nrájú-áká; nkpọ́jú-áká; ójújú-áká; èwèjù-èkà.

Handkerchief, *n.* ìchàfù; ìchàfọ̀; ńcháfù; m̀bọ́kìrì; ǹchìnáká; ìfù-ísí; ùfù-ísí; ǹfù-ísí.

Handle, *n.* ákà; ísí; ébé-ńjìdéáká; ébé ìyìdè-áká; *v.t.* métú áká; dátú áká; má ányá ífé; mátá ìjì ìhé.

Handsome, *adj.* dí-ńmá; máńmá; dí-ńmá àrú; ọ́má; ézí; dí-nmá ányá; dí nmá n'ányá; dí nmá réányà.

(be) Handy, má ànyá íjí mé ífé; mátá íji mé íhé; nwé áká ǹkò; jìkéré íjí mé íhé; dí nsó íjí mé ìbé; dì nmà ìjì àkà; nm̄mé ùkélé; nwé áká ǹkà.

Hang, *v.t. or i.* kóbé; kwúfébé; kwúfé; rúlú; húrú; kwúbá; rúbé; húbé; rúdà; húdà; kwúḅú; nyà; nyàru; kókwàsí; huruda.

„ **(up),** kóbè; kwùfèbé; kwùbà; kwúfè; kókwàsí.

„ **(down),** rúlú; húrú; rúbè; húbé; rúdà; húdà; húrúdà; kódà; nyàrú.

„ **(over),** kwúfèpù; nyàlú'n'ónú (of beads or necklace).

„ **(by the neck),** kòlú n'ísí; kòlù n'ónú; nyà'n'ònú; kwuḅu.

„ **(back),** kwàchì; lá ázú; rí ázú; ná ázú: wèzúgá ońwé oǹyé; nwé óbì àbuá; nwé óbì nábọ̀; ré úḿé; nwé óbù eboa.

Happen, *v.i.* mé; dápútá; dà.

Happiness, *n.* ndókwá; ùdó; áǹùlí; ónù; òdì-ńmá; ifé-ígá-ọ́fúmá; íhé-ígá-nkè-ọ́má.

Happy, *adj.* dí-ná-ńdókwá; dí-n'ùdó; dí-ná-àǹùlí; dí n'ọ̀nu; dí-nóbì-úsọ́; dí n'òbì útọ́; dí-n'ífé-ígá-ọ̀fúmá; dí-n'íhé-igá-nké-ọ́má; dí-ń'ísí-ọ́má; dí n'áwélé.

Harbour, *n.* ótù; ọ̀sé; ébé-ónyiǹyé-úḅó; ágìgà mírí; ébé-ítúlú-ńdù; ebe-izu-ike; ébé nnọ̀dú.

Hard, *adj.* dí-íké; dí-ǹtùlù; dì-ọ́lú; dí-íkíké; dí-ọ́rú; dí-álọ́; lá-árú.

Hardly, *adv.* n'úzọ̀ dí ńtúlú; n'úzọ̀ dí ọ́lú; n'úzọ̀ **lá árú**; kwámáhú; kwámáhí; kébérọ́ and dè . . . **kèbè** added to verbs, *e.g.*, ólíkébérọ̀ nni, He hardly eats. Ọdèjékébé ákwúkwọ́, He hardly goes to school.

Hardship, *n.* ọ́lú íké; ndọ́ḅú n'ọ́lú; àkànyà; nkpàḅú; nméḅú; nsòḅú; ídí ǹtúlú; idí íké; ílá árú; ifújú ányá; ifúshì ányá.

(be) Hardy, *v.i.* bú dí-íké; nwé óbì íké; nwé óbídíké; nwé-óbì-átúgh-egwù; mè ódógwú; mé dí nkpà.

Harm, *n.* àjọ́-ífé; ílú árù; ífé ílú árú; ímélú árú; irú árú; imérú árú; írú úhú. *v.t.* lú árú; rú árú; milú árú; mérú árú; rú úhú.

Harmony, *n.* ńkwékọ́; ńdàlúná; idí ń'ótù: idi ń'ófú; ńrákọ́; nbúkọ́ n'ófú; nbúkọ́ n'ótú; ntúḅà; nráḅà; nkwéḅà; nbúḅà.

Harness, *n.* ífé ékíké; íhé-ékíké; ífé éjìjì; èkíké-ànyìnyà; ékíké-ìnyìnyà; ìhé-ékíké

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ágháá. *v.t.* ké anyiinyà; ké iinyinyà; ji ngwà áhú; ké ékíké; jí íjìjì ágháá; ké èkíké ágháá.

Harvest, *n.* òwùwè-ńní; ọwùwè-íhé-úbì; ọbùbè-ókà; ọgwúgwú-jí; ìgwùgwù-ji; ọsìsèókà; òbìbì-ọka; òbùbùàkpùkpà.

Haste, *n.* nḅánù; ńgwá; ọ́sọ́sọ́; ọ́sísọ́; ńnùkpọ́; gárágárá. *v.t. or i.* ḅánù; mé ńgwá; mé-ọ́sọ́sọ́; mé-ọ́sísọ́; nùkpọ́; mé-úmè-ọ́kú.

Hasty, *adj.* dí-nḅámì; dì ngwà; dí ọsísọ́; di ọ́sọ́sọ́; di-ùnùọ́kú; dí nnúkpọ́; dí gàràgàrà; dí óbì ọ́kú; dí íwé.

Hat, *n.* òkpú; òkpú-ísí; ǹchú.

Hatch, *v.t.* bú; bú ákwà; bú úmù.

Hatchet, *n.* óbèlé ányíké; ányúíké-ńtà; éḅúḅú ńtà; ányúńkú; ónyé-íké ńtà.

Hate, *v.t.* kpọ́ ásì; kpọ́ úgwọ́; kpọ́ úgwú; ékwégí íhé; *n.* ásì; àkpòmásì; ìkpọ́-árì; úgwọ́; ikpọ́-úgwọ́; úgwú; íkpọ́ ùgwú.

Hatred, *n.* ọkpúkpọ́-ásì; ọkpúkpọ́-úgwọ́; òkpúkpọ́-úgwú; íkpọ́-ásì; ikpọ-ùgwọ̀; íkpọ́úgwú.

Haul, *v.t.* kpù; dọ́kpú; dọ́; sèkpú.

Have, *v.t.* jí; jídé; gídé; nwé; nwó; nwétá; nwọ́tá; nátá; nálú; nárá.

Haze, *n.* álûlú; nḅáchí; èlùlọ́.

He, Him, *pron.* ọ́; ó; yá; yá-n'ònwéyá; yá ònwéyá. Qbialu ebe a n'ututu, He came here this morning. Ya-onweya ḅuru nkwu ahu, He himself cut down the palm tree. Ndi-oru ḅulu ya n'uzọ, The thieves killed him in the way.

Head, *n.* ísí; ókpókóló-isi; ókpókóró-ísí; íshí; ónyé-ísí; ísíọ́má; éjù-ísí; ísí-ífé; ísí-íhé; ísí-íyé; ísí-òkwù.

Head-dress, *n.* àsùsù-ísí; ìchàfùísí; nchàfù-ísí; òkàrà-ísí; ákù-ísí; ékíkè-isi; éjìjì-isi; ákwà-ísí; ùfù-ísí.

Headland, *n.* ílé ànì; ànì-sọ́bàlù nímé mílí; ànì-sọnyélú; nímé mílí; àlà sọ́bàrá nímé mírí; àlà sọnyéré nímé mírí; ísúànì-úḅọ́.

(be) **Headstrong,** *v.i.* mé ísí-íké; mé ntì íké; kwékèbé ísí; méchí ńtì kpọ́chí ńtì.

Heal, *v.t.* zọ́; zọ́tá; gwọ́; gwọ́tá; mé kà ọ́dí nmá; dózí; ná; lá (dika ọnya); dírí; dí ńmá; mé kà àrú dí íké.

Health, *n.* àrú-íké; àrú-ńdù; úmé-àrú; ézí-ńdù; àrú-ídíńmá; àrú-ídí-íké; úhú-ídíńmà; àrú òfúfó; àhú-ídííké; àhú-ídí-ńmá.

Healthy, *adj.* dí-árú-íké; dí-árúńdù; dí-úmé-àrú; dí ézí ńdù; dí-àrú-ídí-íké; dí-áhúíké; dí-úhú-ńmà.

Heap, *n.* òbó; ńtúkọ̀bá; ńkwákọ̀bá; ńkpọ́kọ̀bá; ikpó; ihiri; ntúkpọ́bé; ítú. *v.t.* tú óbó; túbá óbó; kwákọ̀bà; tú íkpò; túkpóbè; kpọ́kọ̀bá.

Hear, *v.t.* nú; nútá; nú ífé; nú íhé; nú ńtì; nú ókwú; nu òkù; ge nti; ṅa ńtì; tọ́ ńtì ń'ànì.

Heart, *n.* óbì; óbù; nkpúlú-óbì; nkpúrú-óbì; mọ́; má; úmé; díké; àmàmífé; àmàmíhé; ǹdìdì; ìzùzù; ntáchí óbì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Hearth, *n.* ọ̀kpùkpọ̀-ńtú; ányákálá-ọ́kú; ákwùkwá; ékwú.

Heat, *n.* ọ̀kpòmọ́kú; ọ́kú; íkpòọ́kú; ǹrúrú-ọ́kú; ízé-ọ́kú; ọ̀núnú-ọ́kú; ínú-ọ́kú; ọ̀zízéọ́kú. *v.t. or i.* kpọ̀-ọ́kú; kpọ̀; rú; zé-ọ̀kú; nú-ọ́kú.

Heaven, *n.* ígwé; élú-ígwé; énúígwé; élú-úgwé; énú; élú; ṁbálá-ígwé; mbárá-ígwé; élú-úgwé-ńdù.

Heavy, *adj.* dí-álọ́; dí árọ́; dííbídí; dí-árú; dí-ńtúlú; dííké; dí-ímé; dí ọ̀lùlù.

Hedge, *n.* ógwú-ná-ọ́kìlìkà; ọ̀gìgè éjí ógwú ḅà ókílíkílí; ọ̀gìgè éjí ógwú ḅà bùrù bùrù; ọ́kà éjí ógwú ḅà bùrù bùrù; ágù; ọ́dùdù; ówúlú-ídù; éḅò; ǹkpàlátá; ǹpàrátá.

Heel, *n.* ìkílí-úkwú; ìkírí-úkwú; ìchírí-úkwú; ìchíná-ọ́kpà.

Height, *n.* énú; élú; n'énú; n'élú; n'ísí; n'íshí; n'énúísí; n'ébé dí élú; n'ébé dì énú; ífé dí énú; íhé dí élú; ébé dí ógó; ré élú; ébé dì élú.

Heir, *n.* ọ́kpálá; ọ̀kpárá; ọ̀lí-àkù; ọ̀rí-àkù; ọ̀lí-ùkwù; ọ̀lí-ọ́kú; ọ̀lí-ékpé; ónyénkètá.

Help, *v.t.* nyé áká; yé éká; tí áká; bó; dú áká; tínyé áká; ḅàkúté; ḅàlólú; bànyé-áká; zìdó; zida. *n.* ọ̀nyínyé-ákà; ńtì-áká; ínyéáká; ítí-áká; íyé éká; nḅákúté; ńḅáló; nḅányéáká; óbúbó; ńzìdó; nyìdà; ọ̀dúdú-áká; ntínyé-áká.

Helper, *n.* ónyé-ínyé-áká; ónyéíyé-éká; ónyé-ítí-áká; ónyéídú-áká; ónyé-ńtínyé-áká; ónyé-nḅáló; ónyé nḅákúté; onye-óbúbó; onyé-ǹzìdó.

Hemp, *n.* ìdé; àdé; àpàlì-ùdọ̀; ósísí-ùdọ̀.

Hen, *n.* ńnékwú; nnékwú-ọ́kúkù; nné-ńnùnù; nwúnyéńnùnù; ńnùnù; ọ̀kúkù; ọkukọ; nné-úkòm.

Henceforth, *adv.* síté k'ọ̀diǹwọ́; síté n'ógè à wégábá; sítè nà m̀ḅè à wegaba; sítè kítà wégábá; sítè n'ùbuà wégábá; sítè nà ónwóntá.

Her, *pron. and adj.* yá; nkè-yá. (No distinction made in genders; Ya may be he, him, she, her, it.)

Here, *adv.* ébéà; n'ébéà; n'ébénà; n'íbéà; n'íkà; ngà; n'íbénà; nà nkọ́-à; nkọà; nà ngà; íbéà.

Hesitate, *v.i.* sù asù; tú úchè; sú ǹsù; túné úchè; tùlé úchè; sù ókwú; nwé óbì nábọ́; nwé óbì dí ábuà; ńwé óbì éboà.

Hew, *v.t.* ḅú; ḅútù; ḅúká; ḅúkási.

Hiccough, *n.* ótù̇tú́; úchùchúrú.

Hide, *v.t.* zóbé; zó; zó nzúzó; kpùchí; kpùbé; zónárí; zónálú; zópù; ḅòchí; bà ń'àkpà.

Hide, *n.* ákpúkpọ́; ákpúkpó ánú.

Hideous, *adj.* dí-ńjọ́ nà ńtì; dí ízízé; dí ísọ́ ányá; nkè jọ́ḅúlú ónwéyá; dí njọ́ ǹ'ànyà; dí égwú; dí újọ́ n'ányá.

Hiding-place, *n.* ébé-ńzúzó; ébe ízó ńzúzó; ébé ńkpùchí; íbé-ńzúzó; nkọ́-ńzúzó; ikànzúzó; ébé-ńḅòchí; ébénzọ́pù; ìbé-ézúró.

High, *adj.* dí-énú; dí-élú; díngóngó; dí-ógó; dí òkéọnu (price); dí-nbúní; dí nbúlú; dí-nkpàkó (price);

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

dí-ngala (price); dí ngàngà; dí njúpùtá; dí-àkpákòróuhu.

Hill, *n.* úgwú; ọ́bélé-úgwú; úgwú ńtà; ńgóńgó; úgòm.

Hillock, *n.* obélé úgwú; úgwú ńtà; nkpógónkpó; nkpónkpó; nkpúńkpú; ńkpú.

Himself, *pron.* yánwà; yán'ònwéyá; yá-ònwéyà; yán'ìsí-yá; yá-n'ìshí-yá; yáònwò-yá.

Hinder, *v.t.* nárà; ḅọ́chí; kpúchìghá; kpúghàchí; kwáchì; nà ázú; lá ázú; tọchi; kpùchìghà ázú; kwúsí; nápù; kwàlá ázú; núchighá; dọ́chìghá; ḅóbìdó; nọ́bìdó; ḅochigha; nábìdé; dọ́ghàchí; séghàchí; nọ́chìbìdó; náchìbìdó; ḅáchìbìdó; kọchi; kọ́chíbìdó; kwúchìbìdó; túchìbìdó; búchìgidè.

Hinderance, *n.* ódáchí; nkwáchì; nnárà; nkpúchìghá; nḅóchí; nnápù; nnọ́bìdó; nkwúchìbìdó.

Hindmost, *adj.* dí-nézí-ázú; dín'íkpè-ázú; dí-nà-nsọ́tú; dí n'ùsùtù; di-n'ùkàtá-ázú; dí n'ìkpètàmá-ázú; dí nànjédébé.

Hint, *v.t.* bényé; gwányé ọ̀lú; takwunye; tàkányí; tanyi; kọ́tá; kátá; kwútá. *n.* nbenye; nkata; &c.

Hip, *n.* íkè; òtùlè; òtùnè; ǹtùnè; áchí; ngàdà; ósú-áchí.

Hire, *v.t.* gó ọ́lú; gó égó; gota ọlu; gó íbú; gó ńgó; lú ọ́lú égó; lú ọ́lú úgwọ́. *n.* ọ́lú-ógúgó; úgwọ́ ọ́lú; ọ̀kwúkwú; òkwúkwú úgwọ́; ògúgó ọlu; íné ọ́lú: íféèkènè; íhé-èkélé.

His, *pron.* yá; nkè-yá.

Hiss, *v.t. or i.* zú wùlù wùlù; zú ùzù; zú; kpọ́ ùzù; tú ùzù; kpó wùlù wùlù.

Hit, *v.t. or i.* tí ífé; ti; tí àká; kú; kú áká; kú ífé; kú íhé.

Hitherto, *adv.* génýé kítà; génýé kọ̀dìnwọ́; génýé nà mḅé à; lué kítà; lué úbú à; lué kọ̀dìnwọ̀; rué ùbú; rué ùbú à; rué mḅé à; rué mḅénà; rú ọ́núántà.

Hoard, *n.* nkpákọ̀bá; ntúkọ̀bá; nkpókọ̀bá; ńkwákọ̀bá; ntúkọ́tá; nkpádó; ńdébé; ndóté; ntúbá. *v.t.* kpákọ̀bá; túkọ̀bá; kpókọ̀bá; kwákọ̀bá; túkọ̀bá; túkọ́tá; kpádó; débé; túbá; dóté.

(be) Hoarse, *v.t or i.* gú ákpílí; gú ólú; (akpili) gú; (ólú) gú; ónú gú.

Hobble, *v.i.* lù úkwú; tú úkwú; rú úkwú; rú ókpà; tù ókpà.

Hoe, *n.* ọ́gù; ógù-oyibo; ógù békeí. *v.t.* ḅú ọ́gù; jí ógù lú ọ́lú; ḅu òbà; gwú àlá; gwú ànì; kpọ́ḅú ànì.

Hold, *v.t.* jì; jìdé; zọ́dó; ḅòchí; jìdé áká; kwùsí; ghàlú; nàdó; nàgídé; nàlú; dìlí; nàrá; gídé. Ojidelu onye ori ka ọghalu iḅa ọsọ, He held the thief so that he could not run away. Ha nazọdo ala, They are holding the land from us. Ghalu, ozuwo, Hold, it is enough.

„ **(water),** chédó mílí; nádó mílí; nágídé mírí; chétá mílí; chédó; nádó; nágídé.

„ **(the breath),** jìsie óbì íké; akújànà; óbì ánọ́ná mílí; óbì éfùnà; óbì áḅáfùnà; óbì álálá mírí; óbì áhúsì; ékpọ́mà míní. Oḅafulum

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

obi, It has taken my breath away. Obi laram miri ka mhuru madu abua bu ẹbe guzo n'uzọ, I held my breath when I saw two men with guns standing in the road.

Hole, *n.* ónùnù; ólùlù; ọ́nú; ọ̀mí; úḅò; ọ́ḅà; ọ́ghélé; ọ́ghéré. Onunu and olulu, used of a deep hole or pit dug in the ground. Ọnu, *lit.*, mouth, used of entrance to a rat-hole or snake-hole, &c., Ọmi, a water-hole dug for collecting and storing rain-water. Uḅọ, the hole in which wild beasts hide themselves. Ọḅa, a cave. Ọghele and ọghere, *lit.*, an opening.

Holiday, *n.* ubọ̀sì émúmé; úbósì èmèm; úbọ̀chì èmèmè; úbòchì nmè-nmè; úbọ̀chì ńchétá; ùbòsì édòlù nsọ́; úbọ̀sì ńchètá; úbòchì édòrò ńsọ́.

Hollow, *adj.* di-ọ́ghélé; di ọ́ghéré; dí ónùnù; dí-ólùlù; di-ǹsùsù; dí ọ́nú; di-úḅò; di-òmìmì.

„ **or vain (of a person),** dí nlápùtá; di nrápùtá; dí àrábà; dí-ághùghọ̀; di-nráfù; dí nláfù; di n'éfù; di nkèfu; dí nkítí; dí-émúmá; dí nmá-nmá.

Hollow, *v.t.* gwúpútá ọ́nú; gwú ónúnú; gwú ólúlú; gwú nsúsú; wá ọ́mé; wápùtà ọ́nú; wó úḅọ́.

„ **(out),** wápùtá; wópùtá; gwúpùtá.

Home, *n.* únọ̀; bé; ólọ̀; úlò; úyọ̀; únyò; únọ̀ bé; ngà; óbì; òhwè.

(be) Honest, *v.i.* mé ézí-ókwú; jé ekélésú; chékwúbé; túkwási óbì; kwesi; mésó nké ọ́má; nésó n'ézí-ókwú.

Honey, *n.* mánú-ánwú; mánú-áńú; mánú-énwú.

Honey-comb, *n.* àkpákà-ánwú; ekwùrù-áńú.

Honour, *n.* nsọ́pùlú; nsọ́pùrú; ùgwù. *v.t.* sọ́pùlú; sọ́pùrú ányá; yé ùgwù.

Hoof, *n.* ìkpàtà-úkwú; ọ̀bàdà-úkwú; úkwú-ánú; ókpà-ánú; ìdè-éwù.

Hook, *n.* ùkpó; ìghọ̀; ńkò; ńgú. *v.t.* kó; sétá. Ọnu-ọra ji ukpo seta azu, Ọnu-ọra caught a fish with a hook.

Hop, *v.i.* má ámá; má ǹtù; má npálá; kpọ́ okpọńgené; kpó ǹtù; tú túngélé; kpọ́pù.

Hope, *v.i. or t.* tú ányá; lé ányá; né ányá; chèkwúbé; túkwàsí óbì. *n.* àtúmányá; òtùtú-ányá; òlílé-anya; òníné-ányá; ńchèkwúbé; ntúkwásì-óbì.

Horn, *n.* ǹpì; óḅó. Ewu nwelu npi nabọ, The goat has two horns. Nwaneli neḅu oḅo, Nwaneli blows a horn.

Horror, *n.* ífé ítú ìzè; ífé-ìzìzè; íhé ísọ́ óyí; ífé égwù; íhé újọ́; ife árú ọ́málìlì; íhé ímájìjìjì; óké íhé újọ́; íhé ísọ́ égwù.

Horse, *n.* ànyìnyà; ìnyìnyà.

(be) Hospitable, *v.i.* ne ọ́biámà; kpú ọ́bià; né ọ́bià; mé kwá ọ́bià; lé ónyé ọ́bià ányá; lé ónyé ébià; mézié ónyé ọ́bià; nwé áfọ́má n'ébé ọ́bià nọ̀; nwé óbì-ọ́má n'ebe onye ọ́bià nò; mélú ọ́bià mà-ọ̀bù ónyé ànì-ọ́zọ́ ọ̀gọ̀; kpọ́bàtá ọ́bià.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Hospitality, *n.* íné óbiàmà; íkpǫ́bàtá ǫ́bià; nkpǫ́bàtá ǫ́bià; òkpúkpú-ónyé-óbià; òlílé ónyé ǫ́bià ányá nkè ǫ́má; òlílé ónyé ébià ényá nkè ǫ́má; áfǫ́-ómá; óbì-ǫ́má; ǫ̀gǫ̀.

Hostage, *n.* ónyé édòlù n'íbé; mádù-íbé; ónyé édòrò n'áká-ébé; ónyé nǫ̀ n'íbé.

Hot, *adj.* dí-ǫ́kú; dí òkpùkpǫ̀ ǫ́kú; dí ózízé-ǫ́kú; dí-ónúnú-ǫ́kú; dí-òkpòmǫ́kú; dí-ńrúrǔ-ǫ́kú.

House, *n.* únǫ̀; úlǫ̀; úyǫ̀; úlò; únyò.

Household, *n.* èzí-nà-únǫ̀; èzí-nà-úlǫ̀; íkpó-únǫ̀; ndí bé; únǫ̀; ndì ǹgà.

Householder, *n.* ónyé-nwé-únǫ̀; ńnà-nwé-únǫ̀; ónyé-nwé-úlǫ̀; ónyé-nwó-úlò; nnà-nwé-úlǫ̀; ǫ̀dàfì-nwé-únǫ̀; ònwé-únǫ̀; ònwé úlǫ̀.

How, *adv.* kédú; kédú . . . kà; kédú kà; kà . . . kà; òlé; òlé kà; òlé . . . kà; èlé; èlé kà; sí àńá; àńá ágìlá; sí òlià; ágúné.

However, *conj. and adv.* mà; kà; ósínà dí; ótú ǫ́dì; ǫ́bù ezie; kà ǫ́dínà.

Howl, *v.i.* bé; kwà; tí ńkpú; chì ákwá. *n.* íchì ákwá; ákwá; òbúbé-ákwá; ǫ̀chì-chì-ákwá; ńkpú ákwá; úyà; úlià.

Hum, *v.t or i.* kpǫ́ ánwú; fiǫ́ ánwú; kpǫ́ ùzù; sù; sú; *n.* íkpǫ́ ánwú; úfiǫ́ ánwú; ùzù; ǫ̀sùsù; ǫ́súsú.

Human, *adj.* dí-kà mádù; dí-údí mádù; dí-ǫ̀dìdí mádù; nkè yílí mádù; nkè díkà mádù.

Humble, *adj.* dí-úmé-ánì; dí ánì; dí àlà; dí nwédà; dí ńbúdà. *v.t.* wédà; búdà; wédàtá; búdàtá.

Humility, *n.* úmé-ànì; nbúdà; nwédà-n'ànì; nwédà n'àlà.

Hump, *n.* àkpù; àkè; àpù; ényí ázú; ákpù-azu.

Hundred, *adj.* ógú ísé; íhú ísó; ǫ̀hù ísé.

Hunger, *n.* ágú; ágú nní; ágú nrí; ágú ìfè òlílè; ágú ìhé òrìrí; ègù.

(be) Hungry, *v.i.* gú ágú; ghékpǫ́ n'ágú; gú égú.

Hunt, *v.t.* chú ńtá; chú ánú; ḅá ánú; chú ǫ́hiá; ḅá óhiá.

Hunter, *n.* èḅènè; ǫ̀chú-ńtá; òchú-ǫ́hiá; ǫ̀ḅá-ǫ́hiá dí ǫ̀tá; ísí-àkpùm.

Hurricane, *n.* óké ìfùfè; ájǫ́-èbìlì; èbìlì; óké-èbìlì; ńbìlí-mírí; óké-ńbìlí-mìrì; òké-ùfèrè.

Hurry, *v.t or i.* nùkpǫ́; ḅánù; nú ùnù; mémí; kpálí; mé ńgwá; mé ǫ́sǫ́sǫ́. *n.* ńnù-kpǫ́; ńḅá-nù; ùnù; ńmémí; ńkpálí; ngwa; ǫ́sǫ́sǫ́.

Hurt, *v.t.* tú árú; rú áhú; rú árú; mélú árú; mérú áhú; mérú árú; méjǫ́. *n.* ílú árú; írú árú; írú áhú; írú úhú; ímélú árú; ímérú árú; úmérú áhú; nméjǫ́; ǫ̀lúlú árú.

Husband, *n.* dí; òdàfì; ńnà-ḿwé-únǫ̀; ónyé-ńwé-únò.

Hush, *int.* kpùchí ǫ́nú; dí dú; nǫ̀dú du; nǫ̀dú nwáyǫ̀; délú dú; nǫ̀dú jù; nǫ̀dí júríjúrí; nǫ̀dú bu; mé bì; mé gìdì; ḅà ńkítí.

Husk, *n.* ḿḅǔbǫ̀; áchálá; áfífiá; áhíhiá; ébúbǫ̀; nkpékéré. *v.t.* ḅǫ́wá; tìchá; tìchà-pú; sùchá; kúwá; táwá; tìwápù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Hut, *n.* ikwù; únọ̀-ànì; óbélé-únọ̀; úlọ̀-ńtà; úlọ̀-úbì; unọ-ufọ; únọ̀-àchàlà; únọ̀-ògò; únọ̀-úḅó.

Hypocrite, *n.* ọdì-k'ọ́díṛọ́-yá; írú-nábọ̀; íhú-àbuá; íhú-èbuá.

I

I, *pron.* mú; mé; mí; múnwà; mú n'ònwém; mú n'ìsím; me n'ònwém; m (added to verbs for first person); mé n'ísím; mu onwem; ikem. Mgabia echi ma inata uḅo, I will come to-morrow when you return from the farm.

Ice, *n.* Mílí nárùkọ́ díkà òkwúté; míli òbòdò ndi ọ́chá nákpọ́-kúdó díkà òkwúté n'ífì óyí; miri nákpọ́-gídí díkà ǹkúmè.

Idiot, *n.* ónyé-ńzúzù; ónyé-nsọ́kwù; ónyé-àpàrì; ónyé-ńghélè; ónyé-ìnèré; ónyé nénwérọ́-úchè. Onye apari rijue afọ, ọchezọ onweya, When an idiot is satisfied, he forgets himself.

Idle, *adj.* dí-ọ̀bọ̀; dí-nbọ̀lọ̀mà; di-ọ̀fùmàbè; dí-ùmàbọ̀; dí-úmé-ńgwú; di-ùwà ọ́jọ́; di égálá. Nwa di ọbọ neme ka obi nna na nne-ya nḅu, An idle son grieves his father and mother.

Idleness, *n.* ọ̀bọ̀; ǹbọ̀lọ̀mà; ọ̀fùmàbè; ùmàbọ̀; úmé-ńgwú; égálá.

Idol, *n.* álúsí; árúsí; ndí mọ́; áḅàrà; ókpósí; érósí. Ayí nèrù alusi-ayi ta, We worship our idols to-day.

Idolatry, *n.* ígọ́ mọ́; ílọ́ ókpósí; ọ̀lúlú-ókpósí; irù álúsí; íkpérí árúsí; ọ̀gúgọ́-mọ́; ímé ábàrà.

If, *conj.* ọ́búlúnà; ọ́wúrúnà; ọ́búrúnà; ọ́búlúsí nà; ọ́wúrú sí nà; ọ́búrú sí nà; ọ́búrú kà; ási nà. Asi na iluru ọlu ahu iganata ugwọ, If you do that work you will receive wages. Sometimes the conjunctive is not expressed but it is understood, *e.g.*, Mje Asaba agamafu ya, If I go to Asaba I will see him.

Ignorance, *n.* ámá-ífé; énwé-úchè; n'ámá-ífé; n'énwé úchè; ámágh-íhé; ámági-íhé; énwégh-úchè; ń'ámágí-íhé; n'ámágh íhé; n'énwégh-úchè.

(be) Ignorant, *v.t.* námárọ́ ífé; nḗnwérọ́ úchè; námágh íhé; nḗnwégh úchè; námágí íhé; nḗnwégí ọ̀rìrì; amárọ́ ífé; ámágh ífé; ámágì íhé.

Ill, *adj.* ájọ́; ọ́jọ́; di njọ; ḿḅú; nkè ọ́jọ́; ọ́yà; àrú-ọ́nwú-nwú; ǹyàǹyà; nyìnyà; ǹrìrìa; ńrìàrìà; émù; oyi; ọ́rìà; uwasi.

Ill-humour, *n.* ájọ́ íwé; áfọ́-ńjọ́; obi ọjọ; ọ̀nùmà; íwé ọ́jọ́; óvùmà. Nwata afu neko ọnuma agadaga, This child is very ill-humoured (or bad tempered).

Illness, *n.* àrú-ọ́nwúnwú; ọ́yà; ọ́rìà; ọ́lìà; émù; ùwá-sì; ńyìnyà; ńrìrìà; ǹrìàrìà; nyànyà; íyà-àrú; ílìà-àrú; írìà àrú; írìà àhú. Oria-ya bu ọria ọjọ, His illness is a bad one.

Ill-treat, *v.t.* méḅú; kpábú; méjọ́; mé ájọ́-ífé; mé ájọ́ ihé; mé íhé ọjọ; mé ífé ọ́jọ́. Onemeḅu nwa ahu bi n'aka

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ya, He ill-treats the child living with him.

Ill-will, *n.* ájọ́-ọ́bì; óbì ọ́jọ́; énwé-áfọ́-ómá; énwégh-óbì-ómá; íwé.

Image, *n.* ònyìnyò; ífé-óyíyí; íhé-óyíyí; ífé-ńńómí; ùdí; òdìdí; ífé ápìlì àpí; ífé ákpùlù àkpú; érúsí; álúsí; árúsí; ókpósí; ndí mọ́; íhé ápìrì àpí (carved); íhé ákpùrù àkpú (moulded of clay or earth); íhé ńjíjè; ífé àtù; íhé èzúzò. (The first six words may equally well apply to a likeness or shadow, the rest are all applied to objects of worship.)

Imitate, *v.t.* ńòmí; jíjè; zúzò; nélú ányá; sò; jésò. Ndì oji neńomi ndi ọcha n'ihe nine, The black people imitate the white in everything.

Immediately, *adv.* òzìḅó-òzìḅó; ńgwá-ńgwá; òzìḅófù; ọ́sọ́sọ́; ǹkàrà-ǹkàrà.

(be) **Impatient,** *v.i.* enwérọ́ ǹdìdì; énwé-óbì; énwégh-ńtáchí-óbì; énwégh-ǹnyìmà-àhú; ánọ̀-dú; ánọ̀gh-ótù-ébé; ánọ̀gh-ótù ǹgà; edì-ǹdìdì; átáchígh-óbì; anọ́-ófù ébé; mé ùnù-ọ́kú; mé kpárá-kpárákpárá; énwégh óbì ǹdìdì.

(be) **Important,** *v.i.* málú áfà yá; márá ábà-yá; búlú ífé dí álọ́; búrú íhé dí árọ́; búlú ọ́kpúkpú ífé; búrú úkwù ihe; búlú ísí ífé.

(be) **Impossible,** *v.i.* ápù-ímé; ápùgh-ímé; ápùrọ̀-ímé; énwé-íké-ímé; énwégh íké ímé; nyí-ànyì; kálí-ímé; dí ńtúrú ímé; dí ọ́lú-ímé; dí ọ́rú ímé; kari-ime; nyí-ímé.

Imprison, *v.t.* tínyé n'únọ̀-ńgá; tínyé nà ǹgá: tí n'úlọ̀ ǹkpọ́rọ́; tí nà ǹkpọ́rọ́; yé nà ǹkpọ́rọ́.

Improve, *v.t. or i.* mé kà ífé dí-nmá; mé kà ífé dí-wányé ńmá; méfó ífé írú; dí-wányé ńmá; mé kà íhé dí-nmá; mézí; mémá. Ha ememawo ulọ ha bi, They have improved the house they live in.

Improvement, *n.* ńméwányé kà ọ́dí ńmá; ńdíwányé ńmá; ńmézí; ńmémá. Ndiwanye ife nādiwanye nma sọlu madu nine usọ, The improvements please everybody.

(be) **Impudent,** énwé-ífélé; énwérọ́-ífélé; énwégh-íhéré; áńá-ńtí; áńágh-ńtì; kpàlí; éné-ńmadù ányá n'írú; élégh mádù ányá n'írú; ásọ́ ányá màdù; ásọ́gh ányá mádù; lédà ányá; létù ényá.

In, *prep. and adv.* ná; rá; nímé; rímé; ń'.

Incantation, *n.* áfá; àsè; èsè; íkpákpélè; ànwàsì; ímámọ́ ífú-mọ́; íhú-mọ́; íhú-má; àpià; àsọ́kù; íḅá àjà; ńḅá-ńsí; ùmànsì.

Incense, *n.* ísí úsọ́; údà; ífé ísì úsọ́; íhé ísì útọ́; ísì útọ́; ífé-ńsúlé nẽ̀sì ísì úsọ́; íhé ńsúré.

Incest, *n.* ónyé nábàkwùlù ónyé àrú yá; ónyé yá nà nwúnyè ónyé àrú-ya dínàlù; ónyé yá nà ónyé há ábuá bú nwá-nné òtú áfọ́ dínákọ́tárá; ónyé núlú ónyé ḅányébélú yá; àlù; àrù; èrù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Incite, *v.t.* kpání; kpáli; lású; méní; jányé; lányé; kwali; kwání; kpǫ́sú. Okpaliri obi ha ilu ǫgu, He incited them to fight.

(be) **Inclined,** *v.t.* dányélú; dányéré; kwényé; dánágá; rúnágá; gǫ́; lǫ́; rǫ́; gwǫ́; húnágá.

Include, *v.t.* dí ńimé (to be in); bá nímé (to enter in); gúnyé; gúkǫ́tá (to count in); jíkǫ́tá (to tie in with).

Increase, *n.* úbá; nbáwányá; nmási; ómúmé; ómímí; *v.t. or i.* bá; báwányé; másí; mé; mí; lú; rú.

Incumbrance, *n.* ǫ̀dáchì; ífé nsǫ́ḅú; nmékpá áhù; ǫkpári; ibú álǫ̀; ibú árǫ̀; íbú árù.

Indecent, *adj.* dí-ízízé; dí-ísǫ́-òyí; nádírǫ́ nmá n'ányá; nádígh nmá n'ányá; nádírǫ́ nmá; ndígh nmá; nḗkwésìrǫ́; nèkwésìgh; nḗtórǫ́; nḗfúlúrǫ́.

Indeed, *adv.* n'ézí-ókwú; ézié; n'ézié; nà nnéné-ókwú; n'ézí-úká.

(be) **Independent,** *v.i.* nwé ónwé ónyé; zù́ ónwé-ónyé ǫlu; pú n'òkpúlù mádù; ánǫ́gh ń'òkpúrù mádù.

Indian corn, *n.* ǫ́kà; ǫ̀ḅàdú; úkwà-órú; àbiàkpà; àkpùkpà.

India-rubber, *n.* ńchí-kwìní kwìní; ésó; ání chìkìlì chìkìlì; ánú mbè.

(be) **Indignant,** *v.i.* kó ǫ̀nùmà; wé óké íwé; wé ájǫ́ íwé; ḅálù írú; ḅárù ihu; ḅárù írú; vú ǫ́vùmà.

Indoors, *adv.* nǫ́ n'únǫ̀; nímé únǫ̀; nǫ́ n'úlǫ̀; jé ózí únǫ̀; jé ózí ń'únǫ̀; lú ǫ́lú ń'únǫ̀; nábà n'únǫ̀; lákpú n'úlǫ̀.

Industrious, *adj.* dí-úchú; dí-úfí; dí-údá; di-ememihe; dí-íkíké; dí íké.

Infant, *n.* nwá-ǫ́fú; nwá ǹkpùkpù-nmé; nwá ǫ́húrú; nwá ǫ́hú; nwátátá; nwá ndú.

(be) **Infectious,** fé èfè; bûnyé; bútá; mélú árú; mérú áhú.

Inferior, *adj.* dí ànì; dí àlà; dí àlè; dí-ǫ́bélé; dí-ntà; dí-n'òkpúlù; dí-n'òkpúrù; dí-n'ǫ́ḅǫ́-ànì.

(be) **Infirm,** *v.i.* énwérǫ̀ íké; énwé-íké; énwégh-íké; yáǫ́yà; ria-ǫria; dá ǫ́yà; ésírǫ́-íké.

Inflate, *v.t.* fù; kò; rì; fùlí; fùsá; kòsá.

Influence, *n.* nrúdó; ínwé íké n'àrú; ínwé íké n'àrú ónyé ǫzǫ̀; írúbé mádù n'òkpúlù; ńrúgídé.

Inform, *v.t.* gwátá; gwá; kǫ́; kǫ́tá; kwú; kwútá; kà; kàtá.

Information, *n.* ákúkǫ́; ókwú; úkà; nmátá; nkwútá; nkǫ́tá; ngwátá; ǫ̀múmá; nkàtá; ǫ̀núnú; nnùtá.

Inhabit, *v.t.* bí; nwé; bíchí; bílí; biri.

Inhabitant, *n.* ónyé óbì; ónyé óbíbí; ónyé-ónwúnwé.

Inherit, *v.t.* lí ùkwù; lítá ùkwù; lí ékpé; lítá ékpé; lí ǫ́kù; lítá ǫ́kù; lí àkù; lítá àkù; rí àkù; rítá àkù; kètá àkù; rí èkù.

Inheritance, *n.* ùkwù; ǫ́kù; íhéńkètá; ífé-ńkètá; ékpè.

Initiation, *n.* ǫ̀bùbà; ńdínyé; nlónyé; nbànyé; ngósí; òzízí; nmùgósí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Injure, *v.t.* lú árú; mélú árú; méjọ́; rú áhú; mérú ạ́hú; mérú árú; métọ̀; mélú; (kwútọ̀; kwútù; kwújọ́; to speak ill of or speak against); mérú úhú.

Injury, *n.* nmélú árú; ímélú árú; nmérú áhú; nmérú árú; òlúlú-aru; ílú árú; írú árú; írú áhú; nméjọ́; nmétù; nkwújọ́; nmétọ́; íhé ọ́jọ́; nkwútọ́; írú úhú; àkálù. Nmejọ ọmejọlu ọgọ ya chulu ọgọ-ya ibia be-ya, The injury he did his father-in-law was to drive away his father-in-law from his house.

Injustice, *n.* nkpédídé; ńghọ̀ḅú n'íkpé; nméjọ́ n'íkpé; íkpé ńgìllígò; íkpé ńḅágò; íkpé ḅérì-uḅeri; íkpé n'ézígh-ézí; íkpé nákwúrọ́ ọtọ́; íkpé aghúghọ́; ikpé-árábà; íkpé úghà; ǹméḅú.

Ink, *n.* "ink"; míli-ákwúkwọ́; míli-ejì-èdé ákwúkwọ́.

(be) **Innocent,** *v.i.* émérọ́ ífé ọ́jọ́; émégh-íhé ọ́jọ́; émélúrọ́; émérúgh árú; álúrọ́ árú; álúgh áhú; émé-ájọ́ ífé; émégh-ájọ́ íhé; dí ọ́chá.

Innovation, *n.* nrúgháli; nḅánwè; nnwòghá; ífé ọ́fù; íhé ọ́húrú; íhé ọ́hú; émúmé-ọ́fú; nmè-nmè ọ́hú; émémé ọ́hù.

Inoculate, *v.t.* kà; kànyé; tù; tùnyé; tùwányé: kàwá-nyé; sù; kàyé. Fa kawa-nyelu ya ọkilikpakpa, They inoculated him with small-pox.

Inquire, *v.t. or i.* jú ájùjú; jú ásè; ju; juta.

Inquiry, *n.* ájùjù; àsè; ọ̀jújú; njútá.

(be) **Inquisitive,** *v.t.* jú àjùjú; nyọ̀chá; nédó; tínyé ányá n'ífé ónyé ọ́zọ́; ba n'íhé náḅásígh yá; búlú ọ̀kà ǹnyònyò; lépùtá; júpùtá àmà n'ílé; là ọ́nú; rá ọ́nú; chọ́pùtá ífé.

Insect, *n.* árúrú; áhúhú; ághú-ghú; éhúhú.

(be) **Insensible,** *v.i.* ámàrọ̀ ònwéyá; ámágh-ònwéyá; kpọ́ èllìlì; ámàrọ́ ífé úfú; ámágh íhé úfú.

Inside, *n.* ímé. *adv.* n'ímé; rímé.

Insist, *v.i.* jú ighá; júká ighá. Udunna nájú igha ugwọ ya kita, Udunna insists on payment now.

(be) **Insolent,** *v.i.* kpálí; tú árú; mé ífé nnénì; mé íhé nlélì; mé íhé nlétù ányá; mé ífé ánì; mé ífé álìlì; mé íhé árìrì.

Insolence, *n.* nkpálí; nlédà ányá; èlétù ányá; ímé ífé nnénì; ímé íhé nlélì; ítú árú; ífé ánì.

Inspect, *v.t.* néné; lé; nédó; lebi; lédò; fé ànì; néfé; lékọ́tá; chọ́fé.

Instead (of), *adv. and prep.* n'ọ́nọ̀dù; n'ányá; n'óché; chí-ányá; ányá; n'ọ́kwá; n'énya. Nọsike biachili anya nnaya, Nọsike came instead of his father.

Instinct, *n.* úchè ánéchérò èchè; úchè ánéchègh èchè; ọ́rìrì ánárìgi-àrì; úchè némé kà émewúzó ífé néché-èchè; úchè ánúmànù; úchè ánú. Uche anechero eche neme ka nnunu lua ofu aka unọ nne-ya-fa lulu ma onwerọ onye kuzili ya, Instinct makes birds build nests just

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

like their mothers' nests, but no one has taught them.

Instruments, *n.* ífé-ọ́lú; íhé-ọ́rú; ngwá-ọ́rú; ife-iji-me-ife; ifé-iji-jé-ózí; ihe-iji-ga-ozi.

Intellect, *n.* úchè; ùbúlù; ùbúrù; àmàmífé; àmàmíhé; isi; àkọ́rọ́; àkúlú; àkọ́.

Intelligent, *v.i.* má ífé; má íhé; nwé úchè; nwé ísí nmútà; nwé ákọ̀; nwé ákọ̀rọ́; nwé ùbúlù; nwé àmàmíhé; nwé àkúlú. Ọbu nwata nwelu akọ, He is an intelligent child.

Intend, *v.t. or i.* zùbé; zù.

(be) Intent (on), *v.t.* zùbési íké; zùsí íké; fiékwá óbì. Ọfiekwalu-obi na nkuzi ọnakuzi, He is intent on his teaching.

Intention, *n.* ńzùbé; ùmá; ízùzù.

Intentionally, *adv.* kpácálú ányá; nézílí ányá; lézírí ányá; málú ùmá; zùlù èzù; lòlùèlò; chèrè-èchè; rìrì àrì.

Intercede, *v.i.* yọ́lú ónyé ọ́zọ́ áyíyọ́; liólú ónyé ọ̀zọ́ alìliọ̀; rìóró ónyé ọ̀zọ́ árìriọ̀.

Intercourse, *n.* úkpá; nkpákọ́; nkpálíkọ́; nmékọ́; ikpáágwálí; ikpá-úbúbọ́.

Interfere, *v.i.* dábànyé n'ètítí; kwúbìdó; nọ́chí; nọ́chítá; dábànyé n'ífé ónyé ọ̀zọ́; dábà n'ókwú ónyé ọ̀zọ́.

Interpret, *v.t.* súgháliá; súghá; kọ́ ísí ífé; nápùtá ókwú; kọ́ ànì ífé; kọ́ àlà ìhé; kwú ísí ífé; kwúpùtá úkà; túghárí úkà; búrú ọ̀nú-ǹtì.

Interpreter, *n.* ónyé-ńsúghárí **ásùsú;** ónyé-nnápùtá ókwú; ónyé nákọ́ ísí ífé; ónyé nákọ́ ànì ífé; ónyé ǹtúghárí ókwú; ónyé ọ̀nú-ǹtì.

Interrupt, *v.t.* kwúsí; nárà; kwùbìdó; kwúkpà ọ́nú.

Interval, *n.* àḅàtà; n'àbàtà; ʼńtúnyé; ètítì; n'ètítì. Nwaafọ nabia akwukwọ na ntunye, Nwa-afọ comes to school at intervals.

Intestines, *n.* áfọ́; ǹgílí áfọ́; érírí áfọ́; ákìrì éhó; ǹḅílí áfọ́.

Into, *prep.* nímé; n'ímélìmé; n'ímé-ímé; ná; rá; n'ímé.

(be) Intolerable, *v.i.* ápùrọ̀ ínádó; ápùgh ínágídé; ápùrò ídìdò; èdìdó-èdìdó; àdìrò-ìtáchí-óbì; àdìgh ìtáchí-óbì; àtáchìrọ́-óbì; àtáchigh-óbì; ànyìmégh áhú.

Intoxicant, *n.* mányá-òḅúbú; mányá-ọ́tútú; mányá-nábàn'ányá; mái-aǹúbígà-oke; mányá-nláfè-oke; mányá.

Intoxicate, *v.t.* ḅú; tú; bá-n'ánya.

Introduce, *v.t.* dúbà; dúbàtá; ché n'írú; mé kà ámálú; mé kà ámárá; wétá; wébátà.

Intrude, *v.t.* kpàfányé; núbànyé; bànyé n'ákpọ́bàtá-ákpọ́bàtá; bà n'ákpọ́bàtágh; tínyé áká; tínyé ónwé ónyé. Okeke kpafanyelu onweya nime nzukọ nke anakpọrọ ya, Okeke intruded into the meeting to which he was not called.

Intrust, *v.t.* rìnyé n'áká; rányé n'áká; rìnyé; rányé; nyé n'áká; nyébígá n'áká; níbúgá; nyéfé; tínyé n'áká.

Invade, *v.t.* wá; wábà; mányé; núbà.

Invent, *v.t.* lópùtá; wépùtá; chọ́pùtá; zúpùtá (ífé ọ́fú); chépùtá; rípùtá (íhé ọhúrú).

Invention, *n.* nzúpùtá; ńchọ́pùtá; nlópùtá; nrípùtá; nwépùtá; nchépùtá.

Invite, *v.t.* kpọ; kpọ́ òkù; kpọ́ ùtà; kú ùtà; kú èkù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Inward, *adj.* nkè ímé; nkè ímé-ímé; nkè ímélìmè; àkúkú nkè ímé.

Iron, *n.* ígwè.

Irrigate, *v.t.* kwọ́sá mílí; kwọ́-wúsá mílí; kwọ́ mílí; ḅá mili; wúsá mílí; fé mílí; fé mírí.

Irritable, *adj.* dí-íkpású ìwè; di-ìwè ìwè; dí-ikó ọ̀nùmà.

Island, *n.* àgwè; àgwè-étítí; ébé mílí dì òkìlìkílí; ébé mírí ḅárà búrúbúrù; ọ́hiá ètìtì miri.

It, *pron.* yá.

Itch, *n.* ọ́kọ́; ntákási; nmùkási; àḅà; ákpúkpá.

Ivory, *n.* ọ́dú; ókpúkpú; ézé-ényí.

J

Jar, *n.* ùdú; ùdú-òlùló; ìkó; "jángòm"; ìté.

Jaw, *n.* àḅà; áḅù; áḅùlùgádá.

(be) **Jealous,** *v.i.* kwó ékwòlò; kwó ékwò; bé mbèbèrè-ákwá; be nbèbèrèm-ákwá; nú ọ́kú n'óbì; dá ányá; zá úkú; tí úbú; zọ́ dí.

Jealousy, *n.* ékwòlò; ékwò; ízáhú; mbèbèrèm-ákwá; ǹdámányá; ízọ́ dí; ízọ́ nwúnyè; ínú ọ́kú n'óbì.

Jeer (at), *n.* àkàjè; íkwá-émò.

Jerk, *v.* kwérùbé; rọ́ álú. *n.* nkwérùbé; irọ́ álú. Nkwerube okwerubelu melu ka ọda, The jerk which he gave made it fall.

Jewel, *n.* òkwúté dí óké-ọ́nú; ǹkúmè dí óké-ọ́nú; ífééjíjí; ífé ékíké; íhé-ékíké; ífé ichọ́-nmá; ífé-àkùlù-árú.

Jigger, *n.* ọ̀ká-ǹtùḅú; **zígà**; jígà.

Join, *v.t. or i.* (*t.*) jìkọ́; jìkọ́tá; kwúkọ́; **kwúkọ́nyé**; kékọ́tá; kwákótá; **búkọ́.** (*i.*) **bànyé**; lápálú; rápárá; hápárí.

Joining, *n.* ńjìkọ́; njìkọ́tá; nḅà-kọ́tá; nkwúkọ́nyé; ńbànyé; ńkékọ́; ńbúkọ́; nké-kọ́tá; nkwákọ́; nlápálú; nrápárá; áhápàrì; ńkwúkọ́. Ji=put; kọ=together; ke=tie; bu and kwa=sew or stitch; ra, la, ha=cling; ḅa=count.

Joint, *n.* npíájí; nkwúkọ́nyé; nkwónkwó (of limb); ọ́kwá-ánú; útákú-ánú (of meat); ósé-ánú; nbọ̀ká-ánú (of meat).

Joke, *n.* ifé íkpá-ámú; nrúrọ́; nlúlọ́; ìhé útọ́ ọ́chí. *v.t. or i.* kpá-ámú; rọ́-nrúrọ́; lọ́ nlúlọ́; mé íhé útọ́ ọ́chí.

Journey, *n.* ijè; ńbià; **ǹjèm.** *v.i.* jé íjè; jé ńbià; **gá** íjè; gá ǹjèm.

Joy, *n.* áńùlí; nńùlí; ọ́ńù; ọ̀ńùńù; ńgòlí; ńńùrí; ògùgò; íbì-ólò; óbì-ùsọ́; óbì-útọ́.

(be) **Joyful,** *v.t.* ǹùlí áńùlí; ǹúrí ọ́ńù; gòlí ngòlì; gò; bì ólò; nwé óbì úsọ́; nwé óbì útọ́.

Judge, *n.* ónyé íkpé; "jioj"; ónyé ńtúné; ónyé ńtúlé; ónyé nsíkwú; òkpé-íkpé. *v.t.* kpé íkpé; túlé; túné; síkwú ókwú.

Judgment, *n.* íkpé; ífé ékpélú n'íkpé.

Jug, *n.* "ọ̀jọ́ńgò"; "jańgòm"; ité; ùdù-òlùlò.

Juggler, *n.* ónyé ákáńkọ́.

Jugglery, *n.* ákánkọ̀=sharp hand.

Juice, *n.* mílí-nkpúlú-ósísí. mírí-nkpúrú-osísí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Jump, *v.i.* wù; wùní; wùlí; má; máni; máli.

Jump, *n.* òwùwù; nwùní; nwùlí élú; òmúmá; nmáni; nmáli.

Jungle, *n.* mḅọ́; áḅọ́; úḅókó; óké-ọ́hiá; óké ọ́fià; ọ́hiá; ọ́fiá.

Just, *adj.* èkèlèsù; ézí; kwúọ́tọ́; gùzózí-égùzózí. *adv.* —rá; —fú; —ráfú (used as suffix with any verb).

Justice, *n.* íkpé-kwú-ọ́tọ́; íkpé-kwú-èkèlèsù; ikpé-zírí-ézí; íkpé-zílí-ézi; ikpe guzozi-eguzozi; ife kwu ọtọ; ifé zílí ézí; ikpe-ọma.

K

Keel, ífé gálú úḅọ́ ógónógó n'òkpúlù, nkè némé kà ọ́ kwúzié.

Keep, débé; jìdé; gìdé; démé; dómé; dóté.

„ **live stock,** kpá ífé énúnú.

„ **a shop,** débé únọ̀-àkù.

„ **watch,** ché ńché; ké nké; mù ányá; ḅá nké.

„ **order,** *v.i.* mé bì; délú dú; mé gídì; só n'úsòlò (one after another). *v.t.* mé kà ághálú ìkpọ́ ághálá; mé kà ésó n'úsòlò.

„ **back,** zọ́dó; ḅòchí.

„ **(on doing),** (némé) lílí; (neme) nágá; nọ̀ (neme); ídí (némé).

Keeper, *n.* ónyé-ńdébé; ónyé-ńchébé; ónyé ńdóté.

Kernel, *n.* ákú; ákí; ákú nà íchèlè; ńkpúlú nà nné; nné ákú; nkpúlú ákú; ákí ńkpìrì.

Key, *n.* ńkpísí-ùgòdì; ísí ùgòdì; ọtu uzọ; okpọkọrọ-ugọ.

Kick, *v.t.* ḅá úkwú. *n.* ọ́ḅúḅá úkwú; iḅá úkwú.

Kid, *n.* nwá-éwú; nwá-éghú.

Kidnap, *v.t.* tọ́-ǹtọ̀; tọ́ mádù; zú mádù n'óshí.

Kidney, *n.* **àkúlú; àkọ́rọ́.**

Kill, *v.t.* ḅú.

Kiln, *n.* ébé ínù ìtè; ébé íkpọ́ ìtè ọku; ébé ikpọ́ "briki" ọ́kú.

Kin, Kindred, *n.* nwá-ńnà; íkwú; íkwú nà íbè; ónyé árú ónyé; àbùrù.

Kind, *n.* áfà; áká; úkpá. Ofu áfà gadinyelu afa ya, One kind shall be with its kind.

(a) **Kind of** (*as above*), nka bu afa madu ayi nachọ. This is the kind of man we want.

(what) **Kind of** (**thing**) áfà gini ? kédú étú ? òlé áhà ? úkpá gímí ? Afa madu gini ka ọbu ? What kind of man is he ?

(of a) (**given**) **Kind,** òfú áká; òfú áfà; otù úkpá. Fa bu ofu aka madu, They are the same kind of men.

Kind, *adj.* nmá; áfọ́-ọ́má; óbì-ọ́má; àmàlà; òmòfò-ọ́má; úméré-ọ́má; óyìmà. Nwoke afu di afọ-ọma, That man is kind.

Kindness, *n.* áfọ́-ọ́má; óbì-ọ́má; ọ̀gọ̀; àmàlà; nmá; òmòfò-ọ́má; èbélè; úméré-ómá; óyìmà. Afọ-ọma ya abaka, His kindness is very great.

King, *n.* ézè; ónyé náchí ànì; ónyé náchí àlà. Ka ayi je n'unọ eze, Let us go to the king's house.

Kingdom, *n.* ìchí ísí; íbú ézè; ànì-ézè; àlà ézè; ógó ézè. Ala-eze ya di uku, His kingdom is great.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Kinsman, *n.* nwá-nné; nwá-nnà; íkwú-nà-íbè; nwá-nné òfú ébó; nwá-nné ófú ànì. Ya na nwoke a bu nwa-nne ofu ani, He and that man are kinsmen (of the same town).

Kiss, *v.t.* súsù ọ́nú; sútú ọ́nú; mí ọ́nú. *n.* ísúsù ọ́nú; nsúsù ọ́nú; nsútú ọ́nú; ímì ọ́nú; ọ̀mìmì ọ́nú. Nwadiọgọ nēsusu nwa ya ọnu, Nwadiọgọ is kissing her child.

Knead, *v.t.* ẹ̀e; gwọ́; sú. Ayi neẹ̀e achicha, We knead bread.

Knee, *n.* nkpìlì-úkwú; íkpèlè; íkpèrè-úkwú. Fa ẹ̀ulu ikpele n'iru eze, They bent the knee before the king.

Kneel, *v.i.* sékpùlú ànì; ẹ̀ú nkpìlì-úkwú n'ànì; ẹ̀ú íkpèrè n'àlà. Fa nesekpulu ani, They kneel down.

Knife, *n.* ńmà; ùgèlè; ọgali; ọ̀pià. Fa namu nma maka ọlu, They sharpen their knives for work.

Knit, *v.t.* kpàkọ́.

Knob, *n.* ákpù.

Knob-kerry, *n.* ǹkúlú; ǹkú. Onye ori ji nkulu neche n'uzọ, The thief with a knob-kerry watches in the road.

Knock, *v.* tí; kú. Ọ kulu isi ya n'osisi, He knocked his head against a tree.

„ **(at a door),** ku aka n'ọnu-uzọ; ti aka n'ọnu-uzọ. Ọbia naku aka n'ọnu-uzọ, The stranger knocks at the door.

„ **down,** títù; kútù; tídà; kúdà. Ndi ori titulu Agwamaọzọ n'uzọ afia, The thieves knocked Agwamaọzọ down in the road to the market.

Knot, *n.* ákpù; nmákwú; nzókọ́; nzókwú. Udọ a nwelu nmakwu, This cord has a knot.

Know, *v.t.* má; málú; márá; mátá. Ayi malu na ọ gabia, We know that he will come.

Knowledge, *n.* òmúmá; ọ̀múmá ifé; àmàmífé; nmátá; nmázù. Omuma-ife bu akù, Knowledge is wealth.

(be) Known, *v.* ámàlù àmá; ámàrà àmá. Ka amalu unu ama na unu bu ezi madu, Let it be known that you are true men.

(make) Known, mé kà ámálú. Me ka Ọsakwe malu ya, Make it known to Ọsakwe.

Knuckle, *n.* nkwónkwó-nkpísí-áká; nkwó-nkpísí-aka; ìkwó-nkpísí áká; npiájí-nkpísírí-áká; npiájí-ọ́kpárá-éká. O chifialu nkwo-nkpisi-aka ya n'ani, He grazed his knuckles on the ground.

L

Labour, *n.* àkànyà; ọ̀dúdọ́-àkànyà; ídọ́-àkànyà; ọ́lú; ọ́lú-íké; ndọ̀ụ n'ọ́lú; ndọ̀liụ n'ọ́rú. Madu nine nwelu akanya fa, All men have their labour.

„ **(of childbirth),** ímé; íméómúmé. Ime neme nwayi afu. That woman is in labour.

Labourer, *n.* ónyé ọ́lú; ónyé ọ́lúíké; onye àkànyà. Onyeọlu kwesili ugwọ ọlu ya, The labourer is worthy of his hire.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Lack, *v.* kpá ǹkpá; fǫ́dú ínwé. *n.* ńkpà. Ǫ digh ife ǫbuna fǫdulu ayi inwe, We lack nothing.

Lad, *n.* nwá-ókóló; nwátà-nwóké; nwá-ókóró. Kpǫtalum nwa-okolo afu, Call the lad to me.

Ladder, *n.* óbé; ógídíḅà; ìgwù-lùbé; ùbìbì; ùbùbé.

Ladle, *n.* ǹkpǫ́; ékú. Welu nkpǫ kuputa manu di n'oku. Take the ladle and dip out the oil which is on the fire.

Lag, *v.* ná ázú; lá ázú. Ndi ibu abua nalu azu, Two carriers lagged behind.

Lagoon, *n.* òdìgìlì; òdìgìrì. Odigili nke Lagos di uku, The lagoon at Lagos is large.

Lake, *n.* ǫ̀dǫ́-mili; ǫdǫ-miri; ḅùrù ḅúrù miri; ḅùrù ḅúrù-mini. Ǫdǫ-mili di n'Oguta, There is a lake at Oguta.

(**be**) **Lame,** *v.* gwǫ́ ngwúlǫ́; gwǫ́ ngwúrǫ́. Nwoke a gwǫlu ngwulǫ site na nwata, This man is lame from his childhood.

Lament, *v.i.* bé ákwá; kwá; kwá ákwá; gó ákwá; tié áká n'óbì; kú áká n'óbì. David kwalu akwa Jonathan, David lamented Jonathan.

Lamentation, *n.* ákwá; ígò ákwá; ítí áká n'óbì; íkú áká n'óbì.

Lamp, *n.* úkpé; ǫ́kú-úkpé; òríònà; ǫku-òríònà.

Land, *n.* ànì; ànà; àlà; ǫ̀bánànì. *v.i.* nyé; nyé n'ànì; nye úḅǫ́; rú àlà; pú n'úḅǫ́; ye; ye n'ale; ye úḅǫ́. Ndi ǫcha nyelu uḅǫ n'otu Onitsha, The white men landed at Onitsha waterside.

Landing-place, *n.* ébé ínyé úḅǫ́.

Language, *n.* ásùsú; ónú; ólú; ǹsú.

(**bad**) **Language,** ajǫ okwu; okwu ǫjǫ. Nwata nka nekwu okwu ǫjǫ, This child uses bad language.

Lantern, *n.* úkpé-ndǫ́kpú (*see* "lamp").

Lap, *v.* sálá; ra (miri, mini). Nkita nasala mili n'uzǫ, The dog laps the water in the road.

Large, *adj.* nuku; uku; ókpótó-kpó; àkàtàkpó; nnékú; nnékútá; ḅalu ókpì; óké; ágádágá (very). Unǫ a di uku, This house is large.

Lash (**whip**), *v.t.* piá; piá ifé; fiá ifé; piá ìtàlì; piá ùtàrì. *n.* ìtàlì; ifé-ǫ́pípiá; mpiá-mpiá; nfiánfiá; utari. Ube itali (stroke). Fa pialu ya ube itali ili, They gave him ten strokes of the lash.

„ (**tie**), *v.t.* fiédó; kédó. Fa kedolu nwoke afu n'osisi, They lashed the man to the tree.

Last, *v.t.* nòdídé; nǫ̀gídé; dídídé; dígídé; nǫ́ ǫ́dù; nǫté aka; díté áká; nǫté ányá; tǫ́ àtǫ̀; tǫ́ ǫ̀tùtǫ̀; nǫ̀ká. Akwa nka gatǫ atǫ, This cloth will last. *adj.* ìkpé-ázú; nkè ìkpé-ázú; ǫ́dù. Ubǫchi ikpe-azu, The last day.

(**at**) **Last,** n'ikpe azu; émésiá; ka emesili; ka emechara; emedua. O kwudolu ya n'ikpe azu, He found it at last.

Last night, ùchíchì gálú ágá; ùchíchì nyáfù; ùchíchì félú èfè; àbàlì féré èfè; àbàlì ùnyáhìrì. Anǫlue bialu ebe a uchichi galu aga, Anǫlue came here last night.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Last time, mḅè ìkpé ázú. Ka mbialu mḅe ikpe azu afulum nwa-nne i anya, The last time I came I saw your brother.

(be) Late, *v.i.* ábiárǫ́ ḅó; ábiánítérǫ́; ábiálítégh. Ibiarǫ ḅo. You have come late.

Late (in the day), mì; bà. Chi ejimi, It is late in the day.

Lately, *adv.* fú; nétérǫ́ áká; nà mḅè nétérǫ́ áká; nádígh ányá; nà mḅè nádígh ányá. Osi fu n'Onitsha nata, He has lately returned from Onitsha.

Latest, *adj.* ìkpé-azu; nke ìkpe azu. Kǫlum akukǫ ikpe-azu i-nulu maka obodo ayi, Tell me the latest news from our town.

Laugh, *v.i.* mú amú; chí ǫ́chì. *n.* amú; ǫ́chì. Amu Okǫcha namu adirǫ nma, Okǫcha's laugh is not good.

Launch, *v.* kpùnyé nà míli; bà míli; núpù. Kpunye uḅǫ na mili, Launch the boat.

Law, *n.* ìwú; ànúchì; nwuchi (prohibition). Iwu ndi ǫcha tili sili ike, The law given by the white men is strict.

(go to) Law, kpe ikpe; je n'ikpe. Ejimadu na Ejimudo geje n'ikpe. Ejimadu and Ejimudo will go to law.

(keep a) Law, debe ìwú; me ife etili n'iwu; dote iwu. Fa debelu iwu nke-ǫma, They kept the law well.

(break a) Law, mebi iwu; bibi iwu; mélú iwu; melù anuchi. Nwoke a mebili iwu, This man has broken the law.

Lawful, *adj.* kwu ǫ́tǫ́ n'iwu; zí ézí n'iwu. O zili ezi ijide onye ori, It is lawful to seize a thief.

Lawsuit, *n.* ìkpé; òkpúkpé. Ikpe di maka ani a, There is a lawsuit about this land.

Lay, *v.t.* tǫ́; tǫ̀ḅǫ́; dèbé; dǫ̀bá; ḅǫ́tǫ̀; pàdó; nìbé, lìbé (child); wú ǹzǫ̀, ché (money, wager); sí, ḅa (trap). Ǫtǫḅǫlu osisi ya n'ebe afu, He laid his stick there. O nibelu nwa ya n'ute, She laid her child in the mat. O chego ego ita ya, He laid his wager. O sili ǫ́nyà n'ǫfia, He laid a trap in the bush.

„ **eggs,** yì àkwá. Ǫkuku a yili akwa n'ututu, This fowl laid an egg in the morning.

„ **wait for,** ché ànwú; ché nché; ḅa nké; ru ṁbì. Fa chelu onye afia anwu n'uzǫ, They laid wait for the trader in the road.

„ **waste,** mébì; bíbì; tíkpǫ́; tídà; me nkpǫ́nkpǫ́. Ndi agha tikpǫlu obodo afu, The soldiers laid waste the town.

„ **by or up,** kpákǫ̀bá; kpádó; kwákǫ̀bá; kwádó. Ǫ kpadolu aku, He laid up wealth.

„ **down,** tǫ̀ḅó; ḅǫ́tǫ̀; tǫ́ (law); zí; zídà; zìdó (load). Fa zidolu ibu fa n'uzǫ, They laid down their loads in the road.

Laziness, *n.* ǫ̀bǫ̀; mbǫ̀lǫ̀mà; òfùmàḅè; ùwà-ǫ́jǫ́rǫ́; égàlà; àgàrà.

(be) Lazy, *v.* sí ǫ̀bǫ̀; mé mbǫ̀lǫ̀mà; dí ùwà-ǫ́jǫ́rǫ́; mé égàlà; mé àgàrà. Nwoke a nesi ǫ̀bǫ̀, This man is lazy.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Lead, *v.* du; duzi; duru. Dulum je afia, Lead me to the market.

„ **out,** dupu.

„ **the way,** bulu uzọ; buru uzọ. Ka onye malu uzọ bulu uzọ, Let the one who knows the way lead the way.

Lead, *n.* (**metal**), òzé; òpù; opororo.

Leader, *n.* onye ndú; obu-uzọ; onye isi (head man).

Leaf, *n.* ákwúkwọ́; ábálá, afifia; mḅala; ábúbá; ahihia. Nyem ofu mḅala utaba, Give me one leaf of tobacco.

Leak, *v.* ri; shi; ripu; shipu; tu; tási. Ite afu neri mili, That pot leaks.

Lean, *v.* dabelu; dabebe; dabere. Ide a dabebelu aja, This post is leaning against the wall.

„ **to one side,** rúgọ̀; ḅágọ̀; ḅeri. Aku oyibo a ḅágọ̀lù àḅágọ̀, This cocoa-nut tree is leaning to one side.

(**be**) **Lean,** *v.* nwe aru nta; di ḅélélé; di gélélé; nwo uhu nta. Osiji di ḅelele, Osiji is lean (thin).

Learn, *v.* mu; muta. Chukueke namu akwukwọ, Chukueke is learning (book or school).

Learning, *n.* ọ̀mùmù; nmùtá. Nmuta gabalu i úlù, Learning will profit you.

Learned, *adj.* mùtàlù àmùtá; nke nwelu ńmùtá. Nwoke a mùtàlù àmùtá delu akwukwọ nwelu ńmùtá, This learned man wrote a learned book.

Least, *adj.* kasi ǹpé; pèkàlìsìlì; dikalisili ǹpé; di ǹpé kali akali; dikarisiri ntà; di ntà kari akari. Nka bu ewu pekalisili ǹpé nime ewum nine, This is the least of all my goats.

(**at**) **Least.** *See* "however" for approximate meaning.

Leather, *n.* akpukpọ edozili edozi; akpukpọ. Akpukpọ edozili edozi ka eji akwa akpukpọ ukwu, Leather is used to make boots.

Leave, *n.* éfè; úzọ̀; ọghele; nrapu. Éfè enyelu ya fọdulu nwantinti ka ọ́gwú, The leave granted him was almost finished.

(**give**) **Leave,** nye éfè; nye úzọ̀; nye ọghere. Enyelum ya éfè ije afia, I gave him leave to go to market.

(**take**) **Leave of,** rapu; niri; kene ekene nniri. Ọ kwelu nzukọ ekene nniri ya, He took his leave of the company.

Leave, *v.* ra; niri; rapu; nishi; ḅanari; banahu; hapu; ghakọ. Mḅolie enirigo n'unọm. Mḅolie has left my house.

„ **off,** kwusi; rapu; wépù áká; chini aka; kwurapu; ra aka. Ayi gakwusi ọlu ubu a, We shall leave off work now.

Leaven, *n.* ife narì àchìchà; ihe nekò àchìchà. *v.* ri; fu; ko.

Leavings, *n.* ife fọlu àfọ́; ife ḅofolu; ife fọdulu; ife arapulu arapu; ihe ahapuru ahapu; ihe bidiri ebidi. Tufue ife fọlu afọ, Throw away the leavings.

Left (**left hand**), *n.* áká èkpè; aka ìpà; aka ìbìtà; aka ọjọ. *adj.* n'aka èkpè; n'aka ìpà; n'aka ìbìtà; nke aka èkpè;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

nke aka ipa; nke aka ìbìtà. Si uzọ nke aka ekpe, Take the left-hand road.

Leg, *n.* ọgwè úkwú; úkwú; ọlu ukwu; ọru úkwú; ókpòrò ukwu. Bepu ọlu ukwu ya, Cut off the whole of his leg.

Leisure, *n.* éfè; úzọ; árú éfè; ọghele; ọnọdu inọ nkiti; okpo; ọnọdu anọ nefu; ofumaḅe; ọghere. Ọ namuta akwukwọ mḅe ọ nwelu éfè, He learns (book) when he has leisure.

Lend, *v.* zinye; binye; ńonye; báyé ńzí. Zinyem "shiliṅ" ise, Lend me five shillings.

Length, *n.* ogonogo; uso; ákánáká; ogologo; uto; akalaka; ekaleka. Sie ogonogo ya, Measure the length of it.

Leprosy, *n.* aru uku; èkpèntá; aru-ọcha; ajọ ọya; ahu ọcha; uhu ọcha; nchicha. Ekpenta jọkalili ọya nine ọzọ, Leprosy is worse than all other diseases.

Less, *adj.* ka npé; ka ọ́bélé; ka ntà; pekalili; di nta kali; di nta kari; nke nta kari. Nke ọ nyelum ka nke gi npe, What he gave me is less than yours.

Lessen, *v.* benata; bilata; na ani; la ala; na ndene (cooking); tanata; talata (liquid); junata (on cooling). (Nata is joined to any verb). Ọgwu a gebenata aru ọku ya, This medicine will lessen his fever.

Lesson, *n.* ife ọ̀mùmù; ife nmuta. Ọ mutago ife nmuta ya, He has learnt his lesson.

Lest, *conj.* Ka . . . ghalu; maka; n'ifi; n'ihi. Ayi geche nche ka ndi ori ghalu ibia, We will watch, lest thieves come.

Let, *v.* kwe; kwelu; kwere. Kwe ka mna, Let me return.

„ **(hinder),** nara; ḅochi.

„ **(for hire),** nye ka ególú. Nwoke a nyelu onweya ka egolu ya ọlu, This man let himself on hire for work.

„ **alone,** rapu; kwurapu; ripu; ra . . . aka; wepu aka na; weni aka na; weli aka na. Ra nwoke afu aka, Let that man alone.

„ **fall,** rada; hada; rapu ka ọda; hapu ka ọda. Ọ radalu osisi ya, He let his stick fall.

„ **go,** rafu; hafu; rapu; hapu. Ọ rafulu ewu nke nwanne ya, He let his brother's goat go.

Lethargy, *n.* ùrè; akpa ula; akpa ura. Kpọte ya n'ùrè ya, Rouse him from his lethargy.

Letter, *n.* nkpulu-akwukwọ; nkpuru akwukwọ (of alphabet); akwukwọ-ozi (epistle). Ọ detalum akwukwọ-ozi, He wrote a letter to me.

Level, *adj.* ntela; tela etela; nkpólà; nranya; ǹhàkánhà; lali; rari; jínà-bọ̀rì. Ọgiga di nfé n'ani ntela, Going is easy on the level ground.

(**be**) **Level,** *v.* di ntela; di nkpólà; ra nranya; ha ǹhàkánhà.

(**make**) **Level,** *v.* télà; kpólà; me ntela. Tela uzọ nka, Make this road level.

(**be**) **Liable (to),** *v.* dili; kwesili. Ọ̀kúkù nke nawa n'ọfia dili ifu efu, The fowl which

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

wanders in the bush is liable to be lost. Onye ori kwesili ije n'unọ nga, A thief is liable to go to prison.

Liar, *n.* onye así; onye ùghá.

Liberal, *adj.* di áfó-òfùfò; di obi-ọma; di nḍasapu aka; nakparọ ànà (unstinting); nenwegh aka ntagide. Madu ndia di afọ ofufo, These men are liberal.

Liberation, *n.* ọrira; nrapu.

Liberty, *n.* inwe onwe onye; ipu n'ọfùfè; ipu n'oru. Inwe onwe ya bu ife di oke ọnu n'anya orù, Liberty is a precious thing in the eyes of a slave.

Lick, *v.* lacha; racha; sala. Ọ lachalu ofe nne ya telu, He ate (*lit.*, licked) the soup his mother made.

Lid, *n.* okwu; nkpuchi. Tinye okwu n'akpati afu, Put a lid on that box.

(**eye**) **Lid,** ṁbùbòlò anya; mbuboro anya; abubara anya. Ife melu ya na mbubolo anya, Something is the matter with his eye-lid.

Lie, *n.* así; ùghá; okwu así; okwu ugha. O kwulu okwu así, He told a lie.

„ *v.* (**tell lies**), si así; kwu okwu así; kwu okwu ugha; kwu ìfùlùgà.

„ (**rest**), dina; jina; tọḅọ; ḅọtọ.

„ **down,** dina ani; dina ala; jina ale.

„ **across,** tọchi; dinachi; dọchi; ḅọtọchi. O dinachili uzọ, He lies across the road.

„ **in wait,** che ánwú; che ànyà; ru ṁbì; ke ńké; ba ńké. Ha naḅa nke ijide madu, They lie in wait to seize people.

Life, *n.* (**mode of**), ibi obi. Ibi obi fa julu n'uru, Their life is full of sorrow.

„ (**time of living**), ndu; oge ndu. Ọ geme n'oge ndu ayi, It will happen in our life (time).

Lift, *v.* buni; weni; chini; pani; buli; weli; chili; pali; paburu. Akpati a di alọ ibuni ebuni, This box is heavy to lift.

Light, *n.* ifè; ihè; ihwè; ìfóló; ifé iji fu uzọ; ọkú. Ka ifè di, Let there be light. Wetalum ọku, Bring me a light.

(**day**) **Light,** efifie; ehihie; ifè ubṵsi; ihè ubọchi; ìfóló; chi ofufo; chi ọbubọ. Ọ melu ya n'efifie, He did it in daylight.

Light, *adj.* (**having light**), nwelu ifè; di ìfóló. Unọ a nwelu ifè, This house has a light.

„ (**in colour**), di ọcha; di ucha; di akpa-ifè-ọcha. Nwoke afu di akpa ifè ọcha, That man is light-coloured.

„ (**in weight**), di nfé. Ibu a di nfé, This load is light.

Light, *v.* munye ọku. Munyelum ọku, Light a lamp for me.

„ (**kindle**), funwu ọku. Funwu ọku n'usokwu, Light the kitchen fire.

„ (**make light**), nye ifè. Ọnwa nenye ifè n'uzọ, The moon lights the road.

Lighten, *v.* (**a load**), me . . . di nfé; benata; bilata (lessen). Ọ nachọ ka ime ka ibu ya di nfé, He wants you to lighten his load.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Lighten (of lightning), se; ɓúpù. Àmùmà nese ogonogo oge, It was lightening for a long time.

Lightning, *n.* àmùmà; àmùmà-igwe; èmùmà. Amuma selu nnyafu, There was lightning yesterday.

Like, *conj. and adj.* dika; ka; etu; otú; di udi; yi eyi. Ọgazi neme dika nwa-nne ya, Ọgazi acts like his brother.

Like, *v.* **(be pleased with . . . pleases)**, sọ usọ; tọ utọ; di nma. Ife nwata nka sọlum usọ, I like this boy.

(be) Likely, *v.* kwesi nkwenye; kwesi okwukwe; di iji aka; to; dika. Ọ dika ọ bu ezi-okwu, It is likely is true.

Liken, *v.t.* tunye; tulu; ma àtù. O ji ya tunyelu ewu, He likened him to a goat. O ji ewu ma àtù ya, He likened him to a goat.

Likeness, *n.* ùdí; ọdìdí; oyiyi; ònyìnyọ (shadow). Fa abua nwelu ofu aka ùdí, These two have the same likeness.

Limb, *n.* **(of trees)**, ńgàdàbà; ánáká; ńgàlàbà; áláká; èpà.

„ **(of animals, men)**, ọlu ukwu (leg); ọlu aka (arm). Ọ bepulu otù ńgàdàbà osisi afu, He cut off one limb of the tree.

Limit, *n.* ókè; nsọtu; ùsùtù. *v.t.* kpa oke. Ọ kpalu nni fa oke, He limited their food.

Line, *n.* **(row)**, ndili; arili; ahiri; (order) úsòlò; ùɓàlà; (mark) ákàlà; úkpúlú. De ndili abua n'akwukwọ. Write two lines in the book.

Line (cord), ùdọ̀; àdẽ; élílí; ákwálà. O ji udọ n'aka, He held the line.

„ **(draw a line)**, ka ákàlà; kpu ukpulu; kpu ukpuru; tọ ukpulu. Ọ kalu ákàlà n'ani, He drew a line on the ground.

Lion, *n.* ágàbá; ọdúm; òdúm; ọdùmọ́dù; ágú; ọ́tà-òkwò-bùrù-ísí; ànàmàkìrìjà. Agaba ɓulu ewu, A lion killed the goat.

Lip, *n.* eɓuɓele-ọnu; eɓuɓere-ọnu; oɓoro-ọnu. Eɓuɓele-ọnu ya di alọ, His lips are thick.

Liquid, *n.* ife di ghòlòghòlò; ife nerù erù. *adj.* di ghòlò-ghòlò; nerù erù. Manu di ghologholo ka ayi zutalu ta, We bought liquid oil to-day.

Lisp, *v.i.* súkà okwu; súkàlí; tátọ̀ okwu. Nwata a nasuka okwu, This child lisps. *n.* nsúkà; ntátọ̀.

Listen, *v.* ge nti; ṅa nti; che nti; tọ nti n'ani. Ọ gelu nti okwu i gwalu ya, He listened to what you said to him.

Little, *adj.* nwantinti; nwanti i; ńtà; ńtàkírí; nwantikili; nwantikọlọ; nwa; nwape; nwa . . . ńtà; ọ́bélé; ọ́bédé; ọwede.

(a) Little (*as above*).

Little by Little, nwantinti nwantinti. Nwantinti nwantinti ọwe lusia ọlu afu, Little by little he completed the work.

Live, *v.* di ndu. Ọ nwulu anwu ka ọ di ndu ? Is he dead or does he live ?

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Live (dwell), bi; bili; biri; bi obi. O bi be nna ya, He lives in his father's house.

Live, *adj.* di ndu; di ọku. Ọ kutalu azù di ndù, He caught a live fish. Wetalum ọnọkọ di ọku, Bring me a live ember.

Lively, *adj.* di ukele; di nkọ; di ngwa. Ọbu nwata di ukele, He is a lively boy.

Liver, *n.* **(organ of the body),** imeju; imeji; nmeju; nmeji.

Load, *n.* íbú; ife obubu.

„ *v.t.* **(man or beast),** bo ibu; pa ibu. Bia ka m'bo gi ibu, Come and let me load you.

„ **(a boat),** kwanye (n'uḅọ).

„ **(a gun),** sù éḅè. Sua eḅe gi ọsọsọ, Load your gun quickly.

Loan, *n.* nzinye; ife nzinye; nbinye; nbiye; àbàyé nzí; nńonye.

Lock, *n.* nkpachi; ife nkpachi; nkpọchi; ùgòdì; ọtuchi; ìgòdó; nwámbè. *v.t.* kpàchí; kpọ̀chí; tùchí. Ọ kpachili uzọ mbe ọ pulu, He locked the door when he went out.

Log, *n.* ọ́gwè; ọ́ḅè; oholoho; akwukwọ anede ife emelu n'ubọsi. Ọgwe tọchili mili, A log lay across the stream. Ọ bu ya nede akwukwọ anede ife emelu n'ubọchi, It is he who keeps the log.

Loin, *n.* úkwù.

„ **(meat),** ọlu(anu).

Loiter, *v.* kwáchì; reghali; ḅeghali. Nwata izili ozi nereghali n'uzọ, The boy you sent with a message is loitering in the road.

Long, *adj. and adv.* ogonogo; ogologo; akanaka; akalaka; ekelaka; solu uso; to uto.

(a) Long time, ogonogo oge; mḅe telu aka; mbe di anya; ekelaka mḅè. Ọ nọlu ogonogo oge, He stayed a long time.

(a) Long way, telu aka; tere anya; di anya. Aro-Chuku telu aka, Aro-Chuku is a long way.

Long (for), *v.* chọ; chọsi ike; ghekpọ; gu agu (*lit.*, make hungry); dọ akpili; dọ nkọlọ (*lit.*, make thirsty). Ndi ije ghekpọlu mili, The travellers longed for water.

Look, *v.* ne; le; ne anya; le anya; le enya. Ne anya n'ebe a, Look here.

„ **(appear),** di ka (*lit.*, be as). Ọ di ka aru nanwu ya, He looks ill.

„ **(at),** ne . . . anya; le . . . . anya; kili; kiri; nedo; legide. Ayi nekili egwu, We are looking at the dancing.

„ **(for, expect),** tu anya; le anya. Ayi natu anya ya echi, We look for him to-morrow.

„ **(seek),** chọ. Ọnachọ ọkù ya, He is looking for his pipe.

„ **(about),** nerube anya; neghali anya; leghari anya.

„ **(on),** kili; kiri. O kilili ekili ma ọ nyerọ aka, He looked on but he did not help.

Look, *n.* nne anya; nle anya; ọnine-anya. Ofu nne anya eḅogo ya, One look sufficed him.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Look (appearance), iru; ihu; ivu; anya; udi. Iru igwe adirọ nma ta, The look of the sky is not good to-day.

Looking-glass, *n.* ugeḅe; enyo.

Loop, *n.* nmákwú; anya ife ńkònyé; ọghélé. Kobe ya nime nmakwu udọ afu, Hang it in the loop of the string.

Loose, *adj.* eké(rọ) eké; ekegh eke; di ákpàkánpù; nke tọpulu atọpu; nke wókòlù èwókò; di nwoko; atado(rọ) atado; atagidegh atagide. Ewu ya nawaghali eké(ro) eke, His goat wanders loose. O nekwu okwu akpakanpu, He speaks in a loose way. Kesie udọ afu ike nke wokolu ewoko, Tie that string tightly which is loose. Ibe akwukwọ a di atado(rọ) atado, This page is loose. *v.t.* tọ; tọpu; ḅatọ; ra; ha; woko; me npu.

Lose, *v.t.* tufu (*lit.*, throw away). O tufulu ego ya, He lost (threw away) his money.

Loss, *n.* ńfù; òfùfù. Ńfù nwa ya wutelu ya, The loss of his child grieved him (*see also* "ruin").

(**be**) **Lost**, *v.* fu efu; funari; funahu. Ego ya fulu efu, His money is lost. Ego ya funarili ya, His money is lost (*lit.*, lost away from him).

Lot, *n.* (**in life**), ọnọ̀dù; ọkwá; okelu uwa (by birth).

„ (**chance**), ǹzà; àpià; àsọ́kú; ìtà.

„ (**possession**), òkè; ibe ani; ibewa ala; ibeja ale; ọkpukpa ani.

(**cast**) **Lots**, fe ǹzà; ti àpià; ye asọku; tu ógù. Fa felu ǹzà ani afu, They cast lots for the land.

(**a**) **Lot** (**of**), ùgwùlúgwù; ọ̀tútú; ìmèlímè; ìgwè; íkpó; ìtù; ǹtútú. Ọ chitalu ọtutu ọ̀kúkù, He brought a lot of fowls.

Loud, *adj.* óké (*lit.*, great), used with voice, noise, &c. Ọ nwelu oke onu, He has a loud voice. *adv.* si íké (*lit.*, strongly), used with speak, sing, &c. Fa nekwesi ukwe íké, They sing loud.

Love, *n.* ifu-n'anya; ihu-n'anya; ikwe-ihe. Ifu-n'anya neme ka ife nine di nfe, Love makes all things easy. *v.t.* fu n'anya; hu n'anya; kwe ihe. Ọ fulu nwa ya n'anya, He loved his child.

Lover, *n.* (**in a good sense**), onye nafu . . . nanya; onye nekwe ihe.

„ (**in an evil sense**), ọyi; eyi; iko.

Low, *adj.* (**near the ground**), di ani; di ala; (**priced**), àylyọ̀. Oche di ani, A low seat. Ọnu akwa a di ayiyọ, The price of this cloth is low.

„ (**mean, poor**), ńkílíká; ńkíríká. Ọ bu nkilika madu, He is a low fellow.

Lower, *v.t.* rádà; wédà; wédàtá; kwúdà. Kwuda ọkọ̀lọ̀tọ̀, Lower the flag.

„ (**price**), kwédà; rúdà; húdà. Agamego ma i ruda ọnu ya, I will buy if you lower its price.

„ (**face or sky**), *v.i.* ḅalu; baru. Iru igwe naḅalu ta, The sky lowers to-day.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Lowly, di ume-ani; di ume-ala.
Low tide, ńsèdébé.
Luck, *n.* **(good),** ísí ọ́má; áwélé-ọ̀bùbè; áwélé; chi-ọma; uwa-ọma; ari-ọma. Je n'awele, Good luck (*lit.*, go in luck).
„ **(bad),** isi ọjọ; ajọ-aru; chi ọjọ; uwa ọjọ; ari ọjọ. Ajọ aru erikalu ayi n'ije a, We have had very bad luck in this journey.
Lucky, *adj.* nke ísí ọma; nke awele, &c. (*see* luck (good)).
Luggage, *n.* ife anebu n'ije.
Lump, *n.* ákpù; ọ́kpùlùkpù; ọ́kpùrùkpù; ọ́bè. Ọ nwelu ákpù n'aka, He has a lump on his hand. Ọ welu ọ́kpùlùkpù úlọ́ we kpua ite, He took a lump of clay and made a pot.
Lung, *n.* **(man),** òkùkù-úmé; **(animals),** ufọkpọlọ; ufọkpọ-rọ; ufukpọlọ.
Lust, *n.* agu; agu ife ọjọ; akpili; nkọlọ (of money).
(be) Luxuriant, *v.i.* aru fofe ókè. Aru fofelu osisi ndia oke, These trees are luxuriant.
Luxury, *n.* aru òfùfò nke felu ókè. Obi n'aru òfùfò nke felu ókè, He lives in luxury.

M

(be) Mad, *v.i.* pú álá; wú álá; chá árá; wí árá; ḅá árá; ḅá ìgìrì; pú íkọ́líkọ́; anya adigh nma. Nwa-nna gi napu álá, *or* ala napu nwa-nna gi, Your brother is mad.
Madness, *n.* álá; árá; ìgìrì; íkọ́líkọ́.
Maggot, *n.* árúrú; ìkpúrú; íkpùríkpú. Anu a lulu aruru, This meat has bred maggot.
Magic, *n.* ànwànsì; àgùgò; ǹgọ́; nḅansi; umansi. Ndi dibia neme anwansi, The witch-doctors perform magic.
Mahommedan, *adj.* àlákùbárú; nke Mahommed.
(be) Maimed, *v.* nwé ọ́lúsí; mé ọ́lúsí; nwé ahu ọ́rúrú; nwó éwúmá. Ndi agha melu nwoke a ọlusi, The soldiers maimed this man.
Mainland, *n.* ani naburọ àgwè ètítì; ale nabugh ọhia ètítì; ala nabugh nke miri ḅara bùrù búrú.
Maize, *n.* ọ́kà; ọ̀ḅàdú; úkwà-órú; àkpùkpà; àkpàkpà; nbiàkpà.
Make, *v.t.* me.
Male, *adj.* óké; (of man only), nwóké; ónyéké; nwókó; nwéké.
Man, *n.* madu (*see above for male*). Madu kachasi anumanu nine, Man is above all the animals.
Manhood, *n.* **(adult),** ógó; ógó mádù; ógó nwóké.
„ **(humanity),** ibu madu. Okeke lulu ogo madu, Okeke has reached manhood.
Mankind, *n.* madu; ife akpọlu madu; ihe zari madu. O jelu ife akpọlu madu ozi, He served mankind.
Manly, *adj.* nke nwoke; nke kwesili nwoke; dimkpa. Ọbu ọgu nke kwesili nwoke, It was a manly fight.
Manner, *n.* **(good),** òmùmé kà mádù sì èmé; ọ̀múmá òmùmé; ọ̀múmá òmofò; ọ̀múmá àgwà. Ọ digh eme

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

omume ka madu si eme, He has no (*lit.*, does not) manners.

Manslaughter, *n.* òḅúḅú madu; òḅúḅú madu n'ene(rọ) anya; iḅu madu n'ọghọm. Ibu madu n'ọghọm aburọ ọchu, Manslaughter is not murder.

Many, *adj.* ìmèlímè; ọtútú; ìmèlìkítí; ǹtútú.

Mark, *n.* ákàlà; ákàrà; àkpáyè; ọ̀dídé; ọkìkà; éḅúḅú; úfìllì; úkpúlú; ǹrìmámá; ǹhùmámá; àhúbà ámá; ókè (land); àpà. *v.* ka; ka ákàlà; ka ákàrà; bu éḅúḅú; rí ámá; dé ọ́dídé; fi úfìllì; kpáyè. Ebulu ya éḅúḅú n'iru, He was marked on the face. Itali fili ya úfìllì n'azu, The lash marked him on the back.

(**put a**) **Mark on,** ká ákàlà; ká ákàrà; ḅu eḅuḅu. O ḅulu ji ya eḅuḅu, He marked his yam.

Market, *n.* afia; ahia; ọḅè (small). Afia gazu n'Uzọakọli ta, A market will be held at Uzọakọli to-day.

„ **place,** afia; ọma-afia.

Marriage, *n.* anumdi na nwunye; ọnúnú nwunye; ọlúlú nwayi; ọlúlú nyíyè; nnúbàtá; nlúbàtá; ọnúnú dí; ọlúlú di; ònwúnwé dí; ọnúnú ónyényé; ọḅùḅà ákwúkwọ́ (by registration). O jelu okwu ọnunu nwunye ya, He has gone about his marriage.

(**be**) **Married,** *v.* nwé nwúnyè; nwé dí.

Marry, *v.* nú nwúnyè; lú nwáyì; lú nyíyè; núbàtá; lúbàtá; nú ónyényé; ḅá ákwúkwọ́ (by registration).

Marsh, *n.* ànì áplìtì; ànì úlù; ànì ólú; ànì mílí; mḅọ́; ala miri.

Mash, *n.* àbùbù; òsúsú; ọsúsú. *v.t.* má àbùbù; su(e) òsúsú; su(a) ọsúsú. Má jí áfù àbùbù, Mash that yam.

Mask, *n.* nkpuchi iru; nfukpo iru; ntechita iru (something rubbed on the face); iru égwúgwú (of dancer); àwọlọ; àwìlì; àkpà (complete disguise of dancer).

Mason, *n.* onye nalu çlu òkwúté; onye nalu ọlu nkúmè; ọkà nkúmè.

Mast, *n.* ákpú-úḅọ́.

Master, *n.* nna; dinwenu; onyenwe; onye isi; (school) onye nkuzi; onye-ozizi; onye-ézímézí.

Mat, *n.* úté; àfèkè; àgìnì; àkpálì.

„ (**roof**), àkányá; ákílíká; ákíí; ngwọ.

Matter, *n.* (**affair**), ifé; ihé; ókwú; úkà.

„ (**pus**), ábú.

(**what is the**) **Matter** ? gini melu ? gini mere ? ọbu gini ?

(**it does not**) **Matter,** okwu adirọ ya; úkà adigh ya.

Mean, *v.* zu; zube. *adj.* nke nakpa ǹnà (stingy); nkilika.

Meaning, *n.* isi; isi ifé; isi ihé; isi okwu; isi úkà. Aghọta gom isi ozi ozilim, I understand the meaning of the message he sent me.

Meanwhile, *adv.* mbe; ekpo.

Measles, *n.* áfùfù; òrìhdù. Afufu naḅa ya, He has measles.

Measure, *n.* àḅàdì (standard measure for oil and kernels); mḅé (half "aḅadi"); ọkàlà mḅé (half "mḅé"); ǹmà; ábá n; ábáń; ifé òsìsì; ifé

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

òmùmà; ihé ọtùtù; òsìsì; ọmùmà; ọtùtù. *v.t.* sí; má; tú. Welu ǹmà nka malum osikapa afu, Take this measure and measure me the rice.

Meat, *n.* ánú; ání.

Meddle, *v.* kpákwú. Okolie na-kpakwu nkpakwu n'okwu nine di n'obodo, Okolie meddles in every matter in the town.

Medicine, *n.* ọgwù.

Medicine-man, díbià; díbià áfá; óḅú èbùnù; óḅú èbùlà; (rain maker) ọrá mili; ọha miri. Dibia a nagwọ ọgwu, nara kwa mili. This medicine-man makes medicine and also makes rain.

Meekness, *n.* nwáyọ̀; ídí-nwáyọ̀; óbì-nwáyọ̀; óbì-úmé-ànì; óbì-úmé-àlà. Adigh-afu idi-nwayọ uḅolo uḅolo, Meekness is not often seen.

Meet (come together), *v.* zùkọ́; zùkọ́tá; nọ̀kọ́; biákọ́; ḅákọ́; ḅákọ́tá.

„ **(fall in with),** kwúdó; zù; zùté. Fa chọlu ka fa zukọ je afia ka afufu we ghalu ikwudo fa n'uzọ, They wanted to meet and go to market lest trouble should meet them in the way.

Meeting, *n.* nzùkọ́; nḅákọ́; nnọ̀kọ́; nkwúkọ́; ìzù; òzù-zù; nzute; nkwudo.

(be) Melancholy, óbì ḅalu; obi ḅaru. Obi ya naḅalu mḅe nine, He is always melancholy.

Melt, *v.* bázè; zízè; ńázè; sízè; daze (by heat); de (by water).

Memorial, *n.* ifé-ńchètá; ifé-ńlòtá; ihe-ńchètá; ihé árítà. Unọ ọgwu n'Iyi Enu bu ife ncheta. The Hospital at Iyi Enu is a memorial.

Memory, *n.* ńchètá; ńlòtá; àrítà.

Mend, *v.* dózí; dókwá; mékwá; mézí; kwachi (cloth); ḅachi (fence); wachi (roof).

Menses, *n.* èzí; ùbà.

Mention, *v.* fó áfà; fótá áfà; kpọ́tá áfà; kú áfà; kuta áfà. Ndi unọ nefom áfà, Those at home mention me.

Merchandise, *n.* ife afia; ihe ahia; ngwá ahia.

Merchant, *n.* onye afia; onye ahia; ọ̀zú afia; ọ̀zú ahia.

(be) Merciful, *v.* me ebele; me ebere; nwe obi ebele; nwe ọmiko. Ndi neme ebele ganata ebḅele, Those who are merciful shall obtain mercy.

Mercy, *n.* ebele; ebere; ọmíko; obi ebele.

(be) Merry, *v.* gòlí; tí nkpú áńúlí; nwé írú ámú; nwé íhú ọchì; nwé óbì ùsọ́; nwé óbì ùtọ́. Ọ nwelu obi utọ mḅe nine, He is always merry.

Mess, *n.* **(confusion),** nmébì; nmélù; nmétọ̀; nbíbì; émélù. Ifurọ nmebi omebili akwukwọ a, Look at the mess he has made of this book.

„ **(meal),** nni; nli; nri; ndi; elimeli; erimeri.

Message, *n.* ózí; úkọ̀. Ezigalum ozi n'Onitsha, I sent a message to Onitsha.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Messenger, *n.* onye-ozi; onye-úkọ̀; ọje ozi.

Metal, *n.* ƀámƀám (tin); ígwè (iron); ọ́nà (brass). (N.B.—These words are used loosely, but there is no proper word for metal.)

Method, *n.* úzọ̀ (ime ife); úsòlò; úsòrò (order). Uzọ o si eme ife asọ́rọ́m, His method of doing things does not please me.

Midday, *n.* èfífiè nábọ̀; ètítì èfífiè; óké èfífiè; úkórí; njékwálú-áyá; òƀúlò; èkítì èhíhiè.

Middle, *n. and adj.* ètítì; èkítì; àƀàtà; ètítì nábọ̀; ètítì àbuá; èkítì àbuá. Ọ kwulu n'etiti fa nine, He stood in the middle of them all.

Midnight, *n.* ètítì ùchíchì; ètítì àbànì; ètítì àbàlì; òdìl nábọ̀; ǹdélí; ètítì ǹdélí; ùjūù; n'ètítì ùjūù. Nwayi ahu nwuru n'etiti abali, The woman died at midnight.

Midwife, *n.* nwayi nene ímé; nwayi nanaputa onye-ímé nwa.

Migrate, *v.* ró óbì; pú óbì; fó óbì; kwápù óbì. Ndi akuku Owerri nero obi uƀolo uƀolo. The people about Owerri migrate frequently.

Mildew, *n.* èbù; ímá èbù; ọ̀múmá èbù; ókúkó; ima ókúkó ekuko. *v.* má èbù; má ókúkó. Oƀe achicha nka malu ebu, This loaf of bread is mildewed.

Milk, *n.* mili álá; álá; miri árá; árá; mini érá. *v.t.* pí álá; pí ara.

Milky way, *n.* ikolo-mọ.

Mill, *n.* ifé ígwé ifé.

Millet, *n,* ìnàrì; ìnàshì.

Mimic, *n.* onye njíjè; onye ǹchìchè ámú; onye èzúzò. *v.t.* jíjè; kpá ǹchìchè ámú; zúzò èzúzò. O nejije onye manya neƀu, He mimics one who is drunk.

Mind, *n.* úchè.

„ *v.t.* (**attend to**), ǹa . . . ńtì; ne . . . anya; le . . . anya. Ne unọ anya ka m'nata, Mind the house till I return.

„ (**take to heart**), ƀanye; tukwasi obi na . . . ; tukwasi uche na . . . Ọ ƀanyerọ na ewu ya fulu efu, He did not mind that his goat was lost.

Mine, *pron.* nkem. *n.* ebe esi gwuputa (ife di n'ani). Ebe esi gwuputa únyì di n'Udi, There is a coal mine at Udi.

Minister, *n.* "minista"; ukọ-Chuku; onye neje ozi.

Miscarry, *v.* nwe isi ọjọ́; nwe ari ọjọ́.

„ (**in childbirth**), mébì ímé; múkwó; kwó ímé; kwe ímé.

„ (**of animals**), ƀọ́kwó.

(**be**) **Mischievous,** *v.* kpa aka ani (fun); lu ani; ru ala; (evil) lu aru; ru abu; melu aru; meru ahu. Nwata afu nakpa aka ani, That boy is mischievous.

(**be**) **Miserly,** *v.* kpá ǹnà.

Misery, *n.* afufu; ọnọdu ọjọ́.

Misfortune, *n.* ajọ aru; isi ọjọ́; ari ọjọ́; ùkè; afufu; ahuhu.

Miss, *v.t. or i.* (**fail to hit**), ghalu ílú élú; fié èfiè; hié èhiè. Ọ ƀalu éƀé, ma ọ fielu ya, He shot at a hawk, but missed it.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Miss (feel want of), chọ; agu . . . gu. Nwata nka nachọ nne ya, That child misses his mother.

Mist, *n.* álúlú; óbùtù; élúlọ́. Alulu nke kwulu n'ebe a n'ututu efochapugo, The mist which hung here in the morning has cleared away.

Mistake, *n.* nlofie; nchefie; nghọtafie; nmatafie; ngufie; nrọfie; nrafie; nwefie; nmefie; njefie; árílù. *v.t. or i.* fie; hie or lù as suffix to any verb gives the sense of "mis" or "amiss," as lofie (*lit.*, think amiss), &c., *see above.* Nlofie olofielu wetalu ya afufu, The mistake he made brought him trouble.

Mistress, *n.* nne; nne-nwe; (school) nwayi nkuzi; nwayi ozizi.

„ **(lover)**, ọyi nwayi; eyi nwanyi; iko.

Mix, *v.* gwá (also used as suffix with other verbs as tigwa, &c.); gwọ́; ḅé; ghaḅu. Ọ gwalu manya na mili, He mixed wine and water.

Moan, *v.* sú údè.

Mock, *v.* me àkàjè; jíjè; chi ọchi; kwa émò. Ọ bialu ime ayi akaje, He came to mock us.

Mockery, *n.* akaje; njije; ọchi; ikwa émò.

Model, *n.* àtù; àtùtù; ife nńomi; ihe njije. Nye ya ife atu iji lu ọlu, Give him a model to work from.

Moderation, *n.* ime nke aḅata abua; ime(ife) n'ókè. Ife ọbuna nke ineme, me ya nke aḅata abua, Whatever you do, do it in moderation.

Modesty, *n.* iru-ani; ihu ala; ífélé; ihere; iru ifele; ihu ihere. Umu nwayi ndia enwerọ iru ifele, These women have no modesty.

Moment, *n.* **(importance)**, mḅu; ńkpà. Ọburọ ife nke di mḅu, It is not a thing which is of moment.

„ **(of time)**, ńkpìlìkpì oge. Agamabia na nkpilikpi oge, I will come in a moment.

Money, *n.* égó; ìkpèghè; òkpòghò.

Monkey, *n.* ènwè; àdáká.

Month, *n.* ọnwá.

Moon, *n.* ọnwá; ọnwá énú; ọnwá élú; onye ifè; onye enu; ífò.

(full) Moon, ọnwa ndọ́zù; ọnwa iju ọba.

(new) Moon, ọnwa ọfu; ọnwa ọhuru; ọnwa ọhu; ọnwa ọ̀pùpù.

Moonlight, *n.* ìfè-ọnwa; ìhè-ọnwa; ifolo-ọnwa; ìhwè-ọnwa.

Morass, *n.* aní-apiti; ala-apiti; ani-ùlù; mḅọ.

More, *adj.* ka; kali; kari; kaḅu; kadu.

Morning, *n.* ùtútù; ùkútù.

„ **(dawn)**, chi ófúfó; chi ọ̀bùbọ̀; chi ńkùfó.

„ **(forenoon)**, ùtútù; ùkútù.

Mortar, *n.* **(for pounding)**, íkwè; ódó; ọ́dú; óshìbó. Anamachọ íkwè isu ji, I want mortar to pound yam.

„ **(for building)**, úlọ́; úrọ́; úrúa; aja òtò. (These words mean "clay." There is no proper word for "mortar.")

Mosquito, *n.* anwu; anwu-ọtita; anwu-ńtà; agaragara-anwu; enwu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Most, *adj.* nke kasi; nke kacha; nke kachasi; nke kaɓusi; nke kaducha; nke kalisili.

Most, Mostly, *adv.* kasi; kacha; kachasi; kalisili; karisiri; kaɓucha; kaducha.

Mother, *n.* nne; íné.

Mother-in-law, ǫgǫ nwayi; nne nwúnyè. Nne nwunye ya bialu ta, His mother-in-law came to-day.

(step)-Mother, nwúnyè ńnà. Nwunye nna Ojukwu ɓalu ǫsǫ, Ojukwu's step-mother ran away.

Motion, *n.* ǫgiga; nmeghali; nmeghari; njeghali; njeghari.

„ **(of bowels),** nnyu nsi.

Mould, *v.* **(as potter),** mo; kpu; ǫ kpulu ite a nke ǫma, He moulded this pot well.

„ *n.* **(shape),** ifé òmùmò; ife ǫkpúkpú. Anamachǫ ife ǫkpukpu iji kpu brick, I want a mould to make bricks.

„ *n.* **(rot),** okúkó (*see* "mildew").

Moulder, *v.* mebi; bibi; ta nchala. Ǫkpukpu ya talu ńchálá n'ǫfia, His bones mouldered in the bush.

Mound, *n.* òbó; íkpó; ùkpò; ùɓò (seat); ńkpú (ant hill); ékpè (earth-works).

Mountain, *n.* ugwu; enu-ugwu; elu-ugwu.

Mourn, *v.* rú úrú. O neru uru iyi ya, He mourns his loss.

„ **(for death),** kwa ozu; nǫ n'újú; ɓa ńkpé; nǫ ńkpé; ru újú. Ǫ nakwa (ozu) di ya ogonogo arǫ, She mourns for her husband a whole year.

Mourning, *n.* úrú; újú; ákwámózú; íkwá ózú; ńkpé.

„ **(dress),** ákwà-uju; ákwà-ákwámózú; ákwà-íkwá ózú; ákwà-ńkpé. Ákwà ùkǫ̀ bu ákwà-uju nke ndi akuku Onitsha, Grass cloth is the mourning (dress) of people about Onitsha.

Mouth, *n.* ǫnu.

Mouthful, *n.* ǹjú-ǫ́nú.

Move, *v.i.* ga; je. Efi a naga nwayǫ, This cow moves slowly. *v.t.* (light articles) weruka; weghali; kwaruka; chiruka; (heavy articles) buruka; bughali; paruka; paghali. Weruka akwukwǫ a, Move this book. Buruka akpati a, Move this box.

„ **(house),** pú óbì; ró óbì; fó óbì. Ǫ pulu obi je Owerri, He has moved and gone to Owerri.

Mow, *v.* be; bi; lu; su; ɓu. Belum afifia ka mnye ewum nni, Mow me some grass that I may give my goat some food.

Much, *adj.* ìmèlìkítí; ìmèlímè; ǫ̀tútú; ǹtútú. Nwoke a nwelu ǫtutu ego, This man has much money. *adv.* rinne; shinne. Ǫ neje ije rinne, He travels much.

Mud, *n.* ájá; ájá-mili; ájá-miri, áplìtì; ùlù; ùrù.

Muddle, *n.* ǫ̀ɓá ghálí; ǫ̀ɓá ghari; ngwaɓu; ngwǫɓu; nghaɓu. *v.t.* me ka . . . ɓa ghali; gwaɓu; gwǫɓu; ghaɓu. Ǫ melu ka ìzùzù nke ayi ɓa ghali, He has muddled our plans.

Mumps, *n.* áɓádàɓá ńtì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Murder, *v.t.* ḅu madu; ḅu ọchù; bu ọchì. *n.* iḅu madu; iḅu ọchu; ọchù; ọchì. Ebolu nwoke afu ebubo ọchu, That man was accused of murder.

Murderer, *n.* òḅú madu; onye-ọchu; onye-ọchi.

Murmur, *n.* (**of sound**), ndémù; nmúmù. Nmumu nke mili, The murmur of the stream.

„ (**of grumbling**), ntámù; ntáwì; ésúnyè. Achọrọm ka mnu ntamu ọbuna, I do not want to hear any murmur. *v.* démù; múmù; támù; táwì; súnyè.

Muscle, *n.* úlù àrú nke nadọ ákwálà; úlù; úlù àrú (*lit.* flesh).

Music, *n.* ónú ùsọ́; ólú ùtọ́ (*lit.* sweet sound).

Must, *v.i.* gharọ; ghagh (*lit.* not fail); . . . . lili as suffix (*lit.* not fail). Ọ gharọ ibia, He must come. Ọ gabialili, He must come.

Mutter, *v.* múlì; dé; démù; támù; táwì; sunye; dé ìnwùlì (as thunder or musketry).

Mutual, *adj.* . . . . lita; . . . rita as suffix to noun. Nnetalita, Mutual visiting.

Mutually, *adv.* . . .lita, . . .rita as suffix to the verb. Ayi zubelitalu ije úbì ayi, We mutually arranged to go to our farms.

My, *adj.* nkem; —m. Unọm, My house. Unọ nkem, My house.

Myself, *n.* munwa; n'onwem; n'isim; onwem; ikem; onwom. Mu n'onwem fulu ya anya, I myself saw him.

Mystery, *n.* ife nzuzo; ife ézòbèlù èzóbé.

N

Nail, *n.* ùtú; ùtúlú; àbà ígwè; ùtútú. Ọ kpọdolu ntu n'aja, He drove a nail into the wall.

„ (**finger**), ńbọ́. Ọ nebe nbọ aka ya, He cuts his finger nails.

(**be**) **Naked,** *v.i.* ḅa ọtọ́; ḅá àrú àfùlù; ḅá àhú àfùrù. Ndi obodo afu naḅa ọtọ, The people of that town are naked.

Name, *n.* áfà; áhà; eha. *v.t.* kpọ áfà; kpọ aha; ku eha.

Narrow, *adj.* ńkpà; ńkpàfá; wálálá; wárárá. Uzọ ọfia nadi walala, Bush paths are narrow.

Nasty, *adj.* nke nasọrọ usọ; nke natọgh utọ (*lit.* which is not sweet). Nni nka bu nke nasọrọ usọ, This food is nasty.

Nation, *n.* ńbà.

Native, *n.* onye amulu n'ànì; onye amuru n'àlà; nwa n'ànì; nwa-di-ànì; di àlà. *adj.* nke ànì; nke àlà.

Natural, *adj.* nke oji puta uwa. Nke afu bu udi ya o ji puta uwa, That is its natural colour.

Nature, *n.* ùdí; ọdìdí. Ọ chọlu ka ọ malu udi ani afu, He wished to see the nature of that country.

„ (**natural state**), ùdí o ji puta uwa.

Navel, *n.* ótùbò; ńtùbò.

Near, *adv.* nà nsó; ná ndá; na ndú; nà ndínyábá; nà ndíkété; ra nyatari. Lua unọ i na nso nkem, Build your house near mine. *adj.* nso;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

nda; ndu; nyaba; kete; nyatari. Ebu di nso Owerri, Ebu is near Owerri.

Nearly, *adv.* ntà ma . . . ; ọfọdulu nwa-ntinti; ọfọduru nke nta; ọfọdulu nwá-pé. Ntà mà ọ̀gwú, It is nearly finished.

Neat, *adj.* àpé. Unọ ya di ape mḅe nine, His house is always neat.

Necessary, *adj.* nke di ńkpà; nke di m̀bú; nke di ǹfiárú. Weta sọsọ ife nke di ńkpà, Bring only necessary things (*lit.* things which are necessary).

Necessity, *n.* ńkpà; m̀bú; ǹfiárú. Ọbu oge nkpa, It is a time of necessity.

Neck, *n.* ónú; ólú.

Necklace, *n.* ifé onu; ihe olu. Erulu di n'ife onu ya, There is a coral bead in his necklace.

Need, *v.* chọ (*lit.* want, seek), kpá . . . ńkpà, ḅú . . . m̀bú. Anamachọ ego, I need money (*lit.* I wish for). Ego nakpam nkpa, I need money (*lit.* money is necessary to me). *n.* ńkpà; m̀bú.

Needle, *n.* ǹtútú; ọ̀lọ́ḅé; ágìgá; álágá. Ndi Awka nakpu ọ̀lọ́ḅé. Awka men make needles.

Neglect, *v.t.* méghà; kpáfùlí; kpákpù; also ghà and . . . kpu as suffixes with other verbs. Ọ nemeghà ife mnagwa ya, He neglects what I say.

Negligence, *n.* nméghà; nkpafùlí; nkpákpù. Nkpafuli nke nwata a newem iwe, This child's negligence makes me angry.

Negro, *n.* ónyé-ójí; ónyé-ndú; (*lit.* black man).

Neighbour, *n.* onye-aḅata-óbì; onye-aḅata.

Neighbourhood, *n.* aḅata; abata-obi; akuku. N'akuku Owerri, In the neighbourhood of Owerri.

Neither, *conj.*—nke. Famarọ, nke fa nabanye, They do not know, neither do they care. —Rọ . . . . nke. N.B.—Nke is followed by verb in the affirmative, but the meaning is negative (*see above*).

Neither . . . Nor, —rọ . . . ma; —gh . . . ma. Ọ biarọ, ma o zirọ ozi, He neither came, nor sent a message.

Nephew, *n.* nwa nwoke nwa nne; nwa nwoke nwa nna.

(be) Nervous, *v. see* "be afraid."

Nest, *n.* àkwú; èkwéní ńnùnù.

Net, *n.* élílí; érírí; uḅu; àgàdàḅú; àtákìlìshá.

Never, *adv.* —nu as suffix with negative past or future of any verb; —nuta as suffix with future negative of any verb. Ọ bianùro, He never came. Ọ mabianù, He will never come. Ọ mabianùtá, He will never come. Suffix —begh (*lit.* not yet) used at Bonny for "never."

New, *adj.* ọ́fú; ọ́húrú; ọ́hú; ọ́vú.

News, *n.* ákúkọ́; ákúkọ́ ọ́fú; akukọ ifé emelu ọ́fú; ozi. O butalum ozi maka nnam, He brought me news about my father.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Next, *adj.* **(nearest),** nke ka nso; nke ka ndu; nke ka nda; nke ka nyatari.

„ *adv.* **(before),** nke sǫlu; nke tǫlu; nke soje.

„ **(after),** nke so.

Nice, *adj.* nke di nma; malu nma; mara nma; sǫlu usǫ; tǫlu utǫ. Nwoke a malu nma, This nice man. Nni sǫlu usǫ a, This nice food.

Nickname, *n.* áfà-égwú; áfà-nkpálí; aha-nrúrǫ́.

Niece, *n.* nwa-nwayi nwa nne; nwa-nwayi nwa nna.

Night, *n.* ùchíchì; àbànì; àbàlì; ùjíjì.

Nine, *n. and adj.* ìtènání; ìtéghété; sannǫ; mànání; itoli; toli; tìgìnání; tonu.

No, *adv.* ńbà; éè; ólò; ǫ́dìgh; kpà; wà. *adj.* ofu efu; ma-ncha; ma-otù; ma-ǫli; all with negative verb. Ǫ dirǫ ofu onye efu nǫ n'unǫ, There is no one at home.

Nobody, *n.* onye ǫbuna; onye ǫbula; onye ǫbu abu; with a negative verb. Ǫ dirǫ onye ǫbuna malu ya, Nobody knows him.

Nod, *v.* kwerube isi; kwe n'isi; nakwe n'isi. Ǫ kwelu ekene ya n'isi, He nodded to acknowledge his salutation. *n.* nkwerube isi; okwukwe n'isi; ikwe n'isi.

Noise, *n.* nkpǫ́tú; ùzù; ùfiǫ́; úńàlà; ńfiǫ́tú; ùdà. Anulum nkpǫtu ǫgu, I heard the noise of fighting.

(be) Noisy, *v.* kpǫ́tú ńkpǫ́tú; kpǫ́ ùzù; fiǫ́ ùfiǫ́; fiǫ́ ùzù; tú ùzù; fiǫ́tú nfiǫtu. Ndi ńulu manya kpǫtulu nkpǫtu, Those who drank wine were noisy.

Nomad, *n.* onye-nwaghali; onye-nwaghari. *adj.* nke nwaghali; nke nwaghari.

Nondescript, *adj.* nke nenwerǫ afa.

None, *n.* ofu efu; ma nchá; ma otù; ma ǫli; all used with a negative verb. Ǫ chǫlu ego, ma ǫfurǫ ofu efu, He sought for money, but found none.

Nonsense, *n.* ńzúzù; nsǫ́kwù; èghèlí; nkáfiè; nghélè; apari; ìńéré. O nekwu okwu nsǫkwu, He talks nonsense.

Noon, *n.* èfífiè nábǫ̀; óké èfífiè; òbǫ́ùlò; úkórí.

Nor, *conj.* —nke, after a negative, with a verb in the affirmative. —Ma, with a verb in the negative. *See* "Neither."

North, *n.* úgwú (really a reference to higher country whence the river comes); akuku-ugwu; nk'élú. *adj.* nke ugwu; nke akuku ugwu; nke elu.

Nose, *n.* ímí.

Nostril, *n.* ǫ́ghélé ímí; ǫghere ímí.

Not, *adv.* —rǫ; —gh as suffixes to the verbal stem, for past tenses; da—; digh as prefixes to the verbal stem, for present (continuous); ma—; gagh—; magh— as prefixes to the verbal stem for future, as Ǫ bia, He comes. Ǫ biarǫ; ǫ biagh, He did not come. Ǫ dabia; ǫ digh-abia, He does not come. Ǫ mabia; ǫ gagh-abia; ǫ magh-abia, He will not come.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Nothing, *n.* —rọ ife ọbuna; —gh ihe ọbula. Ọ merọ ife ọbuna, He did nothing.

Notice, *v.t.* rìbá ámá; hùmá ámá; hùbá ámá; ri ama; hu ama; yi anya; riba anya. Aribalum okwu okwulu ama, I noticed the words he spoke. *n.* ámá; iriba ámá; ihuma ámá; ahuba ámá; iriba anya; ọkwà; ima ọkwà.

(**give**) **Notice,** ma ọkwà; me ka amalu; me ka amara (*lit.* make to know). Má ágógó (*lit.* strike the gong); su ékwé (*lit.* beat the drum). (N.B.—These are the usual ways of giving notice of a meeting, work, &c.) Anamamalu unu ọkwa na ikpe gadi n'izu ọzọ, I give you notice that Court will be held next week.

Nourish, *v.t.* zù; mékwá; nye nni; nye nri; nye ndi. Nwayi a emekwarọ nwa ya ọfuma, This woman did not nourish her child properly.

Novelty, *n.* (**new thing**), idi ọfu; idi ọhuru; idi ọhu; idi ọvu; ife ọfu; ihe ọhuru; ihe ọhu; áfúnènè.

Now, *adv.* kita; kitanwa; k'ọdìnwọ̀; ùdú; ùdúhù; ùdúà; ùbú; ùbúà; ùbúláká; ọnwáńtà.

Numb, *adj.* nke ètìlì; nke chìchìrì; nke sìsìrì. *v.t.* kpọ́ ètìlì; mé chìchìrì; me sìsìrì. Oyi kpọlu akam ètìlì, The cold numbed my hand.

Nurse, *n.* nwayi nazu azu; òkpòró nazu nwa; onye nenefe onye ọya; onye nelezi onye ọria. *v.* zù; nefe; lezi.

Nut, *n.* ákwú; ákú; ákí.

„ (**ground-nut**), ọpàpá; úkwà àlà; àhékéré; àshìbókó.

O

Oar, *n.* àmàlà óyìbó; ùmàrà békè; àpùpà békè.

Oath, *n.* ọ̀ńùńù íyí; ókwúkwú íyí; ọdúdú-ísí; érúsí. Okwulu okwu ndia n'ọńuńu iyi, He spoke these words on oath.

Obedience, *n.* ọ̀núnú; ònúnú ókwú; ínú ífé; ínú íhé (*all literally* hearing); iña nti; írúbé ísí (*lit.* submission). (No proper equivalent in Ibọ.)

Obey, *v.t.* nú ánú; nú ókwú; nú ífé; nú íhé; ńá ńtí; rúbé ísí.

Object, *v.t.* jú-ájú; jú; júká (*lit.* refuse). Kwúdídé; kwúgídé (*lit.* speak against); lú úkà.

Objection, *n.* òjújú; ájúká-íhé; àjújú; íjú ájú; ijúká-ájúká; nkwúdìdé; nkwúgìdé.

Oblige, *v.t.* (**compel**), rúdó; rúgídé; húgídé; nyádó.

„ *v.t.* (**to do a service**), mélú ọgọ̀; mélú ífé kwésílí ékénè; méré úméré.

Obliging, *adj.* nkè némé ọgọ̀; nkè kwésílí ékénè.

Observe, *v.t.* rí ámá. (*See* "notice.")

Obstacle, *n.* ífé nnárà; ífé nbọ́chì.

(**be**) **Obstinate,** *v.i.* mé ísí-íké; ńwé ísí íké; méchí ńtì; kpọ́chí ńtì.

Obstruct, *v.t.* tọ̀chí; ḅọchí; nárà.

Obtain, *v.t.* nátá; nwétá; nálú; nárá (by giving); lútá; jétá (by working).

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Ocean, *n.* óké-òrìmìlì-nnú; óké-òshìmìrì-nnú; àbàdì; òshì-mìlì-nnú; óké-ényùm-nnú; óké-ányìm-nnú.

Odd, *adj.* **(curious),** nkè nénwérò íbè; nkè dí ìché; nkè dí nkílí; nkè dí áfúnéné.

„ **(number),** ọ́nú-ọ́gú nkè ánápúrọ́ íkè ǹrányá.

Of, *prep.* nkè; màkà; síténà; nà; ǹkè dílí; bányélú; bányéré; bárá; yéré.

„ **(belonging to),** ǹkè; ǹkè dílí. (N.B.—The possessive "of" is frequently omitted but understood).

„ **(about),** màkà; bányélú; bányéré; bárá; yéré.

(consisting) Of, bú; nkè eji . . . (me).

(out) Of, síténà; nà. *e.g.*, Unọ nke Osuji, *or*, Unọ Osuji, The house of Osuji. Fa kwulu maka ọtutu ife, They spoke of many things. Madu nke eji afifia me, A man of straw. Ọmelu ya na uche nke aka ya, He did it of his own accord.

Off, *adv.* —pù; an adverbial suffix which may be used with any verb, as we = take; wepu = take off.

Offal, *n.* ífé ńkpófù; ǹkpánkpáánú; ǹsí; álúlú.

Offence, *n.* nméfle; nméhìe; ńméjọ́; nmélú; nmérú; émélú; ńjọ́; ífé ọ́jọ́; ájọ́ ífé; ichọ́ ókwú; ichọ́ ukà.

Offend, *v.t.* **(transgress),** méfle; méhìe; mé ífé ọ́jọ́. Omefiego nke uku. He has transgressed (or offended) greatly.

„ **(displease),** chọ́ ókwú; chọ́ ukà; mélú; mérù; mélù; méjọ́. Omelulu nna ya, He offended his father.

Offer, *v.t. or i.* nyé; (give) ché; ché n'írú; kwé ọ́nù (price); kwé ńkwà (promise). Fá chelu mili n'iru ya, They offered him water.

„ **(sacrifice),** chú(àjà); ẹ́á(àjà). *n.* okwúkwé ọ́nú (price); ńkwà (promise). Fa julu nkwa ya, They refused his offer.

Offering, *n.* òchíché; ònyìnyé.

„ **(sacrifice),** àjà.

Often, *adv.* ùẹ́òlù-ùẹ́òlù; ùẹ́òùẹ́ò; mẹ́è mẹ́è.

Oil, *n.* mánú; ùdé; èlù; kọ́mfì.

Old, *adj.* óchìè; nkè kálú ńká (worn out).

„ **(person),** ókènyé; ágádì; óchínà; mádù kálú ńká.

„ **(age),** *n.* ọ́gè ágádí; ógè ǹká.

Omen, *n.* ífé árímá; íhé íhúmámá; àrú ágwúsó (in the body).

(take) Omens, ẹ́á áfá; ẹ́á àjà.

Omit, *v.t.* ghá; rápù; hápù; ghákọ́. Ọ ghalu ife nke di kalili nkpa, He omitted the thing which is most needed.

On, *adv. and prep.* **(upon),** ná; n'énú; n'élú; r'élú; kwási.

„ **(forward),** n'írú; n'íhú.

Once, *adv.* òfú ákpó; òfú mẹ́è; òfú njé; òfú ùẹ́òlò; òtú ùẹ́ò.

(at) Once, òzìẹ́ó; òzìẹ́ófú; ùdùá; ùbùá.

One, *adv.* òfú; ótù; ótùké (these precede the noun); ọ́lí; nání (follow the noun).

„ **by one,** òfú òfú; òtú òtú; ótùké ótùké; ọ́lí ọ́lí; nání nání.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Only, *adv. and adj.* sọ̀; sọ́sọ̀; sísọ̀; s'ọ̀fú; sésè; nání; y'ání; nánè; —ra, an adverbial suffix to the verb. Jidesira ike na ọ memelu i aru, Only hold tight and it will not hurt you.

(a child) Only, sọ̀ nwá; sọ́sọ̀ nwá; nání nwá; yání nwá; nánè nwá.

(an) Only child, s'ọ̀fú nwá éjì; s'ọ̀fú nwá ámùlù; nání otù nwá ámùrù; nwá ókpónú.

Ooze, *v.i.* rí; shí; ḅá.

Open, *v.t. or i.* ghé ọ́ghé; méghé; sá; sághé (spread); gúghé (set); kpághé (unlock); kpọ́pú (break or burst open). Meghelum uzọ, Open the door for me. Saghelum akwukwọ, Open the book for me. Kpaghe akpati, Open the box. Kpọpu ḅam-ḅam azu afu, Open that tin of fish. *adj.* ghélú ọ́ghé; ásálú ásá; ákpọ́púlú akpọ́pú.

Opening, *n.* ńkpúghé; ńsághé; nsátá; ńméghé; nmépù.

„ **(aperture),** óghélé; óghéré; ntípù; ńkpọ̀pú. Ntipu di na aja unọ ya, There is an opening in the wall of his house.

Openly, *adv.* n'ìfè (in light); n'ìhè; n'írú ọ̀rà (before all); n'ìhú ọ̀hà; n'ètè ọ̀bàlà.

Ophthalmia, *n.* ógwú-ányá; òsíghà; ámáfía-ányá; ányá-nkpúlú-égó; ákpọ́; álí-ányá.

Opinion, *n.* ìlòlò; èchìchè; ìzùzù; álò; úchè; oriri.

Opponent, *n.* ónyé-nmédídé; ónyé-nmégídé; ónyé-ólúlú-úkà.

Opportunity, *n.* éfé; óghélé; óghéré; úzọ̀; òkpò.

Oppose, *v.t. or i.* médìdé; mégìdé; lú úkà.

(be) Opposite, *v.i.* chélítá írú; kélítá írú; dí ńchélítá írú; dí nkélítá érú; dí ǹkwàsí ǹkwà; dólítá írú; dí ndólítá írú; nélítá ányá; kèlítá ányá.

Oppress, *v.t.* méḅú; kpáḅú; bóḅú; chìḅú; ní ọ̀kpaì; mékpà aru; mányé.

Oppression, *n.* ńméḅú; ńkpáḅú; ńbóḅú; nchìḅú; nmányé; ọ̀nìnì ọ̀kpài; ńmékpá-árú.

(be) Optional, *v.i.* dílí mádù ìrọ̀lù; dí n'ùchè mádù. Odili gi irọlu, ma igeje, ma iganọ, It is optional for you, whether you will go or whether you will stay.

Or, *conj.* mà-ọ̀bù; kà-ọ̀bù; mà; kà.

Orator, *n.* ọ̀kà-ókwú; óchòkò-lọ̀mà.

Ordeal (trial by), *n.* ilá ọ́ráchí (drinking sasswood); ilá ìnyì; ítá ìnyì; ìtà ífé ǹzà; ítí àpià; ímé ásọ́kú (by fire).

Order, *n.* **(command),** " ọ̀dà "; ìwú.

„ **(regularity),** úsòlò; úsòrò; ńsò.

(put in) Order, *v.t.* dó édó; dózié. Dolum ife ndia edo, Put these things in order for me.

(be in) Order, só ń'úsòlù. Fa solu n'usòlù, They were in order.

(in) Order that, kà éwé; kà ewélú; kà éwéré; kà ábié. Ọbialu ka ọwe fum anya, He came in order that he might see me.

Order, *v.t. or i.* nyé " ọ́dà "; nyé íwú; tí íwú; ní ànúchì; tu atu.

(be) Orderly, *v.i.* dí n'úsòlò; dízié ádízí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Origin, *n.* nkpúlúọ̀gwùgwù; ọ́gwù (root); ísí (head); ńbídó; npálíté; nmálíté; àmàite (beginning).

Ornament, *n.* ifé íchọ́ nmá; ife ékíké; ífé éjíjí.

Orphan, *n.* nwá-ńḅeì; nwá nénwérọ́ nnà ṇá nnè.

Other, *adj.* ǹkè ọ́zọ́; ǹkè ọ́dọ́.

Otherwise, *adv.* n'úzọ̀ dí íché; n'úzọ̀ ọ̀zọ́ (in another way).

„ **(if not),** émèzì; ómèzì; mà ọ̀bùrọ̀ ótuà; mà òbùgh ótuà.

Ought, *v.i.* **(be fitting for), (be the duty of),** kwésí; tó; bú ọ́lú; dí ńkpà. Okwesili ka ayi kwua ugwọ ayi ji, We ought to pay the debt we owe.

Our, Ours, *pron.* àyí; ǹkè áyí. Nka bu unọ ayi, This is our house. Únọ̀ a bu nke ayi, This house is ours.

Out, *adv.* —pù, as a suffix to any verb, as tù=throw, tupu=throw out.

(go) Out, pù; pù àpù; pùa n'ìló (the street); puà n'èzi (the compound); pua n'ìfè (the light). Onye nwe unọ pulu afu, The owner of the house is out.

(come) Out, pùtá; pùtá n'ìló; pùtá n'ezi; pùtá n'ìfè.

(put) Out, ghúpù. Fa ghupulu anya ya abua, They put out both his eyes. Ményù. Emenyugo ọku-ukpe, The lamp has been put out. Nwójípú. Ukwu-ya nwojipu n'ikpele, His leg was put out (of joint) at the knee.

Out (of doors), n'èzí; n'ìló; n'ámá; n'ìfè; n'ìhè; ìhwè.

Outcast, *n.* ónyé áchúpùlù àchúpù.

Outfit, *n.* ífé nkèzú; ífé njìkwá.

Outrage, *n.* nméjọ́ ájọ́ ọ́lú; nméjọ́pégá ókè; nméjọ́bígá ókè. *v.t.* méjọ́ ájọ́ ọ́lú; méjọ́fégá ókè; mejọ́bígá ókè.

Outside, *adv., prep. and adj.* n'àzú; n'ìfè; n'ìhè; n'ìhwè.

Outward, *adj.* nkè òjíjé; nkè ọ́pùpù; nkè pùtàlú ìfè; nkè pùtàrà ìhwè. Ije nke ojije, The outward journey. Ife arima nke putalu ife, The outward sign.

Outwards, —pù, as suffix to suitable verbs followed by n'ìfè, as, Ọnepulu anya n'ife, He looked outwards.

Outwit, *v.t.* lòḅú; rìḅú; mákálí ífé; mákárírí ihé; nwakali uche; nwébígá òrìrì. O loḅulu onye ilo ya, He outwitted his enemy.

Oven, *n.* ébé íkpọ́ ífé.

Over, *adv. and prep.* n'énú; n'élú; r'élú; n'ísí; n'úfèsí; n'ófè; n'ótíkà; —ghàgá; —bìgá; —bùgá; —fègá, —fìgá; all used as suffixes to verbs to denote excess, as rufega=flow over.

Overcome, *v.t.* mélí; núḅú; lúḅú.

Overflow, *v.t. or i.* rùfègá; júghágá; júbígá; júpútá.

Overhear, *v.t.* núfiàlú.

Overlook, *v.t.* fé(ọlu); néfé ányá; lé ányá. Ọ nefe ọlu, He overlooks the work.

„ **(let pass, or neglect),** néfé ányá; néfégá ányá; néfú ányá; léfú ányá. Ọ si na ọ menefega nmefie ha anya, He said he would not overlook their mistake.

Overseer, *n.* ọ̀fé-ọ́lú; ónyé-íné ányá; ónyé-ísí.

Overthrow, *v.t.* kwátù; kwákpọ́; kwádà; tíkpọ́; tíkpọ́dà.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Overturn, *v.t.* kwátù; kpú írú; kpú; ghákpù; kwádà. Otobo kpulu ụbo ha, A hippo overturned their boat.

Overwhelm, *v.t.* líkpú; dàkpú; bàkpué.

Owe, *v.t. or i.* jí úgwọ́.

Own, *v.t.* (**possess**), nwé; nwó.

„ (**confess**), kwélú; kwéré.

„ *adj.* ǹkè; ǹkè áká.

(**my**) **Own,** ǹkèm; ǹkè ákám; (your) nkè únú; nkè áká únú.

Owner, *n.* ónyé nwé; dínwénú.

Ox, *n.* óké-éfí; óké éhí; óké-efi ápìlì ámù.

P

Pack, *v.t. or i.* kwádó; kwází; kwanye; dó; fọ́jú; fájú.

Package, Packet, *n.* ngwùgwù (*lit.*, what is wrapped up).

Paddle, *n.* àmàlà; ùmàrà; àpùpà; àmàlà-úbọ́; ùmàrà úbọ́. *v.t. or i.* nyà úbọ́; nyà àmàrà; kwọ́ úbọ́; ńa àpùpà.

Pain, *n.* ífé-ólúló; mbụ́; ífé mbụ́; árú-íló; íló; ùfú. *v.t.* ló; ḅù ǹḅú; fú ùfú. Onelom ilo n'akam, My hand aches. (ùfú = a burning pain.)

(**take**) **Pains,** nézí ányá; lézí ányá; kpáchálú ányá.

Paint, *n.* "péntì"; ífé ọ́títè ichọ́ nmá = a thing to rub on for beauty. "Úlá nwá chúkú," a kind of red paint. "Úfie," red camwood, used to paint the body. "Úlì," is a juice used for painting the body. "Ńzú" = chalk, is also rubbed on the body. *v.t.* lé; dé; sé.

(**be**) **Pale,** *v.i.* dì ákpà ífé ọ́chá (be light in colour).

(**turn**) **Pale,** *v.i.* chághá; chánwú.

Paling, Palisade, *n.* ìgá; úfọ́; eḅo; ògìgè; ńwú. Anewu ìgá maka nchebido n'agha, ma ogige ka anaḅa maka nchebido ife akuku, A palisade is made for protection in war, but a fence is made for protection of crops.

Palm, *n.* ńkwú (oil palm); ńgwò ("bamboo" palm); ńkpù, ákú óyíbó, ákú mbékè (cocoa-nut palm); ubili (fan palm).

„ (**of hand**), óbù ákà; ọ́bùbárá áká; ọ́bù éká.

„ (**of foot**), óbù úkwú.

„ (**branch**), ígù ńkwú; ọ́mú ńkwú.

„ (**oil**), mánú; ófé Íḅò; éḅénù; ébélù.

„ (**wine**), mányá; mia; ńkwú énú; ọ̀gọ̀lọ̀; mányá ńgwọ̀.

Pan, *n.* "pań"; ḅámḅám; áfélé ḅámḅám; éfélé íḅíḅá.

Panic, *n.* újọ́; égwù ǹtúmádé; óké égwù.

Pant, *v.i.* ghékpọ́.

Pap, *n.* ọ́núnú álá (nipple); ágídí (maize gruel).

Paper, *n.* ákwúkwọ́; "pépá"; ékwúkwọ́.

Paralysis, *n.* arú ńkpọ́nwú; árú júlú ǹgwù; árú ǹgwù; ákùkù árú nwúlú ánwú.

Parcel, *n.* ńgwùgwù.

Pardon, *v.t.* ḅághàlú; ḅághàrá; búghàrí; ghàlú; rápù; hápù. *n.* nḅághàlú; nḅághàrá; nḅughari: nghalu; nrápù; nháp ù.

Pare, *v.t.* kpè; kpèchá; ḅá; ḅàchá; bèchá; bá; báchá. Ọ nàḅá mbọ̀ íḅá mbọ́ áká yá, He is trying to pare his finger nails.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Parent, *n.* ónyé múlú ónyé; ífé múlú ífé.

Part, *n.* ákùkù; íbé; íbéwá; íbéjá; íbélíbé; òkè; ọ́nwọ̀.

Part, *v.t. or i.* kéwá; ké; ḅó (antagonists); béwa (with knife). Oḅolu madu abua nulu ọ̀gù, He parted two men who were fighting.

Partition, *n.* **(act of dividing),** òkìkè; ńḅábè; ńwúbè; ńwúbì; ńkéwá.

„ **(thing which divides),** ífé nkèwá; ife ńdóbè (as wall); ife nḅabe (as fence). Fa kwulu okwu maka okike ani, They spoke about the partition of the land. O tikpọlu ife ndobe nke di n'unọ afu, He destroyed the partition which was in the house.

Partly, *adv.* ná mbùbọ̀; n'íbé; n'íbélíbé; n'òkè; nyé . . . ọ́lú, is affixed to verbs to show the incompleteness of the action, *e.g.*, Olinyelu nni ya ọlu, He had half eaten his food. Kpọro, kpọgh (negative of kpọ, suffix meaning well) is also affixed to verbs to show the incompleteness of the action, *e.g.*, Anukpọghm okwu okwulu, I did not hear properly what he said.

Partner, *n.* ónyé nwèkọ́; ọ́fú-àbọ̀; ónyé-àbọ̀; ọ́zélè (in fishing).

Party, *n.* **(or company),** òtù; ọ́nú-àghà (fighting); ọ́nú-òtù (sub-division of an "otu").

„ **(faction),** ńkèwá; ńkèbọ́.

Pass, *v.i.* **(go by),** gá; gáfé; gáfégá; fé; fégá; gábígá; gábúgá; **ghàgá;** ńéfé. Ọ gafelum n'uzọ, He passed me in the road.

Pass (cause to pass, hand over), nyéfé; nyébígá; nyébúgá. Onyefelu ya ego afu, He passed the money to him.

Pass, *n.* **(passport),** ákwúkwọ́ ngáfé.

Passenger, *n.* ónyé éyìlì èyí jé íjè; ónyé ánápà jé íjè; ọ̀gàkọ̀ úzọ̀. Unu nwelu onye obula eyili eyi n'uḅọ unu? Have you any fellow passenger in your boat?

(be) Passionate, *v.i.* nwé óbì ọ́kú; dí óbì ọ́kú.

Past, *adv.* —fè or —gá as suffix to the verb denotes beyond or past, as ọ ḅalu=he ran; ọḅafelu=he ran past. *adj. or n.* nkè gálú ágá; nkè fèlù èfè; nkè fèrè èfè. Ekwughm maka nke galu aga, I did not speak about the past.

(be) Past, gá; gáfè; gáfègá; gábígá; gábúgá; gáfígá. Ọgago ọge iji bido ọlu, It is past the time for beginning work.

(in the) Past, n'ógè gálú ágá; n'ógè fèlù èfè; n'ógè fèrè èfè.

Pastor, *n.* úkọ̀-chúkú (*lit.*, messenger of God).

Pastoral, *adj.* nké ónyé názù átúlú; nkè ónyé názù ńkpúlú óbì (dika átúlú).

Pasture, *n.* áfífá; nní ánúmànù; ébé-ítá-ńní. Ezi ebe-ìta-nni anumanu adigh n'ebe a, There is no good (place of) pasture for animals here.

Pat, *v.t.* kwúkwọ̀ áká; má. *n.* nkwúkwọ̀ áká; ọ̀múmá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Patch, *n.* íbé éjí kwáchí ébé kálú nkà; ńwàchí; ńkwáchí; ńdúchí; ǫ̀bǫ́bá. *v.* kwáchí; dúchí; ǫ̀báchí; wáchí.

Path, *n.* ǫ́kpú-úzǫ̀; úzǫ̀ ńtà; úzǫ̀; údǫ̀; ókpóló-úzǫ̀; ókpóró-úzǫ̀; ǫ́bóló úzǫ̀; ókpò.

Patience, *n.* ǹdìdì; ńtáchí; ńtáchí óbì.

(be) Patient, *v.i.* dí ǹdìdì; dí èdì; táchí; nwé ntáchí óbì; nyìmá àrú.

Pattern, *n.* ífé-ńǹòmí; ífé-ínélú-ányá; ife-njije; èzúzò; ífé àtù; ífé ńzízè; ńzìzè. Ha nwelu ife inelu anya iji lu unọ ahu, They have a pattern (plan) to build the house by.

Pay, kwú; ákwú; úgwǫ́. Kwua ya ife iji ya, Pay him what you owe him. Bia ka inalu ugwọ i, Come and receive your pay.

Payment, *n.* òkwúkwú-úgwǫ́; égó-úgwǫ́; úgwǫ́; úgwǫ́-ólú. Gini bu ǫkwukwu-ugwọ ya ? What is his payment ?

Peace, *n.* ńdókwá; ùdó; èdóm; èdóm ànì; àrú údó.

Peace-maker, *n.* ónyé ńdókwá; ónyé nɛ̃wétá ńdókwá; ónyé údó; ónyé ùdóm; onye neme ka madu na ibe ya di na udo.

Peak, *n.* ǫ́núnú; àkpà mpípí; énú-énú; ǫ́nú-ǫ́nú.

Pebble, *n.* ájílíjá ókwúkté; ájílíjá ǹkúmè; ájílíjá íyí; ńkpúlú-íyí.

Peck, *v.* tú; túlú. *n.* ǫ̀kàlà mbé (*lit.*, half of half bushel); ábám-ntà (*lit.*, small measure). Awutalum àkú ǫkala-mbe, I bought a peck of palm kernels.

Peel, *v.* (*see* pare) fú; fúpù; kpé; kpéchà; fúchà. *n.* ńbúbǫ̀; mbúbǫ̀; nbáchá. Ewu neli nbacha ji, The goat is eating yam peelings.

Peep, *v.i.* nyó, wányé ányá; bé ányá (look furtively).

Peer (*see* peep).

Peg, *n.* ǹkpúkpǫ́; ǹkpǫ́; ǹtú.

Pen, *n.* ífé-ídé-ákwúkwǫ́; "pén"; nkpísí-ídé-ákwúkwǫ́.

„ **(enclosure),** ògìgè ánú; ògìgè-idebe-ánú.

Penalty, *n.* ìtàlì; utari; ǫ̀pípía-ìtàlì (whipping); ínyé áfúfú; ǹpíáǹpíá; ǹfíáǹfíá.

Penetrate, *v.t.* dúbà; dú; rà (bore). Ufele abalu ya gadulu ya obi, The arrow shot penetrated his heart.

Penitence, *n.* ńwúté bányéré nméhiè; íkwá ákwá nméhiè; èbélé máká njǫ́; ítá òbì útá n'íhì nméhiè; ńlòghá; ńchèghárí; àrígbà-óbù.

People, *n.* mádù; ndí; òrà; òrà mádù.

Perfect, *adj.* ǹkè zùlù òkè; nkè zùlù èzù; dízù nmá; nkè ǫ́lú nádírǫ́ n'árú; nkè nénwérǫ́ átútú; nkè di ǫ́cha. *v.t.* mézù; mé kà ózùe; mé kà ó-zù-óké.

Perhaps, *adv.* íkékwé; íké; íkékwá; éné-ányá; élégh-ányá.

Period, *n.* ógè; èkpò; mbe; ǫ́gèlè.

Perish, *v.i.* ná n'íyì; yì èyì; lá n'íyì; lá n'íwì; ná n'ámámǫ́ nà ámánrì; ná ídá.

Permit, *v.t. or i.* kwényé; kwé; nyé éfè; nyé úzǫ̀; nyé óghélé; nyé òghèrè; nyé òkpò; rápù (*lit.*, let go).

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) **Perpendicular,** *v.* kwúlú èkèlèsù; kwúlú ọ́tọ́; kwúwúzó; gùzó ọ́tọ́; kwúlú tàsì. Osisi a kwu tasi, This wood is perpendicular.

Perpetual, *adj.* ọ́kpú; ókpú ǹdèm; ọ́kpútọ́lọ́kpú; ìsì ńsí; èlègèdè; m̀bẹ̀ níné; m̀bẹ̀ nílé; ébèbè; ébìghèbì; m̀bẹ̀ dúm; m̀bẹ́ èbìghèbi; èbùgh-ìbù; dí íhé zárá m̀bẹ́. Anya anwu nadi isi-nsi, The sun is perpetual.

Perplex, *v.* ẹ́bá ghálí; fímà; tú úchè; ju ányá; ẹ́bágwòjú ànyá; ẹ́bá àkọ́kàlà; nwé óbì nábọ̀; nwé óbì àbuá; ché úchè; chèbú.

Perplexity, *n.* ibá-ghálí; òfímà; ítú-úchè; óbì ńabọ̀; óbì àbùa; àkọ̀kàlà; ìchè-úchè; ńchèbú; óbù èbuá; íjú ányá; ibágwòjù-ányá.

Persecute, *v.t.* mányé; sòbú; chú-áchú; mékpà àrú; mékpà àhú; me ọ̀kpài; mé ùkè; ẹ́bách ńbách.

Perseverance, *n.* úfí; údā; ibádóányá; ijisi-íké; íkábá árú; úchú.

Persevere, *v.* kàbá-árú; ẹ̀àdóányá; chú úchú; jísí íké; dà údà.

Person, *n.* mádù; údì; òdídí; ónyé; árú (body).

Perspire, *v.t.* kpó ókpófùfù; sọ́ ọ̀súsọ́; gwọ́ ọ̀gwúgwọ́; sú ìsúsú; ẹ̀a àhíhárá; mé ùbànà. Okpofufu nekpom rinne, I am perspiring a great deal.

Persuade, *v.* lányé; láfù; lápùtá; rábà; ráfù; núnyé; laba; mé ká ékwényé; là ùlà; rà ùrà; wélú ókwú lálú mádù; ra; la. Emelum ka okwenye ibu onye Kristian, I persuaded him to become a Christian. Olanyelu ya ka ozue ori, He persuaded him to steal.

Persuasion, *n.* ńlànyé; ńnúnyé; ńlábà; ńláfù; àrábà; ńrábá; ńráfù; ńlápùtá; ímé ká-ékwényé; ùlà; ńlálú.

Pestilence, *n.* ájọ́ ọ́yà; ọ́yà nẽfè èfè; ájọ́ ọ́yà nẽfè èfè. Ajọ ọya nefe efe anakpọ ọ̀kìlìkpákpá di n'Okija, A pestilence called smallpox is at Ọkija.

Pestle, *n.* áká íkwè; áká ódó; áká ọ́dú; ọ́dú; áká ósìbó; áká ńgwé.

Pet, *n.* nwá dí n'óbì nkè-úkú.

Phlegm, *n.* úkwálà; úkwálà ábútàlù ábùtá; úkwálà ákwátàlù ákwátà.

Pick, *v.t.* túlù; túlá (to pick up); rọ́lú; rálú; họ́ró (to choose); étútá; túpútá; ghọ́; ghọ́tá (fruit); túlù áká (to pilfer).

„ **(to pieces),** túlì; túkàlí.

Picture, *n.* ònyìnyò; ífé ésèlù èsè; ífé ésèlù n'ákwúkwọ́.

Piece, *n.* íbé; íbélíbé; ḿbùbọ̀; ńtìsì; íbéjá; íbéwá; npékéré; ńkpìrìkpì; ọ̀kpúkaí.

Pierce, *v.* dú; má; kpópù. Ogwu dulu ya aka, A thorn pierced his hand. Ube malu ya n'ukwu, A spear pierced his foot. Akpopulu ya nti abua, Both his ears have been pierced.

Pile, *n.* òbó; íkpó; ntúkọ́bá; nkwákọ́bá; ìta; nkpútámkpú. *v.t.* tú òbó; túbá íkpó; túkọ́bá; kwákọ́bá.

Pillar, *n.* ìdé; ógìdì.

Pillow, *n.* óhírí-ísí; ófílí-ísí; ńpálí-ísí; álọ́zí; ǹché-ísí; ńfíníté-ísí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Pincers, *n.* ǹkpà; ǹkpì.

Pinch, *v.t.* tù ḿbǫ́; mù ḿbǫ́ (with finger nails); mùdó; kpà; kpàdó; kpàgídé.

Pipe, *n.* **(for smoking),** ǫ̀kù; ámì.

„ **(musical),** ǫ̀jà; òlòǫ̀lò; ǫ̀sù; ùfèlè.

Pit, *n.* ónùnù; ólùlù; ǫmi (for water); ǹsùsù.

Pitcher, *n.* ùdù (water-pot); " jùgà."

Pitfall, *n.* ǫ́bù; ébé égwùlù ánú. Anu dalu n'ǫbu ndi nta gwulu, An animal fell into the pitfall dug by the hunters.

Pith, *n.* ùmì.

Pity, *n.* ǫ́míkó; èbélè; èbérè. *v.t.* me ebele; nwe ǫmiko; nwe ebere.

Place, *n.* ébé; ǹgà; íbé; ǫ́nǫ̀dù; ǫ́kwá; úzǫ̀. *v.t.* tǫ̀ǫ́; ǫǫ́tǫ̀; dǫ̀bá; zídó; pádó; pábúdó; débé; dóté; dǫ́bé.

Plague, *n.* ǫ́yà nefé èfé; ǫ́rià; ájǫ́ ǫ́yà; ájǫ́ ǫ́rià; ìtàlì; ùtàrì; ǹpiá-ǹpiá; ife-otiti. *v.t.* yá ájǫ́ ǫ́yà; ria oria; tá áfúfú; fú ahùhù; ti ife; kpáká árú; méká-árú; mékpá-árú.

Plain, *n.* ànì-ntélà; ébé dí làlì; ébé dí mbálá. *adj.* nke wolu anya (of words). Okwu i wolum anya, Your words are plain to me. Nké áfúwálù àfúwá (to be seen plain); nké gbá ǫ́tǫ́ (*lit.*, naked); nké ánékérǫ́ ékíké; nké ánáchǫ́gh nmá; nké néjírǫ́ èjìjì; nké náchǫ́kébérǫ̀ nmà (*lit.*, not adorned or ornamented); nké gbá árú áfùlù (naked).

Plaintiff, *n.* ónyé kpélú mádù; ónyé kpélú ékpé; ónyé jí mádù jé n'íkpé; ónyé nchúchǫ́ ókwú.

Plait, *n.* ǫ̀kpùkpà; ǫ̀tútú; nfiǫfiǫ (kpa, used of hair). *v.* kpà; tú; fí; fiǫ́ (tu, of rope).

Plan, *n.* ìzùzù; ífé ńzúpútá; úkpúlú; ífé ínélú ányà. *v.* zù; zùpùtá; kpú ùkpúlú.

Plank, *n.* ḿbǫ́; íbé ósísí; íbé ḿbǫ́.

Plant, *n.* nwá-ósísí (sapling); ífé-akúkú; ífé ǫ́kúkú. *v.* kú; ǫ́ú; zǫ́; ghá. Onye kulu osisi a ? Who planted that tree ? Ayi neǫ́u ji, We are planting yam. Kam je zǫ ose ta, Let me go and plant out pepper plants to-day. Ayi nagha nkpulu ofe, We are sowing ofe seeds.

Plantain, *n.* ǫ̀gèdè; Ǫ̀fúùmá; jí-ókó; oji-ókó.

Plantation, *n.* úǫ́; úbí; ébé ánàkú ífé; ébé ánázǫ̀ ife; ébé ánákú íhé.

Planting, *n.* ǫ̀kúkú; ǫ̀kúkú íhé; óǫ́úǫ́ú ífé. Ógé óǫ́úǫ́ú jí agago, The time for planting yam is passed.

Plaster, *v.* tú; té. Madu ufǫdu natu unǫ ha aja, Some people plaster their houses with mud.

Plate, *n.* áfélé; éfélé; áhéré; ǫ́kwá ǫ́mà.

Platform, *n.* ùkpò; ùǫ̀ò; ńkpúlú; ógìgì-àlà; ǹgwé.

Play, *v.t. or i.* gwú égwú; gwúrí égwú; ríǫmá árírǫ́; kpǫ́ ùbǫ́ (to play a musical instrument with fingers); mé ǹgàǹgà (to act or pretend).

Pleasant, *adj.* (dí) ùsǫ́; (dí) ùtǫ́; (dí) ńmá; ǫ́málichá; márá ńmá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Please, *v.t. or i.* sǫ́ ùsǫ́; tǫ́ ùtǫ́; dì ńmá n'ányá; jú áfǫ́ (*lit.*, satisfy).

Pleasure, *n.* úsó; útǫ́; ńsǫ́lí; ífé ùsǫ́; íhé ùtǫ́; óbì ùtǫ́; ǫ́ńù.

Pleiades, *n.* òkúkù cílí úmú (*lit.*, hen with chickens).

(be) **Plentiful,** *v.i.* bá ùbá; rí ńné; dí ǫ̀tútú; ǹtútú; jú èjú; dí ǫ̀dǫ́.

Plenty, *n.* ùjú; ùbá; ńmásí; òjújú; ǫ̀tútú; n'ǫ̀dǫ́; ńné.

(be) **Pliant,** *v.* gwǫ̀ àgwǫ̀; nǫ́ ánǫ́; té été; lǫ́ álǫ́; dí-nláfùtá; dí-nráfùtá (persuasible). Madu ufǫdu ka anagwǫ agwǫ dika nwa osisi, Some people are pliant like a young sapling.

Pluck, *v.t.* kúbì; kù àkù; túbè; túbì (to pinch off); kpá (off leaves); kwó (feathers); ghǫ́ (fruit).

„ (**out**), ghú; rópù (something heavy, as stake in ground); fópù (of cassava, or roots in ground which can be pulled up without digging); kwǫ́pù; túbètá.

Plunder, *n.* ífé ǹkpúm; íhé-ńpùnárá; íhé-ǹkwá-úlò; ànyékpèlí. *v.* pù ǹkpúm; mé ànyékpèlí; pùnárá íhé; ǹkwátá úlò.

Plunge, *n.* ńsùnyé; ńmíbà; ńdábànyé; òmìmì. *v.* sùnyé (to throw in); ḿibà (to sink in); dábànyé (to fall in); míbànyé; mì èmì.

Pocket, *n.* àkpà-ùwè; àkpà-àfè.

Pod, *n.* ńḅúbǫ̀.

Poem, Poetry, *n.* ábù; ùkwé; úrí; írò.

Point, *n.* ǫ́nú; ǫ́núnú; ónú-ónú; ńkwúsí ókwù (punctuation stop); ísí ókwù (point of lesson or argument). *v.* zó; zó áká; mé ká ǫ́nwé ǫ́nú; píchá (sharpen pencil, &c.) Aniche nezo nwa ya aka, Aniche points at his child.

Point (to, at, out), zí; gósí; dó; zo. Zim uzǫ, Point me out the way. Akuta dolu ezi ḅafie ya, Akuta aimed at a pig and missed it. Gosim ebe inagu, Point at where you are reading.

Poise, lù.

Poison, *n.* ńsí; ájǫ́ ǫ́gwù. *v.* gwǫ́ ńsí; nyé ńsí; gwǫ́ ájǫ́ ǫ́gwù.

Poke, *v.t. or i.* dú; su; sǫ́. Ǫdulum aka n'akuku, He poked me in the side. Ehi sǫlu ya npi, The cow pushed him with its horns.

Pole, *n.* ógólógó ósísí; ósísí éjì ésì ífé (measure); ótùm (for punting); ǫ́fǫ̀lǫ̀; ókpòrò, ógùgù ("bamboo" palm poles); ǫ́tǫ́sí ("bamboo" pole).

Polish, *v.i.* rí érí; ríchá; kwǫ́; kwǫ́chá; chì; chìchá; nǫ́ nǫ̀chá; fìchá; rǫ̀chá.

(be) **Polite,** *v.i.* mé àsàlà.

Politeness, *n.* àsàlà.

Poor, *adj.* nké ńkpà; (dí)ǫ́ḅènyà; (dí)ńfí árú; dí ímélú ébélé; dí íhú óyímá; òkpùrù (pitiable).

Pop, *v.i. or t.* sú pùm; zù ùzù.

„ (**out, in, up**), **suputa, suba, sunie.**

Popular, *adj.* ǹkè dí ǫ́rà nmá; ǹkè dí ǫ̀hà nmá; ǹkè sólú ǫ̀rà; ǹkè tǫ́lú ǫ̀hà; ǹkè ǫ̀rà.

Populous, *adj.* ǹkè mádù bàlù ùbá; ǹkè mádù jùlù éjú; ǹkè ébìjùlù èbíjú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Porch, *n.* ọ̀gwá; ìbà; úlọ́-ńbàtá; òbítì-úlò; úlọ́-ìbà.
Porridge, *n.* ńrí ọ́kà; ńrí ùtú.
Porter, *n.* **(door or gate-keeper)** ónyé-ńchè-ọ́núzọ̀; ónyé ọ́nú-úzọ̀.
„ **(carrier),** ónyé íbú.
Portion, *n.* òkè.
Position, *n.* ébé; ọ́nọ̀dù; ọ́kwà.
Possess, *v.t.* nwé; nwélú; nwéré; nwó.
Possible, *adj.* ǹkè ápùlù ímé; ǹkè gékwé mé; nkè énwèrè íkè ímé; nkè di òmúmé.
Post, *n.* ìdé.
„ *n.* **(place),** ébé; ọ́nọ̀dù; ọ́kwá.
Postpone, *v.t.* búghá; búrá.
Pot, *n.* ìtè; ùb̀ùb̀à (bowl); ùkòdì; ùdú (large water-pot); ìtè-ọ́nà; ìtè ígwè (iron cooking-pot).
Potato, *n.* **(sweet),** jí nwá-mbá; jí beke; jí óyìbó; èkòmèkò; èkòlùmèkò.
Potsherd, *n.* éjù; éjùjù; íbéléjù; mb̀ámb̀élè (small); íbéhírí (small).
Potter, *n.* ọ̀kpú-ìtè; ónyé nákpú ìté.
Pouch, *n.* óbélè àkpà; àkpà ńtà.
Pound, *v.t.* sú (of yam, &c.); sṹ (of corn); súpià sṹpià; súchà.
Pour, *v.t.* rù; wú; kwá.
„ *v.t.* **(out),** rúpùtá; rúpù; wùsí.
„ *v.t.* **(away),** rúfù; wúsì; wúfù; kwáfù.
„ **(as rain),** sú; zó; nyúsísí.
Poverty, *n.* ọ́b̀ènyè; ǹfí-árú; ọ́bènyè-ọ́nú-ntú; óké-ób̀èl (great poverty).
Powder, *n.* ífé égwèlìlì èkwélì; ùtú (properly meal).
(gun) Powder, *n.* ńsí-égbè; ńtú égbè.
Power, *n.* íké.
(be) Practicable, *v.* mé émé; pú ímé émé; kwé mé; dí ọ̀mùmé; kwé òmùmé.
Practice, *n.* méchí ọ̀fú ífé ányá; ímé ọ̀fú ífé ìsì ńsí; ímé ọ̀fú ífé èlègèdè; ímé ọ̀tú íhé mb̀è mb̀è; ímé ọ̀tú íhé ùb̀ò ùb̀ò; ọ̀múmá-árú; ọ̀mùmé-árú (habit, custom).
Practise, *v.t. or i.* méchí ányá; mé íhé ányá; mé èlègèdè. The verb mu, to learn, is also used. Anamamu nb̀a, I am practising (or learning) wrestling.
Praise, *v.* tó; já; tóyè. *n.* ọ̀tùtò; ọ̀jíjá; ètóyè.
Pray, *v.t. or i.* kpé èkpélú; kpé èkpéré; kpé éká; kpé òkpùkpé; yọ́ áyìyọ́; rió árìriọ́; liọ́ álìlọ́; kwúkwọ́ áká; kpélú Chúkú, kpéré Chínèké.
Prayer, *n.* èkpélú; èkpéré; òkpù-kpé; ọ̀kpúkpé-eka; áyìyọ́; árìriọ́; álìliọ́.
Precious, *adj.* **(costly),** (dì)óké-ọ́nú; óké-ọ́nú-áhiá; (dì) ǹgàlá-ọ́nú; (di)ónú íké (high priced).
Precipice, *n.* ńkpógónkpú-úgwú; ńkpúnkpú-àlà; ńkpútá-nkpú.
Prefer, *v.t.* dì ónyé ńmá kárí; dí kárí ónyé ńmá; chọ́kárí.
(be) Pregnant, *v.* (dì)ímé.
Prepare, *v.* kwádébé; jìkwá; kwágébé; dózí; jìkéré; kòlú; dókwá.
Prepare (for), kwádébélú; jì-kwábálú; dózìlú.
Presence, ínọ̀ ànọ̀; ọ̀nùnọ̀.
Present, ógè à; kọ́dìnwọ̀; kítà; ùbúà; ónwà-ńtà (of time); ònyìnyé; ọ̀gọ̀; úmerè (gift).

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(at) Present, n'ógè à; k'ódínwọ̀; nke ta.

Present, *adj.* ǹkè nọ̀ ànọ̀; ǹkè nọ̀ ńdù; nke nọ̀ ébeà; ǹkè nọ̀ n'ógè a; dì ébeà; dì n'ógè a; dì kítà; dì úbúà; dì ọ́nwà-ńtà. *v.t.* ché n'írú; nyé; ché; dó; wètá(n'iru); dó n'írú.

Presently, *adv.* ná nwá m̀bè ńtà; nà nwá ógè; &c.

Press, *v.t. or i.* pì; bì; pìa; bìa (squeeze); kpà; kpàdó; kpàgídé (crush or crowd); rúdó; rúgídé; nọ̀gídé (urge).

Pretence, *n.* ímá-úmá; ímé dìká; ọ́dìk'ọ́dìrọ́yá; írú àbùá.

Pretend, *v.t.* má úmá; mé dìká; mé ọ́dìk'ọ́dìrọ́yá; mé írú ábùá.

Pretty, *adj.* dì ńmá; ǹkè màlù ńmá; ǹkè máb̀ùlú-ònwéyá; nke nma ya natusisi atusisi; ọ̀màtà.

Prevent, *v.t.* nárà; kwúsí; b̀ó; b̀óchì; b̀ópù; nápù.

Prey, *n.* ńkwálí; ńkpólí; ńkwákọ́; ńkwákọ́lí; (ife)-ńkwálí.

Price, *n.* ọ́nú; ọ́nú-áfiá.

Prick, *v.t.* dú; dúkásí (in more places than one); kpọ́; má.

Prickle, *n.* ógwú; úké; ífé-ọ́dúdú; ífé-ọ́múmá; ife-okpukpọ; óbì-ogwu.

Pride, *n.* ńgàlá; ńgaǹgà; ńkpákó; ápákóró-ùhú; àrú-ọ́tútú; ítú-àrú; íbúní-ònwé-ónyé; íké-ínyà-ísí.

Prince, Princess, *n.* nwá èzè (*lit.*, King's child); ọ́kpárá ézè (King's eldest son).

Prison, *n.* ǹgá; únọ̀-ǹgá; ǹkpọ́rọ́; úlọ̀-ǹkpọ́rọ́; ùkólí; úlọ̀-ìkórí; ǹkpọ́lọ́; úlọ̀-ǹkpọ́lọ́.

Prisoner, *n.* ónyé-únọ̀-ǹgá; ónyé-ǹkpọ́rọ́; ónyé-ùkórí, &c.

Private, *adj.* nà ǹzúzó; n'ézórò; n'ọ̀kpúlù.

Privilege, *n.* íhé-ńsọ̀pùrú; íhé ùgwù; éfè; óghélé; èlèlè; úlù; úrù; áwélé.

Prize, *n.* ífé-íné-ọ́lú; ífé èkènè; ífé-íb̀átá-n'ọ́sọ́; ífé ánàtàlù ń'íwú-íwú ọ̀bùnà.

Probable, *adj.* ǹkè ágàsí ná ógèmé; ǹkè éjì áká nà ágēmé.

Probably, *adv.* ọ́ dì kà; ó yìrì.

Procession, *n.* ùsù; úsòrò; ígá-n'úsù; ísò-n'ùsù; ísò-n'ùb̀àlà; ísò-n'árílí; ísó-n'àhìrí; írì-ọ̀b̀ọ́.

Proclaim, *v.* kwúsá; b̀asa; kwúpùtá; kwúwá; zísà; kọ́sá; másá ágógó; tísá ńkpú; kpọ́sà nkpú; mé ká ámázùé; mé ká ámálú.

Proclamation, *n.* nkwúsà; nb̀ásà; ńkwúpùtà; ńkwúwà.

Produce, *n.* íhé émèrè émé; ífé álúpùtàlù n'ànì; ífé éwépùtàlù n'ànì; ífé mélú émé n'ànì; ífé mílí àmì; ife masili n'ani; íhé mírí àmì.

Profit, *n.* èlèlè; ùlù; ùrù. *v.* bà èlèlè; bà úrù; bà n'íhé; lítá ùlù; rìtà ùrù; bá ùbàrànmà; tú m̀b̀élé.

Profitable, *adj.* (dì)èlèlè; (dì)úlù; (dì)úrù; ǹkè bàlù èlèlè; ǹkè bàlù úlù; ǹkè bàrà úrù; ǹkè bàrà n'íhé.

Progress, *n.* ògígá n'írú; ígá-n'írú; íjé-n'írú; írìgà-n'írú; ńgáwágá. *v.* gá n'írú; rìgá n'írú; jé n'írú.

Project, *v.* tósòpù (protrude); kwọ́ àkè (bulge, as hunchback); b̀á ọ̀kwókénú; wápùtá; sósòpùtá; zu; zube (plan).

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(be) **Prolific,** *v.* nwé ọ̀mùmù; mì àmì; mìlí àmì; másí (of vegetable life); mú ọ̀mùmù (of animal life).

(be) **Prominent,** *v.* ḅá énú; pùtá ìfè; chá n'ánwú; má àfà; má áhà; kwúpùtá ìfè.

Promise, *n.* ńkwà; ùkwé; òkwùkwé. *v.* kwé ńkwà.

(**keep a**) **Promise,** mé ńkwà; mézù ńkwà.

(**break a**) **Promise,** melu ńkwà; bíbì ńkwà; mébì ńkwà.

Pronounce, *v.* kwú; kpọ́; kwúwá; kpọ́wá; dóyé úkà; kà ókwú; kwú òkwú.

Proof, *n.* ńgósí; ífé-ńgósí; ìfé íjí gósí; ńwápùtá; ọ̀nwùnwà; ńdàmí; ífé ímé kà ówó ányá; ífé ímé kà ámátá ọ̀fúmá; íhé íjì zí.

Prop, *n.* ífé-ńkwàdó; ífé ńḅákwàsí; ùzá. *v.* kwàdó; ḅákwàsí; zádó.

Property, *n.* ọ́kù; àkù; ùkwù; ífé-ònwùnwé (possessions).

Prophet, *n.* ámúmá; ónyé ámúmá; ọ́rènà; ọ̀má-mọ́; ọ̀má-ámúmá; ọ̀bú-ámúmá; ènwèná.

Propitiate, *v.* júrú óbì; júlú óbì; júhú óbì; mé kà óbì júlú; málà óbì; mélọ́ óbì; lọ́ óbì.

Prosper, *v.* (ihe)gárá ágá; gá n'írú; dílí ńmá; gárá ọ̀fúmá; gárá ùkè ọ́má; áwéléḅé; nwé ísí-ọ́má.

Prosperity, *n.* ọ̀dí-ńmá; ífé-ígá-ọ̀fúmá; ífé-ígá-n'írú; íhé-ígá-ùkè ọ́mà.

Prostitute, *n.* nwáyì dí ńdì íyì ọ̀yì; ndu-mbili; ìdèḅè; nwáyì nākwá íkó; nwáyì nēkpé íkó; nwáyì náyì ọ̀yì; àjàdù; nwáyì nākwúlú úyọ̀.

Protect, *v.* chédó; zọ́dó; nádó; lùrú ọ̀gù; ḅálú ọ̀gù (to fight for); ḅòchí; kwádó.

Protection, *n.* ńcédó; ńzọ́dó; ńnádó; nkwádó.

Protest, *v.* kwúsí íké; kwúdídé; kwúgídé; kwú médídé; kwu megide.

Proud, *adj.* (dì)ńgàlá; (dì)ńgàngà; (dì)ńpàkó; (dì)itú-àrú; (dì)àpókòró-ùhú.

Prove, *v.* nwà; néné; chọ́pùtá; túné; túlé; nwápútá; mé kà ámàlú ọ̀fúmá.

Proverb, *n.* ínú; ílú; átútú-ínú; ítú-ínú; ítú-ílú; àkùkù (by-word).

Provoke, *v.* kpású íwé; kpání íwé; mésú íwé; kpású ọ̀nùmà.

Prow, *n.* ọ́nú-úḅọ̀.

Prune, *v.* kwáchá; kwáchàpù; bèká; békàpù; ḅùká.

Pry, *v.* nyò; nyòchá; nébànyé ányá; nyọ̀hié ányá.

Puberty, *n.* ógó; ílú ógó; òlúlú-ogo; ógè ílú ógó ímú nwá; írú-mádù; ímé mádù.

Public, *adj.* ùkè dílí ọ̀rà; ùkè ọ̀rà; ùkè dì n'ọ́ḅọ́. *n.* ọ̀rà; ọ̀hà; ọ̀rà mádù; ìrà.

Puff, *v.* fù; fùní; kó ékó.

Pull, *v.* dọ́; dọ́dó; sè; sèdó.

„ (**up or out**), dọ́pù; ró; rópù (to uproot); róní; kwópù; dọ́ní; fólí; fópù; kwépù.

„ (**down**), dódà; fódà; kwédà; kwódà; rótù. Ifufe rotulu unọm, The wind destroyed down my house.

(be) **Punctual,** *v.* mébà n'ógè; mébànyé; ménye n'ógè; mébànyé n'ógè. "Ba," "banye" and "nye" are affixed to verbs to show exactness.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Punish, *v.* plá ìtàlì (*lit.*, to whip); tí ífé (*lit.*, to strike); nyé áfúfú (*lit.*, to give suffering); plá ùtàrì; tí íhé; tá àhùhù; plà nplánpiá; fiá ífé.

Punishment, *n.* ìtàlì; otiti-ífé; áfúfú; ùtàrì; ǹpìánpìà; nfianfia.

Punt, *v.* dú ótùm; dú ǫ́fǫ̀lǫ̀; dú ógùgù; dú ókpòró.

Pupil, *n.* ónyé-nmùtá; ónyé ánàkúzí ákúzí; ónyé ánēzí íhé.

„ **(of eye),** *n.* nwáǹtàntá anya; ńkpúlú ányá èshìméshì; dí-ǹshíshà-ányá; ǫ̀kúkù ányá; nwá ányá.

Purchase, gó; gótá; zú; zútá; ƿá (men); kpá (oil, &c.); wu; wuta (small fish or corn); lú (palm wine); kpǫ́ (pots or cloth).

Pure, *adj.* dì ǫ́chá; dì únwú; dì ńnwú; dì úchá; ǹkè ánágwágh ágwá; ǹkè ánémérúgh émérú.

Purgative, *adj.* ǹkè nēnúpù áfǫ́; ǹkè nācháchá áfǫ́; ǹkè násá áfǫ́; ǹkè nāsá éhó; ǹkè nēnúchàpù àfǫ̀; nke nāzáchá afǫ; nkè náƿá áfǫ́.

Purify, *v.* sáchá; kpǫ́chá (woman after childbirth, &c.); mé kà ǫ́dí ǫ́chá; mé kà ódí ùchá; mé kà ápuá ná nsǫ́; jù; jù àrú (from abomination by sacrifice); kpǫ́ ǫ́kú (by fire).

Purity, *n.* ídí-ǫ́chá; ídí ùchá; ǫ́kpúkpǫ-ǫ́kú; ìpù nà ńsǫ́.

Purpose, *n.* ísí íhé anāchǫ́; ìzùzù; ńzùbè; ìzù; ǹzù; ǹzùpùtá; ìlòlò; ǫ̀rìrì; èchìchè. *v.* zùbé; lò; rì; chè; zùpùtá.

Purposely, imá ámá; ímá úmá; ǹzúbé ímé; íkpáchá ányá. Nwata kpachalu anya akwa akwa, The child cried purposely.

Purse, *n.* àkpà; óbélé àkpà; àkpà ńtà; èkpà; àkpà égó.

Pursue, *v.* chú; ƿásò; chúsò.

Push, *v.* nú; nú áká; kwà; dúpù (push off a boat); nútù (push off or away); kwádà (push down). *n.* ǫ̀núnú áká; ǫ̀núnú; ǫ̀kwùkwá; ńdúpù.

Pustule, *n.* ífé-òsísó; ésúsó; étútó; ńtúkà; ífé ńtúkà.

Put, *v.* tìnyé; tí; nyé; yé; tǫ̀ƿǫ́ (put down); ƿǫ́tǫ̀ (put down); débé (place); dóté (place down); túnyé and ríyé (throw together); túkwàsí (put upon).

„ **(on clothes),** yí àfè; yílí àfè; tí ńweí; yé ùwé; wólú áwù; má ǹjà; ƿókwàsí àkwá.

„ **(aside),** wèrúká; wépù; dèbé n'ùsǫ́; wèzúgá; wépùgá; pàbúdó.

„ **(ashore),** yídó; tínyé n'énú; nyàdó ǹàdó.

Putrefy, *v.* lé ùlé; ré ùré; máwù; lù árúrú, lú ìkpúrú (to breed worms); mébì; bíbì.

Puzzle, *v.* ƿá ghálí; ƿágwòjú ányá; jú ányá; ƿa àkǫ́kàlà. *n.* íƿá ghálí; íbágwòjú-ányá; íjú ányá.

Pygmy, *n.* àká-ǹrì; òjúkwú; ónyé-ùkpǫ̀.

Q

Quality, *n.* ǫ̀dídí; ùdí; áfà; áhà; úkpá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Quantity, *n.* ọ́nú-ọ́gú; òkè.

Quarrel, *v.* sè ókwú; sè ésè; kọ́ ọ́nú; dọ́ ókwú; dọ́ḅútá ókwú. *n.* èsèmókwú; èsè; àkọ́mọ́nú; íkọ́ ọ́nú.

Quarter, *n.* òfú úzọ̀ n'úzọ̀ ìnọ́. Ọ̀kàlà (bushel); ótù òkè n'òkè ànọ́.

Queen, *n.* ézè-nwáyì; ézè-òkpòró; nwúnyè ézè.

Question, *n.* ájùjú. *v.* jú ájújú; ìjú ájújú.

(**be**) **Quick,** *v.* mé ńgwá; mé ùkélé; mé ọ́sísọ́; mé ọ́sọ́sọ́; me òzìḅó.

Quickly, *adv.* ńgwá ńgwá; ọ́sọ́sọ́ ọ́sọ́sọ́; nà ńgwá n'ọ́sọ́sọ́; n'ùkélé.

Quiet, *adj. and n.* (di)nwáyọ̀; (dì) bṵ̀; (di) àrú bṵ̀; (dí)àrú ùdó; (di)àrú àgṵ̀; (di)àjùlù; (di)jṵ̀; (dì)júrí-júrí; (dì) gìdì; ùtúkpá àhú; nwáyọ̀; ùdó; àjúlú; ìtọ̀mèjí; àrú bṵ̀; àrú ágṵ̀; júríjúrí.

Quite, *adv.* "sí," "zú," "chá" and "dúa" are affixed to verbs to show completeness of action. Sometimes "cha" and "si" or "zu" are used together. Ọmezu-chalue ya. He has quite done it. Ọlusigo ọlu ya ncha, He has quite finished his work. Ejedualam ya, I went quite near to it.

Quiver, *n.* àkpà ìkọ̀; àkpà úfèlè; àkpà àkú.

„ *v.* (**shiver**), rù lìlì; má lìlì; má àrú ńní; márùbé àrú; rù óyí; hù óyí; ma jijiji; má jìgàjìgà; má rùrùrù; má kwàkwàkwà.

R

Race, *n. and v.* ọ́sọ́; ìwú ọ́sọ́; íḅá ọ́sọ́; òwúwú-ọ́sọ; àḅọ̀; àbùrù; ébó; ḿbà; úmù dì; umu; wú ọ́sọ́; ḅá ọ́sọ́.

„ (**of running**), ọ́sọ́; ìwú ọ́sọ́; íḅá ọ́sọ́; òwùwú ọ́sọ́.

(**the human**) **Race,** àḅọ̀; àbùrù; ébó; ḿbà.

Raft, *n.* íbòm.

Rafter, *n.* ọ́lú ógónógó; òlégé.

Rag, *n.* ńkílíká ákwà; ńkíríká ákwà; ákwà kálú ńká; ńgílígá ọ̀gọ̀dọ̀; ńgálígá ọ̀gọ̀dọ̀; ńkílíká ákù; ákwà kárá ńká.

Rage, *n.* ọ̀nùmà; ájọ́ iwe; ajọ ọ̀nùmà. *v.* íkò-ònùmà; wé ájọ́ íwé; kó ọ̀nùmà.

(**be**) **Ragged,** (dì)ńkílíká; (dì) ńgálígá; kárá ńká; kálú ńká.

Raid, *n. and v.* ńwákpò; ńpúm; ńpùnárí-íhé; ńpànálú-ífé; wákpò.

Rain, *v.* zò; dò. *n.* mílí òzùzò; mírí òdùdò; míní òzùzò; mílí énú; mílí ígwé.

Rainy season, *n.* ùdú-mílí; ùdù-rù-mili; uju-mili.

Rainbow, *n.* éké-n'ógwùlùgwù; égwùgwùrù; égwùrùgwù.

Raise, *v.* (lift up) búní; wèní; pání; búlí; pálí; wélí; chíli, &c.; (increase) tíwányé; tínyékwú (to add); túkwásí. Etiwanyelu ego n'ugwọ-ọlu Okọ-cha, Okọ-cha's salary was raised. Ebunili ya n'ọnọdu di enu, He was raised to a high position.

Rank, *n.* (**social**), ọ́nọ̀dù di élú; ìnzèlè; ọ́kwá; ọ́nọ̀dù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Rank (or row), ǹdìlì; ùsù; áhírí; árílí; uḅala.

Ransom, *n. and v.* ńḅápùtá; ḿḅáhiá; àḅápùtà; ḅápùtá; ḅáhlá.

Ram, *n.* èbùlà; èvùlà; èbùnù; èbùlù.

Rapid, *n.* ọ̀dà; ńrúbìgá-míríókè; ébé mírí (or osimiri); nērúbìgá ókè; ọ̀chíchí-míríókè; ọ̀mùmù mílí; òkpúkpómírí-ókè; ọ̀ḅúḅá-míní-ókè. *adj.* (dì)ńgwá; (dì)úkélé; (dì)ọ́kú; (dì)ùnù-ọ́kú; (dí)ńkọ́; (dì)ǹkàráǹkárá; (dì)ọ́sọ́sọ́.

Rare, *adj.* dì úkọ́; dì ńkpá; ǹkè ánādígh-áhú (not often seen).

(be) Rash, *v.* mé ùnù ọ́kú; jí òkpòkùzù; mé óbì ọ́kú; mé ífé èlòrọ̀-èlò; me íhé èchègh-èchè; mé íhé árígíárí; mé ífé ísí íké; me ífé ọ́ghọ́m; mé ífé éyí-úchè me ife ńtúmádé.

Rat, *n.* òké; òkélékwú.

Rather, *adv.* kámà; ọ̀bù; kárí; káliá; nwá; nke-ńtà; nwántí; nwántíntí. Ojelu uḅo kama ije akwukwọ, He went to farm rather than go to school. Ulo ya di nma nke nta, His house is rather good.

Ration, *n.* ńní-úbọ̀sì; ńní; nníókúkú; nní ákùlù ákú.

Rattle, *v.* kpọ́ ánwú; kúkọ́lí; yọ̀; ḅábú ókwú. *n.* ọ́kpúkpọ́ ánwú; ńkúkọ́lí; nḅálú ókwú; újálá.

Ravage, *v.* bíbì; mébì; tíkpọ́; kwálí; mélù; líkpọ́; kpọ́lí.

Rave, *v.* sà ásìsà; súkpé nsúkpé; kwú ókwú ónyé álá; árá kwúghèlì; kwú ókwú dìkà ónyé álá.

Ravine, *n.* ìyènè; ǹḅùlùgùdù; ǹdàlàgwùgwù; ǹdàgùrùgù; ǹsùsù.

Raw, *adj.* (dí)ńdù; nkè ánésírọ̀ ési; nkè ánárúrọ̀ árú; nkè anēghèrọ̀ èghè; nkè ánēsíghèrọ̀ èsíghè; nkè nāmùtàgh íhé (inexperienced).

Razor, *v.* ágùbá; ùché; ùgèlè; ńmà-ágùbá; ńmà ísí.

Reach, *v.* lú; rú; dú; are sometimes affixed to verbs; lu aka.

Read, *v.* gú; gú ákwúkwọ́ (*lit.*, to count book).

(be) Ready, *v.* nọ̀ nà ńkwádébé; nọ̀ nà ńjìkéré; kwàdébé; jìkwámá (prepare); kwàgébé; jìkélú; jìkéré (get ready); kòlú; kèlú; mékọ́tá; jìkwá.

Real, *adj.* ézí; ézíḅó; nkè ánágwárọ́ ágwá (pure, unmixed).

Really, *adv.* n'èzié; n'èzí-ókwú; nà ńnéné ókwú.

Reap, *v.* ghó (fruit); bè, bì, bù, se (of corn); wè nni; we ihe ubi (of yam).

Rear, *v.* **(to bring up),** zúní; zúnitá; zúnité.

,, *v.* **(to rear up, post or house),** lúní; búní; wèní.

,, *n.* **(the back of anything),** ázú; úkútá-ázú; ǹkè dì n'azú.

Reason, *n.* **(intellect),** ìlòlò; úchè; àkpà-úchè; ìzùzù; ǹzù; échìchè; òrìrì.

,, **(the cause),** íhé kpàtàlù; ífé mèlù; ísí ífé.

(be) Reasonable, *v.* nwé ìlòlò; nwé úchè; nwé ìzùzù; nwé ǹzù; nwé échìchè; nwé òrìrì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Rebel, *v.* núpù ísí; núpù ísí médídé ìchí ànì; núpù ísí n'ọ̀kpúlù ndí nọ́ n'íké. *n.* onyé nnúpù ísí; onyé nnúpù ísí médídé ìchí ànì ónyé nnúfù ísí n'ọ̀kpúlù ndí nọ́ n'íké.

Rebellion, *n.* ínúsò-ńdí náchí àní ọ̀gù; inúsò ézè ọ̀gù; ílúsò ndí ézè ọ̀gù; ínúsò ndí ísí ọ̀gù; ńnúpù ísí.

Rebound, *v.* dáchìghá azú; súchìghá ázú; dághàchí ázú; lághàchí.

Rebuke, *v. and n.* bá ńbá; bárá ńbá; bìḅọ́; ḅọ́ ùjà; kọ̀kpọ́.

Recall, *v.* kpọ́chìghá; kpọ́ghàchí.

Receive, *v.* nálú; nátá; nárá; nádó (contain or hold); nágídé (to hold); kpọ́bàtá (a visitor); kúbàtá (a visitor).

Reckon, *v.* gú; gúkọ́; ḅàkọ́; gúkọ́tá; plází; mákọ́tá.

Recognize, *v.* ghọ́tá; má; mátá; málú; márá; ghọ́tá írú; mátá írú; mátá íhú.

Recollect, *v.* chètá; lòtá; rìtá.

Recommend, *v.* tò; jà (*lit.*, to praise); mé kà ámárá nà ọ́bù ézí mádù; dú ọ́dú (to advise).

Reconcile, *v.* dòkwá; wèkọ́ n'ọ̀fú; wèkọ́tá n'ótù; mé kà ádí n'ótù; mé kà ádí n'ùdó.

Reconnoitre, *v.* nédó; fé; néné; lébọ́; lékútá; nébí.

Record, *n.* ákwúkwọ́-nchètá; ákwúkwọ́-ífé-ńchètá; ékwúkwọ́-árìtá. *v.* dényé n'ákwúkwọ́; ḅa n'ákwúkwọ́; kpá n'ékwúkwọ́ chètá; lòtá; rìtá.

Recover, *v.* náchìgha; wéchìghá; nághàchí; wéghàchí; chọ́tá hú (*lit.*, see); dírí (from sickness); díbá nma; díbá íké. Ha naghachili ife ezulu n'ori, They have recovered the things which were stolen.

Recur, *v.* mé ọ̀zọ́; mé kwàsí; ḅálátá n'úchè; ḅághàchí n'óbì (of thought).

Red, *adj.* (di)ńmé; (di)ọ̀bàlà; (di)ùfié; chá ọ̀bàrà; (di) ńmé-ńmé; (dí)àgòlò-àgòlò; (di)ọbala-ọbala; (di)ùfié-ùfié.

Redeem, *v.* ḅápùtá; ḅáhiá.

Redress, *n.* ńdózí; ńmárí; ńmézí; ńmémá.

Reduce, *v.* bènátá; bìlátá; wébènátá; wédà; búdà.

„ **(price),** rúbènàtá; rúdàtá; rúbìlátá; rúdà.

Reed, *n.* ámì; ámì-ágú; ìkpòkpóló.

Reef, *n.* ǹdìlì ǹkpúmà; ǹdìlì ǹkúmè; ǹdìrì ákọ́m.

Reflect, *v.* **(an object),** sèlú ìfè; dọ́lú ìfè; sèré ìhè; ḅúpú; ḅú àmùmà.

„ **(of thought),** lóchìghá; lòghá; chéghàchí; chèghá; chéchìghá; rìghá; chíghálí-úchè; chíghálí óbì; chíghárí óbì. Ugeḅe neḅupu ife, The looking-glass reflects light.

Reform, *v.* dózí; mézí; ménwò; nwòghá; mémá; nwópù; *n.* ndózí; nmézí; ònwùnwò; ńnwòghá; nmémá; ńwópù.

Refresh, *v.* túnyé ńdù; tíyé ńdù; túlú ńdù; túlá ńdù; júlú árú; méjúnátá àrú; méjúnátá óbì; méjúnátá ílé.

Refuge, *n.* ébé-ńḅábà; ébé-ńḅásí; ébé-ńḅánágá; ébé-ńḅálágá.

Refusal, *n.* ọ̀jújú; ìjú-ájú; àjúkà; ǹjújú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Refuse, *v.* jú; júká.

Refuse, *n.* ífé ínyí; ífé nélórọ́ éló; ọ́rú mányá (dregs); ífé ńtúfú; ífé nchífù; ífé nlúfù; ahihia (*lit.*, grass).

Refute, *v.* gósí nà ékwùhíeré; kpébú; kwúbú; kwúkpà ọ́nú (to silence); kwúgídí; kwúdídé (to speak against); kwúchí ọ́nú.

Regret, *v.* kwá útá; tá ònwé útá; kwá ǹmànú. *n.* òkwúkwá útá; nmànú; íkwá nmànú; ítá ònwé útá; mazidum.

Regular, *adj.* nkè dí n'ọ́nọ̀dù yá; nkè dábànyèlù n'íwú; nkè só n'úsòlò; nkè nábiáchíányá; nkè ánēmé; nkè néméchí ányá.

Reign, *v.* chí ézè; mé ézè; bú ézè. *n.* òchíchí; òchíchíézè; ọ̀múmé-ézè; ọ̀búbúézè.

Reject, *v.* jú; júká; wépù írú n'aru; wépù íhú n'ébé . . . ńọ; ƀánárí; ƀánáhú; túfù.

Rejoice, *v.* ǹùlí; ǹùrí ǹù; ǹù ọ́ǹù; ǹùrí óǹù; gò; gòlí; gò ǹgùgò; gó ògùgò.

Relate, *v.* kọ́; kọ́ ákúkọ́; gwá; kògwá; kòkọ́; kwútá; fótá.

Relation, *n.* ńƀányé; ńƀányébé; íkwú-nà-íbè; íkwú; nwánnà; nwá-nnè; úmú-dí; ọ́gọ́ (by marriage).

Release, *v.* tọ́pù (unloose); rà; rápù; hà; hàpú. *n.* ntọ́pu; ọ̀rìrà; nrápù.

Relent, *v.* júnátá; júlátá; júlù; júrú (to cool); bènátá; bìlátá (to abate). Iwe ya ajunatago, His anger has cooled.

(be) Relentless, *v.* énwégh-ńjúnátá; énwé-óbì èbélè; énwéghóbì èbéré; fílí óbì. Okporo-a filili obi n'ebe nwa ya nọ, This woman is relentless (has tied up her heart) towards her child.

Relief, *n.* íƀá-ǹfé; ínyé-áká; ńjúnátá; ńbènátá; ńbìlátá; ńdíbènátá; ńjúlú.

Relieve, *v.* ƀá ǹfé; mé kà ọ́ƀá ǹfé; nyéré áká; bènátá; bìlátá; júnátá; júlú; mékwá; mézí.

Religion, *n.* òfùfè-Chúkú; úzọ̀-Chúkú; òkpúkpé-Chúkú; íkpélú-Chúkú; íkpéré-Chínèkè; úzọ̀-ìkpélú Chúkú.

(be) Reluctant, *v.* rì àzú; rì èrì; áchọ́gh; átọ́gh-ùtọ́ (not sweet); kwúlú íchè; tú ìzè.

Rely (on), *v.* dàbébé; dákwàsí; dàbèré; chèkwúbé; túkwàsí óbì; túkwàsí úchè.

Remain, *v.* ƀọ́fọ́; fọ́dú; bídí (survive); nọ̀ ànọ̀; dí adí; dí ọ́kpú; nọ̀-dídé; nọ̀-gídé (to continue); tàdó; tàgìdé; nọ̀-dú. "Fọ" is affixed to verbs to show incompleteness of the action, as Olufọlu ọlu ya, He has not finished his work.

Remains, Remainder, *n.* ífé fọ́dúlú; ífé ƀọ́fọ́lú; ífé ƀọ́pùtálú; ífé fọ́lu; ihé fọ́rọ́; ihe bídírí; ífé árapùlù n'àzú; (a dead body) ónyé nwúlú ánwú; ózú.

Remember, *v.* chètá; lòtá; rìtá.

Remembrance, *n.* nchètá; nlòtá; árítà.

Remind, *v.* chètálú; lòtálú; chètárá; rìtárá.

Remonstrate, *v.* bá ǹbá; tá útá.

Remorse, *n.* ímá-íkpé-òbì; íkwáútá-óbì; ítá-útá-óbì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Remove, *v.* wèghá; róghá; bùghá; kwáfè; ró óbì; fó óbì; pùrúká; wéfù; wèzúgá; wépùgá. Fa kwafelu n'unọ ọfu fa, They removed to their new house.

Renounce, *v.* jú; júká; rà; rápù.

Rent, *n.* ùtú; ùtú-ànì; ùtú ụ̀ọ́; ùtú únọ̀; úgwọ́-íbí-n'únọ̀.

Repair, *v.* dózí; wàchí; dóchí; mézí; mémá. Ọnawachi unọ ya, He is repairing his house.

Repay, *v.* kwúchìghá; kwúghàchí; nyéchìghá; nyéghàchí; nyékwúlú; kwúkwúlú; mékwúlú.

Repeat, *v.* **(actions),** ménwò; mékwàsí.

„ *v.* **(words),** kwúnwò; kwukwasi.

Repent, *v.* **(to change one's thoughts or mind),** lòghá; lóchìghá; chegha; chèghárí; rìghá.

„ **(to cry or be sorry for sin),** kwá ákwá nméhiè; kwa mànú; kwá útá.

Repentance, *n.* nlòghá; nlóchèghá; nchèghárí; àríghà; íkwá ùtà; ikwá mànú; ikwá ákwá nméhiè.

Reply, *v.* zá; sà; dú. *n.* aziza; ọ̀zízá; ọ̀sìsà.

Report, *n.* ákúkọ́; éwù; ùdé; ùfó; ọ́gúgú. *v.* kọ́ ákúkọ́; wú éwù; dé ùdé; fó ùfó; gú ọ́gúgú.

Represent, *v.* **(be in place of),** nọ̀chíányá; bú ányá ónyé ọ̀zọ́; nọ̀ ányá.

Representative, *n.* ónyé nnọ̀chí; ónyé nnọ̀chí-ányá; ónyé nnọ̀chí-ányá ónyé ọ̀zọ́.

Reproach, *n.* nkpọ̀lí; ítá útá; ibási nbá íkó (scolding); idú ìkwù. *v.* kpọli; tá útá; (to curse) kọcha; kpọ iyi (also to curse).

Reprove, *v.* dọ́ ntì; dọ́ áká ná ntì; bá nbá; tá ùtà.

Request, *n.* áyìyọ́; álìlió; árìrió; èkpélú; èkpéré; okpukpeeka. *v.* yọ́ áyìyọ́; lió álìlió; rio árìrió; kpèlú; kpéré; kpé éká.

Require, *v.* chọ́; jú; jú àsè; ná.

Rescue, *n.* ndọ́pùtá; nghọ́pùtá; nzọ́pùtá; nnápùtá; ngúpùtá. *v.* dọ́pùtá; wépùtá; ghọ́pùtá; zọ́pùtá; gápùtá; nápùtá; gúpùtá. Ọ guputalu ye n'ọku, He rescued him from the fire.

Resent, *v.* wékwàsí íwé; wé íwé n'àrú; wéwúsà íwé; wesa iwe; wé íwé; vù ọ́vùmà; kò ọ́nùmà.

Reserve, *v.* zọ́dó; débé; chèbé; kpàzóbé; kpàmiá. *n.* ífé àrápúlú árápù. Okpazobelu ego ọnwọ ka ọwezuta azu, He reserved some money to buy fish.

Resign, *v.* rápù; rà; ràlú nyé; jú.

(be) Resigned, *v.* kwé; kwéyé; rúbé ísí.

Resist, *v.* kwúché n'írú; núchìghá; kwáchìghá; nù ànù; nú úhù; núpù; médídé; gùzógídé; ché n'írú; kwúchí úzọ̀.

Resolute, *adj.* ǹkè fiékwálú éfiékwá; ǹkè fiékwálú óbí; ǹkè hiékwárá éhiékwá; ǹkè kwúdólú ákwúdó; ǹkè kwúdídélú ákwúdídé.

Resolve, *v.* zùbé; fiékwá óbì. *n.* nzúbé; nfiékwá óbì.

Respect, *n.* **(esteem),** nsọ́pùlú; ọ̀súsọ́ ányá; ányá ọ́súsọ́; èbùbè; ṁḅànyé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(**with**) **Respect** (**to**), màkà; bàlù; bànyèlù; bànyèrè; bàrà; yérí.

(**be**) **Responsible**, *v.* dí n'áká; dí n'ísí; zá; nǫ́ nà ḿbé; zátá. Odi n'akam (*lit.*, it is in my hand), I am responsible.

Rest, *n.* (**after labour**), ízù-íké; ízùlù-íké; ínọ̀-bù̀; ínọ̀ nwáyọ̀.

„ (**remainder**), ifé fǫ́dúlú; ife ẹǫ́fǫ́lú; íhé bídírí.

„ *v.* (**to take rest**), zù-íké; zùlú íké; tú ńdù; nọ̀dú ànì (sit down); nǫ́ nwáyọ̀ (sit quietly).

„ *v.* (**be placed**) tọ̀ẹǫ́; ẹǫ̀tǫ́; dọ̀bá; dǫ́lú; ni (of a baby); Ozidọlu ite ya n'uzo, He put down his pot to rest on the way.

Resting-place, *n.* ébé-ízù-íké; ébé-òzùzù-íké; ébé-ízùlú-íké; ébé-ízè-ǫ́dú (shelter); ébé-ítú-ńdù; ébé ítúlú ńdù.

(**be**) **Restless**, *v.* énwé-ízù-íké; ézù-íké; ézùgh-íké; ánọ̀-òfú-ébé; ánògh-ótù-ngà; ánọ̀ dú; ézùrọ̀ íké; ánọ̀rọ̀ dú; ánọ̀rọ̀ òfú ébé.

Restrain, *v.* nárà; ẹọ̀chí; zǫ́dó; kpàmí; kpàzóbé; nábú; séchìghá; náchìghá.

Result, *n.* ifé só n'àzú; ífé sótálú; ífé pùtálú; ífé sí yá pùtá.

Resurrection, *n.* nbìnité-n'ǫ́nwú; nbìlíté n'ǫ́nwú; àpábùrù-n'ǫ́nwú; nkùní-n'ǫ́nwú; ísí n'ǫ́nwú kùnié; ísí n'ǫ́nwú bínié.

Retail, *v.* tú ńẹ́lé; ẹá ńẹ́álé; le nwántintí. *adj.* nkè éjì àtú ńẹ́lé; nkè éjì àẹá ńẹ́lé; nkè éjì àẹá ùghà-ràmà; nkè ánèlé nwántintí.

Retaliate, *v.* mékwúlú; mé-kwúrú (doing in return); bọ̀kwúlú.

Retire, **Retreat**, *v.* rì àzú; ríchìghá àzú; kpúchìghá àzú; séchìghá; náchìghá.

Return, *v.* (**home**), ná; nátá; lá; látá; lǫ́; lǫ́tá; nǫ́; nǫ́tá; yǫ́; yǫ́tá; náchìghá; lághà-chí; chìghá; ghálátá; láhià.

„ (**go back**), ná àzú; chìghá àzú; nátá; látá; lǫ́tá; yǫ́tá.

„ (**give back**), nyéghàchí; nyé-chìghá; kwúchìghá.

Reveal, *v.* kpùghé; wépùtá n'ìfè (bring into light); mé kà áfú ányá (make seen).

Revel, *v. and n.* tí ólílí óbì ùtǫ́; lí ólílí nà nkpǫ́tú áńùlí; ínwé óbì útọ̀ ńké úkú; gú ágúgú árọ̀; gú ǫ́gúgú árọ̀; gu ǫ́gúgú áfǫ́; gú ógúgú éhọ̀; ọ̀lílí nkpǫ́tú áńùlí; arọ nékpò ǫ́kú; ágúgú; ǫ́gúgú árọ̀.

Revenge, *v.* bǫ́ ǫ́bọ̀; bǫ́ úbọ̀; gwá ǫ́chù; gwǫ́ ǫ́chù. *n.* ǫ́bọ̀; úbọ̀; ọgwúgwa ǫ́chù.

Reverence, *v.* sǫ́pùlú; dó èbùbè; nyé ùgwù. *n.* nsǫ́pùlú; èbùbè; ùgwù.

Reverse, *n.* ndóghá; nrúghálí. *adj.* (di)-ndóghá; dí-nrúghálí; dí-íkpù-írú; dí-nghá-kpù. *v.* dóghá; rúghálí; kpù-írú.

Revive, *v.* tùté ndù; tùnyé ndù; túlú úmé; nwé ndù ǫ́fú; nwé ndù ǫ́húrú; nwètá úmé; ẹà úmé; teta; nweta ndu; nwenwo ndu; nwenwo ume; tuta ndu; tuta ume. Ayi tutalu ndu na nwantinti ike ayi zulu. We revived again through a little rest.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Reward, *n. and v.* ọnúné-ọ́lú; ífé íné-ọ́lú; íné ọ́lú; ífé èkèné; íhé-èkèlé; íhé íkpú ọ́lú; né ọ́lú; kèné; kèlé; kpú ọ́lú. Unu ekego ife eji ne unu ọlu? Have you divided your reward?

Rheumatism, *n.* ájọ́-óyí; ùnyí; àgbà. Agba nwulu ya n'úkwú, He has rheumatism in his leg.

Rib, *n.* ọ́gílígá; ngù; ńgírígá; àgárá; nkpísí-ákùkù. Ọ́nyá ghọlu ya na nkpisi-akuku, He has a sore in his rib.

Rice, *n.* ósíkápá; ígbáfélé; "ọ̀rọ́s." Anamachọ ka izutalum akpa osikapa nabọ, I want you to buy me two bags of rice.

Rich, *adj.* ọ̀gàlànyà; ọ̀gàrànyà; ónyé-èkù; bú èbù; bú ọ̀gàlànyà; nkè nwèlú úmé; nkè dí úkú; nkè málú àbùbà. Ani nke nwelu ume neme nni ri-nne, A rich soil produces much food.

Riches, *n.* àkù; ọ́kù; èkù; égó; ùkwù; ìkpèghì; òkpìghò. Nwoke a nwelu aku, This man has riches.

Riddle, *n.* ínú; ínù-ínú; ítù-ínú. Num nwa-madu analọji onu da? Ọka ma-ọbu ọgbadu, Tell me the name of a freeborn whose neck is broken everyday. Corn.

Ride, *v.* líkwàsí; ríkwàsí; mákwàsí; mágólú ànyìnyà. Ọwemagolu anyinya gbanaba, He rode on an horse and ran away.

Ridge, *n.* ọ́gbálámázú; ọ̀gbà úgbó; ógólómázú.

Right, *adj. and adv.* nkè kwú-ọ́tọ́; nkè zílí ézí; nkè kwúzílí ákwúzí; nke di n'aka-nni; nke bu ezi-okwu; di nma; nke bu ezigbo; n'ikwu-ọtọ; n'izi ezi; n'ezi-okwu; n'idinma; n'idi ekelesu; dika iwu si di; n'akuku-aka-nni. Ọmelu ife nke kwu-ọtọ, He did that which is right. *n. and v.* íkpé-kwú ọ́tọ́; ikpe zili ezi; ife lúlú madu; akuku aka-nni; ime ekelesu; imewuzo emewuzo; me ekelesu; kwuba ekelesu; kwuba ọtọ; mezie; mewuzo. Ikpe-kwu-ọtọ bu ife anachọkali n'unọ ikpe nine, Justice is a thing wanting very much in all the Courts.

Ring, *n.* ífé dí òkìlìkílí díkà mgbá-áká; mgba-aka; árí-áká; ọ́là-ísí-éká; mgbálá-áká; ọ̀kúkú ífé; ọ̀kúkú mgbílígbá; ọ̀kúkú ójì. Kpualum mgba-aka isa, Make me seven rings.

Ripe, *adj.* nkè chálú áchá; nkè lúlú élú (boil); nkè lúlú ógó; nkè ghélú èghè; nke tozulu oke; nke kalu aka; nke jili eji ("pear," &c.) Ọka nke chalu acha naputa kita, Ripe corn comes out now.

Ripen, *v.* chá áchá; lú élú (boil); tózù (of age); ká áká (cocoa-nut); ghé; jí (pear). Ife ofifi-ya elugo, His boil is ripe.

Rise, *v.* kùní; kwúní; bìní; kwúlí; bìlí; bìníté; bìlíté; kùníté; kwùníté.

„ **(go up),** lú; kwúní; kwúgó; kwuli; lígó; rógó; rígó; nyíkó; nyígó; séníté. Anwulu nakwugo n'igwe, The smoke rises up.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Rise (get up), kùní; bìní kwùní ọtọ́; kwúlí; pàbúrú; bìlí; kùní ọtọ́. Gwa nwata afu ka okunie ọtọ, Tell the child to rise up.

„ **(of sun)**, wá; wái. Anya-anwu gawa, The sun will rise.

„ **(ferment)**, gbọ́; sú; sú úfúfù; kó ékò. Manyu nkwu nasu ufufu rinne, Palm-wine ferments very much.

„ **(increase)**, bá úbá; rí nné; bú èbù; bú íbù. Unọ-ya naba uba kita, His house is rising now.

Risk, *n. and v.* ọzìzè-ndù; ízè ndù; ọ́nọ̀dù íyì íyì; ọ́nọ̀dù nfù; nọ́ n'ízè-ndù; nọ́ ná nfù; nọ́ n'íyì íyì. Ọ nọ na nfu itufu unọ, He runs a risk of losing his house.

Rival, *n. and v.* ékwòlò; ndámányá; ígbá ékwòlò; íkwá ákwàlà; ítí úbú; ízọ́ ázọ́; gbá ékwòlò; kwá ákwàlà; tí úbú; zọ́ ázọ́; ídá ányá. Igba ekwolo afia neme ka ife di ọnu ani, Rivalry in trade makes things cheap.

River, *n.* òrìmìlì; mílí; òshìmìlì; òsìmìrì; òhìmìrì; ènyùm; ànyìm. Orimili gebido ilu ọnwa nka, The river will begin to rise this month.

Road, *n.* úzọ̀; ébé-ọ́gígá; ézí; ọ́kpú-úzọ̀; ọ́kpóló-úzọ̀; ókpóró-úzọ̀; ọ́bọ́lóló úzọ̀; íhú-úzọ̀; ézí-úzọ̀; úzọ̀-óyìbó; úzọ̀ nwa-mberei; uzọ nwa-mba; àbù-úzọ́; uzọ-ọwele; uzọ-mbam. Ízè-ndù dí n'úzọ̀ Ọkija, There is danger in the Okija road.

Roar, *v. and n.* gbọ́ ùjà; gbọ́ ágbọ́; bé ùyà; bé úlìà; be úrìa; bìgbọ́; ma; ọgbugbọ; ọgbugbọ-uja; uya; ulia; uria; nbigbọ. Obigbọlum ka ọfulum, He roared at me when he saw me.

Roast, *v.* rú; rúchù; ńá; kpọ́ ọ́kú; sí; ghé. Ńalum ọka nabọ, Roast me two heads of corn.

Rob, *v.* pú npùm; zú órí; zú óshì; pùnálu; pùnárá; kwali; kwa unọ; me anyekpeli. Ndi ori punalu ya ife-ya, Thieves robbed him of his things.

Rock, *n.* nkpúmà; núkú ókwúté; nkúmè; óké nkúmè; óké nkpúmà. Ofu nuku okwute tiwalu ugbọ oyibo, A rock broke a steamer. *v.* rúrùbé; mághálí; bérúbé; lákwúbá; hùrùbé túní; túlí. Ne, ka osi atuni nwa, See, how he is rocking the child.

Rogue, *n.* ónyé ntú; ónyé-nlíḅú; ónyé-ághùghọ̀; ónyé-nzúḅú; ónyé-nrúḅú; ónyé-nríbú; ónyé-àrábà; ónyé-nméḅú. Nwoke a bu onye-nliḅu madu, This man is a rogue.

Roll, *v.* kpọ́lè; chíhálí; fífì; kékù; ọfufu; nfukọba; kpárì; hiri; kpọ́lèghálí; kpọ́lègó; kpọ́lènítá; kpọ́lèní; hírìgó.

„ **(round)**, kpọ́lèghálí; chìghálí. Nedu ka egbe ọnu isi si echighali, See how the revolver rolls round.

„ **(along)**, kpọ́lè; hírì; kpárì; kpọ́lèlùgá. Fa kpọlelu "poni" ga n'ótú, They rolled the cask along the waterside.

„ **(up)**, kpọlego; kpolenie; kpolenita. Kpọlegonu ya, Roll it up.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Roll, *n.* nkpǫ́lè; nchìghálí; nhírì; nchìghárí; àkpárì; nfífì; ákwúkwǫ́ édènyèlù áfá; nkèkú; ájú. Ǫnyelum ofu aju-"utaba," He gave me a roll of tobacco.

Roof, *n. and v.* ndùmí; ndùmíúnǫ̀; énú-únǫ̀; élú-úlǫ̀; dúmí únǫ̀; imé-ǫ́nú; òkpò-ǫ́nú; ímé-ákpó. Mili si na ndumiunǫ eri, The rain leaks through the roof.

Room, *n.* ímé-únǫ̀; ímé-úlǫ̀; ulǫ-ura; uzǫ; ǫghele. Uzǫ adirǫ n'ime-unǫ afu, There is no room in the house.

Root, *n. and v.* nkpǫ̀lògwùgwù; nkpǫ̀rǫ̀gwù; nkpǫ̀lògwù; mgbǫ̀rǫ̀gwù; ǫgbàràgwù; gbádó; dùdó; gbámì. Nkpǫlǫgwugwu osisi afu adirǫ ike, The root of the tree is not strong.

„ (**up, out**), rópù; kwópù; fópú hwépù. Ropu afifia di n'okpulu unǫ, Root up the weed that is under the house.

(**take**) **Root,** gbádo nkpǫ̀lǫ̀gwùgwù; gádó nkpǫ̀lǫ̀gwù; dùdó; dú. Osisi imalu adudogo, The tree you planted has taken root.

Rope, *n.* ùdǫ̀; élílí; érírí; ágbú; ùdǫ̀-óyìbó; ùdǫ̀-ádè. Nyem elili iji ke ngwugwu, Give me a rope with which to tie a parcel.

Rot, *n.* ùlé; ùré; nlétǫ̀; nmáwù; nmébì; nmélù. Ule osisi afu mebili ya, The rot of the tree spoils it.

Rotten, *adj.* nkè lélú úlé; dí úlé; dí nmáwù; dí nlétǫ̀. Anu nke lelu ule di njo, Rotten meat is bad.

Rough, *adj.* dí-anwílínwú; dí nkpógónkpó; dí ághálá. Ákwà nka di anwilinwu, This cloth is rough.

Round, *adj., adv. and prep.* dí òkìlìkílí; dǫ́lú kìlìlì; di kìlìlì; di ǫ̀kǫ̀lǫ̀kǫ́lǫ́; di ìfìlífì; dí ɓùrùɓúrù; dí ɓùlùɓúlù; nsó; dírúbé. Gba okilikili unǫ afu, Run round the house.

„ (**as a ball**), dí ìfìlífì; dí kìlìlì; dǫ́lú kìlìlì.

„ (**as a ring**), dí kǫ́pǫ́.

„ (**on all sides**), dí òkìlìkílí; dí ǫ̀kǫ̀lǫ̀kǫ́lǫ́; dí ɓùrùɓùrú.

(**go**) **Round,** gárúbé; nǫ̀rúbé; nǫ̀fé; ɓa ɓùrùgbúrú.

(**make**) **Round,** kàrúbé; gwúrúbé; gèrúbé; kèrúbé.

Rouse, *v.* kpǫ́té; mété; méní. Ǫkpǫtelum n'ula, He roused me out of sleep.

Row, *n.* ndìli; ùɓàlà; ǫnyìnyà; áhírí.

„ (**line**), ndìlì; ùɓàlà; áhírí; árílí. Kua nkpulu afu na ndili, Plant the seed in a row. *v.* nyá; ña; kwǫ. Fa nanya ugbǫ. They are rowing a boat.

Rub, *v.* fìchá; chìchá; kwòchá; chàchá; té chí. Biko chiem ǫgwu n'azu, Kindly rub medicine on my back.

Rubber, *n.* ónyé-ǫ́tité; ónyénchìchá; ésó; nchíkwínikwíní. Onye-ǫtite unǫ gabia echi, The rubber of the house will come tomorrow.

(**india-**) **Rubber,** ésó; nchíkwínikwíní. Ndi oyibo nazu nchikwinikwini. English people buy india-rubber.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Rubbish, *n.* nkpǫ́nkpǫ́ ífé; ífé nélórǫ́ élǫ́; áfífiá ífé; ífé ínyí; ífé nábàgh n'íhé; ífé ánákpǫ́rǫ́ ífé. Chipu nkpǫ-nkpǫ ife ndia n'ebea, Take away this rubbish from here.

Rudder, *n.* ífé íkpé úḅǫ́; àmàlà íkpé úḅǫ́; ùmàrà ísí úḅǫ́; àpùpà úkwù-úḅǫ́. Nyem amala ikpe ugbǫ, Give me a paddle to steer the canoe.

(**be**) **Rude,** *v.* mé águálá; ázù. àzù; éghè-èghè; ázùrǫ̀-àzù Fa neme aghala n'omume-fa, They are rude in their manners.

Ruin, *n. and v.* nkpǫ́nkpǫ́; ǫkpú; ndàkpǫ́; ntíkpǫ́; mbíbì; íyí; nfù; dàkpǫ́; tíkpǫ́; bíbì; yí fú. Fa naluzi nkpǫ-nkpǫ-unǫ-fa, They are rebuilding their ruins.

„ (**of buildings**), ndàkpǫ́; nkpǫ́-nkpǫ́; ntíkpǫ́. Madu nabǫ ka unǫ tigbulu na ndakpǫ-ya, Two men were killed by the house at the ruin of it. Iyi yili ya n'ǫku ǫgbugba unǫ-ya, He suffered ruin in the burning of his house.

Rule, *v.* chí; tǫ́ úkpúlú; tú úkà; kpú úkpúlu. Ǫnachi ndi nke ya ǫfuma, He rules his people well. *n.* ǫchíchí; nchíkwá; íchí áchí. Ǫchichi madu di ntulu, The rule of men is hard.

„ (**regulation**), ítǫ úkpúlú; ínyé "ǫ́dà"; "ǫ́dà"; ìwú; ànúchì. Ǫnyelu ndi ya "ǫda" ichu madu, He gave his people an order to drive away the men.

Ruminate, *v.* tá úzá; chí nkwùlù; tághálí ǫnú. Éwú nata uza, Goat ruminates.

Rumour, *n. and v.* éwù; ùdé; ùzù; ùfiǫ́; úńàlà; úkpátú; nkpǫ́tú; ákúkǫ́; èbùbó; wù; dé; zù; fiǫ́; me uńala. Ufiǫ agha nafiǫ n'obodo di ayi nso, There is a rumour of war in the town near us.

Run, *v.* ḅá ǫsǫ́; wú ǫsǫ́; rú ǫsǫ́; kwójílí ǫsǫ́; kwópù ǫsǫ́; ḅánábá; ḅápù. Fa di madu ili wu ǫsǫ sǫ madu nabǫ nime fa ḅatalu ife, There were ten men who ran a race; only two of them received a prize.

„ (**away**), ḅánábá; ḅálágá; ḅánágá.

„ (**from**), ḅápùtá.

„ (**to**), ḅàkwú; gbàkúlú; gbàkúrú; ḅakute.

„ (**over**), ḅáfègá; ḅáfìgá; ḅabìgá; ḅábùgá; rúfègá; kpófègá kpóbìgá; kpóbùgá; kpófigá; kwófègá.

„ (**out**), ḅápù; núpù; kwópù.

„ (**away**), *n.* ǫsǫ́; ngbá ǫsǫ́; ónyé-náḅá-ǫsǫ́; ónyé-nḅápù; ǫgbá-ǫsǫ́. Ǫsǫ́ afu ḅatalu n'unǫm, The runaway came into my house.

Rupture, *n.* ntíwá; ntípú; ntíkpǫ́; nḭǫ́wá; óròwà; nkúpú; nkèjí. Nuku ntipu ka etipulu n'unǫ-ya. A big rupture was made in his house.

„ (**hernia**), óròwà; ngbǫ́wá-ísí; ntíwá-ísí. Orowa naya nwa-ya, His child is sick from a rupture.

Rush, *v.* núfègá; núfìgá; kwófègá; núbìgá; kwóbìgá; wa. Ndi-agha walu n'obodo afu, The soldiers rushed into the town. *n.* ámì; ámì-ágú; òkwùkwò; ǫwúwá; òkpúkpó; ìkpòkpóló; àchàlà.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Ekpo gbo obodo-ayi nese ami dika ọkù, A long time ago our country used reeds as pipes.

Rush (reed), ámì; ámì-ágú; ìkpòkpóló; àchàlà; nkpúlúọzàlà.

Rust, *n. and v.* ńchálá; ǹchíchá; ùkọ̀họ̀bí; ḅá nchálá; chá nchíchá. Nchala mebili igwe a, Rust spoiled this iron.

Rustle, *n. and v.* nkpátú; íkpọ́ ánwú; úńàlà; úńàrà; me nkpátú; kpọ́ ánwú; mé úńàlà; mé úńàrà.

S

Sack, *n.* àkpà; nṗùm; nkwàlí. Kpojue ọka n'akpa afu, Fill the sack with corn.

Sacred, *adj.* dí nsọ́; dí nà nsọ́; (be sacred, *v.*) dó nsọ́; mé nsọ́; mé ífé nsọ́. (The primary meaning of nsọ is that which is forbidden or taboo.)

Sacrifice, *n. and v.* àjà; íràlù ífé nyé; íchú àjà; íràlú ònwé ónyé nyé; íkpú álú; írà òsú; íhà òsú. Ndi nachu aja nachu ime ka ndi-mọ ghalu inwe ajọ anya n'aru fa, Those who offer sacrifice do it that the gods may not have evil designs against them.

(be) **Sad,** *v.* nwé írú ánwílínwú; ḅálù írú; mébì írú; mébì óbì. Okwu igwalu ya melu ka iru-ya mebie, The word you told him made him sad.

Saddle, *n. and v.* ífé íḅákwàsì n'àzú ànyìnyà; ḅákwàsì ífé n'àzú ànyìnyà. Igbakwasigo anyinyam ife ? Have you saddled my horse ?

Safe, *adj.* dí n'ùdó; dí n'àrúòfùfò; nké púlú n'ízè-ndù; nkè púlú ná nfù; nkè nọ́ nátúgh-égwù; nkè nọ́ n'àtúégwù. Ndi ani afu nọ n'átú-egwu, The people of the land are safe.

Safety, *n.* àrú ídí nmá; àrúòfùfò; ùdó; átú-egwu; átúgh-égwù. Nwoke a nọ n'aru-ofufo, This man is in safety.

Sail, *n. and v.* ákwà-ìfùfè; úbọ́ìfùfè; úbọ́-ìkùkù; féghálí. Akwa-ifufe di n'ugbọ afu, There is sail in that ship or boat.

Sake, *n.* ífì; n'ífì; ífìlì; n'ihi; n'ífìlì; màkà; bànyèlù; yèrí; bàrà. Ifi ya ka mji bia, For its sake I come.

(for the) Sake of, màkà ífì; ífì; n'ífì; n'íhì.

Sale, *n.* ọ̀lílé; nlébé; ífé áfiá; ọ́nú-áfiá; íkwé-ọ́nú; íkwéọ́nú-áfiá.

Salesman, *n.* ónyé-áfiá; ónyénlé; ónyé nélé áfiá; ónyé nélé ífé áfiá; ónyé néré ngwá áhiá. Onye-afia gebutalu ayi ife ọfu, The salesman will bring us new goods.

Salt, *n.* nnú; nnú-nní; únú; únú-nní. Nye nnu n'ọfe, Put salt in the soup.

Salute, *n. and v.* èkèné; òtútúáfà; èkèlé; íkènè-èkèné; íkèlè èkèlé; ítú áfà; ímé ndéwó; íkènè nnúà; kéné; kélé; tú áfà; mé ndéwó; kèné nnúà; kéné mbánà. Itugo nna-i afa ututu ? Have you given your father the morning salutation ?

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Same, *adj.* òfú áfù; dí òfú; òfú áká áfù; otù áhù; dí otù; otù ihe ahu; òfú ífé áfù; òfú áká; nání ọnwà; nání ọnhù. Ofu akwukwọ afu ka mnachọ ka mgulia, The same book I want to read.

Sample, *n.* ífé ínélú ányá; úkpúlú; ífé-àtù; ífé-nńòmí; íhé-njíjè; íhé-èzúzò; íhé-ímá-àtùtù; ífé yílí ífé. Onyelu ayi afe inelu anya wekwalu ya nke dika nke afu, He gave us a sample of dress to make him the like.

Sand, *n.* úzúzù; úbòm; ntà-ájá; ùbùrù-éjá; ájá-ónwó. Je gekpotalum uzuzu. Go bring me sand.

Sand-bank, *n.* úbòm. Ndi Igala nebi n'ubom, Igara people live on the sand-bank.

Sap, *n.* míli-ósísí; mírí-ósísí; míní-ósísí; míli nényé ósísí ndù; átútú; átútú-ósísí. Atutu osisi afu nemebi akwa, The sap of the tree spoils cloth.

Sapling, *n.* ópòpò ósísí; ósísí pùná ọfú; ósísí népú ọhúrú. Akpajina opopo osisi afu, Don't break the sapling.

Sarcasm, *n.* íkpọ̀-iyi; ímé àkàjè; nkpálí; íkwà-émò; njíjè; nkwújọ́; nkwútọ̀; nkwúlù; ókwú-nkpálí.

Satisfy, *v.* nyéjú áfọ́; nyéjú éhọ́; ọo nkpà. Onenyeju nwunye-ya afọ, He satisfies his wife.

(be) Satisfied, *v.* ju afọ; ju ehọ; liju afọ; riju afọ; riju ehọ; zu. Ojugom afọ, I am satisfied.

Sauce, *n.* ọ́fé; míli ófé; mírínní; mírí-nrí. Kunyem ofe iji li ji, Give me sauce to eat with yam.

Saucepan, *n.* ite oyibo nwelu aka; ite isi nni; ite isi ihe; ite isi ife.

Savage, *n. and adj.* madu ọfia; onye anazurọ azu; onye afọ njọ; onye obi ọjọ; onye obi-inu; nke anazurọ azu; di inu n'obi; nke jọlu njọ n'obi; di anya ufu; di obi ọjọ. Nwoke a bu onye afọ njọ, This man is savage.

Save, *v.* zọputa; dọputa; naputa; ghọputa; guputa; nweputa; ngaputa. Ọbu nwoke a guputalu ya n'ọku, It is this man who saved him from the fire.

„ (except), belusọ; ma-ọbugh.

Savings, *n.* ndebe; nkpazobe; nkpizobe; ndote; ndobe; nchebe; idebe ife; nchekwata. Nchekwata ego-ya bulu ya ọgalanya, The saving of his money made him rich.

Saw, *n.* nmà-ọdu; ùkwọ́; nmankwọ. Ndi ọnwene ji nmaọdu awa osisi, Carpenters use a saw to saw wood.

Say, *v.* kwu okwu; kọ akukọ; kwu; si; doye uka; ka uka. Ọbù na asim ya rapu nwata afu ka oji we iwe, It is because I said he should leave the child, that is why he is annoyed.

Scald, *v.* rú ọ́kú; rú míli ọ́kú; rú ọ́kú úzì ìtè; ru nmanu ọku; hu ọku; hu miri ọku.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Scale, *n.* ife ísì ife; ife ima ife; ihe itu ihe; ife osisi; ihe ọtùtù; akpilikpa-ázù; ekwọrọ ùbà; nkekere-ázù; onu di n'ábù; onu di n'ukwe. Weta ife ísì ife ka msinye i anu, Bring a scale that I may weigh meat for you.

„ (**of fish**), akpilikpa; ekwọrọ-uba; nkekere-azu. Ázù anakpọ asa enwerọ akpilikpa, The fish called "asa" has no scales.

Scar, *n.* àpà; àpà-ọnyá; úfillì. Nka bu apa ọnya ghọlu ya ka ọdi na nwata, This is the scar of a wound made when he was a child.

Scarce, *adj.* dí ùkọ́; nkè kọ́lú ùkọ́; dí ńkpá. Ázù di ukọ n'afia ta, Fish is scarce in the market to-day.

Scarcely, *adv.* keberọ; wurọ; kwamarọ, kwamakọ; kwamagh, kwamagi, are affixed to verbs to show the action is hardly begun, *e.g.*, Okwukeberọ okwu, He hardly or scarcely speaks. Oliwurọ nni, He scarcely eats.

Scarcity, *n.* ukọ; ife ukọ; ugani; unwu; ukọ nni; ugali. Ukọ ji melu ka madu neli akpu akpu, Scarcity of yam made people eat cassava.

Scatter, *v.* "sa" is affixed to verbs to show the scattering of anything, *e.g.*, Ọkuku bọsalu ọka, The fowl scattered the corn. Gbasa = spread; tusa = strew.

Scent, *n.* ísì; ísìsì; nu ísì; mata ísì; muta isi; má ísì; sì ísì. Ọgwua nesi isi ọma, This medicine gives a good scent.

Scholar, *n.* onye-nmuta; onye-ọka-akwukwọ; onye-ọmumu. Nwoke a bu onye-nmuta, This man is a scholar.

Scold, *v.* ba mba; kpọ ọnu; kpọ n'ọnu; kpọ iyi; bigbọ; jagbọ. Ọkpọlu ya ọnu maka afele otiwalu, He rebuked him for the plate he has broken.

Scoop, *v. and n.* ku eku; kwọcha; kwọ; nkpọ; eku; ife ikwọ mili. Wetalum nkpọ iji ku ọfe, Bring me a scoop to take out soup.

Scorch, *v.* cha; chanwu; chakpọ; finwu; ma; chagbu; magbu. Anwu magbulum n'uzọ ka mnabia, The sun scorched me on the way when coming.

Scorn, *v. and n.* neni; mu amu; chi ọchi; me akaje; kwa emo; munye ifele n'iru; amu; ọchi; akaje. Fa nemem akaje, They are scorning me.

Scowl, *v. and n.* sínwúbá írú; gbálù írú; mébì írú; mélù íhú; bíbì írú; mébì óbì; mélù óbì; nsinwuba iru; ngbalu iru; nmebi iru; nmelu ihu; emelu ihu; nmebi ivu; nmebi obi. Nwata sinwubalu iru n'ife agwalu ya, The child scowls at what it was told.

Scramble, *v.* gbábú; bú; zọ́; vú. (*n.*) ùbú; ngbábú; ùvú. Fa nabu ubu n'afia, They are scrambling in the market.

Scrap, *n.* ífùlífú; íbé; ibelibe; ikelike; ílílí; ílighílí; irighiri; ifurifu. Ọnyelum ifulifu azu, He gave me a scrap of fish.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Scrape, *v.* kpù; kpùchá; kǫ́; kǫ́chá; kpè; kpèchá; chìchá; méchá; kpúchàpù; kǫ́chàpù; kwátù; pótù. Anamachǫ ka ikpuchapu inyi di n'aja, I want you to scrape out the dirt from the wall.

„ **(together),** tútùkǫ́; kpákǫ́; kpá nkpá; kpá nkpa aku; kpákèpù; tútùlí. Ǫnǫ natutukǫ ego webue ǫgalanya, He was scraping money together to become rich.

Scratch, *v.* rǫ́ mbǫ́; gǫ́ mbǫ́; gá mbǫ́; gá nvǫ́. Ǫkeke galu nwa-nne ya-nwoke mbǫ n'azu, Ǫkeke scratched his brother on the back.

Scrawl, *v. and n.* détǫ̀; kátǫ̀; kpálù; gbálù; tétǫ̀; ndétǫ̀; nkátǫ̀; ákpálù; ngbalù; ntétǫ̀. Ǫdetǫlu ife mnyelu ya de, He scrawled what I gave him to write.

Scream, *v. and n.* chì; cì díkà nnùnù; cí díkà árúrú; bé úyà; be ulia; be uria. *n.* ǫchìchì; uya; ulia; uria. Nwa-i naci n'unǫ, Your child screams in the house.

Screen, *v. and n.* gbòdó; zèdó; gbòchí; gbòchítá; zèchí; zèchítá; gèchí; gèchítá; kwùchí; kwùchítá; kwúbìdó; ngbodo; nzedo; ngbochi; ngechi; ngechita; ife-ngbodo; ife ngbochi; ihe ngbochi; ife nkwuchi. Fa kwubalu ife-ngbochi n'unǫfa, They put up a screen in their house.

Scum, *n.* ùfúfù; ifé ínyí; ífé ntìnì; álúlú; álúghúlú; fúpù; gbǫ́ ùfúfù; sú ùfúfù; gbálù; gbárù; ifé-ntúfù. Fupu ufufu nmanya, Blow off the scum of the wine.

Sea, *n.* òrìmìlì-nnú; àbàdì; mílínnú; òshìmìrì-úkú; núkú òrìmìlì; óké òrìmìlì; ényùmúkú; ányìm-úkú. Orimilinnu nata kwa-ubǫsi, The sea ebbs daily.

Seam, *n.* mgbàkǫ́; nlílà; mbúkǫ́; mbúkǫ́tá; ǫgbùgbà. Osi na ngbakǫ ya nadǫka, It is tearing through the seam.

Search, *v. and n.* chǫ́; nyòchá; nènè; nédó; fé; lékúté; nébì; ǫchichǫ; nnyocha; nnene; nnedo; elekute; nnebì. Ayi geje ife ani ayi gegbu arǫa, We shall go to search out the land we shall plant in this year.

Season, *n.* ógè; árǫ̀; mgbè; nwáǫgè; nwá ùgbò; (the rainy season) ùdú-mílí; (the dry season) ǫkǫ́-chì; èkpò; n'ógè; na mgbè. Ǫbiarǫ n'oge, He does not come in time. *v.* ghè; lújú; kájú; ká; tú; gbá-nnú; tú nnú; nyé nnú; túnyé nnú. Nnu atugo n'ife olili afu, The food is seasoned with salt.

Seasoning, *n.* ǫtútú nnú; ònyényé-nnú; ǫgbúgbá nnú; òyíyé-nnú; ífé ítú n'ǫ́nú; ifé isǫ́ úsǫ́ n'ǫ́nú; ihé itǫ́ utǫ́ n'ǫ́nú.

Seat, *n. and v.* ǫ́nǫ̀dù; óché; ágádá; ífé ínǫ̀ ǫ́dù; ífé ínǫ̀dù ànì; ífé ínǫ̀ ànì. *v.* dǫ́bá; dǫ́kwàsí; nǫ ànì; nǫ́ n'óché; nǫ̀dú ànì; nǫ̀dú ǫ́dù; dú; dǫ̀ ǫ́dù; dǫ́nyé. Dǫba ya n'ǫche afu, Seat him on the chair.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Second, *adj.* nkè àbọ̀; nkè ìbuá; nkè àbuá; nkè èbuá. Nka bu ọbibia nke àbọ̀ mnabia n'ebea, This is my second time of coming here.

Secret, *n. and adj.* nzúzó; ifénzúzó; èzórò; ifé zólú ézó; ifé dí nzúzó; di nzúzó; nkè zólú ézó; nkè ánáfúrọ̀ ányá nkè dípù n'ányá mádù. Onye neme ife neche na ya nezobe ekpo ọna marọ na madu nafu ya, ayi nasi na onezo nzuzo ọkwa, One who does a thing thinking that he is doing it secretly and not knowing that someone has seen him, we say he is hiding like the partridge.

Secretly, *adv.* nà nzúzó; r'èzórò; n'úzọ̀ nzúzó; ntàkú; ná nzópù. Ọpulu na nzúzó, He went out secretly.

Secure, *adj. and v.* nke nọsili ike; nke nọ n'atu-egwu; nke nọ n'atugh-egwu; nke nọ n'aru ofufo; nke nọ n'udo; nọsi ike; nọ n'atu-egwu; nọ n'aru ofufo; nọ n'atugh egwu nọ n'udo; nọ na ndokwa. Nwoke afu nọ n'aru ofufo, The man is secure.

„ **(make safe),** pu n'ize ndu; pu n'itu uche; pu n'ize ndu; pu n'itu egwu; pu n'egwu. Fa pulu n'itu egwu, They are secure.

Seduce, *v.* nufu; dufu; lafu; rafu; raba; lanye; laputa; raputa; nunye. Onufulu ya ime ife ọjọ, He seduced him to do a bad thing.

Seducer, *n.* onye-nnufu; onye-ndufu; onye-nlafu; onye-nlaputa; onye-nrafu; onye-àrábà.

See, *v.* fu; ne; nedo; hu; fu uzọ; hu uzọ; hu anya. Afulum ya n'uzọ, I saw him on the way.

Seed, *n.* nkpulu; nkpuru; akpuru; nwa; umu; agbọ; aburu; ife-ọkuku; nkpúlù ji; akuife; ihe-ọkuku; nkpulu-ọghugha. Nyem nkpulu ugili-oyibo ka mkua, Give me mango seed to plant.

Seedling, *n.* nkpulu-ọzuzọ; nkpulu-nrogha; nkpulu azọlu azọ; nkpulu opupu eroghalu erogha; nkpulu pulu epu azoghalu azogha.

Seed-time, *n.* ọge nkpulu; ọge ugbo; ọge ubì; mgbe ubì; mgbe ọlu ugbo; mgbe ọlu ubì; ọge iwa ọlu; ọge ọsusu-ani. Oge ugbo elugo, Seed-time is come.

Seem, *v.* di ka; yili; kwesili; tolu; kwesiri; toro. Ọdim ka mili gezo ta, It seems to me rain will fall to-day.

Seize, *v.* nwude; jide; jide n'eyi uche; nwude na ntumade; jide n'inyo; dakpo; nwude n'ike; jide n'ike. Fa jidelu Abadua n'eyi-uche, They seized Abadua suddenly.

Seldom, *adv.* is expressed by adding "kebe, kwama" to the negative of the verb, *e.g.*, Ọdabiakebe akwukwọ, He seldom comes to school.

Self, *n.* onwe; onwe-onye; onye n'isi-ya; onye na ike-ya. Ichọkwaba ọdi-nma onwe-onye adirọ nma, To seek only the good of one's self is not good.

Self-control, *n.* nrudo onwe onye; nrugide onwe onye; irudo onwe onye; ijide onwe onye; irugide onwe onye.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Self-denying, *v.* lu onwe onye uka; rughari ike onye uka; ju onwe onye; juka onwe madu; ju onwe madu; kpamia onwe onye; rubuta onwe madu uka. Alulum onwem uka ila nmanya ike, I deny myself strong drink.

(be) **Selfish,** *v.* chọ sọ nke aka onye; chọ sọ ọdi nma onye; chọkwaba ulu aka onye; chọ nani ọdi-nma onye ahu.

(be) **Self-willed,** *v.* me ka uche onye si di; me uche aka onye; kpọchie nti; kpọchita nti; me isi ike; me ife uche onye gwalu ya. Nwata afu neme ka uche-ya si di, The child is self-willed.

Sell, *v.* le; re; kpọba afia; cho afia; kpọba ahia; lenye; resi. Nwokea nele unọ-ya, This man is selling his house.

Seller, *n.* onye afia; onye-nle; ọle ife; onye-nere ihe; ọzu afia: onye nele ife; ọle afia. Akokwu bu ole afia, Akokwu is a seller.

Send, *v.* zi; ziga; zi ozi; ra; raga; ra ukọ. Ezilum ya ozi, I sent him.

„ (**away**), zipu; zinaba; zilaga; zipuga. Onye zipulu ya? Who sent him away?

„ (**for**), zi ka akpọ; zi ka akpọta; ziga ka akpọ; ziga ka akpọta. Ozili ka akpọ ọyi-ya, He sent for his friend.

Sense, *n.* amamife: amamihe; ima-ife; ọmuma-ife; ọmuma-ihe; ife-ọmuma; nghota; nmata; uche; ọriri; akọn'uche; akom-oriri; akulu; akọrọ. Ọnwerọ uche, He has no sense.

(be) **Senseless,** *v.* ama-ife; amaghihe; enwe-uche; enwegh ọriri; ama-onwe-onye; nsọkwu; ńzúzù; ińere; nghele. Ọbu ama-onweya ka oji kwue ajọ okwu, It is because of his being senseless that he spoke bad word.

„ (**unconscious**), ama-onwe onye; amagh onwe madu.

(be) **Sensible,** *v.* nwe uche; nwe amamife; nwo ọriri; nwe amamihe; ghọta; mata. Okoye naghọta ife, Okoye is sensible.

(be) **Sensitive,** *v.* nwe uche nghọta; nwe isi nghọta; nwe obi nghọta; nwe isi ighọta ife; nwe uche ighọta ife; di ngwa ighọta ife; di ukele ighọta ife. Fa nwelu uche ighọta ife, They are sensitive.

(be) **Sensual,** *v.* me ka aru si chọ; me ka uche si cho; me ife nke aru; me ihe nke ahu; me ka nkpulu-obi nachi; me ka uche nachi; me oru aru; bulu oru aru.

Sentinel, *n.* onye-agha nọ na nche; onye-ọgu nagba nké onye agha neche nche.

Separate, *adj.* di nkewa; di nkera; di nwura; di ido iche iche; di nkebọ; di ido icho icho; di idebe iche; di nkesa; di ntọsa. *v.* kera; kewa; wura; kebọ; kesa; tọsa; debe iche; debe icho; dote iche. Ọnwu nekewa di na nwunye. Death separates husband and wife.

Servant, *n.* odibo; onye nalulu madu ọlu; onye nejelu madu ozi; onye nagara madu ozi; onye ofufe-nru;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ọga-ozi; oje-ozi. Odibo-i anatago, Your servant has returned home.

Serve, *v.* gba odibo; je ozi; ga ozi; fe nru; fe ọfufe; ba úlù: ba ùrù; ba elele; me; mekwulu; ke; kesa; gba ukọ; ku nni. Azu balu ulu iji te ofe, Fish serves for soup.

Service, *n.* ọfufe-nru; ife nru; igba odibo; ọgbugba odibo; ije ozi; ọjije-ozi; iga ozi; ọgiga-ozi; ọlu-odibo; nru; iba uru; iba n'ife; ọlu; inọ n'ọlu; ozi.

„ **(of servant),** igba odibo; ọgbugba-odibo; ije-ozi; ife-nru.

„ **(benefit, use),** iba n'ife; iba uru; iba elele.

Servile, *adj.* nke órù; nke dili oru; nke óhù; nke nanyi-gbu madu; nke nanyitu madu; nke di ike; nke di ikike. Ọnalu ọlu nke oru n'ebe-afu, He is doing a servile work there.

Set, *v.* do; debe; dọba; dobe; kwuba; mú; (an example) tọ ukpulu; ka; gba ọkpukpu. (Set fire to) su (ọku); sunye; (a trap) si (ọnya); munye; (forth) bunie ije; kolu ije. (In order) dozi; dokwa-ma. (Sun) da; kpọrida; damina; daba.

„ **(down),** denye n'akwukwọ; tọ; nye iwu; ka; me ka ife kwusie ike.

„ **(up),** kwuba; doni; luni; runi; wuli (unọ).

„ **(aside),** weruka; weruka n'usọ; wezuga; wepuga; weruba; nefega; nefulu anya; wepu anya; wupu.

Set (free), ra; rapu; me ka ọnwelu onweya; me ka apua n'oru; me ka ọgbalu onweya.

Settle, *v.* dò; za; dokwa; bi unọ; bi obi; nubata nwunye; bili; biri; julu; juru; daju; kwu ugwọ.

„ **(come to live),** bi unọ; bi ulọ; bi obi; kwa obi.

„ **(as sediment),** do edo; za aza.

Seven, *n. and adj.* isa; asa; di isa; di asa. Ọnwelu "shiliń" isa, He has seven shillings.

Several, *adj.* di iche iche; di icho icho; ọnenone; ile-mile; ọnwọ; ufọdu; ọtutu; ubidi. Ufọdu nime fa bialu ebea, Several of them came here.

Severe, *adj.* di ufu; di ike; di mbọ̀; di anya ufu; di ikike. Nwokea di mbọ n'omume-ya nine, This man is severe in all his dealings.

Sexual, *adj.* nke dili nwoke na okporo; nke diri nwoke na nwayi; nke dili nmekọ nwoke na okporo; nke dili ndinakọ nwoke na okporo; nke diri ndinakọkọta nwoke na nwayi nke diri ejina nwoke na nwayi.

„ **(organs),** ámù; ọrú; útù; ọtù; émù.

„ **(intercourse),** mekọ; dinakọ; dinakọta; jinakọ; la; ra.

Shade, Shadow, *n.* ndo; onyinyo; inyinyo; oyiyi; ife yili ife; ihe yili ihe. Fa nezu ike na ndo osisi, They are resting under the shade of the tree.

Shaft, *n.* ufele; aku; ikọ; ọgba-agiliga; úbè; ọkari; obilibi.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Ọnwu yili aku agbalu n'agha Death resembles a shaft shot in war.

Shake, *v.* marube; merube; rurube; ru; ma aru nni; ma jijiji; ma jigajiga; me ukpatu; ma lilili; meghali; meghari; ferube; feghali; ru lilili.

Shallow, *adj.* nke gbalu enu; nke gbalu njakobi; nke gbalu ọkwakenu; nke gbalu ajongo; nke gbalu ọkwakezi; di njakobi; nke nemirọ emi; nke nadirọ ogbu; nke chicha pulu obi; di nchichapu obi. Wetalum afele afu chichapulu obi, Bring me the shallow plate.

Sham, *adj.* di aghughọ; ghọgbu; ligbu; di ntu; di nlafu; di nrafu; di araba.

Shame, *n. and v.* ifele; ihere; isọenya; me ifele; me ihere; sọ enya; tu ifele; menye ifele n'iru; me ife ifele; me ka ifele me; me ka ihere me; me ka asọ enya. Ifele okwu ikwulu emerọ i? Are you not ashamed of what you have said?

(be) **Shameless,** *v.* eme-ifele; emegh-ihere; asọgi enya; atu-ifele; atugh-ihere; emerọ ifele; aturọ ifele; enwe-ifele; enwe ifele n'iru; enwerọ ifele; enwerọ ifele n'iru. Okporo-a enwerọ ifele n'iru, This woman is shameless.

Shape, *n. and v.* udi; òmùmò; ọdìdí; oyiyi; di udi; mo; ife ọpipi; ife ọkpukpu; ife ọtùtù. Udi ife afu di ka udi madu, The shape of the thing is like the shape of a man.

Share, *n. and v.* okike; ọkike; ike eke; ikeli ekeli; nkewa; nkesa; nkebọ; nkera; ke; kewa; kera; keli; kesa; kebọ. Ayi nwelu ife agekelu ayi, We have something to be divided to us.

Sharp, *adj.* di nkọ; nke tulu nkọ; nke nwelu ọnu; nke amulu amu; nke nwelu ọnunu; nke nwelu ọnu-ọnu. Nma nka di nkọ, This knife is sharp.

„ **(of point, edge),** nke nwelu ọnunu; nke nwelu ọnu-ọnu; nke nwelu ọnu; di nkọ.

Sharpen, *v.* mu; da; kwo; kwocha; mude; me ka ọdi nkọ; muchapu. Biko dalum aguba nka, Please sharpen this razor for me.

Shave, *v.* kọ́; kọ́pù; kọ́chá; kpósísí; bọ́; bọ́chá; kọ́chàpù ísí; gbáchá; là; làchá; chápù; kpú-ísí; kpùchá; kpá; kpápù; ghè; ghéchá; bèchá; kpàchá; kpáchàpù; rá ntùkwú; kọ́ ísí ákíkà; kọ́ ísí ùgò; kọ́ ísí ọzọ́; kọ́ ísí ndú; kọ́ ísí ǹdùǹdù; lá ísí ùdùghùdù; kpú ísí dùká. Bia gakọpum isi, Come and shave my head.

She, *pron.* ọ́; o; yá. There is no pronominal distinction of gender in Ibo language.

Sheath, *n. and v.* ọbọ́; ọbọ́nmà; minye; miputa; miba. Miǹyé nmà n'ọbọ-ya, Put the knife into its sheath.

Shed, *n.* ọdù; ízè-ọdù; ntú; ímá ntú; únọ-ànì; únọnmanu; ulọ ọkà; unọọkà; ulọ-ndo. Kpọlum Mgboye n'unọ nmanu, Call

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

me Mgboye from the oil-shed. *v.* wúsì; wúfù; kwáfù; kwásì; gbáfù; rúfù; rúsì; gbá (anya mili); tu; tusisi; rusisi; gbásì.

Sheep, *n.* átúlú (imilika; nmilika); átúrú. Biko zutalum ofu atulu n'afia, Please buy me a sheep from the market.

Shelf, *n.* ígbàkànà, ígbàkpènè; nchàkànà; àkpátá; ífé ídó ákwúkwọ́-ọ̀gúgú; íhé ídóté ákwúkwọ́. Nyem ji n'igbakana, Give me yam from the shelf.

Shell, *n.* ùbùlù; m̀bùshá-ákwá; ùbùlù ákwá; ńkèkélé (ejuna); ókpúlúkpú (mbekwu or m̀bè); nkpókóló; ńkìlíkọ́ ejuna; ńkìkéré éjù; m̀gbọ́; m̀gbúgbọ̀; ńgọ́gọ́lọ́ éjùnà. Nyem nkekele ejuna, Give me a snail's shell.

(egg) Shell, ùbùlù; m̀bùshá; ùbùlù ákwá. Chitalum ubulu ọkuku, Bring me fowl's shells.

Shell, *v.* kùkpọ́; kèwá; képú.

Shelter, *n. and v.* ǹdò; m̀gbódó; ífé-ńzédó; ífé-m̀gbóchí; ífé mkpúchí; ífé-ízè ánwú; ífé-ízè mílí; gbódó; gbóchí; zèlú ǹdò; zèdó; kpúchí; zè mílí; zè ánwú. Ọyim nyelum ife-ize ndo, My friend gave me a shelter.

Shield, *n. and v.* ọ́tá; àkpànì; ègbèjè; ufe; ọ́tá-èkpèkè; zèdó; gbóchí; zèchí; zè; zépù. Oji ọta wezepu ufele agbalu ya, With a shield he defended himself from the arrow shot at him.

Shine, *v.* mù; nwú; tí; ké; gbú; ké úké; gbúpù; chá; gbú màlà-màlà. Anwu namu, The sun shines.

Shining, *adj.* di unwu; di ọcha; di ucha; nke nenwu gbã; nke nekepu ekepu; nke nachachi anya; nke nacha gbà; nke nenwupu enwupu; nke neti zà; nke negbupu egbupu, Ọnwa neti zã, The moon is shining.

Ship, *n. and v.* úgbọ́; úgbọ́ óyíbó; úgbọ́-bèkeí; kwányé ífé n'úgbọ́; kwápùtá ífé n'úgbọ́; kwájué úgbọ́. Ayi nakwanye ife n'ugbọ, We are putting things into the ship.

Shirk, *v.* tú ǹtù; tùnálú; gbápù; répù n'ọ́lú.

Shiver, *v. and n.* rú; márúbé; má-lìlìlì; má jìjìjì; má jìgàjìgà; mérúbé; rúrù; rúrùbé; tílì; píalì; kúlì; kúpià; túpià; dápià; dálì; típià; ọ̀rùrù; àrú-ọ́má-lìlìlì; ńmárúbé; ímá jìjìjì; ímá-jìgàjìgà; ńmérúbé; ńtípià; ńkúpià; ńdápià; ńdálì; ńtílì. Oyi naru ya, He shivers with cold. Otipalu ugegbe, He shivers the looking-glass.

Shoal, *n.* úbòm; ébé gbálú énú ázù néyí ákwá.

Shock, *n. and v.* ńmárúbé; ńrúrúbé; ímá-jìjìjì; ímá jìgàjìgà; írúrúbé; írú-lìlìlì; márúbé; má jìjìjì; má jìgàjìgà; tú ìzè; sọ́ óyí. Afulum ife melu ka mtua ize, I saw something that shocked me.

Shoe, *n.* ákpúkpọ́-úkwú; ákpúkpọ́-ọ́kpà; àgbàgbà-úkwú; àgbànì-úkwú. Chinyem akpukpọ-ukwu, Give me the shoes.

Shoot, *v. and n.* pú épú; gbá ágbá; pú ómé; wá ńgàdàbà;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.3555604168267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

wá ánáká; wá áláká; wá ńgàlàbà; wá èpà; gbá (ébè or úfèlè); òpúpú; ọgbúgbá; ómé; ńgàdàbà; ńgàlàbà; ánáká; áláká; ọgbúgbá; èpà. Ifugo ome osisia ? Have you seen the shoot of this tree ?

Shop, *n.* únọ̀-àkù; únọ̀-áfiá; ébé-ízú áfiá; únò égó; úlọ̀ àkù; úlò-èkù; úlọ̀ áhiá. Za unọ-aku, Sweep the shop.

(keep a) Shop, tú ḿgbélé; nwé únọ̀-àkù.

Shore, *n.* énú; ótú; ànì; àlà; ìkpélé-mílí; ágìgà mílí; ùzá.

Short, *adj.* dí ńkénké; ńkénké; nkpunkpu; ntisi; nkpilisi; dí ńtìsì; dí ńkpìlìkpì; dí ǹkpíríkpí; dí ńkpìrìsì; dí ńkpúnkpú. Ọmelu ka okwu afu di nkenke, He made the word short.

Shorten, *v.* bè ńkénké; bì ńtìsì; gbú ńkpúnkpú; bènáta; bìlátá; gbúbènátá.

Shot, *n.* ọgbúgbá; ḿgbọ́; ágìlì. Nyem ágìli ọnwọ ka mzulu, Give me some shots to buy.

Shoulder, *n. and v.* ùkúbú; ùbú; búlú n'ùbú; tí ùbú. Akpa nanyaka ubu, ubu nanyaka akpa, The bag wears away the shoulder, and the shoulder wears away the bag. The meaning is, he that troubles another, troubles himself.

Shout, *v. and n.* kpọ́ nkpu; ti nkpu; ta ujala; ti nkpukpọ; go; goli; ńkpú; ùjálá; ǹkpùkpọ̀. N̄kpùkpọ̀ ótìlì tulum egwu, The shout he made put me in fear.

Show, *v. and n.* gosi; zi; cho; gbazi; kuzi; ngosi; ozizi; ochucho; ngbazi.

Shower, *n.* nshansha-mili; nsansa-miri; mili ozizo.

Shrug, *v. and n.* kpọ n'ubu; kwọ ubu; ọkpukpọ n'ubu; ikpọ n'ubu; ikwọ n'ubu. Ọkpọlum n'ubu, He shrugs his shoulders at me.

Shut, *v.* mechi; kpachi; kpọchi; kwachi; tuchi. Mechie uzọ, Shut the door.

(be) Shy, *v.* me iru ani; me ifele; tu ifele; tu egwu; me ihere. Nwata nwayia neme iru ani, This girl is shy.

(be) Sick, *v.* ya ọya; nwu aru; ria uwasi; ria ọria. Anulum na nwa-nne i naya ọya, I heard that your brother is sick.

„ **(vomit),** gbọ agbọ; gbọ agbọlọ; wusi ọnu. Nwata nawusi ọnu, The child is sick.

Sick (person), *n.* onye ọya; onye aru-ọnwunwu; onye ọria; onye uwasi.

Side, *n.* akuku; aka; npahara; ika.

(on one) Side, n'òfú ákùkù; n'òfú áká; n'ótù ńpáhárá; n'ótù íká; n'ótù ákùkù.

Side by side, nà ǹsó; nà ǹdú; n'ákùkù; nà ǹdá; nà ńdínyátá; nà ńdínyábá; nà ńdólítá írú; nà ńsònyélú.

(on the other) Side, n'ákùkù ọ́zọ́; n'áká ọ́zọ́; nà ńpáhárá ọ́zọ́; nà íká ọ́zọ́.

Sideways, *adv.* n'ùfiè ákùkù; nà ńpáhárá ákùkù; n'íká ákùkù.

Sieve, *n.* ǹ-yọ̀; ǹzà; àzìzà; ùrèdì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Sift, *v.* yǫ́; zá; tá; táchá; yǫ́chá; fúchá; záchá. Anamayǫcha ǫka, I am sifting corn.

Sigh, *v. and n.* zé úmé; úmé-ǫ́zízé.

Sight, *n.* ǫ̀fúfú; ǫ̀fúfú-úzǫ̀; ányá; ńkílí; ńnéné; ùlé; íhú-úzǫ̀; ífú-úzǫ̀; ífé ífú úzǫ̀.

(be in) Sight, fúgálú; tú ányá; lé ányá; né ányá.

Sign, *n. and v.* árímá; ǹrìmámá; àhúbà ámá; àhùmà ámá; ákàlà; ífé áká; fé áká; mé árímá; rí ámá; hú ámá; húbà ámá.

Silence, *n. and v.* nkítì; dú; bì; gìdì; délú dú; gbá ńkítì; mé bì; mé gìdì. Agwalum fa ka fa gba nkiti, I told them to keep silence.

Silk, *n.* ásílí; ákwà-ásílí; akwa-ashili; akwa-ulali.

Sill, *n.* uko; ǫkpukpa-unǫ; ǫfielu; ufiege; nfili.

Silly, *adj.* di nkafie; di nsǫkwu; di nkwukwu; di apali; di onye-mǫ; di nzuzu; di iǹere.

Silver, *n. and adj.* ǫna-ǫcha; ǫla-ǫcha; nke ǫna-ǫcha; nke ǫla-ǫcha.

Sin, *n. and v.* njǫ; nmejǫ; nmefie; nmehie; emelu; ife ǫjǫ; imelu nsǫ Chuku; imebi iwu Chuku; ajǫ-ife; me njǫ; mebi iwu; mejǫ; mefie; melù; melú. Njǫ bu imebi iwu Chuku, Sin is the breaking of God's law.

Since, *adv., prep. and conj.* ogudu; eri; sitena mgbe; ogudu mgbe; ebe; makana; n'ifi na; n'ihi na; ǫbu nà; ǫwù si; ogudu mgbe eri. Ebe ǫbialu ebea mmagbaba ya aka, Since he came here I shall not leave him empty-handed.

Sinew, *n.* akwala; akwara; elili-aru; eriri-ahu.

Sing, *v.* bu abu; gu abu; gu uri; gu egwu; kwe ukwe; go abu. Fa nabu abu, They are singing.

Single, *adj.* ofu ofu; di ofu ofu; di iche iche; nke sǫ ya di; nke nani ya di; sǫ ofu; nke nenwerǫ nwunye; okokpolo; nke nenwerǫ di. Kpǫ sǫ ofu onye, Call a single person.

Sink, *v.* mi; dìnā; zuna; mikpu; kpu; na oli suba; miba; dana; di; damina; zekpu; zekpudo; zekpu-gide. Unǫ zekpudolu ya n'isi, The house sank over him.

Sip, *v.* lalu; ǹulu; ǹuru; tinye ǫnu; metu ǫnu; gwu ǫnu; detu ǫnu; mi ami.

Sister, *n.* nwa-nne nwayi; nwa-nne okporo nke ofu nne; nwa-nne nwayi nke ǫtù nne; nwa-nne okporo nke ofu afǫ.

Sister-in-law, nwunye nwa-nne madu; nyie nwa-nne madu.

(step-)Sister, nwa-nwayi nke nwunye-di nne; nwa-okporo nke nwunye nna naburǫ nnem.

Sit, *v.* nǫ́; nǫ́dú; nǫ́dú ànì; dǫ́nà; dǫ́ ǫ́dù; dù; kùsǫ́ ǫ́dù; bé.

„ **(down),** nǫdu; nǫdu ani; dǫna ani; nǫ ani; kusǫ ǫdu.

„ **(on eggs),** kpù n'àkwá; kpu akwa.

Six, *n. and adj.* isi; di isi.

Size, *n.* ura; ǫkpulukpu; ǫgbe; okpi.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Skeleton, *n.* ọkpukpu aru ma ulu-aru yọchapu; ọkpukpu ahu ma anu-ahu pucha.

Skilful, *adj.* di ṅkà; di ọ̀kà; di ọnwene; di ape; nke nwelu uche. Onye melu ńkà di ṅkà, The person who makes this is skilful.

Skill, *n.* ṅkà; ọ̀kà; ikwa-ṅkà; ime-ṅkà; ime ọ̀kà; ime ọnwene; ape; uche.

Skim, *v.* se; secha; sechalu; zachalu. Ọnesecha nmanu, He is skimming the oil.

Skin, *n. and v.* akpukpọ; akpukpọ-aru; mgbugbọ-aru; aru; ahu; uhu; ekpukpọ; gba akpukpọ. Biko gbalum ewu afu akpukpọ, Kindly skin me the goat.

Skull, *n.* okpokolo-isi; eju isi; okpokoro-isi.

Sky, *n.* igwe; enu-igwe; igwe-oji; mbala-igwe; mbara-igwe.

Slander, *v. and n.* kpe ìkpè; kpe-cha; fojọ; kwu okwu azu; ka uka azu; fo ajọ ufọ; ìkpè; nkpecha; nfojọ; ikwu okwu azu; ika uka azu; ifo ajọ ufo. Aku-nne kpelum ìkpè, Aku-nne slandered (complained of) me.

Slap, *v. and n.* ma ula; ma ọla; ku aka nti; ula; ọla; ima ula iku aka nti. Nnam malum ula, My father slapped me.

Slaughter, *v. and n.* gbú; gbú ánú; ọgbúgbú; ọgbúgbú ánú. Fa gbulu ofu efi n'ótú, They slaughtered a cow at the water-side.

Slave, *n.* órù; óhù; ìgbò; nwádíbé; úgwúlé; nwá-úsókwú; àmùdà; órù-únọ̀; ìgbò-ògò. Oru Nwa-ebube gbalu ọsọ, Nwa-ebube's slave ran away.

Sleep, *n. and v.* úlá; èdínà; ńdínà; úrá; lárú úlá; rárú úrá; hí úrá; rású úrá; ráhí úrá.

Sleeping-place, *n.* únọ̀-úlá; úlọ̀-úrá; únọ̀-édínà; úlò-ńdínà; òbùlú. Nwa-i dina n'unọ-ula, Your child lies down in the sleeping-place.

Slice, *n. and v.* nyáchá; ńbéchá; yáchá. Yachanye ya anu, Cut and give him a slice of meat.

Slide, *n. and v.* ọkpukpu; ọmi-mi; ọrire; kpufe; nrefiga; nrefega; nrefe; ọhihe; ehefe; kpu; mi; re; he.

Sling, *n. and v.* èbè; ima-èbè; ma ebe. Oji èbè magbu nwa-nne, He killed his brother with a sling.

Slip, *n. and v.* ọgbugbu; ngbu-cha; ọnunọ; nnọcha; gbu; gbucha; nọ; nọcha.

Slippery, *adj.* di ngbucha; di nnọcha; di ọgbugbu; di ọnunọ.

Slit, *v. and n.* kpọwa; wa; gbọ-wa; gbawa; nkpọwa; ọwu-wa; ibe-nku; ibewa nku; ibehiri nku.

Slow, *adj.* di ure; di ntugbe; di uhe; di nrire.

Slowly, *adv.* n'ure; na ntugbe; na nwayọ; n'ọrire; n'ọhihe; n'uhe.

Small, *adj.* ọbele; nwantinti; ntinti; nke nta; nta; nta-kili; ntakiri.

Smallpox, *n.* ọkilikpakpa; ìsà mìsà; ùsàmùsà kitikpa; ọkọ-bekei; ọga-lelu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Smart, *adj.* di ngwa; di ukele; di nkọ; di gala gala; di ifu ọse; di ifu chā; di ifu ufu; di irọ alu.

Smell, *n. and v.* ísì; ísìsì; mata ísì; nu ísì; nuta ísì.

Smile, *n. and v.* nkpumuli amu; nlamuli amu; ndemuli amu; kpumuli amu; lamuli amu. Ọnakpumuli amu, He smiles.

Smith, *n.* úzú; ojogwu.

Smoke, *n.* anwulu; anwuruọkú; ọsisé; ọdidọ; ọ̀kwúkwú. *v.* kwu; kwu anwulu; **kwu anwuru.**

„ **(a pipe),** sé; sé ọ̀kù; la ọ̀kù; dọ ọ̀kù; se ami; dọ ami.

Smooth, *adj. and v.* di ntela; di lalì; di nkpola; tela; kpola; kwọmina.

Smother, *v.* kwugbu; tọgbu; biagbu; kwukpọ anya. Anwulu nakwugbu ya n'usokwu, He is smothered in the kitchen by smoke.

Smoulder, *v.* mi; mí ámí; kwu anwulu.

Snap, *v. and n.* gbaji; kpaji; tabe; tabi; jū; tiwa; ngbaji; nkpaji; ntabe; ntabi.

Snare, *n. and v.* ọnyà; ọnyaakwala; ọnyà-ùdọ̀; si ọnya; gba ọnya.

Snatch, *v.* punalu; pulu; gọchalu; punara.

Sneeze, *n. and v.* uzele; ize uzele; ze uzele; uzere.

Snore, *n. and v.* ọgwugwọ ula; igwọ ula; igwọ ura; gwọ ula; gwọ ura.

Snort, *n. and v.* ima azuzu; imapu imi; izipu imi; zipu; mapu.

Snout, *n.* ílò; ímí; ogonogo imi anu ufọdu nenwe.

Snuff, *n.* utaba ọkpukpọ; utaba egwelu egwe; anwulu akpọakpọ.

Snuff-box, *n.* nkpọ̀; nkpọ̀ utaba; nkpọ̀ anwulu.

So, *adv. and conj.* nọfu; etu afu; etua; otú afu; otú ahu; nọnwọ; otonwa; ọnwa; nyaka; nyabu; maka ya; k'osi; etu ọdi; ka osina di.

So and so, (onye)dikili; (ife) dikili; nọnwọ nọnwọ; otua.

Soak, *v.* baba; tutube; tutu; de. Baba ọ́ka, Soak corn.

Soap, *n. and v.* ńchà; ọ̄ká; nchaoyibo; gbu ncha; si ncha; si ọka; kwukwọ ncha n'aka; wu ncha.

Sob, *v. and n.* ma ọsọ; su iwe; ze ume; su m̀bìbì; ọsọ; ozizeume; mbibi.

Sober, *v.* nwe anya udo; di anya sā; nwe anya zulu oke; nwe anya sā; nwe isi zulu oke; nwe uche zuru oke; nwe anye lọlu alọ; nwe enya ọma.

(be) Sociable, *v.* chọ aru madu; nwe afọma; nwe obiọma; nakpanye madu n'aru; nakpọdebe madu.

Society, *n.* òtù; nzukọ; ọ́tú; ọ́tútú; nnwekọ; ukpa; nmekọ; mgbákọ́.

Soft, *adj.* di nwayọ; di nlo; di biàlì; di ánúnọ̀; di áyíyọ̀; di nrúrù; di nlúlù; di yọ̀lì; di nkwọmi.

Soil, *n.* aja-ani; nmetọ; atutu; nteto; nlutọ; ọlu; ọru. Ọbu nwa aja n'ani, He is a native of the soil.

Soldier, *n.* onye agha; onye-ọgu; òbú-agha; òbú-ọgu; ọ̀nú-ọgu; ọ̀lú-ọgu; onye ọlu ya bu ibu agha; onye ọlu ya bu inu-ọgu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Sole, *n.* afa ázù; ọbu-ukwu; nwa-eze-ala-aja; ọbubalu-ukwu; óbù-ọkpa.

Solid, *adj.* di agbidi; di igbidi; di ike; nke suchili aru; nke sulu aru; nke kpọlu nku.

Solitude, *n.* okponu; efem; ikwu-iche; ikwupu-iche; inọpu-iche; inọ-iche.

Some, *adj.* ọnwọ; ufọdu; ubidi; ufọ; nke fọdulu; nke fọlu; nke fọduru; nke fọrọ; nke bidiri.

Somehow, *adv.* n'uzọ di aṅa; n'ebe di aṅa; n'uzọ di ọlia; n'uzọ di ágá. Ọmelu ife afu n'uzọ di aṅa, He did the thing somehow.

Son, *n.* nwa-nwoke; nwa-onyeke.

Son-in-law, ọgọ nwoke; ọgọ ọnyeke; onye nanu nwa onye.

(step-)Son, nwa-nwoke nke nwunye onye mutalu onye ọzọ; nwa-nwoke onye bu uzọ nu nwunye-i mutalu tupu inuba; nwa-nwoke nwunye-di onye; nwa-nwoke ọmu-talu ofu nwoke tupu onwe di ọzọ.

Song, *n.* ábù; úkwé; úrí; égwú; igu abu; ikwe ukwe; igu uri; igu egwu.

Soon, *adv.* na nso; na ndu; na nda; kpafu n'isi nso; na gbo.

Soot, *n.* anwulu-uko; anwulu tulu atu.

Soothe, *v.* gúgù; málà óbì; méjúnátá óbì; tásié óbì; kásié óbì; dàjuá óbì; mé kà óbì júlú.

Sore, *n. and adj.* ọnyá; ife-mgbu; ife-ufu; di ufu; di mgbu; di ọlu; di ajọlu; di ike.

Sorrow, *n.* úrú; útá; ikwa-útá; akwa; akwa-alili; ikwa-mánú; ebele, ạfufu; ahuhu.

(be) Sorry, *v.* me ebele; ru uru; kwa uta; kwa akwa alili; kwa-nmanu.

Sort, *n. and v.* áfà; áhà; úkpá; òfú áká; òfú úzọ; otù uzọ; òtù; òfú úsù; otù ọtú; usu; do n'òtù n'òtù; do iche iche.

(a) Sort (of), ofu aka; ofu uzọ; otù uzọ.

Soul, *n.* nkpulu-óbì; óbì; ndu; madu-ime-obi; akpuru-obu; obu; nkpuru-obi; ume; ike; mọ; dike; afọ ọma; afọ-njọ; obi-ọma; obi ọjọ; ndidi; ntachi-obi.

Sound, *n.* ùdà; ọrírá; ukpatu; nkutu; òsìsì; ọtùtù. *adj.* nke zulu oke; di ndu; di ike; di aru ike; nke pulu n'ize ndu.

„ **(whole),** zulu oke dizu nma. *v.* si; tu; da uda; ra ara; me ukpatu.

(give a) Sound, da uda; ra ara; me ukpatu.

Sound (try depth), si esi; tu atu; si ogbu mili; tu ogbu miri.

Soup, *n.* ọfe; ofe; mili-nni; ọfe-otite.

Sour, *adj.* nke gbalu uka; nke gbakalu agbaka; nke tulu uka; di anwilinwu; di mgbalu.

Source, *n.* isi iyi; isi mili; mbido; isi mbido; isi amaite; mpalite; amaite.

Souring, *n.* ọgbugba uka; ngbaka.

South, *n. and adj.* adagbe; ndida; ọgbaru; nkabọ; nke adagbe; nke ndida; nke ọgharu; nke nkabọ.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Sow, *v.* gha; ghasa; fesa; gbasa; ku ife sitena nghasa.

Space, *n.* uzọ; ọghele; ọghere; njeruka; mbala; mbara; nwa-ọge.

Span, *n.* ama aka; ntu-aka; ntu eka.

Spare, *v.* rapu; gbochi; zọdo; debe; tupe. *adj.* di ntupe; di ukọ; di nkpa.

„ **(not in use),** di nkiti; nke gbọfọlu agbọfọ; nke fọdulu afọdu.

Spark, *n.* icheke-ọku; ilele-ọku; ile ọku; ire ọku; ọchọ nma.

Sparkle, *v.* ḅá ichéké-ọ́kú; ífé ílélé-ọ́kú.

Speak, *v.* kwú ókwú; kwú; ká úkà; dóyé úkà.

Spear, *n.* úbè; ngwu; ágìlígá; ọ̀gbá-ágìlígá; ọ́sọ̀lọ̀.

Speckled, *adj.* nkè túlú àgwà; nkè túpólú átúpọ́; nkè mábèlù àmábè; nkè mábèlù ọ̀jí nà ọ̀chá.

Spectator, *n.* ónyé-nkílí; ónyé úné; ónyé nnéné; ónyé úlé; ónyé ńlé.

Speech, *n.* ókwú; ásúsú; ílé ókwú; íré ókwú; ǹsú; ọ́nú-ókwú; ónú ókwú.

Speed, *n.* ńgwá; nnùkpọ́; ngwángwá; ọ́sọ́; íjè; íjè-ọ́má; ǹjèm-ọ́má; áwélé.

Spell, *n.* áfá; àpià; ànwànsì; ngbáńsí; ùmànsè; nzà; ígbá àjà; nwa-oge; nwamgbe; mgbe-nta; íme asọ́ku; ìtà; ọrachi; ìnyì.

Spend, *v.* méfù; túnyé; yí íyì; yíchànyé; tuchanye. Ọmefulu aku nna-ya, He spent his father's money.

Spike, *n.* ókó ọ́kà; ógónógó ntú; ekelaka ntutu-iḅe; ogologo ntúlú.

Spill, *v.* wúsì; kwáfù; rúfù; gbáfù; gbásì. Ọkwafulu nmanu, He spilt oil.

Spin, *v.* tú ówú; ówúlú; tú óghó; tú ùrézè; tú ólúlú. Ayi natu owulu kita, We are spinning now.

Spirit, *n.* úmé; mọ́; ónyé nwúlú ánwú; nkpúlú-óbì; nmányá-ọ́kú; má; Mọ́ (Ńsọ́); Mọ́ (Chúkú); ékwénsú.

(a) Spirit, mọ́; má; ónyé nwúlú ánwú; ónyé nwúrú ánwú.

Spirit (energy), úmé; íké; ńkpúlú óbì; ńkpúrú-óbì; óbì.

„ **(liquor),** nmányá-íké; nmányá óyíbó; maí-ọ́kú; miá-ọ́kú; miá-bèkeí.

Spit, *v.* gbá ásọ́; gúfù ọ́nú-míli; gúpù-ọ́nú-míli; wa asọ; gbú ọ́nú míli; gbú ọ́nú-mírí ásọ́; gbú ọ́nú-míní. Ọgbasalum asọ, He spat on me.

Spite, *n. and v.* íwé; àchọ́mókwú; nkpású íwé; ichókwú; wé íwé; chọ́ ókwú; kpású íwé.

(in) Spite (of), n'ágbányè; n'étukọ́; n'áná nti; n'ánágh ńtì; n'étúnyè.

Spittle, *n.* ásọ́; ọ́nú míli; ọ́nú mírí; ọ́nú mírí ásọ́.

Splash, *v. and n.* má ámá; tíkúbá; mákwàsí; mákúbá; ọ̀múmá; gbásá; gbáwúsá; ńtíkwàsí ńtíkúbá; nmákúbá. Ọfọ makubalum mili, Ọfọ splashed water on me.

Splinter, *n. and v.* íbé ńkú; íbélíbé ńkú; íbé ífé; ílílí ńkú; ílighílí nkú; íríghírí ńkú; wá ílílí nkú; wá ílighílí ńkú; wá íríghírí ńkú; wá ímúlímú ńkú; wá ífúlífú ńkú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35555041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Split, *v.* kpǫ́wá; wá. Biko walum ńkú, Please split me wood.

Spoil, *v.* mébì; bíbì; métǫ̀; mélù; kwálì; kwátá; lé úlé; ré úré; nùtá. *n.* ńmébì; ńbíbì; ńmétǫ̀; ńkwálì; ńkwátá; úlé; úré; ńnùtá.

Spoon, *n.* ngàjì; ǹkǫ̀nǫ́; ǹkpǫ́; ékú; ńkǫ́bǫ̀; ńkǫ́bǫ̀ óyìbó; ákílíkǫ́; ákìkǫ̀. Chitalum ngaji afu, Bring me the spoons.

Spot, *n.* ńtùpǫ́; ńtùpá; ńtúkà; àgwà; átútú; nmábè; ǫ̀búbǫ́.

„ **(dot),** ńtùpǫ́; ńtùpá; ńtúkà.

Spotted, *adj.* nkè nwélú ńtùpǫ́; nkè nwéré ńtúpà; nkè nwérí ńtúkà; nkè bǫ́lú àgwà; nkè túlú àgwà; nkè mábèlù ámábè.

Spout, *n. and v.* ífé mílí sì àgá; íhé mírí sì àgá; ǫ́ghélé mílí; ǫ́ghéré mírí; ǫ́nú ífé; gbápùtá; rúpùtá; wúpùtá.

Sprain, *v. and n.* ńwòjí; ńwósísí; ńwójìpù; ńnwójí; ńnwójìpù; ńwósísí; àrú ńtílì; àrú ńkpájí.

Spread, *v.* gbàbá; gbásà; dǫ́sà; dǫ́gbá; dǫ́tí.

„ **(extend),** dǫ́sà; dǫ́gbá; sá; dǫ́tí; sètí; sègbá; kúsà.

„ **(news),** kǫsa akukǫ; gbasa; wusa; kpǫsa.

„ **(a mat),** gbàbá úté; gbá úté; gbásà úté; kwábá àkpálì.

Spring, *v.* mání; féní; wùní; wù ìkpǫ̀tǫ̀; kùní; bìní.

„ **(leap),** mání; wùní; féní; wù ìkpǫ̀tǫ̀; fé.

„ **(rise),** kwúní; kùní; kùníté; bìní; bìníté.

Spring, *n.* ńmání; ńféní; ńwùní; ńkùní; ńbìní; ǫ̀fúfé; ǫ̀wùwù; ìkpǫ̀tǫ̀.

„ **(leap),** ńmání; ńféní; ńwùní; ǫ̀fúfé; ǫ̀wùwù; ìkpǫ̀tò.

„ **(of a gun, trap),** ńkpǫ́fié; ńkpǫ́fiépù.

„ **(of water),** mílí íyí; ísí mílí; íyí; mírí íyí.

Sprinkle, *v.* féwúsá; fúfè; kwǫ́wúsá; kwǫ́sá; kwǫ́; fésá; fúféwúsá; fúfésá; fékúbá; gbáwúsá; hwúhwè; hwúhwèsá. Kwǫsa ya mili Chuku, Sprinkle God's water on him, *i.e.*, baptise him.

Sprout, *v.* pú ómé; pú épú; gbá; má ákwúkwǫ́. Inari agbabago, The millet has begun to sprout.

Spy, *n. and v.* ónyé-ńnédó; ónyé nlébǫ́; ónyé-ńlékútá; ónyé-ńnébì; ǫ̀kányònyò; ónyéńké; ónyé néfé ífé; ǫ̀ké ńké; ǫ̀gbá ńké; nédó; ǹyò; ké ńké; gbá ńké; fé éfé; lébǫ́; lékútá; lébì. Fa bialu genedo ani-ayi, They came to spy our land.

Square, *n. and adj.* ákùkù-ìnǫ́ rá ǹrànyá; ífé ńdí ǹkà jì àlú ǫ́lú; ákùkù ànǫ́ há ǹhàkánhà; dí ákùkù ìnǫ́ rá ǹrànyá; dí ákùkù ànǫ́ há ǹhàkánhà; nkè nwélú ákùkù ìnǫ́ rá ǹrànyá; nkè nwéré ákùkù ànǫ́ ǹhàkánhà.

Squat, *v.* tùkwúlú; tùkwú.

Squeeze, *v. and n.* pí; píkǫ̀bá; gbá áká; ǫ̀pìpì; ńpíkǫ̀bá.

Squint, *v. and n.* né ányá ùfiè; túlǫ̀bá ányá; né ùfiè; ányá ùfiè; ányá ńtúlǫ́bá. Ajǫku nwelu anya ufie, Ajǫku has squint eyes.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Stab, *v. and n.* má; má nmà; má ìgwùgwù; ima igwugwu. Ndi ori malu ya igwugwu, Thieves stabbed him with a dagger.

Stage, *n.* ǹgwé; ùkpò; àkpátá; íbálí; ígá-íjè; ńránýé íjè; íjè ńdù.

Stagger, *v.* sú ǹgǫ̀ngǫ̀; sǫ́ ǹgǫ̀ngǫ̀; sǫ́gǫ́ghálí; zǫ́jǫ́ghárí úkwú; kpǫ́ gànàgànà; dàghárí. Onye nmanya negbu nasǫ ngǫngǫ, A drunken man staggers.

Stagnant, *adj.* nkè dǫ́lú ádǫ́lú; nkè dǫ́rǫ́ ádǫ́rǫ́; dí érù-èrù; dí áchígh-áchí; dí ékpógh-ékpó.

Stain, *v. and n.* nwé átútú; nwé ǫ́lú n'àrú; nwé ǫ́rú n'àhú; tú átútú; nwé ńtúpǫ́; nwé ńtùpá; nwó ńtúkà; átútú; ǫ́lú n'àrú; ńtùpǫ́; ńtùpá; ńtúkà.

Stairs, *n.* ìgwùlùbé; ǫ́bé; ífé-ńgbágó; ífé ńlígó; íhé ńrígó; ùbìbì; ùbùbé; ǹgwé.

Stake, *n.* ǫ́kpá; ífé-ńwúbé; íwú-ǫ́kpá; ǫ́kpá-jí; ígìdì; ífé-ízè-ńdù; ínǫ̀ nà ńfù.

„ **(of wood),** ǫ́kpá; íwú ǫ́kpá. Anewu madu melu ife ani nasǫ ǫkpa ekpo gbo, Men who did what the land forbids were put on a stake long time ago.

Stale, *adj.* ǫ́là; dí ǫ́là; àdídà ńrí.

Stalk, *n.* ókpòlò; ósísí(ǫ́kà); ókpòrò.

„ **(of plant, &c.),** ókpòlò; osisi; ókpòrò.

„ *v.* gbé égbé; ré èrè; mí ámí; hé èhè; lí álí; rí árí. Qnegbe igba anu, He stalks an animal to shoot it.

Stammer, *v.* sú ńsú. Nwokea nasu nsu, This man stammers.

Stamp, *v. and n.* zǫ̀; úkwú; zǫ̀sí íké; bíkwàsí; mádó; kànyó; ǫ̀zùzǫ̀-úkwú; ńzǫ̀sí-úkwú-íké; nmádó; ńkànyé; ńbí-kwàsí; ńtúnyé.

„ **(with foot),** zǫ̀ úkwú; zǫ̀sí úkwú íké.

Stand, *v.* kwú; kwúní; kwúlú; gùzó; kwúlú ǫ́tǫ́; gùzó ǫ́tǫ́; nádó; nágídé; dítè áká; nǫ́tè áká; nǫ̀dú(lu madu); kwúbá; luni; doni.

„ **(be erect),** kwulu; kwulu ǫtǫ; guzo; guzo ǫtǫ; kwuzie; guzozie; kwuba.

Star, *n.* kpakpando; chichinda; kokosa.

Stare, *v. and n.* kílí; nédídé ányá; bó ányá; négídé ányá; légídé ányá; chálàpù ányá; chíchàpù ányá; ńkílí; íbó ányá; nnédídé ányá; ńlégídé ányá; ńchálàpù ányá. Nwata chalapulu usu ndi agha nagafe agafe anya, The child stares at the company of soldiers passing.

Start, *v. and n.* kóní; búní(íje); róní; chípù; fénírí; bido; palite; manite; maite; kuni; bílí; chíní; zǫ́ní; zǫ̀lí; pánié; pálí; mání; pù; ńkóní; ńbúní; ncíní; àmaítè.

„ **(sudden movement),** fénírí; zǫ́ní; zǫ̀lí.

„ **(beginning),** kóní; kúní; búní; pání; chíní; mánite; ńbílí; ńchípù.

State, *n.* ǫ́kwá; ǫ́nǫ̀dù; ǫ̀dìdí; ùdí.

„ **(condition),** ǫ́kwǫ́; ǫ́nǫ̀dù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Station, *n.* ókwá; ọ́nọ̀dù; ọ́ché; ébé ọ́nọ̀dù; ébé ákwálú ọ́nọ̀dù.

Stay, *v.* kwúsí; nọ́; gùzó; kwádó; kwágídé; nọ̀dú; nárà; gbòchí; chélú; gé; nábìdó; nọ̀ ọ́dù; bí óbì; nọ̀dídé; nọ̀gídé; dàbébé; dábèlú; dàbéré. Ayi kwusili n'uzọ wezue ike, We stayed on the way and rested.

(be) Steady, *v.* kwúsí íké; nọ̀sí íké; kwúdó; kwúgídé; gùzó; nọ̀dú ọ̀fú ébé; gùzó ótù íbé; gùzó ótù ǹgà; ághá-àghà; dí ọ̀fú ébé; dísí íké.

Steal, *v.* zú órí; zú; zú óshí; zú ófí; mé ányékpèlì; kwá ńkwá-únọ̀; zú óhí; tọ́ mádù; gbá mádù. Okolo-nkwọ zulu ori, Okolo-nkwọ stole.

Steam, *n.* úzì; úzì ite; uzì mili ọ́ku; ókòrò ìtè. Uzì ite rulum n'aka, The steam burnt my hand.

Steep, *adj.* dí ńkpọ́jí; dí nkpógónkpó; dí ńkpú-tá-nkpú; dí ńsúdà; dí ńkpọ́dà. Unọya di n'ebe di nkpogonkpo, His house is on a steep place.

Steer, *v.* kpé; kpé úgbọ́; kpézí úgbọ́.

Steersman, *n.* ónyé nékpé úgbọ́; ọ̀kpé úgbọ́; ónyé ókpúkpé. Ọ̀kpé-ugbọ ekpezirọ ugbọ ta, The steersman does not steer well to-day.

Stem, *n.* ọ́gwè; ókpòlò; ósísí; ọ́gwè-àrú; ọ́gbè-àhú; òhólòhó-úhú.

„ **(of plant),** òkpòlò; ósísí.

Step, *v. and n.* rányé úkwú; zọ́ íjé; má úkwú; jé íjè; ńrányé úkwú; ízọ́ íjè; ámàúkwú; íjè.

Step-child, *n.* nwá nwúnyè ónyé múlù mádù ọ̀zọ́ túpú ọ̀núbá yá; nwá ǹyìnyè mádù mùlù ónyé bú úzọ̀ lú yá.

Step-father (-mother), *n.* dí nánú nné nábúrọ́ ńnà múlù yá; ónyé nanu nnem naburọ ya mulum; nwunye nna naburọ ya mulum.

Stew, *v.* sí; wú. Onesi anu n'usokwu, He stews meat in the kitchen.

Stick, *n.* osisi; nku; àsùsù; agbala-osisi; agbala-nku àlùlù. *v.* má; dú; gwúdó; nyádó; nyákúdó; lápálú; rápárá; má ọ́kpá; ma ube; ma nmà; wopu; wupu; dupu; ka àkà; gwunye.

Sticky, *adj.* di nyamama; di nnyakudo; di inya anya. Ọdi nyamama n'akam, It is sticky in my hand.

Stiff, *adj.* di jajalaja; nke kpọlu nku; nke nádírọ́ ígwọ̀ àgwọ̀; nke nadirọ ilọgọ alọgọ; nke nadirọ igbagọ agbagọ.

Still, *adv.* "lili, dide, gide" are affixed to verbs to show the continuation of an action, *e.g.*, Ọnabialili akwukwọ, He still comes to school.

Sting, *v. and n.* gba; ku; ọgbugba; ọ̀kúkú. Odogwu ọzala gbalum, The scorpion stung me.

Stink, *v. and n.* si ísì; si ísìsì; shi íshì; kpo akala; ísì; ísì ọjọ; íshì akala. Ife nekpo akala ebea, Something is stinking here.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Stir, *v.* meghali; meghari; kpaghali; kpaghari; kpọte; mesu; chuli; kpasu; chuni; meni; kpani; runi; mete. Achunina nnunu afu, Don't stir the birds. "Te," when it is affixed to some verbs, denotes the stirring up or awakening to motion.

„ **food,** gbani nni; kughali ọfe; kughari miri-nri; kpaghali ofe; kpaghali nmanu.

„ **fire,** kwanye ọku; kpọnye ọku; kpọlunye ọku; kpọnwu ọku; funwu ọku. Biko kwanye ọku, Please stir the fire.

Stockade, *n.* lgá; ọgbà.

Stone, *n.* okwute; nmu-nmà; nkpuma; nkume; akọm; igu; iyi; okwute-igwe-nni.

Stool, *n.* odide; ọche nenwerọ azu; ọche nenwerọ ebe ndabelu; agada nenwegh ndabere; npata. Butelu ya odide, Bring him a stool.

Stoop, *v.* rulu: runata; huru; hurida; gburonata; rulu ani; huru ala; hurida ale.

Stop, *v.* kwusi; kwuchi; gbo; napu; narapu; gbochi; kwuchibido. Mili-ozuzo gbolu fa afia, Rain stopped them from marketing.

Stopper, *n.* ónyé-ńkwúsí; ónyé-nḅòchí; ónyé nnárà; ónyé nkwúbìdó; ọkwú; nkwúchí.

„ **(of bottle, &c.),** ọkwú; ọkwú kálámá; ńkwúchí.

Store, *v. and n.* kwakọba; tukọba; kwado; kpakọba; kpado; kpa; nkwakọba; ntukọba; nkwado; nkpakọba; nkpado; ọkpukpa. Kwakọba ife afu nebe afu, Store the things there.

Store-house, unọ-aku; unọ-ikwado ife; unọ-itukọba ife; unọ-ituba ife; ulọ-aku; ulo-eku; ilukọta-ihe.

Storm, *n.* oke-ifufe; ebili; akpoli; akpara.

Story, *n.* akukọ; ọgugu; unọ-enu; ulọ-elu.

„ **(narrative),** akukọ ọgugu.

„ **(of house),** unọ-enu; ulọ-elu.

Straight, *adj.* nke kwu ọtọ; di ekelesu; nke guzo ọtọ; di kpọm-kwem; di ḅololo; nke kwupialu akwupia.

(be) Straight, kwú ọtọ́; kwú èkèlèsù; kwúlú kpọ́mkwèm.

(make) Straight, kwúzí; kwúbá ọtọ́; gùzózié; gùzó; mé kà ọ́kwúlú èkèlèsù; mé kà ọ́kwúlú ọ́tọ́; mé kà ọ́kwúlú kpọ́mkwèm; mé kà ógùzózié.

Strain, *v.* zá; kábá àrú; jìsí íké; nwá; yọ́.

„ **(endeavour),** kábá árú; jìsí íké; nwá.

„ **(filter),** zá; yọ́; yọ́chá.

Strainer, *n.* ónyé ḍyìyḍ; ónyé-ḍzìzà; nzà; nyḍ.

Strange, *adj.* dí ọ́fú; dí ọ́fúlú; dí áfúnènè; ọ́fú; ọ́fúlú; ọ́hú; ọ́húrú; dí ọ́hú; dí ọ́húrú; dí ítú n'ányá; dí íjú ányá. Olulu unọ ọfu, He built a new house.

Stranger, *n.* ọ́bià; ébià; ónyé nátámbílí; ónyé ọ́fú; ónyé ọ́hú; ónyé ọ́húrú; ónyé-mbiámbiá; ónyé àbiàmà; ónyé ítúmùnyé.

Strangle, *v.* tḍgbú; fígbú, dọ́gbú; kpàgbú; nyàgbú; pìgbú; lọ́gbú; rígbú; hígbú.

Strap, *n.* ákpúkpọ́; àyó; ìjákpá; ékpúkpọ́.

Stray, *v.* kpáfù; fú úzḍ; wáfù; wághálí; fùghálí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uc1.3555604168267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Stream, *n.* míli-íyí; mírí-íyí; míli òrùrù; mírí ọchíchí; míní ókpúkpó. Ka ayi chu mili-iyi. Let us go to the stream for water.

Strength, *n.* íké; íké árú; òkò.

Strengthen, *v.* nyé íké; nyé úmé. Nni nenye madu ike, Food strengthens man.

Stretch, *v.* sètí; dọ́tí; dọ́gbá.

Strike, *v.* tí; piá; kú; tí áká; piá ífé; kú ífé.

String, *n.* àdé; ìdé; élílí; érírí; ọ́bélé ùdọ̀; gélélé ùdọ̀; ọ́wédé ùdọ̀.

Strip, *n.* óbì; óbì-ákwà; únọ̀-ákwà; ǹkpànkpà-ǹjà; úlọ̀ ákù. *v.* gbábá ọ́tọ́; kpè; kpèchá; répù; hépù; tọ́pù; kpépù; zì; zìchá; yípù; típù; kópù; wópù; ḅúpù.

„ **(off),** tọ́pù; kpèchá; kpépù, &c.

Stripe, *n.* úbè; úbè ìtàlì; úfìlì; úhìrì; ákàlà; ńmábè; ńdébè; ńfíbè; ńchábè; ńríbè; ńkpúbè.

„ **(line),** ákàlà; úfìlì; nfíbè; nkpúbè.

Stroke, *v.* tí; kú; dé; kwa; lídà áká; zúzù áká.

Stroll, *v. and n.* jéghálí; kpághálí; jéghárí; kpághárí; wághálí; wághárí; fùghálí; fùghárí. *n.* njéghálí; nkpághálí; njéghárí.

Strong, *adj.* dí íké; nkè nwélú úmé; nkè sílí íké; óké. Obu oke ifè, It is a strong light.

Struggle, *v. and n.* nù ùnù; sé; dọ́; gbá ńgbá; dọ́nì; dọ́lì; dọ́gbú; dọ́lìgbú dọ́gbútá; gbálì; ùnù; ọ̀sìsè; ọ̀dídọ́; ńdọ́nì; ńdọ́lì; ńdọ́gbú; ńgbálì; ǹgbá. Ya na akpoli nagba ngba, He is struggling with the waves.

Strut, *v. and n.* chíchàpù óbì n'íjè; fú àfù n'íjè; ńchíchàpù óbì n'íjè; íjè ńgálá.

Study, *v.* mù ákwúkwọ́; mùtá ákwúkwọ̀.

Stuff, *v.* bià; fọ́; biàjú; fọ́jú; kpójú; biànyé; fọ́nyé.

„ **(fill, full),** biàjú; fọ́jú; kpójú.

Stumble, *v.* sọ́ ǹgọ̀ngọ̀; sọ́ghálí; kpá ìkòlìkò; zọ̀jíghárí úkwú; kpọ́ gànàgànà; sú ǹgọ̀ngọ̀.

Stump, *n.* ìkìlìbìsì ósísí.

„ **(of limb),** ńkpìlìkpì áká; ńkpìlìkpì úkwú; ńkpìrìkpì áká; ńkpìrìkpì úkwú; ńtìsì áká; ńtìsì úkwú.

Stun, *v.* kpọ́ èlìlì; cú ájù; fù úchè; sọ́rú.

(be) Stunted, *v.* kpọ̀ ùkpọ̀; dá àkàkpọ̀. Odalu akakpo, He is stunted.

Stupid, *adj.* dí ńzúzù; dí ńsọ́kwù; dí ńkwúkwù; dí ńkákwù; dí ńkáfiè; dí àpàlì; dí ìnèré. Nwoke a di nzuzu, This man is stupid.

Submit, *v.* rúbé ísí; húbé ísí; wédà; búdà; rúdó; kwényé; dànyé; gbúdà; ràlú nyé; húrídà. Oru afu rubelu dinwenu ya isi, The slave submitted to his master.

„ **(give in),** dànyé; ràlú nyé; kwényé rúlú; húrú.

Subside, *v.* tádà; tá; dò; júlú; júrú; dàjú.

Substance, *n.* ífé; ífé ńdù; ọ́kù; àkù; èkù; ífé ọ́nwúnwé; ífé-ńnwétá; ífé ńkpátá.

Succeed, *v.* nọ̀chí; bíchí; sòchí; gálú ọ́fúmá; nọ̀chí ányá; gárá nkè-ọ́má; gálú áká; gází; nọ́sò.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Succeed, (follow), nọ̀chí; bíchí; sòchí; nọ̀chí ányá; nọ́sò.

„ **(prosper),** gálú ọ́fúmá; gárá nkè-ọ́má; gálú áká; gázílú.

Success, *n.* ífé ígálú ọ́fúmá; íhé ígárá nkè-ọ́má ife ọ̀lùlọ̀; nmasi; ife iga aka; uba. Achọlum ka ife galu ya çfuma, I wish him all success.

Such, *adj.* étú; ótú; étú-áfù; nọ́fú; ótónwà; òfú áká-áfù.

Suck, *v.* mí; lá; rá; mílá; míchá; mílí.

Suckle, *v.* nyé álá; nyé árá; zú n'álá.

Sudden, *adj.* nkè túlú ádé; dí ńtúmádé; nkè mélú n'ìbìlì n'újọ́; nkè mélú n'ìnyó; nkè mélú nà m̀bèlédé; nkè mélú nà m̀bèrègédé; nkè mélú àkàtóbítá; dí ìbìlì n'újọ́; dí àkàtóbítá; dí n'ìnyó; dí m̀bèlédé; dí m̀bèrègédé; dí éyí úchè. Una-i di ntumade, Your going home is sudden.

(**on a**) **Sudden,** n'eyi-uche; na ntumade; na mbelede; n'inyo; na mberegede.

Suffer, *v.* fú áfúfú; gbú ńgbú; ló íló; tá áfúfú; hú áhúhú; kwé; rà; yì íyì; dí; nádó; nágídé: hà; fú úfú.

Suffering, *n.* áfúfú; áhúhú; ífé-ńgbú; ífé-íló; ífú úfú; íyì.

(**be**) **Sufficient,** *v.* zú èzù; gbó ńkpà; jú. Ozugolu ya, It is sufficient for him.

Suffocate, *v.* gbàgbú; kpàgbú; kùgbú; kwúgbú; gbákàsí àrú; kpògbú; gbàdó.

Sugar, *n.* ńnú óyíbó; ńnú bèkeí; ńnú-òdè.

„ **(cane),** *n.* ọ́kpètè; àchàlà; àchàrà-m̀màkọ̀.

Suit, *v.* tó étó; kwésí; fùlú; dábànyé; sọ́; tọ́; dí ńmá (n'àrú).

„ **(be suitable),** tó: kwésí; fúlú; dábànyé; sọ́; tọ́. Qsorọm bu afe afu, The dress does not suit my taste.

(**be**) **Sulky (sullen),** *v.* fiá ọ́nwú; gbálù írú; gbárù íhú; mébì írú; gbákà írú; lúlù írú; gù írú; mélù íhú; jànwú írú; lònwú írú.

Summer, *n.* ọ́kọ́chì; ńzàm-ọ́kọ́chì; ónyé-ńgúkọ́; ónyé ńgbákọ́.

„ **(hot season),** ọ́kọ́chì; ńzàm ọ́kọ́chì.

Sun, *n.* ánwú; énwú; ányá-ánwú; énya-énwú.

Sunrise, *n.* ọ̀wúwá-ánwú; ánwú ọ́wúwá; ánwú ọ̀bùbọ̀; ányá-ánwú ọ́wúwá; ọ̀wúwá ányá-ánwú; àwaí-énya-énwú.

Sunset, *n.* ọ̀dìdà-ánwú; ọ̀dìdà-ányá-ánwú; ánwú-ọ̀dìdà; ányá-ánwú ọ̀dìdà; àkpọ́rídà-énwú; àkpọ́rídà énya-énwú.

Sunshine, *n.* ọ̀mùmù-ánwú; ọ̀mùmù-ányá-ánwú; ánwú-ọ̀mùmù; ányá-ánwú ọ́chí-chá.

Superintend, *v.* fé; fé ọ́lú; chí; néfé; lékọ́tá; lékúté; nébì. Okonkwọ nefe ọlu afu, Okonkwọ is superintending the work.

Superintendent, *n.* ónyé néfé ọ́lú; ónyé ńnéfé ọ́lú; ónyé nachi áchí; ónyé ńlékọ́tá; ónyé-èlékútè ọ́rú; ónyé-ńnébì ọ́rú.

Superior, *adj.* nkè kásí; nkè káchá; nkè kádú; nkè ká énú; nkè ká élú; nkè kádú élú; nkè kásí énú; nkè ká ógó.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Supplicate, *v.n. or adj.*, rịọ; kwúkwọ̀ áká.

Supplication, *n.* ayiyọ.

Supply, *v.* nyéjú; kpójú; nyé; kú ńní; chínyé; dóchí; wépùtá; mípùtá.

„ **(provide),** nyé; kú ńní; nyéjú áká.

Support, *v. and n.* zádó; kú nní; zù; kwádó; nádó; nágídé; nyé áká; ǹzá; ńzádó; íkú ńní; ńkwádó; ńnádó; ńnágídé.

Suppose, *v.* ásínà; ló; ché; rí; zù; zùbé. Ásínà fa abia, Suppose they come.

(be) Sure, *v.* jì áká; jìsí áká íké; túkwàsí óbì; chékwúbé; má ámá; mátá; jìdé áká; ji n'ọbu aka; nọ̀ n'àrúòfùfò; nọ̀ n'átúgh-égwù; nọ̀ n'échu úché; nọ̀sí íké. Ejim aka na ọganata ta, I am sure he will return to-day.

Surface, *n.* énú ífé; élú íhé; ákùkù ányá náfú; ákùkù pútálú ìfè; énú àrú; ákùkù gbálú énú.

Surprise, *v. and n.* tú n'ányá; gbá ghálí; gbá gbári; gbágwòjú ányá; jú ányá; mé álùkòsì; mé ọ̀dùlù dè; ítú n'ányá; ọ̀gbúgbá ghálí; ńgbágwójú ányá; ọ̀jújú ányá; ímé ọ̀dùlù dè.

Surrender, *v.* ràlú nyé; rìnyé; rúbé ísí; wépù áká; rà áká; gbúdà.

Surround, *v.* gárúbé; nọ̀rúbé; gbá bùlùbúlù; kèrúbé; dórúbé; gbárúbé; gbá nhìrìmánhì; gbá òkìlìkílí; gbá ọ̀kọ̀lọ̀kọ́lọ́.

Suspect, *v.* tú úchè; ló; ché; gbá úché; rí; débé. Anamatu uche na ọbu onye ori, I suspect that he is a thief.

Suspicion, *n.* ọ́tútú úchè; ítú úchè; ọ̀gbúgbá úchè.

Swagger, *v. and n.* nyá-ísí; ǹá ísí; gàlá; férúbé ísí; pákó; mé ǹgàngà; bá ḿbá ọ́nú; ínyà-ísí; ọ̀nyìnyà-ísí; ọ̀ǹùǹà ísí; ńgálá; ǹbá-ọ́nú; ńférùbé ísí; ńpákó; ǹgàngà.

Swallow, *v.* nó; nómì; nómìná; nódà; ló; lódà; yó; yódà; nyó; nyódà.

Swamp, *n.* ànì-ùlù; ànì-ápìtì; ànì-ńgbọ́; ànì-ólú; àlè-átúrú; ala-urọ; ale-urua.

Swarm, *v. and n.* núpùtá; núkọ́tá; núsà; chípùtá; ńnúpùtá; ńnúkọ́tá; ńnúsà; ńchípùtá.

Swear, *v.* ǹú íyí; lá íyí; nyó ónyúnyó; tá árúsí; dú ísí; lí íyí. Ọ̀nulu iyi n'unọ-ikpe, He swore in the Court.

Sweat, *n. and v.* ọ̀súsọ́; òkpófùfù; ọ̀gwúgwọ́; ìsúsú; ísúmpùrù; ǹtìrì; àhíhárá; ǹfùrù; ǹhùrù; sọ́ ọ́súsọ́; kpó òkpófùfù; gwọ́ ọ́gwúgwọ́; sú ísúsú.

Sweep, *v.* zá; záchá; zápù; kpóchá; kpóchápù.

„ **(with brush, &c.),** zá; záchá; zápù. Zápù ànì únọ̀, Sweep the floor of the house.

Sweet, *adj.* ùsọ́; ùtọ́; dí ùsọ́; dí ùtọ́; nkè sọ́lú ùsọ́; nkè tọ́lú ùtọ́.

Sweetheart, *n.* ọ̀dì n'óbì; òkpòró áfùlù n'ányá; nwáyì dí n'óbì.

Swell, *v.* zá ázá; mawu amawu; gu ègù; ko èkò.

Swelling, *n.* ọ́zízá; ńmáwù; òkùkò.

Swim, *v.* gwú mílí; gwú mírí; gwú míní; sé; tű; tűní.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Swing, *v.* kwúfèghálí; kwú èfèkéfè; kwú ùfélùfé; kwú èfèlìèfè; **kwúrùbé.**

Sword, *n.* ńmà; ńmà-aghá; **ọ̀pià.**

Sympathy, *n.* ṁgbáló; ṁgbákwú; ṁgbágálú; èbélé; obí èbélè.

Syphilis, *n.* éfiè; àtù ńtà; **ùfú** mányílí; ọ̀tákpúlúkpúlú; nwídọ̀; áchìriátà.

T

Table, *n.* ibe osisi nwelu ukwu anadokwasi ife.

Tail, *n.* ọ́dù; ọ́dùdù; ńdùdù; ọ́núnú; ọ́nú.

Tailor, *n.* òkwá-ákwà; ọ̀kwá-àfè; ọ̀kwá-àwù; ọ̀dí ńwei; ọ̀dú úwé; ọ̀dú ǹjà; ónyé ǹkà ákwà; ónyé ọ̀kà ákwà; ọ̀mé-ọ̀kà-ákwà.

Take, *v.* wélú; nálú; ná; ní; wéré; jìdé; kpúlú; kpúrú; nwúdé; dọ́lú; dọ́rọ́; búlú; búrú; kpọ́lú; kúlú; kúrú; dọ́kpúlú; chílí; chírí; kpólú; wépù; búrúká; búzúgá; búhúbá.

„ (**receive**), wélú; wéré; nálú; chíli; nárá; chírí; ní; kpólú.

„ (**convey**), dọ́lú; dọ́rọ́; búlú; búrú; dọ́kpúlú.

„ (**hold of**), jìdé; nwúdé; dà áká; gìdé.

„ (**up**), wéní; wélí; búní; búlí; chíní; chígó; pábúrú; kúní; kúgó.

„ (**down**), wédà; búdà; chídà; pábùdà.

„ (**off**), wépù; wèrúká; wépùgá; búpù; chípù.

„ (**out**), wépù n'ìfè; búpù n'ìfè; chípù n'ífè; sépútá; dọ́pútá; kpúpù; dọ́kpùpù.

Tale, *n.* ákúkọ́; ọ́gúgú; ọ́nú-ọ́gú; írò; ífò.

(**tell**) **Tales** (**of**), gúkọ́; gbàkọ́; kwú; kọ́.

Talk, *v. and n.* kwú ókwú; kpáńkátá; kpálí; kpá àgwàlì; kpá úbùbọ̀; ká úkà; ńkátá; àgwàlì; úkà; ókwú.

Tall, *adj.* ógónógó; **ógólógó;** ékáléká; dí ógónógó; dí ékáléká; dí ógólógó; dí énú; dí élú; dí ógó; nkè lúlú ógó; nkè tópùlù étópù.

Tame, *v. and adj.* málú únọ̀; márá úlọ̀; málú únọ̀ áká; méjú ányá; zùtá; nkè málú únọ̀; nkè márá úlọ̀; nkè málú únọ̀ áká; nkè émèjùlù ányá; nkè ázùtàlù àzùtá. Enwea amago unọ, This monkey is tame.

Tank, *n.* núkú gbámgbám míli; ìtè míli; ùdú; ábángmíní.

Tap, *v. and n.* kpátúlú; métúlú; títúlú; piátúlú; tíkúlú; chìtúlú; chìkúlú; kútúlú; nkpátúlú; ńmétúlú; ńtítúlú; ńpiátúlú; ńchìtúlú.

„ (**light blow**), ńtítúlú; ńpiátúlú; nkpátúlú.

Tapering, *adj.* sọ́pi.

Taste, *v. and n.* détú ílé; détú n'ílé; détú íré; détú ọ́nú; néné; gwú ọ́nú; métú ọ́nú; sútú ọ́nú; tínyé ọ́nú; ńdétú ílé; ńdétú n'ílé; ńdétú n'íré; ńdétú ọ́nú; ígwú ọ́nú; ńmétú ọ́nú; ńnéné; ọ̀nwù-nwà.

„ (**of flavour**), sọ́ úsọ́; tọ́ útọ́; sọ́ úsọ́ nà ńtì; sọ́ úsọ́ n'ọ́nú.

Tax, *n. and v.* ùtú; ùtú áfiá; ùtú-ànì; ùtú ákwúkwọ́; tú ùtú.

Teach, *v.* kúzí; kpází; zí; kúzí ífé; zí íhé; kúzí ákwúkwọ́.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Teacher, *n.* ónyé-ńkúzí; ónyé-ózízí; ónyé-ńkpází.

Tear, *n.* ányá-míli; ányá-míri; ányá-míli-ǫ́gbúgbá.

(shed) Tears, gbá ányá-míli; gbá ányá míri.

Tear, *v. and n.* dǫ́ká; dǫ́wá; sèká; sélì; sèwá; dǫ́lì; dǫ́gbú; ńdǫ́ká; ńdǫ́wá; ńdǫ́lì; ńsèká, ńsélì; ńsèwá.

Tease, *v.* kpású íwé; chǫ́ ókwú; mé kà éwé íwé.

Teat, *n.* ǫ́núnú álá; ǫ́nú-álá; ǫ́nú-árá; álá; árá; érá.

Tell, *v.* gwá; ká; kǫ́; gú; mé kà ámálú.

Tell-tale, *n.* òbù-ási-éjé ǫ́gbè; ónyé ǫ́fégá; ónyé àmà; ónyé ási; ónyé úghá.

Temper, *n.* óbì-ǫ́má; óbì ǫ́jǫ́; áfǫ́-ǫ́má; áfǫ́ ńjǫ́; ézí óbì; áfǫ́-ǫ́jǫ́; óbì ǫ́kú; óbì íwé.

(good) Temper, óbì-ǫ́má; áfǫ́-ǫ́má; ézí-óbì.

(bad) Temper, áfǫ́-ńjǫ́; áfǫ́-ǫ́jǫ́; óbì-ǫ́jǫ́; óbì-ǫ́kú; óbì íwé; ájǫ́ óbì. Nwokea nwelu obi-ǫjǫ, This man has a bad temper.

Temper, *v. and n.* gwá; tígwá; gbágwá; kpógwá; rúgwá; ghágbú; gwágbú; rǫ̀gbú; gbágbú; rúkǫ́; gbázèkǫ́; gbányékǫ́; tínyékǫ́; gbákǫ́; tíkǫ́tá; ǫgwùgwá; ńtígwá; ńgbágwá, &c.

(be) Temperate, *v.* mé àgbàtà nábǫ̀; dò ányá; nwé ányá údó; nwé ányá sá; mé ákǫ́; mèlù n'ókè. Qyim nwélù ányá údó, My friend is temperate.

Tempt, *v.* nwá; dàmí; lé úlé; síkwú; tú ámá.

Temptation, *n.* ǫnwùnwà; ńdámí; nsíkwú; ùlé; ítù ámá.

Ten, *n. and adj.* ìlí; dí ìlí; ìrí; dí ìrí; nélì.

Tenant, *n.* ónyé ényèlù ànì m'ǫbu unǫ n'áká.

Tend, *v.* néfé; kpá; ché; né ányá; gbá òdìbò.

(have a) Tendency, dànágá; dàsí; jénágá; jesi; rusi.

(be) Tender, *v.* nwé óbì ńlò; nwé óbì ńrò; nwé ǫ́mìkó; nwé óbì ébélè; nwé óbì ébérè; nwó óbù óyìmà.

Terrible, *adj.* dí égwù; dí újǫ́; dí ítúlú égwù; dí ímá jìjìjì; dí ímá jìgàjìgà; dí ítúlú újǫ́; dí ínwú ákpá jìjìjì; dí íwúkpò ìgìlì.

Test, *v. and n.* nwá; néné; dàmí; lé; nédó; tù ámá; ònwù-nwà; ńdámí; ńnéné; ùlé; ítù ámá; ńnédó.

Testicle, *n.* ńkpúlú-ámù; ńkpúrú-ámà; ámù.

Than, *conj.* kálí; kárí; kámà; kítímà.

Thank, *v.* kèné; kèlé; (salutations used generally, also used to acknowledge favours received) dálú; ndó; ǹbánà; kàwó; ńdéwó; ímé-ká.

That, *pron.* nkè; nkè áfù; nkè-áhù; áfù; áhù; ǫ́nhù; nkè-ǫ́nhù. Nyem nke afu, Give me that. *conj.* nà; kà; rà; nyábùnà; n'ífì nà; nkè; n'íhì nà; kà éwé; ótónwà; nyákà; nyámèlù; yámèrè. Ogwalum na ya geje afia, He told me that he will go to market.

(so) That, nyábùnà; nyákà; nyámèlù; yámèrè.

(in order) That, kà éwé; ká. Qbu ka qwenwua qnwu ka qbialu, He came in order to die.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Thatch, *v. and n.* tú; tú ákílíká; tú ákányá; tú ákí; tú átání; ọ̀tútú.

The, *art.* áfù; áhù; ávù; ọ́nhù. There is no article in Ibo language; "áfù, ávù, áhù, and ọ́nhù" are classed as adjectives.

Theft, *n.* órí; ífé-ńzúté; ífé-órí; óhí; óshí; ófí; ùlú; ósí.

Then, *adv. and conj.* èkpò-áfù; m̀gbè áhù; m̀gbè áfù; m̀gbè ónhù; nyábùnà; nyákà; nyámèlù; màkàyá; yámèrè; wé; &c. Nyabuna ọgana, Then he will go.

„ **(of time),** èkpò-áfù; m̀gbè áfù; m̀gbè áhù; m̀gbè ọ́nhù.

„ **(of inference),** nyábùnà; nyákà; nyámèlù; yámèrè; màkà ya; wé.

There, *adv.* ébé áfù; ébé áhù; íbé áhù; ǹgà áhù; íká-áfù; íká ávù; ńká-áfù; ńká-ávù; íbé-ọ́nhù; ébé-ọ́nhù.

They, *pron.* fá; wá; há; wó; hú; vá; wọ́.

Thick, *adj.* dí álọ́; dí árọ́; dí ágbídí; dí árú; dí ígbídí; dí íbídí; dí íbù; dí ókpì.

Thicket, *n.* úgbókó; óké-ọ́fiá; óké-ọ́hiá; ìnyàllnyà; ọ́fiá gbálú àgbà.

Thickness, *n.* álọ́; árọ́; árú; íbù; ígbídí; íbídí; ágbídí; ókpì.

Thief, *n.* ónyé-órí; ónyé-óshí; ónyé-úlú; ónyé-óhí; ónyé ófí; ónyé-ósí; onye negwu aka; onye natutu aka; ónyé-némé áká ńnbọ̀.

Thigh, *n.* úkwù; éré; ọ́gbọ̀dọ̀-gbọ̀; ápàtàpà; àpàtà.

Thin, *adj.* dí gélélé; dí gbélélé; dí gbálálá; dí àrú ńtà; dí àhú ńtà; dí gwénégwéné.

Thing, *n.* ífé; íhé; ívé; ńgwá.

Think, *v.* lò; chè; rì; zù; débé úchè.

„ **(be of opinion),** ló; ché; rí; débé úchè.

„ **(meditate),** chígháli úchè; chíghárí úchè; rìghárí; lòghá.

Thirst, *n.* àkpílí-íkpọ́-ńkú; àkpírí-íkpọ́-ńkú; ǹkọ́lọ̀ íkpọ́-ńkú: ágú-míli; ágú-míri; àkpílí ọ́dúdọ́.

(be) Thirsty, *v.* kpọ́ àkpílí ńkú; kpọ́ àkpírí ńkú; kpọ́ ǹkọ́lọ̀ ńkú; gú; dọ́ ákpílí; dọ́ ńkọ́lọ̀. Agu-mili nagum, I am thirsty.

This, *pron.* nkétà; ǹkà; ǹkéná; à; ọ́nwà. Ọkuku a neyi akwa, This fowl is laying eggs.

Thong, *n.* ákpúkpọ́ éjì mé ùdọ̀; ùdọ̀ ákpúkpọ́; élílí ákpúkpọ́; érírí-ákpúkpọ́.

Thorn, *n.* ógwú; úké; óbì-ògwù; óbì-àgwù; ífé-ọ́dúdú.

Though, *conj.* ọ́bù ézié; ọ́búlúná; ọ́búrúnà; ásínà; ọ́búlú-gódú; ọ̀búrábá; ọ́búrúkà. Ọbulugodu na ọkpọm mmeje, Though he call me, I will not go.

Thought, *n.* ìlòlò; ìlùlò; úchè; ọ̀chìchè; échìchè; ọ̀rìrì.

Thread, *n. and v.* òwú átùlù àtú; òlúlú átùlù àtú; òwú éjì àkwá ákwà; óghó átùrù àtú; ùrézè átùrù àtú; óghó éjì àdú ákwà; óghó éjì àdú ǹjà; gbá ówú; gbá ówúlú; gbá óghó; gbá úrézè; gányé ówú; gányé ólúlú; gá óghó; gáyé úrézè.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Threat, *n.* íyí; ọ̀búbú-ọ́nú; íbú-ọ́nú; àbúmọ́nú; ídú-ìkwù; m̀bá; íbá ḿbá; íkpọ̀-íyí; ńkọ́chá.

Threaten, *v.* bá ḿbá; kpọ̀ íyí; kọ́chá; dú ìkwù; bú ọ́nú.

Three, *n. and adj.* itọ; di itọ; atọ di atọ; atio; di atio.

Thresh, *v.* súchá; tìchá; zọ̀chá.

Threshold, *n.* ǹgwé-ọ́nú-úzọ̀; òkpùrùkpù; úgwú-ọ́nú-úzọ̀; ńgbábó-òké.

Thrift, *n.* àkọ́; úchú; nmásí; ùbá; ífé-ígálú ọ́fúmá; úchè; ndozi; ufi; nmezi.

Thrive, *v.* só; másí; gá ọ́fúmá; gá nkè-ọ́má; tó.

Throat, *n.* àkpílí; àkpírí; ǹkọ́lọ̀.

Throb, *v. and n.* tí; kú; òtítí; ọ̀kúkú.

Through, *adv. and prep.* **sité nà;** sí nà; sité rà; sité n'áká. "Pú" is affixed to verbs to denote through, and out. *e.g.*, Ọrapūlu osisi afu, He bore the wood through. Gáfè; gábìgá; gábúgá. "Dà" is also affixed to verbs to express through, *e.g.*, Ọgudago akwukwọ afu, He has read the book through.

„ **(from end to end),** dà.

„ **(inside),** pú.

„ **(because of),** màkà ífì; n'ífìnà; n'íhìnà; síténà; sítérà.

Throw, *v.* tú; tú ífé; má; fé; lù.

„ **(away),** túfù; máfù; féfù; lúfù; dáfù; wúfù; chífù; rúfù; wúsì; wúpù.

„ **(down),** tú dà; kwátù; kwádà; túrà.

Thrust, *v. and n.* kwà; nú; má áká; dú áká; má nmà; má úbè; kwátù; kwádà; núdà; nútù; núpù; kwápù.

Thumb, *n.* ísí áká; ísí ńkpísí-áká; ǹkpísírí-áká úkú; ísí ọ́kpárá eka.

Thunder, *n.* ákpálà; ákpálà-ígwé; égbè-ígwé; égbè-énú; àmádí-ọ̀hà.

Thus, *adv.* nọ́nwọ́; nọ́fú; étuà; ótuà; éleà; élénà; ótónwọ̀.

Tickle, *v.* yí ntátálá-ábù; sọ́jísí árú; yí ọ́kpọ́tìkọ́tì; yí òlìtìtì; yí ọ̀rìtítí.

Tide, *n.* ùtá-mílí; ùtálá-mílí nà òlúlú mílí; ǹrùrù mílí ọ́tútá nà òlúlú; ọ̀chíchí míní; òkpúkpó mírí.

Tidy, *adj. and v.* dí ápé; dí nkpáchá; dí ọ̀gọ̀; mé ápé; kpáchá ńkpáchá; méchá ńménchá. Nwayia di ápé, This woman is tidy.

Tie, *v.* fié; fié ágbú; ké; ké ágbú; fiédó; hié ọ́bú; ké ọ́bú; kégídé.

Tight, *adj.* nkè sílí íké; nkè sírí íké; nkè chílí ányá; nkè chírí ányá; nkè kpáchílí àkpàchí; dí ńkpà; dí ńkpàfálá; nkè nwélú áká íké; nkè kpálàchílí àkpáláchí.

Tighten, *v.* fiésí íké; késí íké; fiékpùlú; kékpùlú; fiédosí íké; kédósí íké; kégídésí íké; fiékwá; kékwá; kézí.

Till, *conj. and prep.* gényénà èkpò; wényé èkpò; éwé; lué èkpò; rué m̀gbè. Ayi ganecheta ya ọwe bia, We shall remember him till he come.

Time, *n.* ọ́gè; m̀gbè; èkpò; àmànì; àkpò; éfè; ọ́ghélé; ọ́ghéré; òkpò; úzọ̀; ùgbòlò; ùgbòlù.

„ **(as a period of time),** árọ̀; ọ́gè; èkpò; m̀gbè; ọ́gè ńdù.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Time (as a point), úbòsì; árọ̀; áfọ̀; èdísì; ọ́nwá; ọ́kọ́chì; ùdúmílí.

„ **(leisure),** éfè; úzọ̀; ọ́ghélé; ọ́ghéré; òkpò.

„ **(time of day),** ùtútù; èfífiè; òtútù; ùrúlúchí; èhíhiè; ùkórí; ògbúlò; ńjékwálúáyá; ùchíchì; àbànì; àbàlì; ètítì àbànì; ǹdélí; òdì nábọ̀; émúméchí; úzọ́-ùtútù; ísíùtútù.

„ **(first, second time),** ọ́gè ḿbú; ọ́gè àbuá; ákpó ḿbú; ákpó àbuá; ùgbò ḿbú; ùgbò àbuá; ṁgbè ḿbú; ṁgbè àbuá; ékpó ḿbú; ékpó àbuá; ọ̀fú ùgbòlò; ùgbòlò nábọ̀.

(many) Times, ìmèlímè ọ́gè; ọ̀tútú ọ́gè; ọ̀tútú ṁgbè; ǹtútú ùgbò.

(be in) Time, "gbó; nítá; lítá; n'ógè; nà ṁgbè; nà gbó" are placed after verbs to express being in time.

(take) Time, wèlú nwáyọ̀; dòlú árú ànì; rá árú; túkpà àrú; mé júríjúrí; dó-dó.

Timid, *adj.* dí ujọ; dí égwù; dí ísọ́ égwù; dí ísọ́ ńdúdù.

Tin, *n.* ḅámḅám; àḅàḅà.

Tinder, *n.* álù; ńzúzù; ífé ńzúzù; ńzúzù ágwọ̀; érírí-égwọ̀; érírí-óghò.

Tingle, *v.* zù wùlù-wùlù; zúlù; kpọ́ wùtù-wùtù; zú wùrù-wùrù; dà wùrù-wùrù.

Tiny, *adj.* dí ímúlímú; dí ọ́bélé; dí ńtà; dí ṁpé; dí ílílí; dí íríghírí.

Tip, *n.* ísí; ọ́núnú; ọ́nú-ọ́nú; àkpáṁpípí; ọ́nú.

Tire, *v.* gwú íké; ḅè àrú; lọ́ àrú. Ọlu a eḅegom aru, I am tired of this work.

Tired, *adj.* nkè gwúlú íké; nkè gwúrú íké; nkè lọ́lú árú; nkè ḅélú árú.

Tiresome, *adj.* dí ígwú íké; dí íḅè àrú; dí ílọ̀ àrú.

To, *prep. and conj.* nà; ǹ'; rà; r'; ǹsó; ǹdá; ǹdú; nyábá; nyátá; kà éwé. Ọbalu n'ugbọ, He entered into a boat.

(in order) To, kà éwé; kà; "i" as the sign of the infinitive.

(so as) To, kà éwé; kà.

Toast, *v.* rú; hú; ńá; ghé; ńá n'ọ́kú; gbáchébé n'ọ́kú.

Tobacco, *n.* ùtábà; ìtábà; ánwúlù; ánwúrù; úfú; ùtábà úfú; ùtábà-ákwúkwọ́.

To-day, *n.* tátà; tà; taítà; tànì; tà dìnì.

Toe, *n.* ńkpísí-úkwú; ǹkpísìrí-úkwú; ǹkpísí-ọ́kpà; ǹkpísírí-ọ́kpà.

(on tip-)Toe, ọ́núnú ńkpísí-úkwú; ọ́nú-ọ́nú ǹkpísírí úkwú; ọ́núnú ńkpísí-ọ́kpà; ọ́kpárá ọ́kpà.

Together, *adv.* "kọ́; kọ́tá; gbà" are joined to verbs to express together. Biakọ or biakọta, to come together; biagba, come together. N'òfú; n'ótù; kọ́ ọ́nú. Fa jelu n'ofu, They went together. Fa zukọlu ọnu, They met together.

Tomb, *n.* ínì; ílì; ébé ínì ózú; ébé ílì ózú; úgbò íní.

To-morrow, *n.* échí; échíníné; échínílé; échí-échí; échíbiálá àbiàlá.

(day after) To-morrow, nwá-ńné échí; nwú-nné échí; échí-échí; nwá-nné échí; biálá àbiàlá.

Tongs, *n.* ǹkpà; ńkpì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.3555604168267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Tongue, *n.* ílé; íré.

To-night, *n.* ùchíchí tà; ùchíchì tátà; ùchíchì táni; àbànì tà; àbànià; àbàlì tà; àbàlià; ùchíchì a. Ọbialu n'uchichi ta, He came to-night.

Too, *adv.* felu ofe ; . . . ajọ ọlu. Olifelu ofe, He eats too much.

Tool, *n.* ífé-ọ́lú; ńgwá-ọ́rú; íhé-ọ́lú.

Tooth, *n.* ézé.

Top, *n.* énú; élú; énúgó.

„ **(summit),** àkpáḿpípí; ọ́núnú; ọ́nú-ọ́nú.

„ **(toy),** èléńtílí; úgílí; èléńdélé; ètékélé.

Torch, *n.* ọ́wá; ìkpòkpóló; ọ́kú-ọ́wá.

Torrent, *n.* ájọ́ ọ̀mùmù; ájọ́ ǹrùrù; óké ọ̀mùmù; óké ọ́chíchí-míní; óké-ókpúkpó mírí.

Torture, *v. and n.* gbú ḿgbú; tá áfúfú; hú áhúhú; fú áfúfú; fú úfú; m̀gbú; áfúfú; áhúhú; ùfú; ùhú.

Toss, *v. and n.* túghálí; túghárí; mághálí; tú; túní; ńtúghálí; ńtúghárí; ńmághálí.

Totter, *v.* kwú èkìlì; kwúghálí; méghálí; méghárí; mé ńkpátú; sọ́gọ̀ghálí.

Touch, *v. and n.* métú; métú áká; métú àrú; chìkúlú; kpátú; kpàtúlú; ímétú áká; ńmétú; ńkpátú; ńchìkúlú.

Touchwood, *n.* ńkú; ńkú-ọ́kú.

(be) Tough, *v.* kpọ́; ètìlì; dí íké; sí íké; tádó; tágídé.

Toward, *prep.* nà ǹsó; nà ǹdú; nà ǹdá. " Kwúté; kwútá kwú; kwúlú; débé; kété; nyábá; rú nsó; lú nsó; nyátá " are added to verbs to express toward, *e.g.*, Nọdebe, Sit toward (or near).

Tower, *n.* únọ̀-énú; únọ̀-élú; únọ̀ ághá; úlọ̀ ọ̀gù.

Town, *n.* òbòdò; ógó; ọ́gbè; ǹchì.

Toy, *n.* ífé égwú; ífé ígwùlì égwú; ífé ńlọ́ ńlúlọ́; nwá nwáǹtaǹta.

Track, *n.* úzọ̀ ótútú; úzọ̀; ọ́kpú-úzọ̀; úflì-úkwú; úkpúlú; ókpóló-úzọ̀; ókpóró úzọ̀; ézí-úzọ̀; úhìrì-úkwú.

Trade, *n. and v.* áfiá; áhiá; m̀gbélé; zú áfiá; zú áhiá; tú ḿgbélé.

Trader, *n.* ónyé áfiá, ọ̀zú áfiá; ónyé áhiá; ọ̀zú áhiá; ónyé názú áfiá; ọ̀tú ḿgbélé; ónyé ḿgbélé; ónyé ùghà-ràmà.

Tradition, *n.* ọ̀dì n'ànì; ọ́mé-n'àlà; émúmé ńdí gbó; ífé ńdí gbó; íhé ńdí ḿbú; ǹmèmè ndí óchínà; ífé ndí gbó rápùlù; íhé ndí ḿbú hápùrù.

Traffic, *n.* m̀gbélé; ńtúghálí; ńzúghálí; ńtúghálí áká; ùghàràmà; áfiá; áhiá.

Train, *v.* zù; kúzílí; mé kà ọ́málú únọ̀; zí íhé; dọ́kpú-ghálí; dọ́kpúghárí; mù; mù ághá.

Traitor, *n.* ónyé ńghògbú; ónyé ńyígbú; ónyé rálú òbòdò yá nyé n'áká ndí íló; ónyé nyefèrè mádù n'áká ndí íro; ónyé nyéfèlù mádù n'áká ńdí íló.

Trample, *v.* zọ́tọ̀; zọ́lù; zọ́-kwàsí; wù ìkpọ̀tọ̀; zọ́kwásí úkwú; zọ́tù; zọ́dà; zọ́bì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Tranquillity, àrú-bù; àrú-ɔ̀fùfɔ̀.

Translate, *v.* ghá; rúghálí; wèghálí; búghálí; wépùgá; nwɔ̀ghálíá; wèghálíá n'ásùsú ǫ́zǫ́; wèghárіá n'ólú ǫ́zǫ́; rúghálíá n'ásùsú ǫ́zǫ́.

(**be**) **Transparent,** *v.* fú úzɔ̀; fú úzɔ̀ díkà ùgègbè; hú úzɔ̀ díkà ènyɔ̀; hú úzɔ̀. Gbamgbam a nafu uzǫ, This tin or pan is transparent.

Transport, *v. and n.* ḿbúfè; ńwéfè; ńkwáfè; ḿbúgá; ńkwágá.

„ (**convey**), ḿbúgá; ḿbúfè; ńkwágá.

Trap, *n. and v.* ǫ́nyà; ǹkpàkànà; ìgbùdù; ìdúmá; ǫ́bù; élílí; sí ǫ́nyà; gbà ǫ́nyà; sí ìgbùdù; gwú ǫ́bù; gwú ídúmá.

Travel, *v.* jé íjè; jé ànì mádù; jé àgbàtà; jé ḿbià; jé ḿbà; gá íjè. Ayi geje ije ǫnwa ǫzǫ, We shall travel next month.

Traveller, *n.* ónyé íjè; ónyé ḿbià.

Treachery, *n.* ńmégbú; ághùghɔ̀; ńjégbú; ńghǫ́gbú; àrábà; ńkpágbú.

Tread, *v.* zɔ̀ úkwú; zǫ́kwàsí úkwú; zɔ̀ ǫ́kpà; rà úkwú; ránye úkwú.

Treasure, *n.* àkù; ǫ́kù; íféǫnwúnwé; ífé ńwétá; íhé ǫnwúnwé; ńkpákǫ́bá; ńkpádó; ùbá.

Treat, *v.* mé; mé ífé n'àrú; mésò; kpǫ́ ɔ̀kù ólílí màɔ̀bù ɔ̀lílá.

„ (**act towards**), mésò; mé.

„ (**as doctor**), mé ífé n'árú; lú ǫ́lú ńmà ɔ̀bùnà n'àrú.

Treat, *n.* ɔ̀kù ólílí mà-ɔ̀bù ɔ̀lílá; ńnǫ́lí ólílí; ɔ̀kù órírí màɔ̀bù ɔ̀ńúńú.

Treaty, *n.* àgbà; ɔ̀gbùgbà-ńdù; ígbà-ńdù; ílí-ònìnì; ńkwékǫ́; ńdógbà; ńlígbà.

Tree, *n.* ósísí; óshíshí.

Tremble, *v.* má àrú ńní; rù; rù lìlìlì; rúrùbé; má jìjìjì; má jìgàjìgà; má lìlìlì.

Trench, *n.* ónùnù; ɔ̀mí; ékpè; máfè ókè; ǫ́bù; úzɔ̀ ídel.

Trespass, *v. and n.* ńéfè; fègá; tínyé áká n'ífé ónyé ǫ́zǫ́; méfiè; gáfègá; ńéfègá; jéfiè; gábígá; gábúgà; gáfégá ókè; ńéfé ókè; méjǫ́; méhiè; jéhiè; jélù; ńéfégá ókè; nńéfè; ńfégá; ńméfiè; ńméhiè; ńgáfégá; ńnéfégá; ńjéfiè.

Trial, *n.* ɔ̀nwùnwà; ńdámí; ɔ̀núnú-íkpé; ùlé; íkpé; ùnú; ònúnú; ńsògbú; ńgbákà àrú; ítú ámá.

„ (**testing**), ɔ̀nwùnwà; ńdámí; ùnú; ònúnú; ítú ámá.

„ (**trouble**), ńsògbú; mékpá àhú; gbákà àrú.

Tribe, *n.* ébó; àbùrù; íkwú; úmù-ńnà.

Tribute, *n.* ùtú; ńrù; ífé-ńrù; ífè-ǫ́rù; ɔ̀fùfè-ǫ́rú.

Trick, *n.* ághùghɔ̀; ǹtú; ńláfù; ńráfù; ńmégbú; ńzúgbú; ńghǫ́gbú; ńlígbú; ùtà; íféámú; íkpá-ǹchìchè ámú; ímé-ífé ǹtǫ́chì.

Trickle, *v.* tù; rù; chí; kpó; tási; rù nwáyɔ̀; gbá zélélé; gbá zílílí; tùsísí; rí; shí; hí. Mili natupu n'ite, Water trickles out of the pot.

Trifle, *n. and v.* ífé íkpá-ámú; ífé nélórɔ̀ élǫ́; ífé nábárɔ̀ n'ífé; áfífíá ífé; ífé égwú; ihèǫ́chì; íhé ńlúlǫ́; ífé ńkítí; íhé nmànmà; íhé émúmà;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.3555604168426?7 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

íhé éfù; íhé ọ́kpọ́lọ́kọ́; kpá ámú; mé íhé ọ́chì; gwù égwú; lọ́ ńlúlọ́.

Trinket, *n.* ífé àrú; ífé íchọ́ ńmá; ífé àkùlú-àrú; ífé éjìjì; íhé íchọ́ ńmá; ífé ékíké; díkà ọ́dú; ńkpílífé; ńgbáká, &c.

Trip up, *v.* sọ́ ǹgòngò; nwúdé; jìdé; ńétù; kpọ́ égé; kpọ́ gànàgànà; zòjọ́ghárí; kpọ́tù.

Triumph (over), *v.* gó; ńú; ńú ọ́nù ághá; mélí; lùgbú. Ayi egogo agu, We have triumphed over leopard.

Trouble, *n. and v.* ńsògbú; ńmékà àrú; ńmékpà àhú; áfúfú; áhúhú; áhwúhwú; ọ̀kpaì; sògbú; mékà àrú; mékpà àhú; fú áfúfú; nyé áhúhú; ní ọ̀kpaì.

Troublesome, *adj.* dí ńsògbú; dí ńdọ́ká; dí íkpású íwé; dí íní ọ̀kpaì; dí ímèkà àrú; dí ímèkpà àhú.

Truce, *n.* ili ònìnì; ńdókwá; ńkwúsí ághá; ígùzò ọ̀gù.

True, *adj.* ézí-ókwú; ǹné-ókwú; ǹnéné-ókwú; ézí; ǹnéné; zí ézí; kwú-ọ́tọ́; dí ńtúkwásí óbì; dí ńchékwúbé.

Truly, *adj.* n'ézié; n'ézí-ókwú; nọ́; n'ídí ńchékwúbé; n'ídí ńtúkwásí-óbì; nà ǹnéné-ókwú; n'ízí ézí.

Trumpet, *n.* ógbó; òpì; ọ́dú; àkpèlè; òpù.

Trunk, *n.* ọ́gwè-ósísí; ọ́gwè àrú; ọ́gbè ósísí; ọ́gbè àhú; ílò ényí; àkpà-ákpúkpọ́; ákpàtì; àkpótí; ìgbé.

„ **(of tree),** ọ́gwè ósísí; ọ́gbè ósísí.

Trust, *v. and n.* chèkwúbé; túkwàsí óbì; kwé; kwélú; kwété; dàbébé; dàbélú; dàbéré; débé-ézúkà; ńchèkwúbé; ńtúkwásí-óbì; òkwúkwé; ńkwélú; ńkwété; ńdàbébé; ńdàbélú; ńdàbéré.

Trustworthy, *adj.* dí ńchèkwúbé; kwésí ńchèkwúbé; dí òkwúkwé; dí íkwésí íké; dí ńkwélú; dí ńkwéré; dí ńtúkwásí-óbì; dí ńdàbélú; ńdàbéré.

Truth, *n.* ézí-ókwú; ǹnéné-ókwú; ókwú-ńchèkwúbé; ókwú ńtúkwásí-óbì; ókwú íkwé-ékwé; ókwú ézí-ókwú.

Try, *v.* néné; nwá; dámí; chú úchú; kábá àrú; jìsí íké; gbádó ányá; tù ámá; lé úlé; kpé íkpé.

„ **(test),** nwá; dámí; lé úlé; tù ámá.

„ **(endeavour),** kábá àrú; chú úchú; jìsí íké; gbádó ányá.

Tuft, *n.* òpunè; ísí ọ̀zàra.

Tumble, *v.* dàghálí; dàghárí; kpólè; hí; wé ǹgbè; núrù; fíllì; dà; dápù; ghápù.

Tumour, *n.* ákpù; ápù; ǹpà; ákpùkálákpù.

Tune, *n.* ábù; ùkwé; ǹgùgò; égwú; ígú égwú; úrí; ígú úrí; ávù; úlí.

Turn, *v.* ghá; gbághá; rúghálí; chíghálí; chíghárí; nwó; nwóghá; gbánwè; gbàónwè; lọ̀rú.

„ **(away),** sífiè; jéfiè; síhiè; rípù; wèzúgá; wèrúká; pùrúka; dáfiè; ná àzú; wépù írú; chúpù; chúsà.

„ **(over),** rúghálí; ghákpù; kpù írú; néné; síkwú; túné; túlé; dáfè.

„ **(round),** rúghálí; chíghálí; chíghárí; túné; túlé.

„ **(back),** gbákùtá àzú; nyéchìghá; chíghá; náchìghá; lághàchí.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Turn, *n.* ńrúghálí; ńchíghálí; ńchíghárí; ọghúghá; ńlúté; ńrúté; ọnwuṅwọ̀; ńwóghá; ńgbánwè; ńlórú; ńgwọ́rú.

„ **(bend, curve),** ńbágọ̀; ńlọ́gọ̀; egbérì; ńgbèré; ńgwọ́rú; ńlọ́rú.

(by) Turns, nà ńsò nà ńsò; nà ńlúté; nà ńrúté.

Tusk, *n.* ézé ényí; ọ́dú; ọ́gwè-ọ́dú; ísàmà; ọ́dú ényí.

Twelve, *n. and a.* ṅmàbuá; ìlí-nà ìbuá; ìrí nà-àbuá; ìrí-r'èbuọ́; dí ṅmàbuá; dí ìlí-nà-ìbuá; dí-ìrí nà-ábuá; di ìrí r'èbuọ́.

Twenty, *n. and a.* órú; ọ́gú; óhú; ósú; óshú; dí órú; dí-ọ́gú; dí óhú.

Twice, *adv.* ùgbòlò nàbọ̀; ùgbò àbuá; ṅgbè àbuá; ékpó nábọ̀; ákpó àbuá; "nàbọ̀, àbuá, èbuá" are also joined to verbs to express repetition.

Twig, *n.* nwá-ósísí; ánáká ósísí; álákà ósísí; ósísí púná ọ́fú; èpà ósísí.

Twilight, *n.* ìfóló-útútù; bìlìbìlì chí; ńkùfó chí; ìhwè ísí útútù.

Twins, *n.* úmù ámúgbàlù àbuá; úmù-nábọ̀; úmù álú gbó; úmù-árú; úmù ámúghàlù ọ́ghá; ejima.

Twist, *v.* túfì; físhálí; tú; gbálì; túhì; gbé.

Two, *n. and adj.* ìbuá; àbuá; àbọ̀; dí ìbuá; dí àbuá; dí àbọ̀; dí èbuá.

Tyrant, *n.* ézè némé kà ókwùlù; ónyé némé kà ósìgá yá n'ányá; ónyé ńmégbú; ónyé ńkpágbú; ónyé némé kà ósì tọ́ yá n'úchè; ézè némé úchè áká yá.

U

Udder, *n.* ífé íkéchí ọ́núnú álá éfí mà-ọ̀bù éwú; álá; árá.

Ugly, *adj.* nkè jọ́lú ńjọ́; nkè jọ́lú ńjọ́ àrú; nkè jọ́lú ńjọ́ chí; nkè jọ́lú ńjọ́ ùwà; nkè jọ́rọ́ ńjọ́ àhú; nkè jórọ́ ńjọ́.

Ulcer, *n.* ọ́nyá nàgbápùtá ábú; ọ́yà ńkpúlú-ákú; ṁbùbá.

Umbrella, *n.* ákwà-úsú; ọchéṅdò; ọdọ̀; ṅkpùkpù békeí; ṅkpùkpù óyíbó.

Unawares, *adv.* n'éyí-úchè; n'ìnyó; nà ńtúmádé; n'ọghọ́m; ṅbèlèdé; ṅbèrègédé; n'ámá-ámá; n'ámághámá; n'énézí-ányá; n'élézígh-ányá.

Uncle, *n.* nwá-ńné nwóké nkè ńnà mà-ọ̀bù ṅné.

Uncover, *v.* kpùghé; kpúpù; kpúghèpù; gbá àrú àfùlù; gbá àhú éfù; gbá ọ́tọ́; gbá àrú ọ́tọ́; gbá ísí àfùlù; gbá úkwú àfùlù; gbábá ọ́tọ́; lé ónwéyá n'áfiá; gbá n'ánwú; pùtá ìfè; pùtá ìhè.

Under, *adv. and prep.* ọkpúlù; ọkpúrù; n'ọkpúlù; úkwù; n'úkwù; n'ànì; ànì; àlà; n'àlà; àlè; r'àlè; ànà; n'ànà; nà; ṅ'; kà; kálí; kárí. "Dà" joined to verbs, *e.g.*, weda=to bring under. Ọnọ n'okpulu osisi afu, He is under the tree.

„ **(beneath),** okpulu; n'okpulu; n'okpuru; ukwu; n'ukwu ànì; n'ànì; àlà; n'àlà; àlè; n'àlè; nà; ṅ'.

„ **(less than),** (ọ́nú-ànì) kálí; (ọ́nú àyìyọ̀) kárí. Mmele ewu afu ọnu-ani kali oru ego, I will not sell the goat less than one pound.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Understand, *v.* mátá; ghọ́tá; mútá; mé kà ámálú; mé kà ámátá; nú. Ọ̀nanu Yoruba ? Does he understand Yoruba ?

Undertake, *v.* náchílí; nágàlú; búlú n'ísí; nálú n'ònwém; nárá n'ònwém; wèlú n'ònwém; wèré n'ònwém. Agamebulu ọlu afu n'isim ilu ya, I will undertake to do the work.

Undo, *v.* " nwó, nwé, pù, tọ́, tù, ghé, sísi " are affixed to verbs to express the undoing of anything, *e.g.*, Zanwo or zanwe (sweep over again), undo the sweeping; tọ́pù, tọ́, tọ́pù (loose), tọ́ghé, tọ́sísí, undo the rope; kpọ́ghé, kpọ́pù, undo by opening; mébì, melù (spoil), undo; mézí (put right). Éfuèm ! ánwúrúm. Éwó ! éfuèm, Alas ! I am (lost) undone.

Undress, *v.* képù; jépù; yípù; típù; késísí; wópù; gbúpù; tọ́pù (ákwà ọ́nyá); gbópù, Ọkepugo ekike ya, He has undressed himself.

Undulating, *adj.* nkè nátúnì àtúnì nàtúdà àtúdà; nkè nátúghálí átúghálí; dí ńtúnì nà ńtúdà; dí ntughali; di ntughari; nke di ntulí na ntuda.

(be) **Uneven,** *v.* ara-nranya; ahatagh; etelarọ; ekpolarọ; emegh-lari; emegh-jina gbọ̀rì; me anwilinwu; me nkponkpo na ndajina. Ebe afu araro nranya, The place is uneven.

Unfasten, *v.* tọ; tọpu; gbatọ; gbatọpu; kepu; fiepu.

Unfold, *v.* gbaba; sa; sapu; saghepu; gbasa; gbaghe; fughe; fusa; fughepu; gbatọ; gbatọpu tọghe; tọ; tọghepu; tọpu. Fughe ute afu, Unfold the mat.

Union, *n.* ibu-ofu; idi-n'ofu; idi n'otù; inwe ofu obi; inwe ofu uche; inwo ọriri nani; inwe otù obi; igwe; nfiekọ madu. Igwe bu ike, Union is strength.

Unique, *adj.* nke nenwero atu; nke nenwerọ iti ubu; nke nenwerọ ife iji tunyelu ya; nke nenwegh ihe iji turu ya; nke nenwerọ nsikwuta.

Unite, *v.* fiekọ; zọkọ; zogba; zokọta; jikọ; makọ; kekọ; kekọta.

Universal, *adj.* nke ọra; nke dili (madu) nine; nke diri (madu) dum; nke ọra nine; nke ọra ncha; nine; ọra; ọha; ihe zara (madu).

Universe, *n.* uwa; uwa nine; uwa nine madu bi; enu uwa; elu uwa; uwa dum; ihe zara ndihie.

Unless, *conj.* belusọ; bepulusọ; belu; bepusọ; gupu; gupusọ; kitima; ọbulu na ọburọ; ọburu na ọbugh; ma ọbuluna ọburọ; ma ọburuna ọbugh; ma ọburọ na; ma ọbugh na. Ayi ganwu belusọ ma ayi lulu ọlu, We shall die except we work.

Unload, *v.* zido; zi; kwata; kwapu; kwaputa; supu (egbe); kwada. Nwoke afu asupugo egbe ya, The man has unloaded his gun.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Unload (perpendicular), dí èkèlèsù; nkè kwú-ọtọ́; nkè kwúwúzòlù àkwùwúzó; nkè kwú èkèlèsù.

Unlucky, *adj.* nke nwelu ajọ aru; nke nwelu isi ọjọ; nke uke so; nke nwere isi ọjọ; nke nwelu ari njọ.

Unripe, *adj.* dí íchúchú; nkè nácháŕọ́ áchá; nkè náchágh áchá; nkè néjíŕọ́ éjí; nkè négógh égó; nkè nákáŕọ́ ákú; nkè nélúŕọ́ ógó; nkè nébúŕọ́ nísí. Ọnyelum ube nke nejirọ eji, He gave me an unripe pear.

(be) **Unruly,** *v.* áchí-áchí; áchí-kọ́tá-áchíkọ́tá; áchígh-áchí; érúbé-ísí; ánú-ánú; ánúgh-ánú; áńá ńtì; áńágh-ńtì; ágbànyèrọ̀; mé ísí íké; mé ńtì íké. Nwata afu neme nti ike, The child is unruly.

Until, *conj. and prep.* génényénà; génényénà èkpò; génényénà m̀gbè; éwé; wényénà èkpò; lué; rué; túpú; tùtù; m̀gbè . . . bègh.

(be) **Unwell,** *v.* (àrú) nànwú; yà ọ́yà; lià ọ́lià; ádígh-íké; rià ọ́rià; nyà ǹ-yìn-yà; wá úwásì; (àrú) ádí-ńmá; (àhú) ádígh-ńmá. Aru nanwu ya, He is unwell.

Up, *adv. and prep.* "gó, gólú, ŕígó, ŕígóró, kó, kóró, pù, nyé, chí" are joined to verbs to express up. Go, golu, *e.g.*, ligo or ligolu = climb up; ko, koro, *e.g.*, gbako or gbakoro = run up; lipu = to eat up; ranye = give up; mechi = shut up; enu; n'enu; elu; n'elu; r'elu.

Upon, *prep.* nénú; n'élú; r'élú n'énúgó.

Upright, *adj.* nkè kwú-ọtọ́; nkè kwúwúzó ákwúwúzó; nkè kwú èkèlesù; dí èkèlèsù; nkè gúzóró ègùzó; nkè zílí ézí; nkè zírí ézí; nkè tọ́gbólú gbólóló; dí gbólóló.

Upset, *v.* kpù írú; kpù; ghákpù; ghákpù írú; ghákpùbé írú; kwásì; kwátù; gbásì.

Upside down, *adv.* n'úzọ̀ dí ághálá; n'ádíkọ́tá ọ́nú; n'úzọ̀ íkpù írú; n'úzọ̀ íghákpùbè írú.

Urge, *v.* rúdó; rúgídé; nùkpọ́; kpòkpọ́; mányé; núkwányé; kpání; jání; kwànì; kwàlí; kpású; mení; rùní.

Use, *n.* ífé bálú n'ífé; ífé bálú èlèlè; ífé íjí mé ífé; ífé bálú úlù; ífé ánèmé émé; òmùmé; òmòfò; àgwà.

(be of) **Use,** *v.* bá úlù; bá úrù; bá n'ífé; bá n'íhé.

Use, *v.* jì mé ífé; wélú mé ífé; jìlì mé ífé; wèrè mé íhé; jì lú ífé.

(be) **Used (to),** "lí" joined to verbs shows the constant and long use of a thing. *e.g.*, Fa neli ya-li eli, They are used to eating it.

(be) **Useful,** *v.* bà n'ífé; bà n'íhé bà úlù; bà úrù; bà èlèlè; bà n'íjí mé ífé.

Usual, *adj.* nkè mélú àrú; nkè málú àrú; nkè ánèmélí émé; nkè márá àhú; nkè méré àhú.

Utmost, *adj.* nkè tékálísílí áká; nkè díkárísírí ányá; nkè tékáchárá ányá; nkè díkárí ányá; nkè mélú òkò yá; nkè mélú kà íké yá rà; nkè lúlú nà nsọ́tú; nkè rúrú n'ùsùtù; nkè lúlú nà njédébé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Utter, *v.* kwú; kwúpù; kwúpùtá; kà; kàpù; kàpùtá; kwúwá; kwúghé.

V

Vaccinate, *v.* kànyé; tùnyé; tùwányé; gbúnyé; sú ọgwù.

Vain, *adj.* ǹkítí; éfù; nkè éfù; ùfòló; gbá áká; èmúmà; nmà-nmà; ọkpọ́lọ́; ọkpọ́rọ́; ọkpọ́rọ́kọ́; nábárọ̀ n'ífé; nélórọ́ élo; nábàgh-n'íhé.

„ **(conceited),** ǹkítí; éfù; ùfòló; dí ńfúní; dí ńpákó; dí àpákóró úhú; dí ǹgàngà.

(in) Vain, nà ǹkítí; n'ùfòló; n'éfù: nà nkè-éfù; n'èmúmà; nà nmà-nmà.

Valley, *n.* ǹgbùlùgùdù; ǹdàlàgwùgwù; ǹdàgwùrùgwù; ńsúdà-úgwú; ìyànà.

Valuable, *adj.* dí ǹgàlá; dí ókéọ́nú; dí óké ọ́nú áfiá; dí óké ọ́nú áhiá; dí ḿgbú.

Value, *n.* ọ́nú; ọ́nú áfiá; ọ́nú áhiá; ọ́nú égó; áfiá.

Vapour, *n.* álúlú; élúlọ́; óbùtù; ìjírìjí.

Various, *adj.* dí ìchè ìchè; dí n'ìchè n'ìchè; dí ìchò ìchò; dí n'ìchò n'ìchò.

Vegetable, *n.* ífé ákúkú; ákúkú; ífé ọghúghá; ífé ógbúgbú; íhé ọ̀kùkọ̀; íhé ọ́tútú; ífé-ọ́kúkú, bu ọka ma-ọbu ọgbadu, agwa, okpodudu, okili, ugbọgulu ma-obu anyu, &c. Ife-ọghugha bu ọka ma-ọbu inari, afufa, ose, &c. Ife ogbugbu ma-ọbu ihe ọ̀llì, ma-ọbu ọkukọ ma-ọbu ọtutu bu ji, ede, akpu-nkọlọ; akasi, &c.

Vegetation, *n.* ùsó; ọ̀súsó; ọ̀tútó; ùtó; ísó kà ífé ọ́kúkú; ísó kà ífé ákúkú; ító kà ósísí.

Veil, *n.* ífé ḿgbòchí; ífé ḿgbòchítá írú; íhé ńkpúchí; ífé ńkókpọ̀; íhé ḿgbòchí; àwọ̀lọ̀; àwìlí.

Vein, *n.* ákwálà; ákwárà.

Vengeance, *n.* ọ́bọ̀; nbọta úbọ̀; ọgwugwọ-ọchu; ọgwugwọọchi; igwọ-ọchu; nmekwulu

(take) Vengeance, bọ̀ ọ́bọ̀; bọ̀ úbọ̀; gwá ọ́cì; gwọ́ ọ́chù; mékwúlú; bọ̀tá.

Venture, *v.* dami; nwā; tinye isi; le; nedo.

Verandah, *n.* ọgwa; obi; iba; obu; mbànà; mgbèmgbè; ogbiti.

Verdict, *n.* òló; írá òló; éńé; írá éńé; íkè-ókwú; íbì ọ̀hà.

Verify, *v.* gósí ézí-ókwú; gósí n'ọ́kwú-ọ́tọ́; mé kà ézíókwú; kwúsié íké; gùzó ézí-ókwú; zí n'òzírí ézí; kwàdó; kwàgídé; kwúbá ézíókwú.

Vermin, *n.* úmù-ánú nà àrùrú nákpákà mádú àrú, díkà òké, árúrú, áhúhú, ígwú, òkpò, íjíjí; nkpúlùnkpù, ákíkà, jígà, ọ̀kántùgbú, &c. Úmù árúrú némékà mádù àrú; úmù-ánú mà-ọ̀bù úmù árúrú nésògbú mádù; ífé némélú mádù àrú.

Verse, *n.* ámà-ókwú; ókè-ókwú.

(be) Vertical, *v.* kwúlú ọ́tọ́; kwúlú èkèlèsù; guzó ọ́tọ́; búlú n'ísí kwúlú n'ísí; túkwàsílí.

Very, *adv.* " ká, gbú ónwéyá, nọ́, cí ányá, cí ńtì, gbú, dé óbì, n'ùmì ńtì " are joined to verbs or adjectives to show the intensity of the thing mentioned, *e.g.*, ọmaka= it is very fine; ozugbulu onweya=he steals very

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

much; ọjọlu nọ njọ=it is very bad; ọsọchili nti or ọsọdelu obi=it is very sweet; ọmachili nma anya =it is very beautiful. Afu, ahu, and ọnhu=the or that, are sometimes used for very, *e.g.*, ofu mbọsi afu=(the same day), the very day; okwugo ezi-okwu afu=he has spoken the (truth) very truth.

Vessel, *n.* áyá; ífé; áliá; íhé; ńgwá; áriá; úgbọ́-óyíbó; úgbọ́-békeí; ífé ínádó ífé; ífé nwélú ọ́ghélé (díkà ákwálà nmé sì àgázù n'àrú).

„ **(containing),** áyá; áliá; áriá; ífé ínádó ífé; íhé ínágídé íhé.

Vex, *v.* kpású íwé; làsú íwé kpání íwé; mésú íwé; kpání íwé; mé kà éwé íwé; kpású ọ̀nùmà; kpású ọ́vùmà; kpání ọ̀nùmà; kpáli ọ́vùmà; kpáli íwé.

Vibrate, *v.* kwúfèghálí; fé ùfélùfé; féghálí; kwúféghárí.

Vice, *n.* ọ́lú; átútú; ọ̀kpù; ọ́rú; ájọ́ ífé; ífé ọ́jọ́; ńjọ́; ńméfiè; nméhiè; èmélù; nméjọ́.

„ **(carpenter's),** ífé ọ́lú ónyé ọnwéné; ífé ọ́lú ónyé ǹkà; íhé ọ́lú ónyé ọ̀kà.

Victim, *n.* mádù mà-ọ̀bù ánúmànù éjì chú àjà; ánú íjí chú-àjà; ífé ígbú wéchú àjà; onye ma-ọbu ife eḅulu eḅu.

Victory, *n.* ńmélí; ńnúgbú; nlúgbú; ńkálí; ńkárí.

Vigour, *n.* íké; úmé; ùkélé; ńkọ́; gárágárá; ńgwá; ísí; ínwé óbì.

Village, *n.* ébó; ọ́gbè; ìdùm; ǹchì; ógó ńtà; íkwú; àgbùrù; ọ́númá; úmù-ńnà; úmù dí.

Violence, *n.* ífé íké; ífé árú úfú; íhé íké; íhé àhú úfú; ífé áká íké; ányá úfú.

Violent, *adj.* nkè némé ífé íké; dí árú úfú; dí ányá úfú; dí árú ńgbákà.

Virgin, *n.* nwágbọ̀ námáró nwóké; nwá-ágbọ́ghọ́ námágh nwóké, nwámgbọ́tọ̀ námábégh nwóke; nwá-ágbọ́ghọ́bià nádíbè nwóké ọ́màlú; nwá-ágbọ́ghọ́; nákágh ámárá nwóke.

Virtue, *n.* óbì díké; íké óbì; óbì íjìdè ònwé ónyé; óbì ídébé ónwé ónyé ọ̀fúmá; ídí ọ́chá n'òmùmé; ídí ásọ́; ézíòmùmé; òmòfò dí nmá; émèchá ọ́má.

(be) **Visible,** *v.* pùtá ifè; pùtá ìhwè; pùtá n'ébé ányá nàfú; fú ányá; hú ányá.

Visit, *v. and n.* nétá; fétá; négá; fégá; létá; légá; kpọ́túlú; néfé; nnétá; nfétá; nnégá; nlétá; ńlégá; ńkpọ́túlú; nnéfé.

Visitor, *n.* ónyé-ńnétá; ónyéńnfétá; ónyé-nnégá; ónyéńlétá; ónyé-nlégá; ónyéńkpọ́túlú; ónyé nnéfé.

Voice, *n.* ónú; ólú; ùdà; ùdé; éwù; ásúsú; ọ̀rírá. Anulum onu egbe, I heard the (voice) sound of a gun.

Volcano, *n.* úgwú nágbọ́pù ọ́kú.

Voluntary, *adj.* nkè némé ífé sọ́lu yá; nkè némé kà ósì chọ́; nkè némé ífé dí yá nmá n'ányá; nkè nwé ónwéyá; nkè púlú ímé ífé dí yá n'óbì.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Vomit, *n. and v.* ọgbúgbọ́; ágbọ́lọ́; ìwúsì ọ́nú; ńtúfù ọ́nú; gbọ́; gbọ́ ágbọ́lọ́; wúsì ọ́nú. Ani-emeka newusi ọnu, Ani-emeka is vomiting.

Voyage, *n.* íjè úgbọ́; íjè mílí; íjè mírí; íjè míní.

Vulgar, *adj.* dí n'ọgbọ́; nkè dílí mádù nkítí; nkè dírí mádù úkpọ́rọ́; nkè ọ̀rà; nkè ọ̀hà.

W

Wade, *v.* lú mílí; lúfè mílí; lúfègá mílí; lúbìgá mílí; gáfè; gáfègá; gábìgá.

Wag, *v.* gbú fiá fiá; gbú ọ́dù; fúfè ísí; hwúhwè ísí.

Wages, *n.* úgwọ́-ọ́lú; ọkwúkwú-úgwọ́; ńgó; ífé nmékwá; íhé-nmézí.

Wagon, *n.* úgbọ́-ànì; úgbọ́-àlà.

Wail, *v. and n.* gó ákwá; chí ákwá; kwási ákwá íké; bé ákwá; ńgùgò; ígò ákwá; ìchì ákwá.

Waist, *n.* úkwù.

Waistcloth, ákwà-úkwù; ákwà íjé n'úkwù: ákwà ífíe n'úkwù; ákwà ímá n'úkwù; ákwà ílù n'úkwù; ńjà-úkwù; ákù-úkwù.

Waistcoat, àfè néjé débé n'úkwù; àfè ázú; ùwé nérú n'úkwù; ùwé-ázú; nwéi ázú; àwù-ázú.

Wait, *v.* gé; gèlú; ché; chélú; kwú; kwúlú; gùzóró.

„ **(remain),** chélú; kwúlú; gùzóró.

„ **(serve),** fé; néfé; jélú ózí; jéré ózí; gárá ózí.

„ **for,** gèlu; chélú; tú ányá; né ányá; lé ányá.

„ **on,** néfé; jélú ózí; jéré ózí; gbálú ọdìbọ̀.

(lie in) Wait, ché ánwú; rú ṁbì; ché úché; bí ṁbì-ọ̀gù; nọ́ ńkpé; gbá nké; ké nké. Anulum na fa neche anwu n'uzọ, I heard they are lying in wait on the road.

Wake, *v.* tétá; téhá; tétá úlá; tétá n'úlá; kpọ́té; mété; mùlú ányá; túté. Kpọte ya, Wake him.

Walk, *v. and n.* je ije; ga ije; jeghali; jeghari; gaghali; gaghari; je ani-madu; je nbia; je mba; ije; iga-ije; njeghali; njeghari; nga-ghari; ngaghali; nbia.

Wall, *n.* aja odudo; aja-unọ; egwe; mgbidi; iḅuḅuru; iga; ibu-ulọ.

Wallet, *n.* akpa; akpa-ego; akpa nta; obele akpa.

Wander, *v.* fu; fughali; fughari; waghali; waghari; wafu; pioghari; wafughali.

Want, *n.* ọchichọ; nkpa; ife ukọ; ukọ; idọ akpili; nghekpọ; ọnina. *v.* chọ; na; kpa nkpa; kọ; gba aka; dọ akpili; ghekpọ; enwe-ife; enwegh-ihe. Ọna-chọ ije ugbo, He wants to go to farm.

„ **(require),** chọ; na; dọ akpili; ghekpọ.

Wanton, *adj.* di ndu aṅa nti; di ndu aghala; di ndu agbanye ife; di ndu aṅagh-nti; di ndu iyi ọyi; di ndu ikwa iko; di ndu ikpe iko; di ndu ejita onwe onye.

War, *n.* agha; ọgu; ibu agha; inu ọgu; ilu ọgu.

Ward off, *v.* zepu; gbopu; gbochipu; chuchigha; gbo-chigha chula azu; chuna azu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Warm, *adj. and v.* di ọku; nke kpolu ọku; nke nanu ọku; nke neze ọku; di nkọ; di ukele; di garagara; di ṅala ṅala; di okpomọku; di obi ọku; kpo ọku; nu ọku; ze ọku; nu ṅala ṅala; nwe obi ọku; nwe aka ọku; nya ọku; wa; wara; walu.

Warmth, *n.* okpomọku; ọzize-ọku; inu ọku; ize ọku; obi ọku; inu ọku n'obi; aka ọku; ikpo-ọku.

Warn, *v.* dọ nti; dọ aka na nti; ma ọkwa; du ọdu. Adọlum ya nti ka ọghalu ije ije n'uchichi, I warned him not to walk in the night.

Warning, *n.* ọdudọ nti; ọdudọ aka na nti; idọ-nti; idọ aka na-nti; ima-ọkwa; ọkwa; ọdu; idu ọdu; ndu-mọdu.

Warrior, *n.* onye-agha; onye-ọgu; odogwu; di-nkpa; di-ike; onye malu anya agha; onye mara ilu ọgu.

(**be**) **Wary,** *v.* nwe anya sa; kpachapu anya; fi aka n'anya; nezi anya; lezi anya; ze ndu; nechalu anya.

Wash, *v.* cha; sa; wu aru; sa ahu; wu uhu; cha isi; fiọ iru; cha úkwú; kwọ aka; fọ (ntutu) isi; su akwa; fọcha akwa; sucha; wucha; ru; wu.

„ (**of clothes**), su akwa; fọcha akwa; sucha akwa; sa akwa; ma nja miri; su afe; sa uwe.

„ (**of body**), wu aru; wucha; sa ahu; wu uhu; sacha ahu.

Wash out, chachapu; wuchapu; chapu; suchapu; sachapu; fọchapu; ṅachapu; richapu.

„ (**of colour**), ru; wu; rukpo; rukwasi; wukwasi.

„ (**of mouth**), wocha; chacha ọnu; sa ọnu.

Waste, *v.* yi; meyi; mefu; mebi; melù; tikpọ; dakpọ; ta aru; gbu aru; jọ uhu; bibi; bibipu; kwulu nkiti; tọgbọlu nkiti; ka nka; na ndene.

„ (**fail to use**), tọgbọlu nkiti; kwulu nkiti; gbọtọ nkefu; nelorọ elo; n'abagh n'ihe; nabarọ n'ife; (ala) ikpa; na n'iyi; mebi.

„ *n.* iyi; oyiyi; nmebi; nbibi; nmefu; ntikpọ; ndakpọ; ndene; ina-ani; ila-ala; ila ale; ita aru; ijọ uhu; aru-ọtita; ikwu-nkiti; igbọtọ nkefu; itọ-gbọlu nkiti.

„ (**refuse**), achala; ife-inyi; ife nelorọ elo; nsi; alulu.

Wasteful, *adj.* di ina n'iyi; di ila n'iwi; di nmefu; di nmebi; di-nmelù; di-nbibi; di-ntikpọ, &c.

Watch, *v.* che nche; che abani; che ntá; che anwu; ke nke; mulu anya; ge; tu anya; gba nke; ne anya; le anya; che abali; chebe; nefe; nedo; che uche.

Watchman, *n.* onye-nche; onye-nche abani; onye nche abali; onye nke; ọche abani; onye uche; ọche abali.

Water, *n.* nmili; mili; miri; mini; mili-iyi; mili-nnu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uen.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

(salt) Water, nmili-nnu; orimili-nnu; abadi; oshimiri-nnu; enyum-uku; oke enyum; oke anyim.

(fresh) Water, nmili; orimili; oshimiri; ohimili; enyum; anyim; nmili-iyi; ọdọmili; odigili.

Water (of well), nmili ọmi; ọmi; onunu-mili; olulu-miri; olulu-mini.

„ **(of rain),** nmili-ozizo; mili-enu; mili-ozuzo; miri-ozizo; mini-ozizo.

„ *v.* mi nmili; mili nmili; mu nmili; de mili; ru mili; chu mili; kwọ mili; kwọ miri; kwọ nmini; gba mili; gbawusa mili; wusi miri; kwọwusa mili; wusa mili; nye mili; kunye mili; gba anya mili.

Water-closet, *n.* unọ-iru-mili; unọ-nsi; ebe-iba-n'ọfia; ebe inye-ukwu-n'ọfia; unọ ífé-aru; mposi; onunu-mili-ọfia; olulu-ọkwú; ulọ-ọhọrọ; unọ inyu álúlú; ọgwe.

Watercourse, *n.* uzọ-mili; ọwa-mili; uzọ-idei; okpo-miri; uzọ ide; okpo ide; ebe mili si eru; ebe miri si ekpo; ebe mini si achi.

Waterfall, *n.* oke ọmùmù; oke ọda; nsuda mili; oke okpukpo miri; oke ọchichi-mini.

Watering-place, *n.* iyi; ebe ichu iyi; ebe ichu mili; ebe ikwọlu mili; ebe ikwarọ miri; ebe-ikwọta mili; ebe-imili mili.

Water-jar, *n.* ite mili; jangom-mili; udu; ite.

(be) Watertight, *v.* kwuchi; kwuchisi ike; erirọ-eri; eshigh-eshi; atupurọ mili; atasigh-miri; atusirọ mili.

Watery, *adj.* di mili mili; nke namu mili; nke nede mili; nke yili mili; nke dika miri; nke bu mili mili; nke julu na mili.

Wave, *n.* ebili; akpoli; akpara mini; ebili-miri; nbili-miri. *v.* ma akpoli; tu ebili; da ebili; ma ebili; ma akpara.

Waver, *v.* ṅa; ṅaghali; ṅaghari; sọ ngọngọ; su ngọngọ; zọjọghari-ukwu; kpọ ganagana; nwe obi nabọ; nwe obi abua; tu uche; tughali; tughari; kwu ekili.

Wax, *n.* mgba; ọbià; ṅmù; agba; ife eji ife aṅu maọbu anwu nanyu weme; ínyá.

Way, *n.* uzọ; ọkpu-uzọ; okpolouzọ; okporo-uzọ; ihu uzọ; okpo; uzọ-nbam; abu-uzọ; uzọ-ọwele; uzọ-ntà; omume; omofo; agwa; izuzu; emecha; ṅpiá.

„ **(method),** omume; omofo; emecha; agwa; uzọ-ime ife; uzọ ime ihe; uzọ esi eme ife.

(make) Way (for), kwalu uzọ; chalu n'uzọ; nye efe; nye okpo; nye uzọ; doziere uzọ; kwafolu uzọ; meziere uzọ. Kwafolu ya uzọ, Make way for him.

Waylay, *v.* che anwu; ru mbì; che uche; bi nbì ogu; kwá ágháá; me anyekpeli.

We, *pron.* anyi; ayi; ai.

Weak, *adj.* adi-ike; adigh-ike; di rojiroji; di nrue; di nlo; di nro; di nruro; di àyíyọ̀; di ume ṁbà; nke nenwerọ ike; nke nenweghike; nke napurọ inado ife; nke napugh inagide ihe;

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

nke nesirọ ike; nke nesigh-ike; nke ike nyili; nke ike kalili.

Weakness, *n.* ike adi; ike adigh; nlo; nro; nruro; nrue; rojiroji; ume m̀bà; àyíyọ̀; ike-ọnyinyi.

Wealth, *n.* aku; ọku; ife-ọnwunwe; ife-nkpata; ife nnweta; ihe nnweta. Aku ya rili nne, His wealth is great.

Wean, *v.* ra ala; nara ala; ju ara; ju ala; rapu ala; ghakọ era; sapu ala; shapu ala; juka era; napu ala; narapu ala; kwurapu ala. Onarago nwa-ya ala, She has weaned her child.

Weapon, *n.* ife agha; ife ọgu; ihe ọgu; ngwa-agha; ngwa ọgu.

Wear, *v.* yi; yili; yiri; ti; ye; kpu; nya; nyalu; kolu; gbu; gbunye; ká ńká; dọka; konye; gbuye; wolu. Afufu neme ka madu ka nka, Trouble wears a man away.

„ **(last),** tọ; tọka; tọka nka; tọte aka; di anya; te-anya.

„ **(out),** ka nka; dọka; me agadi; me ochina; mebi; bibi; seka.

„ **(clothes),** yi afe; yili afe; yili awu; ti nwei; ye uwe; kpu uwe; konye afe; gbu-nye afe.

(be) Weary, *v.* gwu ike; (ike) gwu.

Weather, *n.* iru igwe; ihu-igwe; ivu igwe; ishu-igwe; igwe; iru enu-igwe. Iru-igwe di nma, The weather is good. Iru-igwe gbalulu agbalu, The weather is dull.

Weave, *v.* kpa; kpa akwa; kwe akwa.

Web, *n.* ife akpalu akpa; ihe akpara akpa; akwa-úkwú; dika nke ọbọgwu; ọnya-ududo; ọnya m'ududo; anunu-udeguru.

„ **(spider's),** onya-m'ududo; ọnya-ududo; anunu udeguru; ọnya udegulu; anunu-udegulu.

Wedding, *n.* ọnunu di na nwunye; olili ọnunu di ná nwunye; ígbà-akwukwọ; oriri ilu di na nyie; iwekọ di na nwunye; ijigba di na nwunye; iwekọta nwoke na nwayi; iwekọ nwoke na okporo.

Wedge, *n.* nkulu; ótùtù; ǹtí; nkpọ.

Weed, *n.* afifia; ahihia; ashisha; avivia.

Weep, *v.* kwa akwa; be akwa; ru uru; ru uju; gba nkpe; nọ nkpe; nọ n'uju.

Weigh, *v.* si; ma; tu.

Weight, *n.* òsìsì; ọ̀mùmà; ọ̀tùtù.

Weir, *n.* àchàlà; ife iji wubido azu; ife iji gbabido azu; àchàlà-ázù; nkata ázù.

Welcome, *v. and a.* ǹualu; ǹulu; ǹuru; nalu; nara; kpọ-bata; nke nanalu n'aǹuli; nke nanara n'ọǹu; nke naǹulu; nke naǹuru; nke nakpọbata. Ọbu onye naǹulu ọbia, He is a person that welcomes stranger.

(be) Welcome, *v.* kpọ ọbia; ne ọbia; kpu ọbia; ne ọbiama.

Weld, *v.* rukọ; wukọta; rukọ; tikọ ọna na igwe; kpukọ ofu ife na ibeya.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Well, *n.* onunu-mili; ọmi; olulu-mili; iyi; ngene. *a.* nke aru di nma; di ike; nke nwelu aru ike; nke ọdili nma; nke zulu oke; nke aru nanwurọ; nke nayarọ ọya; nke nariagh ọria; nke emu nakurọ.

(be) Well, nwe aru ike; nwe ahu ike; nwe aru idi ike; zu oke; nọ n'aṅuli; no n'ọṅu; nọ na ndokwa.

(get) Well, diri; dihi ndu; diba nma; dihia ndu; nọ ndu. Ọdirigo, He has got well.

Well, *adv.* ọfuma; ọfuma ọfuma; nke-ọma; n'ikwu-ọtọ; n'izi ezi; n'idi nma; n'uzọ kwu-ọtọ; n'uzọ di nma.

West, *n. and adj.* ọdida-anya-anwu; ọdida-anwu; ndaba-anya-anwu; ndaba-anwu; akpọda anya-enwu; di n'ọdida-anya-anwu; di na ndaba anya-anwu; di n'akpọda anya-enwu.

Wet, *adj.* di mili; di miri; di mini; di mili-mili; nke delu mili; nke bu mili-mili; nke mili malu; nke mili ozuzo. Ania di mili mili, This land is wet.

What, *pron. and adj.* nke; kedu; ole; ele; gini; **afa** ... gini; **aha** ... gini; **ukpa** ... gini; èhé; ife nke. Anugom ife nke igwalum, I have heard what you have told me. *interrog.* gini; kedu; ole; ele; gini; ọbu gini; **afa** ... gini; **aha** ... gini; **ukpa** ... gini; one ife; ngini. Afa ife di nka ? What is this ?

Whatever, ife ọbuna; ife abuna ife; ihe ọbula; ihe ọbu abu.

When, *adv.* èkpò; èkpè; m̀gbè; kédú èkpò ? òlé m̀gbè ? ébé; èlé m̀gbè ?

Where, *adv.* ébé; òné ébé; kédú ébé; òlé ébé; òlé ǹgà; élé ǹgà; òlé íbé; ebe di aña; ebedu; one ika.

Whether, *conj.* mà; ọbúlúgódú nà; ọbúlú nà; mà-ọbù. Ma mili gezo ma-ọbu na omezo amarọm, Whether it will rain or not, I know not.

Whetstone, *n.* ókwúté ímú ífé ọlú; ǹkpúmà ímú ífé ọlú; ǹkúmè ímú íhé ọrú; ákọm ímú íhé-ọlú; ọmú-ǹmà.

Which, *pron.* nkè; kédú nkè; òlé nkè; òné nkè; èlé nkè; nkè gíní; kédú; òlé; òné; èlé. Kedu nke ilolu na ọbu ? Which do you think it is ?

While, *conj.* ébé; kà; ógè níné; m̀gbè nílé; n'ógónógó ógè; lué ógè; rué m̀gbè; m̀gbè; èkpò; ógè; n'ógè. Ekpo mnagwa fa okwu ka ibialu, While I was speaking to them you came.

Whip, *n.* ìtàlì; ùtàrì; m̀piám̀pià; m̀fiám̀fià; àyó; ìjákpá. Oji ayo pia ya, He flogged him with a whip.

Whirl, *v.* kwú èkìlì; lọ́rúbé; chírúbé; gbá gbùrùgbúrù; gbá òkìlìkílí. Oke ifufe kwulu ekili n'ogige-ayi, A strong wind whirled round in our garden.

Whirlwind, *n.* èkìlì; núkú ìfùfè; óké ìfùfè; óké èfèrùbè; óké ìkùkù; óké ìhwùhwè; úfèlè àbànì; ọgù-óchú; ọ̀bìàlùíjè.

Whiskers, *n.* àfù-ọ́nú; àhù-ọ́nú; àvù-ọ́nú; àhwù-ọ́nú.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Whisper, *v. and n.* tàkwá; tàkéyé; tányì; tàkaí; tàkwúnyé; ńtákwú; ńtàkwúnyé; ńtàkéyé; ńtányì; ńtákài.

Whistle, *v. and n.* gbú ọpòlòfífié; gbu ọfífì kpọ́ ǹkpọ̀rọ̀-ọ́híhì; gbú òlòfífiè; òkpòlòfífié; ọfífì; ǹkpọ̀rọ̀híhì; òlòfífiè.

White, *adj.* ọchá; ùchá; dí ọ́chá; dí ùchá; áwọ́= grey hair. Enwelum ọkuku ọcha nabọ, I have two white fowls.

Who, *pron.* ònyé; nke; kédú ònyé; òlé ònyé; èlé ònyé; òné ònyé; kédú ònyé; òlé ònyé; èlé ònyé; òné ònyé.

Whoever, ònyé ọbùnà; ònyé àbúná ònyé; ònyé ọbùlà; ònyé ọ́bú-àbù.

Whole, *adj.* ǹchá; níné; dúm; dízù ńmá; dísí ńmá; kpámkpàm; nkè zúlú òkè; dí nmá; díchá nmá; dídú ńmá. Ife a zulu oke, This thing is complete.

Wholesale, *adj. and adv.* nkè ánèlé n'ọ́gbè; nkè ánèlé n'ùkwù; nkè ánèlé n'álọ́; nkè ánèré n'òhólóhó; nkè ánèré nà ǹtútú; nkè ánèré n'árọ́; n'ógbè; n'ùkwù; n'árọ́; n'álọ́; nà ńtútú; n'òhólóhó. Ejekọm n'unọ-aku anele ife n'ùkwù, I am going to the wholesale shop.

Wholesome, *adj.* nkè nényé àrú íké; nkè nényé ńdù; nkè nényé unu; nkè néwétá àrú íké; nkè néwétá àhú íké; ézí; ézígbó; ézígbóm; dí ilè. Nni ọma nenye aru ike, Good food is wholesome.

Whose, *pron.* nkè ònyé; ọbù nkè ònyé; nkè ònyé kà ọ́bù. *interrog.* ọbú nkè ònyé; nkè ònyé kà ọ́bù; kédú nkè ònyé ọ́bù; òlé nkè ònyé ọ́bù.

Why, *adv.* gíní mèlù; gíní kpàtàlù; gíní mèrè; ǹgíní mèrè; kédú ísí yá; òlé ísí-yá; màkà gíní; n'ífì gíní; n'íhì gini. Gini melu oji gba ọsọ, Why did he run.

Wick, *n.* owu-ukpe; ọlulu ukpe; owulu-ukpe; ogho oriọna; ùrézè-oriọna.

Wicked, *adj.* ájọ́; ọ́jọ́; áfó-ńjọ́; dí-ńjọ́; dí áfọ́-ńjọ́; dí óbì-ọ́jọ́; nkè jọ́lú ńjọ́; dí ákáíké. Nwoke afu bu ajọ madu, The man is wicked.

Wickedness, *n.* ajọ ife; ife ọjọ; ajọ-omume; afọ-njọ; obi-ọjọ; ijọ-njọ; nmefie; nmehie; emelù; nmejọ; nmegbu. Ajọ ife nebibi obodo, Wickedness destroys a town.

Wickerwork, *n.* ọnuzọ achala; akpata, &c. Ife eji osisi ma-ọbu achala ma-ọbu ife nemebi ọsisọ me.

Wide, *adj.* obodobo; obosala; di obodobo; di obosala; di obosara; di mbala; di mbara; di nsisa; nke salu mbala; mke sara mbara.

Widen, *v.* seti; dọti; sagba; dọgba; setipu; dọtipu; dọgbapu; setiwanye; dọtiwanye; sagbapu. Ọnachọ isetiwanye unọ-ya. He wants to widen his house.

Widow, Widower, *n.* ajadu, okporo di-ya nwunarili; nwayi di-ya nwunahuru; okporo di-ya nwulu; nwayi di-ya nwuru; nwoke nwunye-ya nwunarili; nwoke nwayi-ya nwuru; nwoke nye-ya nwuhiri.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Width, *n.* obodobo; obosala; obosara; nbala; ọsisa. Obodobo unọ afu di amaukwu ise, The width of the house is five steps.

Wife, *n.* nwunye; winye; nwiri; nye; nyie. Onyenye and nwayi=woman are sometimes used as wife, *e.g.*, onyenyem, my wife; nwayim, my wife.

Wild, *adj.* di aghala; di aghiligha; di aghirigha; di agharigha; nkeanazurọ azu; nke anazugh-azu; nke namarọ unọ; nke namaghulọ; nke ọfia; nke ọhia; nke mọ; nke ikpochala; nke ikpa; nke neme npu; nke nadirọ nchikọta; nke oru. Nwata nka di aghala, This child is wild.

Wilderness, *n.* ani kwu nkiti; ọfia kwu nkiti; ani madu nebirọ; ani-ikponchala; ala-ikpa.

(be) **Wilful,** *v.* kpachalu anya; anarọ-nti; agbanye; ma uma; me isi-ike; me uche aka onye; mara amara. Ọbu ọchu akpachalu anya gbu, It is a wilful murder. Ọkpachalu anya gbu ya, He wilfully killed him.

Wilfully, *adv.* n'ikpachalu anya; n'ima-uma; n'imara amara; n'isi-ike; n'aṅanti; n'aṅaghnti. Ọmelu ya n'aṅa-nti, He did it wilfully.

Will, *n.* ọchichọ; uche; izuzu; nzu; ọnina; agu; egu; akọnuche; akọrọ-nuche; akọ-nọriri; akulu; akọrọ; imeju; nmeju; obi; obu; afọ; ilolo; ọriri; echiche.

„ (**resolve**), izuzu; ilolo; ọriri; echiche.

(be) **Willing,** *v.* kwe; kwenye; kwelu; kwere; nakwe. Ọkwelu ime ife agwalu ya, He is willing to do what he is told.

Win, *v.* meli; lugbu; nweta; gbata; jeta; nuta; luta; nwude; jide; gide; li obi; kali; kari.

„ (**a battle**), méli; lùgbú; nùtá; lùtá; kálí; kárí.

„ (**a reward**), lítá; nwétá; gbátá; rítá. Ọgbatalu ego ise n'ọsọ, He won five shillings in a race.

Wind, *n.* ìfùfè; ìkùkù; úfèlè; úfèrè; àgùgùgù; ìhwùhwè; àkùkù; àfùfù; èfèrùbè. *v.* fé; kú; hwé. Ifufe nefe, The wind blows.

Window, *n.* óbélé-úzọ̀; ọ́nú-úzọ̀ àbànì; úzọ̀ ńtà; úzọ̀-ínépù ányá; úzọ̀ ílépù ányá.

Wine, *n.* nmányá; nmia; nmanya-nkwu.

Wing, *n.* ǹkù.

Wink, *v. and n.* tábè ányá; tábì ányá; tábù énya; gbábì ányá; ńtábè ányá; ńtábì ányá; àtábù énya; ńgbábì ányá.

Winnow, *v.* sûchá; tìchá; fùchá; tàchá; yọ̀chá.

Winter, *n.* ógé oyi; mgbe oyi; oge ntumoyi.

Wipe, *v.* fíchá; bíchátá; híchá; nọ́chá; ríchá. Fichatalum ofu afele, Wipe me a plate.

Wire, *n.* ọ́nà-ídìdè; ọ́là yiri eriri.

Wisdom, *n.* àmàmífé; àmàmíhé; úchè; ọrìrì; àkọ́; ínwéúchè; ínwé-àkọ́; ínwéọrìrì; ọmú má-ífé; ọmúmáíhé. Nwata nka nwelu akọ, This child has wisdom.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Wise, *adj.* nkè nwélú úchè; dí àkọ́; nkè nwélú àmàmífe; nkè nwélú àmàmíhé; nkè dí ákọ́; nkè nwérí ọ̀rìrì; nkè márá íhé; nkè málú ifé.

Wish, *v. and n.* zù; chọ́; dọ́ ákpílí; tí nkọlọ; pa; izuzu; izu; ọchichọ; dọ-akpili; tí ńkọ́lọ̀; ọ̀púpá ányá. Anya nne-ya napaya, He is wishing for his mother.

Wit, *n.* úchè; ńghọ́tá; ǹzù; nmátá; ìlòlò; ọ̀rìrì; échìchè; òmùné; àgwà; òmòfè; írú-ọ́má; òbi-ọma.

„ (**humour**), òmùmé; àgwà; írú; óbì, as óbì ọ́má.

Wits, ísí; ùbúlù; ùbúrù; àkọ́; úchè; échìchè.

Witch, *n.* ámósú; ámúsú; nwáyí mà-ọ̀bù òkpòró némé ànwànsì; nwáyì némé ńgbánsí; nwáyì némé ùmànsì; nwáyì némé àmùmá díbià; nwáyì ọ́jọ́; díbià; ògbú-èbù-nù; nwáyì nágbá-áfá; nwáyì nésí àgùgọ̀.

Witchcraft, *n.* ítá ámósú; ílí ámúsú; ànwànsì; ímé ànwànsì; ńgbánsí; ímé-ńgbánsí; ùmà-nsì; ímé-ùmà-nsì; àgùgọ̀; ísí àgùgọ̀; ígbá-áfá; ígbá-àjà; ígbá úkpékpélé.

With, *prep.* nà; n'; yá nà; yá n'; nyélú; nyéré; kọ́; kọ́tá; (the verb sòlú or sòró or sòjé is also used, *e.g.*, Agamesolu i je, I shall go with you); yérí; mà. Jí; bú; búlú; búrú; wèlú; wèré, *i.e.*, take, may be taken as signs of the instrumental objective, *e.g.*, Oji egbe gbagbu ya, With a gun he killed him, or he took a gun and killed him.

With (together with), nyélú; nyéré; yérí; yá nà; kọ́; kọ́tá; sólu used as prep. with. Yá nà ya jelu Onitsha, He went to Onitsha with him.

Wither, *v.* kpọ́nwú; fínwú; chánwú; lònwú; jánwú; kpọ́.

Within, *adv. and prep.* nímé; n'ímélìmè; n'ímé-ímé; nà n'; rà; r'; nímé; rímé.

„ (**inside**), nímé; rímé.

Without, *adv. and prep.* n'ifè; n'ihwè; r'ihwè; n'èzí; r'èzí; na mbala; na mbara; na mbala èzí; n'ìló.

„ (**not having**), rọ̀, gh, gù; họ̀; hù; gì; may be used with any verb to express without; sometimes rọ is understood, *e.g.*, Qbialu ebea n'eli nni, He came here without eating. Qbiara n'asaghahu, He came without bathing.

Witness, *n.* àmà; òsíalí; ìkàrì; ákébé; ìfúsá.

„ (**person**), ónyé àmà; ónyé òsíalí; ónyé ìkàrì; ónyé-áká-ébé; ónyé-ìfúsá.

„ (**evidence**), àmà; òsíalí; ìkàrì; áká-ébé; ìfúsá.

Wizard, *n.* ògbòmà; ògbú-èbùnù; ọ̀mé-ànwànsì; ọ̀mé ńgbánsí; ónyé ńgbánsí; ónyé ùmà-ǹsì; ónyé ànwà-nsì; ọ̀gbá-áfá; ọ̀gbá-àjà; òsí àgùgọ̀; òsí ńgọ́.

Woman, *n.* òkpòró; òkpòró-ọ́bá; nwáyì; ónyényè; òkpòsó; okpoho; nwayi-ọba; agbala okporo; agbala nwáyì.

Womanhood, *n.* íbú òkpòró; íbú òkpòró-ọ́bá; íbú-nwáyì; íbú-ònyényè; íbú ónyínyè; íbú nwáyì-ọ́bá; íbú òkpòhó-ọ́bá; íbú-òkpòsó-ọ́bá; íbú

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

òkpòhó; íbú òkpòsó; íbú-ìkwùsì-nwáyì; íbú ágbàlà nwáyì; íbú ágbàlà-nwáyì; íbú nwáyì bí únọ̀.

Womanly, *adj.* díkà òkpòró; díkà nwáyì; nkè némé kà òkpòró; nkè némé kà nwáyì; nkè némé nwáyì; nkè némé òkpòró-ọ́bá; nkè némé nwáyì-ọ́bá; nkè némé ìkwùsì-nwáyì; nkè nághọ̀ òkpòró ọ́bá, &c. Ada-ya emebego okporo-ọba, His daughter is becoming a woman.

Womb, *n.* ńgú-nwá; àkpà-nwá; èkpà-nwá.

Wonder, *n. and v.* ife itu n'anya; ife ebube; ebube; ife afunene; afunene; ife-iju anya; ihe-iju anya; ihe-iju enya; alukosi; ibobo; ife-iti-nkpu; ife igbagwoju-anya; ihe-igbagwoju-anya; tu n'anya; me ebube; fu ife afunene; ju anya; me alukosi; nwua ibobo; ti nkpu; gbagwoju anya; lu ebube. Ife ọmelu bu ife ebube, What he did is a wonder.

Woo, *v.* banye nwunye; chọta nwunye; bedo nwunye; kudo nwunye; chọga nwunye; chọga nwayi. Arinze banyelu Mgbeke, Arinze is wooing Mgbeke.

Wood, *n.* ugboko; oke ọfia; oke ọhia; osisi; oshishi; nku.

„ **(forest),** ugboko; oke-ọfia; oke ọhia.

„ **(as material),** osisi; oshishi; nku; nku-ọku.

(piece of) Wood, ibe osisi; ibe nku; osisi; nku.

Wooded, *adj.* nke juputalu n'osisi; nke juputalu na nku; nke juputara n'osisi; nke juputara na nku; nke nwejulu nku aka; nke nwejulu nku afọ; nke nwejulu osisi aka; nke nwejulu osisi afọ; nke osisi kpalachili; nke nku kpalachili; nke osisi kpuchitalu; nke nku kpuchitalu. Nku kpalachili n'ugbofa, Their farm is wooded.

Wool, *n.* aji-anu; eju-anu; aji; eji.

Word, *n.* okwu; úkà; ásúsú; ile-okwu; ire-okwu; ife; ozi; ise-okwu; ihe; ikpa nkata; ikpa agwali; ikpa-ububọ; ikwu-okwu; ikariuka; ikpe; izu; izuzu; nkwa; okwukwa.

Word (a promise), nkwa; okwukwe.

Work, *n.* ọlu; ọru; ozi; ije ozi; iga ozi; ime ife; ime ihe; emelu ife; imime-ihe; emume-ihe. *v.* lu; ru; je ozi; ga ozi; me ife; me ihe.

Workman, *n.* onye ọlu; onye-ọru; onye ozi; onye-neje-ozi; onye-naga ozi; onye neme ife; onye-neme ihe.

World, *n.* uwa; enu-uwa; eluuwa; ndihie; ife di n'uwa; ihe di n'uwa; ebe madu bi; uwa mọ; ani mọ; **ala mọ;** uwam-uwa isatọ; uwam-ọzọ. Okoye si na uwa-ya-uwa isato na ya gabu onye-ọcha, Okoye says that after passing through eight worlds he will become a white man (*i.e.*, transmigration of spirits).

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Worm, *n.* òkpò; nkpulunkpu; nkpurunkpu; idide; igide; mbasikoroyi; aruru; ikpulu; ikpuru; ahuhu.

Worship, *v. and n.* ikpelu Chuku; ikpere-Chineke; isekpulu-Chuku; ifè-Chuku; nzizalu; inye-ebube; ikpọlu-isi ani; ibiri-isi-ala; ibelu-Chuku; ibelu madu; nsọpulu; otuto; kpelu; kpere; kpọ isi ani; sọpulu; nye ebube. Ayi nekpulu Chuku, We are worshipping God.

Worst, *adj.* nke jọkalisili; nke jọnarisili; nke kasi njọ; nke jọkarichara; nke kacha njọ; nke jọlu njọ kalisi; nke jọlu njọ karicha. Ifea jọkalisili ife nine, This thing is worse than all things.

(be) **Worth,** *v.* to; tolu; toro; kwesili; kwesiri; lu; ru; dabanye; ra; ha; ba n'ife; lo n'ife; ba n'ihe. Ákwà izutalu lulu ọnu-ya, The cloth you bought is worth the price.

(be) **Worthless,** *v.* abarọ n'ife; abagh-n'ihe; etoro; ekwesirọ; ekwesigh; etogh; elorọ elo. Nwoke afu elorọ elo, The man is worthless.

Wound, *n. and v.* imeta ọnyá; imelu aru; ọnyá-nmà; imeru ahu; ife ike; meta ọnya; melu aru; meru ahu; nwe ọnya nma; me ife ike; dalu aru; gbulu aru; lu aru; daru ahu. Ife ike melu ya n'aru. He has a wound. Ọlulu ya aru, He wounded him.

Wrap, *v.* fu; fukọba; rekọba; hekọba; piakọta; maji; machita; fukọ; rekọ; hekọ; piaji; tulu; turu; keku; fieku; hieku; kerube; gbo; gbochi; gbochita; kuku; gbakọ; gbaku; fiekọ. Agwọ kekulu ya n'ukwu, The snake wrapped itself round his leg.

Wreath, *n.* ife akpalu akpa; ihe akpara akpa; ife atulu atu; ihe aturu atu; ife ọfifi; ife afili afi.

Wreck, *n. and v.* nmebi; nbibi; nmelu; ina n'iyi; ila n'iwi; ila n'iyi; iyi; iwi; nfu; iyi-iyi; ntiwa ugbọ; òmìmì okpukpu-ugbọ; mgbasi; kpu; mi; tiwa; kuwa; gbasi. Ugbọ kpulu fa n'orimili, They suffered ship-wreck on the river.

Wrench, *v. and n.* fighali; fisi ike; fiputa; tufi; tughari; chighali highari; nfighali; nhighari; ntughari; nchighali; nchipu; ntufi.

Wrestle, *v.* gba mgba; mu aka mgba.

Wring, *v.* tufi; tufido; pigbu; pido; pigide; figbu; dọgbu; tọgbu; tọdo; tọgide.

Wrinkle, *v. and n.* sekọ; dọni; sukọ; dọkọ; nsekọ; nsukọ; ndọni; ndọkọ. Iru-ya dọnili adọni, His face is wrinkled.

Wrist, *n.* nkwonkwo aka; nkwojiaka; mpiaji-aka.

Write, *v.* de akwukwọ; gba akwukwọ; kpa ekwukwọ. Delum akwukwọ-ozi, Write me a letter.

Writhe, *v.* gbali; tufi; fikọ; fighali; tufighali.

Writings, *n.* ọdide; ọgbugba; ọkpukpa; ide akwukwọ; igba akwukwọ; ikpa ekwukwọ; ife edelu ede; ihe agbara agba; ihe akpara

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

akpa; akwukwọ edelu ede; akwukwọ agbara agba; ekwukwọ akpara akpa.

Wrong, *n. and v.* ife ọjọ; nmejọ; nmefie; nmehie; emelu; ajọ ife; ajọ ọlu; ajoọmume, nmebi; nmetọ; me ife ọjọ; mejọ; mefie; melu; mehie.

Wrong, *adj.* nke melu ife ọjọ; nke mejolu; nke mere ihe ọjọ; nke mejoro; nke melu nadirọ nma; nke melu ife nezirọ ezi; nke melu ife nakwurọ ọtọ; nke melu ife nadabanyerọ n'iwu.

(**be**) **Wrong,** di na nmefie; di na njọ; di r'emelu; di na nmejọ; di na nmehie; di n'ife ọjọ; di nmefie; di nmejọ, &c.

Y

Yam, *n.* ji.

Yard, *n.* ogige; agu; ǹkù; npalata; ọka; obi; mbudu; ntu-eka; egwe. Ọnyelum obi akwa nabọ, He gave me two yards of cloth.

„ (**enclosure**), ogige: agu; ọka ǹkù; npalata; egbo. Ọkulu ife n'ogige-ya, He planted something in his yard.

Yaws, *n.* ófì; akwuma; ekpechu.

Yawn, *v. and n.* ghe ughele; ghekpọ; ye uyele; ughele; uyele; nghekpọ.

Year, *n.* arọ; afọ; ehọ; edisi; ọnwa-ili-na itọ; ọnwa-ili na ibua.

Yeast, *n.* ife iji me achicha; ife nari ogbe achicha; ihe neko achicha.

Yellow, *a.* di ọbangu-ọbangu; di edo-edo; di odo-odo.

Yes, *ad.* è; eye; eyi; éhè; õ.

Yesterday, *adv.* nnyafu; nnyafulu; nnyahuru; unyahuru; unyahu; unyahiri; echi fere efe.

(**day before**) **Yesterday,** ta-buatọ; tabatọ; atọ ta; nwanne-echi fere-efe; echi-echi.

Yet, *adv.* tinyelu ife ndia; otú ọdi; etú ọdi; kọdina; kosinadi; lue kita; rue ugbua; "aka . . . rọ, aka . . . gh, begh "=not yet, are affixed to verbs, *e.g.*, Nna-ya akanatarọ, His father has not yet returned.

Yoke, *n.* ife eji ejikọ efi nabọ ka fa wenalukọ ọlu; ife ijikọ ife nabọ; ihe njikọta; ukpa-ka-onu; ife nkokọ; inọ n'ọgbá; inọ na nji; ife-nru; ibu alọ.

„ (**for cattle**), ukpakonu; ukpa-ka-onu.

Yolk, *n.* abubu-akwa; abubu-akwa-ọkuku; akuku di edo-edo nime akwa-ọkuku.

You, *pron.* ngi; i; gi; yu; yi; nginwa; gi onwegi; ngi n'onwei; ngi n'isi-i; yu n'isi-i; gi-n'ike-gi; (ye) unu; unu n'onwe-unu; unu-onwe-unu; unu-n'isi-unu.

Young, *n.* nwa-anumanu; nwa-anu; nwa-enu; umu-anu; (with) young, (with) child =di ime; di aru nabọ. *adj.* nwata; nwatakili; nwatata; nwatakiri; nwa ọfu; ópòpò. Oneso dika opopo osisi, He grows as a young plant.

Young man, okolọbia; okorọbia; nwa-okolọbia; nwa-okorobia; nwa-okolo; nwa-okoro; nwa-ukenani.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Your, yours, *pron.* nke i; nke ngi; nke gi, nke unu; in many cases "nke" is dropped, except where emphasis is needed, *e.g.*, Akwukwọ-i. Your book. Akwukwọ nke i, Your own book.

Youth, *n.* ibu nwata; ibu okolọbia; ibu nwata okolọbia; ibu okorọbia; ibu nwa-bọghọ; ibu nwa-ukenani; idi na nwata; idi n'okorobia; idi na-nwa okolo; idi-na nwa-okoro. Ana-mecheta oge ibu-nwatam, I am thinking of the time of my youth.

Youth (time of life), okolọbia; nwabọghọ; ibu-n'isi; oge ibu ndu; ibu ume ndu.

Z

Zeal, *n.* inu-ọku-n'obi; idi-oku n'obi; idi uchu; igba-mba; ijisi ike; idi ekwolo; idi-ekwo; idi-ndamanya; idi ilè; idi irè.

(**be**) **Zealous,** *v.* nu ọku n'obi; gba mbọ; jisi ike. (**Zealous,** *adj.* di ọku n'obi; di uchu; di ilè; di ire); me ife ilè; me ndamanya; me ife uchu. Ọnanu ọku n'obi n'ọlu-ya, He is zealous in his work.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

NUMERALS.

One, *adj.* ofu; otù; otuke; ọli; nani; di ofu; di otù; di otuke; di ọli; di nani. Enwelum ofu ọkuku, I have one fowl.

First, *adj.* nke izizi; mbu; nke mbu; nke ọli; nke nani.

Once, *adv.* ofu ugbolo; ofu ugbolu; ofu akpo; otù mgbe; otù ugbo; ofu nje; s'ofu nje. Ọjelu s'ofu nje, He went only once. By duplications of nouns. Ọlulu s'ofu nlu ọlu, He worked only once.

Two, *n.* ibua. (It is wrong to say ji ibua or ibua ji for two yams.) Ka ibua je, Let two go. Enwelum ibua, I have two. *adj.* nabọ; abua; ebua; di ibua; di ebua; di abua. (Nabọ is peculiar to O.) Ji nabọ not ji ibua.

Second, *adj.* nke ibua; nke abua; nke abọ; nke ebua.

Twice, *adv.* ugbolo nabọ; ugbo abua; mgbe abua. Ogbulu ngbu agu nabọ, He killed leopard twice.

Three, *adj.* itọ; atọ; atio; di atọ; di itọ; di atio.

Third, *adj.* nke itọ; nke atọ; nke atio; nke etọ.

Three times, ugbolo itọ; ugbo atọ; mgbe atọ; mgbe atio. Ochulu nchu mili atọ, He went for water three times.

Four, *adj.* inọ; anọ; enọ; di inọ; di anọ; di enọ.

Fourth, *adj.* nke inọ; nke anọ.

Five, *adj.* ise; iso; di ise; di iso.

Fifth, *adj.* nke ise; nke iso.

Six, *adj.* isi; di isi.

Sixth, *adj.* nke isi.

Seven, *adj.* isa; asa; di isa; di asa.

Seventh, *adj.* nke isa; nke asa.

Eight, *adj.* isatọ; asatọ; asatio; di isatọ; di asatọ; di asatio.

Eighth, *adj.* nke isatọ; nke asatọ; nke asatio.

Nine, *adj.* itenani; teghete; tegete; itiginani; tonu; toli; itoli; di itenani; sannọ; di sannọ; di teghete; di tonu; di toli, &c.

Ninth, *adj.* nke itenani; sannọ; nke sannọ; nke teghete; nke tonu; nke itiginani; nke toli.

Ten, *adj.* ili; iri; di ili; di iri; neli; di neli.

Tenth, *adj.* nke ili; nke iri; neli; nke neli.

Eleven, *adj.* ili-na-ofu; iri na-otù; ili-na otù; iri-ra-nani; monu; iri-na-ọli; di-ili na ofu; di ili-na-otuke; di iri-na-otù; di iri-ra-nani, &c.

Eleventh, *adj.* nke ili-na ofu; nke ili-na-otù; nke iri-na-otù; nke-iri-na-ọli; nke-iri-ra-nani, &c.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Twelve, *adj.* ili-na-ibua; ili-na-abua; iri-na-abua; nma-bua; iri-r'-ebua; di ili-na ibua; di ili na abua, &c.

Twelfth, *adj.* nke ili-na ibua; nke ili na abua; nke nma-bua; nke iri-na-abua; nke iri-r'ebua.

Thirteen, *adj.* ili-na itọ; ili-na-atọ; iri-na-atọ; iri-r'etọ; di-ili-na-itọ; di-ili-na-atọ; di-iri-na-atọ; di-iri-retọ.

Fourteen, *adj.* ili-na-inọ; nmanọ; ili-na-anọ; iri-na-anọ; iri-r'enọ; di ili na anọ; di iri-na-anọ; di ili-na-inọ; di iri-r'enọ; di nmanọ.

Fifteen, *adj.* ili-na-ise; nmise; iri-na-ise; iri-r'iso; di ili-na ise; di nmise; di-iri-na-ise; di-iri-r'iso.

Sixteen, *adj.* ili-na-isi; belu inọ n'oru; iri na-isi; iri-r'isi; di ili na-isi; di belu-inọ n'oru, &c.

Seventeen, *adj.* ili-na-isa; ili-na-asa; belu itọ n'oru; iri-na-asa; iri-r'esa; di ili na isa; di belu itọ n'oru, &c.

Eighteen, *adj.* ili-na-isatọ; ili-na-asatọ; belu ibua n'oru; iri-na-asatọ; iri-na-asatio; iri-resatọ; di-ili na-isatọ, &c.

Nineteen, *adj.* ili-na-itenani; ili-na-teghete; iri-na-toli; iri-na-tonu; iri-r'itiginani; belu ofu n'oru; di-ili-na itenani, &c. Ugili ili-na itenani, Nineteen mangoes.

Twenty, *adj.* oru; ohu; ọgu; di oru; di ohu; di ọgu.

Twenty-one, *adj.* oru na-ofu; ohu na otù; ohu na ọli; ọgu na otù; ohu-ra nani; di oru na-ofu, &c. Oru unọ na ofu, Twenty-one houses.

Twenty-two, *adj.* oru na ibua; oru-na-abua; ohu-na abua; ọgu na abua; ohu-r'ebua; di oru na-ibua; di oru na ibua; di ọgu-na abua, &c.

Twenty-three, *adj.* oru-na-itọ; oru na-atọ; ohu na atọ; ohu r'etọ; ọgu na-atọ; ohu na atio; ọgu na-atio; di ọgu-na-atọ; di oru-na-itọ, &c.

Twenty-four, *adj.* oru-na-inọ; ọgu na-anọ; ohu-na-anọ; ohu r'enọ; oru-na-anọ; di oru-na-inọ, &c.

Twenty-five, *adj.* oru-na-ise; ohu-na-ise; ohu-r'iso; ọgu na ise; ọgu-na-iso; di oru-na ise, &c.

Twenty-six, *adj.* oru-na isi; belu inọ n'oru na ili; ohu-na isi; ọgu na isi; ohu r'isi; di oru-na-isi, &c.

Twenty-seven, *adj.* oru na-isa; belu itọ n'oru-na-ili; ọgu na-asa; ohu r'esa; ohu na asa.

Twenty-eight, *adj.* oru-na-isatọ; belu ibua n'oru-na-ili; ohu-na asatọ; ohu r'esatọ; ọgu-na-asatọ; di-oru-na-isatọ, &c.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Twenty-nine, *adj.* oru-na-ite-nani; belu ofu n'oru na ili; ǫgu na-toli; ǫgu-na tonu; ohu na teghete; ohu r'itiginani; di oru-na-ite-nani, &c.

Thirty, *adj.* oru-na-iii; ohu na-ili; ohu na iri; ǫgu-na iri; ohu-r'iri; di-oru-na-ili, &c.

Forty, *adj.* ǫgu nabǫ; ǫgu abua; ohu abua; ihu-ebua; di ǫgu nabǫ.

Fifty, *adj.* ǫgu nabǫ na ili; ǫgu abua na iri; ohu abua na iri; ihu-ebua-r'iri; di ǫgu nabǫ na-ili, &c.

Sixty, *adj.* ǫgu itǫ; ǫgu atǫ; ǫgu atio; ohu atǫ; ihu etǫ, di ǫgu itǫ, &c.

Seventy, *adj.* ǫgu itǫ na ili; ǫgu atǫ na iri; ohu ato na iri; ihu etǫ r'iri; di ǫgu itǫ na ili, &c.

Eighty, *adj.* ǫgu inǫ; ǫgu anǫ; ohu anǫ; ihu-enǫ.

Ninety, *adj.* ǫgu inǫ na ili; ǫgu anǫ na iri; ohu anǫ na-iri; ihu enǫ r'iri; di ǫgu inǫ na ili, &c.

Hundred, *adj.* ǫgu ise; ǫgu isǫ; ohu ise; ihu iso; di ǫgu ise, &c.

Five hundred, *adj.* nnu na ǫgu ise; nnǫ na ǫgu ise; nnu r'ihu iso; di nnu na ǫgu ise.

Thousand, *adj.* nnu nabǫ na ǫgu ili; nnu nabǫ na iruli; nnu abua na ǫgu iri; nnu ebua r'ihu iri; di nnu ibua n'ǫgu-ili, &c.

Eight thousand, *adj.* ula-nnu; ohu-nnu; ǫgu-nnǫ; ihu nnu. Fa di ulu-nnu madu, They are eight thousand persons. Di ula-nnu; di ohu-nnu; di ǫgu-nnu; di ihu nnu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ANIMALS AND REPTILES.

Baboon, ózọ̀; ǫ́zọ̀dimgbá; ǫkpangu; àràbà.
Buffalo, atu; efi-ofia; ehi-ohia.

Camel, anyinya-kamel; ǫwakida; inyinya-kamel.
Cat, nwa-ǫbala; nwa-onogbo; nwa-kom; nwa-mbia; nwa-ologbo.
Chameleon, owumagana; ogwumagala.
Civet Cat, oku-ebunu; edi; akukǫ.
Cobra, ajǫ-agwǫ; agwǫ jolu njǫ dika aju-ani m-obu ubi.
Cow, efi; ehi; eshi.
Crocodile, ajiyi; agu-iyi; ajiiyi.

Deer, okogbo; ogbo-mili; mgbada; ǫcha.
Dog, nkita; anu-nsǫ; anu-úkwú-anǫ.
Donkey, anyinya-ibu; inyinya-ibu.

Elephant, enyi.

Frog, awǫ; aka-nkpǫ; mbala; okpolo; akili.

Goat, ewu; eghu.

Hare, imolo; ǫcha.
Hippopotamus, otobo; akum; enyi-mini.
Horse, anyinya; inyinya.

Jackal, nkita-ǫfia; nkita ǫhia.

Leopard, awǫlǫ; agu; egu.

Lion, agaba; ǫdum; ǫdumodu; odum; ǫta-okwoburu-isi; anamakrija.
Lizard, ngwele; ngwere; ǫmikalo; nche-unǫ; chekenchu-unǫ; okoti; okotimakpo.

Monkey, adaka; enwe.
„ **(kinds of),** abako; enweǫzala; okpo.
Mouse, oke-ǫfia; ǫwi; odu; ǫgini; ǫgǫ; ngeli; ǫgita.

Pig, ezi; eżi; ókómájí.
Porcupine, ebinta; ebi.

Rat, oke-unǫ; oke-ulǫ; oke; okelekwu.

Sheep, atulu; aturu; imilika; nmilika.
Snake, agwǫ; abubǫ; elili; egwǫ.
„ **(kinds of),** aju-ani; aju-ala; abu-ani; ebu-ale; ubi; elumiri; ǫlila; eke-ntu; agwǫafifia-ndu; eke-ǫgbà; ezeagwǫ; akege; kpalu-nkukpu-agwǫ.
Squirrel, ǫsa; obuni; osoloenwe; úzè.

Animals and Reptiles whose names are not known in English.

Ábú; àtànì; épélété; ìbìdà; ìkìlì; íkpákpá; ńchì; ǹnàgbúlédè; ǹnàwúrédè; anu-ewǫrǫ; ùbùbè; ùkpìlì; ùlílì; utulu.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

BIRDS.

Crane, abà.
Crow, ùḅànà; úḅàlà.
Cuckoo, ùbù.

Dove, ńdùlì; ńdulì-ògò; ńdò; ńdùrú.
Duck, ọ̀bògwù; ọ̀dọ̀gwùmà; ọ̀kúkù-bekei.

Eagle, ùgò; ùgò-ágwọ́.

Falcon, ndàbú ágú-ńkwọ́.
Flamingo, alinirene.
Fowl, ọkuku; ọkukọ.

Goose, ánú yílí ọ̀bọ̀gwù mà óbùlù íbù rí-nné kálí ọ̀bọ̀gwù; ugbala bekei.
Guinea-fowl, ọ̀gàzì.

Hawk, égbé.
Horn-bill, àpía.

Ibis, ùtù.

Jay, ékwúlò.

Kingfisher, òkpókó.
Kite, ágú-ńkwọ́ ǹdàgbú; ọ̀gọ̀-ńkwọ́; udene.

Ostrich, énYí-ńnùnù.
Owl, òkwùkwú; okwikwi; ozuguzugu; ikwikwi.

Parrot, ìchókù; ọ̀kwé; ìché; òkòkó.
Partridge, ọ̀kwà; ọ̀kwà-ìḅò.

Pigeon, kpalakwukwu; oziga; ekpala; ogbu-okuku; nwai; oresi.

Raven, ugolọma; ǹọ-ńọ-ǹọ; ǹọ-ǹọ.

Stork, ugbana; ubgala.
Swallow, eneke.

Vulture, udene; udele; akala.

Wagtail, ele-ọdu; dibia-nnunu; nnunu-osebuluwa.

Birds, etc., whose names are not known in English.

Áfià; áshà; agbadogwu; ápiá; dibià ńnùnù; èkwélé; egwulu; elọdu; **love bird,** idim; nkenu; nza; **water-duck,** ọbọgwu-mili; òbù; ọgbe; okilibazu; ọkili; olife; ọsu-akwu; ọtulukpọkpọ; **bat,** usu; ùtù.

Fish whose names are not known in English.

Ábè; áfọ̀; àjà; akulumpọ; alila; asa; anya-ọku; ebi; èfì; **electric-fish,** èlìlì, érúrú, ndundu; ejom; idele; igbenu; ikpokpo; **shrimp,** isha, ifia; nwa-ọma; ọ̀bọ̀; ọfū; ọgazinwu; ọ́gbọ̀; **puffer,** ọkpijọ (something like puffer, but poisonous); ọkpọutu; òsísí; ọkpọ; ọshọwu; ufom; ukata.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

INSECTS.

Ant, aruru; ahuhu.
„ **(kinds of),** danda; agbusi; elulu; ijele; ululo; àkà; akika; ido; ichekuluche; aṅa-nri; gbágbá; tutuntuani; aruru-ọcha.

Bee, anwu; enwu; anwu-ọgbugba; aṅu.
Beetle, adakada.
Bug, akika; akwu-ani; ébé.
Butterfly, ukpana; ulolokuba; urorokuba.

Caterpillar, ọbúbú.
Centipede, gba-nwoke-gba nwayi; gba-nwoke-ọghọ-nwayi; gbakuru nwoke-gbakurunwayi.
Cockroach, uchicha.

Flea, akulu; akọrọ; chinchi; ákpìrì.
Fly, aruru nefe efe.
„ **(kinds of),** ijiji; òdùdù; okpoloko-ijiji; íbábà; ifufu; kpukpu nkpọfulu.

Gnat, anwu.

Hornet, ebu.

Jigger, jiga; ziga; oziga; ọkantugbu.

Leech, etu.
Locust, igwulube; igurube; igube.
Louse, igwu; ashamala.

Maggot, aruru; aruru-ólúlú; ehuhu; ikpuru.
Millipede, esu; alili; ariri.
Mantis, okengene; ogugoro; ọchọgu.
Mosquito, anwu; anwu-ọtita; anwu-nta; agalagala-anwu.
Moth, nla; àkíkà; nsú-akù; nọ́mọ́gọ́-éká-nzú.

Scorpion, odogwu-ọzala; akpi.
Snail, ejuna; eju.
Spider, ududo; udeguru; udegulu.

Tick, akọ́lọ́.

Wasp, èbù; ebu nagba agba.
Worm, idide; igide; okpo; nkpulunkpu; nkpurunkpu; mbasikoroyi; aruru; ikpuru.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

The first words of the following list are those used in the books (the Bible, Readers, etc.) published in Union-Ibo. The words which follow the hyphen have the same meaning and are in use in one or more of the Ibo dialects. Union-Ibo is the result of a careful study of most of these dialects during the translation of the Bible by the late Archdeacon Dennis and his assistant, the late Mr. T. D. Anyaegbunan, of Onitsha, when the word most commonly understood by representatives from Aro-chuku, Bonny. Onitsha and Ungwana was selected and embodied in the text while the idiom was carefully preserved.

A

à—ọ́nwà.
àbàlì—ùchíchì.
ábọ́—ùkpá.
ábù—úrí, égwú.
àbùá—èbùọ́, nábọ̀.
àbùbà—èbùbù.
àḅọ̀—àḅùrù.
àḅùrù—umù-nnà, úmù-dí.
áfọ́—éhọ́.
áfọ́-òfùfò—óbì-ọma.
ágádí—óchínà-ochina, óchiè.
ágé-úlò—èjírìdà-úlò, ọ̀wúwú-úlò.
àgìgá—ùtútú, àlágá, ágá.
ágírí-ísí—ágúgúrú-ísí, áḅísí-ísí.
àgwè-étítì—ọ́hía-ètítì, ìsù̀-mírí, nchu-ayi.
áhà (kind)—úkpá.
ághùghọ̀—úghọ̀rọ̀.
áhírí—árílí.
áhù—ọ́hù.
ájà—ókwú-ájà.
ájú-àlà—ébú-àlì.
áká-èkpè—áká-ìbìtá.
áká-íkwè—ùsùsú, ọ́dú, áká-ọ́dú.
áká-ḿbé—áká-íbé, ńkpáléká.
áká-ùkúmè—nwá-ùkúmè.
áká-ńrí—áká-ìkéngà.
áká-ńtágídé—áká-kíkírí, éwúsí, áwọ̀.
ákàrà—àkpáyé.
ákú—ákí.
akuba—àḅálà, èḅàrà.
ákúkọ́—úbùbọ̀.
ákúkọ́-írò—ákúkọ́-ífò, úbùbọ̀-ílú.
ákú-mírí-ígwé—ńkpúrú-mírí, ákpúrú-míní.
ákwà—ọ̀kàrà, ákù.
ákwà-újú—ákwà-ńkpé.
ákwú-ùnùnù—èkwéní-ùnùnù.
àlà—ànì, àlì.
àlà-àkọ́rọ́—àlì-ọ́kpọ́ghírí, àlà-ọ́kpọ́kírí.
áláká—èpá.
álùgh-úlù—ìkòlìkò, ákwùnìkọ̀.
álúlú—élúlọ́, óbùtù, ìjírìjí.
ámá—ìló, ógó.
àmà—áká-ébé, ìfúsá.
àmàrà—ípírípí, éwú-ọ́má.
ámúmá—èńwághá.
ànígọ́—ásọ́nsọ́.
ánú-àrú—úlù-àrú.
ánúmànù—ánú.
ányájù—ányánjù, ányándù.
ányá-údó—enya-òdùdò.
ányá-ùhìe—enya-ùhìebé.
ányú-íké—ànyú-ńkú, éḅúḅú.
àńá—ọ̀lìa, àgíla, ágóné.
áńú—ánwú, énwú.
ákpírí—ùkọ́lọ̀.
ákpìrìkpá—éfíféré-ázù, ékwọ̀rọ̀, ńkpékéré.
árà—áhà, áhìa, ùdúdú-ígwè.
árá-ọ̀wìwì—árá-ọ̀pùpù, árá-ọ̀ḅúḅá.
ária—ngwá-úlò.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/uiu.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

àrìlíká—ńkpǫ́rǫ́-úḅǫ́, ígwè-úḅǫ́, ilǫ-ḅa.
árǫ̀—áfǫ̀, èdísì.
árǫ́—árú, íbídí.
àrú—àhú, ùhú, àzí.
árùa—óbó.
àrú-éfè.
àrú-mírí—áḅú-míní, òbòghò.
ásùsú—nsú, ókwú.
àtáṅ—àtáṅúrú, ḿḅílíḅá, ḅom.
áwàrà-úzǫ̀—ǫ́kpà-íbó, ǫ́gígárá.
áwǫ̀—ákánkpǫ́.

B

bà—gábà.
bàyèrè—bàrà, yérí, màkà.
bì—bè, bù.
bì ísí àlà nyé—sù ísí àlà ní, bèlú.
bí óbì—bú óbù.
bì úgwù—bù úbù.
bìḅǫ́—ḅǫ́ ùjá, kǫ̀kpǫ́.
bìlí—pábúrú, zǫ́ní.
bìyé—zìnyé, bàyé nzí.
bǫ̀—fó, ḅá.
bǫ̀ óbò—gwá ǫ́chù.
bù ábù—gú úrí, gú égwú.
bú ámúmá—má ámúmá, dóyé èṅwághá.
ḅú àrú—wú àzí, jǫ́ ùhú, tá àhú.
bū ǫ́nú—gǫ́ ǫ́nú, kpǫ́ ǫ́nú.
bū ǫ́nú—egwúgh íhé ǫ́nú.
ḅúhìe—búlù.
búlíté—pábúrú.
bùrùbúrù—òkìlíkílí.

Ḅ

ḅá (ǫ́kú)—dú, ré.
ḅá áfá—ḅa àjà.
ḅá ìkpúrù—lú árúrú.
ḅá íyí—me ka adú ísí, me ka enyó ónyúnyó, meka atá árúsí.
ḅá ìzù—ḅá ìzùzù, kpú ìzù, chí ìkpù.
ḅágǫ̀ àḅágǫ̀—ḅèré èḅèré, ḅérì èḅérì.
ḅághàrá—rídórú.
ḅákùtá àzú—ḅáyé àzú.
ḅápùtá—ḅáhía.
ḅásásí—ḅásáhí.
ḅáyé—ti.
ḅókwàsí—kpùchí.
ḅú èḅúḅú—bì nbìbì.
ḅú ǹḅú—wútá.
ḅú ǫ̀jà—hù òpù.
ḅúchàpù—chípù, zíchàpù, sè étúrú.
ḅúpù—kpúpù.

Ch

chá n'úzǫ̀—zǫ́lí n'úzǫ̀, zǫ́hú n'úzǫ̀.
ché ánwú—ché ùché.
chè èchìchè—lò ìlòlò, rì ǫ̀rìrì.
chèḅú—rìḅú.
chefù—zǫ̀lá.
chèghárí (úchè)—ghálú.
chètá—rìtá.
chèzǫ́—zǫ̀lá.
chí ísí—chí ézè, bu ónyé-ísí.
chì ǫ́chì—mú ámú.
chìchá—kwòchá.
chíghárí—ghálú.
Chínèkè—Chúkú, Chúkú-òkìkè.
chí-ǫ̀bùbǫ̀—chí-ófúfó, chí-ǫ́ḅúḅá.
chúkwúrú—ḅákwúrú.

D

dà (ányánwú)—kpǫ́dà.
dàlá n'ísí—dàkpù n'ísí.
dàkpùgídé (ányánwú)—lákpùgídé.
dé—ḅá, kpá.
dé ǫ̀chá—mábè ǫ̀chá, túbì ùchá, gwábì ùchá.
dèsá—dèwúsá, tasi.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

di ányá—telu aka.
dínà—díà, jínà.
dí-ntá—étá-ọ́hía.
dípù àdípù—típù àtípù.
dírí ndù—díhí ndù, díhía ndù, nọ̀ ndù.
dó—dóté, débé.
dò (àkú, &c.)—tù.
dọ́—sè.
dọ́kpú—sèkpú.
dọ́tá n'ágha—lùtá n'agha.
dú ìkwù—kpọ̀ íyí.
dúkọ́tá—kwákọ́dó.
dum—kpamkpam.

E

ébé—ìbé.
èbè—érírí-ílọ́-ǹkúmè.
èbérè—ọ́míkó.
ebigh-èbì—ébùgh-èbù.
ebili-mirí—ákpàrà-míní.
ébó—àḅùrù, íkwú, ọ́númá.
èbùbè—àlúkòsì.
èbúbó—ìbó.
èbùlù—èbùnù, èbùlè.
éḅè-élú-ígwé—ábúbá-élúgwé.
éḅúḅéré-ọ́nú—óḅóró-ọnu.
èchìchè—ìlòlò, ọ̀rìrì.
édídé—èlù, m̀ḅílú.
èdò-èdò—òdò-òdò.
éfù—èmúmà, ńnànmà, ńkítí.
égédégé-írú—ézè-írú.
égó—ìkpèghè, òkpòghò.
égwélé—ọ̀bèghèlè-okwù.
égwú (te)—úrí.
égwú (gwú)—ǹgàngà.
égwú-ótítí—ńkwà.
èhíhìe—ùkórí.
éjù-ísí—ékíké-ísí, ètítì-ísí.
éjùjù—éjù, ibéjá-ìtè.
ékwénsú—má ọ́jọ́.
ékwòrò—ékwò, ízá-ahú.
ékwú—ákwùkwà.
ékwùkwú—ńkwúkwú.
èkwúrù-úlọ̀—ìkándà.
émémé—émúmé, mémé.
émúméchí—chí-ọ̀bùbọ̀.
ékpè—nkọ́rọ́-àlà.
èkpéntá—ùhú-ọ̀chá, ǹchíchá.
ékpéré—ókpúkpé, ókpúkpé-eka.
ékpò—ọka.
érírí-ńmá—élílí-íchọ́-ńmá.
érírí-ǹzúzù—érírí-óghó, érírí-égwọ̀, ǹzúzù-ágwọ̀.
èsúrú—kalari, ákà.
ètìlì—chìchìrì, sìsìrì.
éwó !—ché !
éwū !—ówū !
éyì—ọ̀yì.

F

fé ǹzà—tí àpìa, yé ásọ́kú, tú ógù.
fíkpọ́ áfíkpọ́—híkọ́tá.
fọ́dú—bídí.
fù (òpì)—ḅu, hù.
fúchí—lákpù.

G

gábìgá—gáfé.
gárágárá—ńkọ́.
gò ákwá—bù ábù-ákwá, kwá ǹsèghè.
gósí—zí.
gọ́zí—méndè.
gúgù (óbì)—dújù, kásì.
gùzó—kwú.
gwá (ókwú)—kwúrú, dóyérí.
gwọ́—zọ́.
gwọ́—gwọ́kọ́tá, ḅe.
gwú égwú—me ǹgàngà.

Gh

ghọ́tá—mátá.
ghúpù—kpápù.

H

há—wó.
híọsísí—híesí, víosí.
hu n'ányá—kwé íhé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

I

ìbà—mḅèmḅè, òḅítí.
íbéríbé—íbéwá, íbéghírí.
íbó—àkú.
íbòbò—ákpátá-óyí, íbérézì.
íḅé—ákpàtì.
íḅóḅǒ—éghòrọ̀.
ìḅùdù—ìḅìdì.
ìchàfọ̀—ákísì, ńbǫ́kìrì, àkáḅọ̀m-ákù.
íchè—ícho.
íchì—okwoko-ọmọgọ.
ídé—àbà, ngá-rá-ézé.
ídìdè—ńbásíkóróyí.
ídú-úlọ̀—íbú-úlò.
ìgá.
ígírígí—íjíríjí, èlúlǫ́.
ìgùrùbè—ìgùbé.
ígwé-ójí—élúgwé-ńdú.
íhé-àtù—íhé-ímá-àtù, íhé-ímá-ètùtù.
íhé-íbé—íhé-áká-ébé.
íhé-íríbá-ámá—íhé-íhúmá-ama, íhé-áhúbá-ámá.
íhé-ùḅú—íhé-éwútà.
íhé-ndábà—íhé némé mádù.
íhé-ntúchí—ùkpǫ́lǫ́.
íhú-n'ányá—íkwé-íhé.
íjú-mírí—ójújú-míní, ntójú-míní, óbú.
íkírí-ézé—ézé-ábùrùgádá.
íkírí-úkwú—ìchírí-úkwú, ìchínà-ǫ́kpà.
ìkítí-úkwú—ìbìdì-ǫ́kpà, ìgìdì-ǫ́kpà.
íkó—ọ̀yì.
ílú—ílúlú, ínú.
ízí-ímí.
ímójú—nmójí.
ímúrímú—ífírífé.
ínyí—únyí, árí.
ìnyògh-ìnyògh—ìnyègè-ìnyègè.
ìkpúrù—ìkpúrì-ikpú, árúrú.
íríghírí—ílí(gh)-ílí.
írú—íhú, ívú.
írú-àbùá—úkà-èbùǫ́.
írú-ndǫ́lì—íhú-ńbákǫ́tá.
ísé—ísó.
ísí-áká—ńkpísírí-áká úkú.
ísí-áwǫ́—ísí-éghǫ́.
ísí-ńkwǫ́chá—ísí-ńkpóchá.
ísí-ǫ́má—íhú-ǫ́má, ùwà-ǫ́má.
ísí-ǫ́sú—ísí-áchí, ísí-ọ̀kpù.
ísí-úḅǫ́—úkwù-úḅǫ́, ọ̀kpù-úḅọ.
ísí-úkwú—ńkpísírí-úkwú úkú.
ísí-ùtútù—ùzǫ́-ùtútù.
ísǫ́-ùbà—ísǫ́-èzí, ívú-ńsǫ́.
ítéghété—íténání, tígínání, tólú, tónú.
ìtìrì—àtùnì, ǫ́chíchí.
ìwú—ànúchì.
íyàḅà—íkólí.
iyé-áká—ńtí-áká.
ìzù—ìzùzù.

J

jéré (ákwà)—márí, rùrú, ḅa.
jí ńjí—dú ńdú.
jìkéré—mékǫ́tá.
jìkwá—mékǫ́tá.
jímì—jihitigha.
jú (ajú)—júká.
jú àsè—jú íhé.
júrú (óbì)—júhú, dájú.

K

kà àkà—kwú.
kà ákàrà—kpá.
kámà—ǫ́ bù, kárí.
kírí—lé ányá.
kò (àchìchà, &c.)—rì.
kǫ́ (ákúkǫ́)—kpá (úbùbǫ̀).
kǫ́pù ísí—kpú ísí, lá ísí.
kù (úmé)—tú.
kùbì (úmé)—túbù.
kúdà (áká)—jú óyí.
kújà—lúkòsì.
kúrú—kpǫ́rǫ́.
kusa.
kùtá (ázù)—dǫ́tá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

kwá ákwá—bé ákwá.
kwá ákwá (ọ̀kúkù)—kpọ́ ákwá, tí ńkpú, kpọ́ ésè.
kwá émò—me àkàjè, mébé ińéré.
kwá íkó—kpé íkó, yì ọ̀yì, mé ùzì.
kwá útá—tá ònwé- útá.
kwádébé—kwágébé, jìkéré.
kwàlí—dúgídé.
kwéyé—kwérí, nákwé.
kwò ákwá—gò ákwá.
kwò ékwòrò—za ahu.
kwọ́ múrúmúrú—kwọ́mí àkwọ́mí.
kwú (ánwúrù)—sú.
kwú ǹtù—má ǹtù, má.
kwúdó—jékwú.
kwúgó (ánwúrù)—nyígó, nyíkóró.
kwúkpá—kwúchí.
kwúsí—gùzó.
kwútọ̀—dókási.

L

làrì—jínà bọ̀rì.
lédó—lékúté, nébì, ḅá ńké.
lélì—létù, tu ọ̀kúkọ́.
lì—nì.
lọ́ álọ́—nọ́ ánọ́, chì átùtúrú, zì èzì.
lọ́ mírí (óbì)—ékpọ́má-mìní **hú, nābì.**
lú (ílú)—tú.
lú ọ́lú—rú ọ́rú.
lù ùlù—nù ùnù.

M

má (abuba)—ḅá.
má àtù—má etùtù.
má (ǹkúmè)—lọ́, tú.
máchítá—kpùchí.
mádé—nọ́sà.
mákù—bákù.
málíté—bìdó, pálíté.
mánú-ótíté—údé.
mányá—mái.
má-ọbúgh—bèlù sọ̀.
mà-ọ́lí—mà-nchá, mà-nání, mà-ónú, zí ímí.
m̀bádámbá—íbédíbé, ọ́sísá.
m̀bárá—ọ́sísá.
m̀ḅásí—ámósú.
m̀bé—áká-ébé, nkpá-r'éká.
m̀ḅùdù—óbì, ǹtù-éká.
m̀ḅà-árọ̀—m̀ḅàm-áfọ̀, èdísì.
m̀ḅé—ábám, ábáǹ, íhé éjì atù íhé.
m̀ḅídí—ódúdó-ǹkpúmà, ìḅùḅúrú.
m̀ḅō—dúpù, ọ̀búkpọ̀.
mé èbérè—nwo ọ́míkó.
méchíbídó—méchígídé.
méká àrú—mékpá àhú.
mérí—lùḅú, ká íké.
mìkpu—mìbà, na ólí.
mírí—mílí, míní.
m̀mà-ǹkwọ́—íbèghìrì.
m̀mà-ògè—òḅú-àdànì.
mọ́—má.
Mọ́ Ńsọ́—Mọ́ Ọ́má.
m̀pèmpè—ágìgà, nkọ́nkọ́.

N

nágídé—nádó, jígídé, bà.
nání—sọ́sọ̀.
ńbìlí—ápábúrú.
nbìlíté—ápábúrú.
ǹbúzù—àbúzù, ǹbúdù.
ńḅá-áká—árí-áká, ọ́là-ísí-éká.
ńḅápùtá—nbáhía.
ńḅúrú—úḅúrú.
ńchárá—ájárí, úkọ́họ́bí.
ńché—ùché.
ńchèḅú—árìḅú.
ńchéfù—ázọ̀lá.
ńchèghárí—ághálú.
ńchérítá-írú—ághálútá-íhú, ńḅá-ítá-ívú.
ńchètá—árìtá.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ǹché-úlɔ̀—ǹchékénché-úlɔ̀, ágú-úlɔ̀.
ńchèzɔ́—ázɔ̀lá.
ńchúlí—áchúlá.
ǹdáƃú—ɔ̀kpú-n'àlà, ǹkwɔ́-ókpù-kpúrú.
ǹdàgwùrùgwù—ǹdàlàgwùgwù, ńsùdà-úgwú.
ǹdélé—ókpìrì, ùsù.
ńdínà—ńdíà, éjínà.
ńdɔ́tá-n'ághá—álùtá-n'ághá.
ńdɔ́zù (ǫ́nwá)—ńƃázù, ókwɔ̀-kǫrǫ, ńkwójú.
ǹdùndù—ùdù-ùdù, dùká.
ńdùrú—ńdùlì.
ńgá—ńkpɔ́rɔ́.
ńgábìgá—ńgáfè.
ńgàjì—ǹkáńúbɔ́.
ǹgàngà—ńgàlá, ákpákóró-ùhú.
ǹgírí-áfǫ́—érírí-áfǫ́, ákírí-éhǫ́.
ńgó—írí-àzú, ńgá-àzú.
ńgósí—ózízí.
ńgózí—éméndè.
ńgúgù—àdújù.
ǹgwé—ɔ̀kpùrùkpù, úgwú-ǫ́nú-úzɔ̀, ńƃábó-ɔ̀ké.
ńgwɔ̀—úgwɔ̀.
ńghǫ́tá—ámátà.
ńhújú-ányá—nhúsì-ányá.
n'ìhì—yérí.
nílé—kpamkpam.
ńjí—ńdú.
ńjìkéré—émékǫ́tá.
ǹjú-áká—ńkpójú-áká.
ńkā—ńké à, ǫ́nwà.
ǹkà—ɔ̀kà.
ǹkàtà—èkètè.
ńkírí—ólílé-ányá.
nkisi—lǫ́ghǫ́-ákísì.
ńkítí—éfù, ƃmúmà, ńmànmà.
ǹkò-ázù—ùkpɔ̃, ńsè-úbá.
ǹkúmè—ókúté.
ńkúkú—ńkúbà, ákùkù, ísí-kú-kúrúrú.
ńkwà—ɔ̀kwúkwé.
ńkwádébé—ákwágébé, ńjìkéré.
ǹkwé-ákwà—íhé éjì kwó ɔ̀kàrà.
ńkwónkwó- —ńkwóyí-, ńpíají-.
ńkwútɔ̀—ńdókásí.
ǹlá—àkíkà, nsú-ákù, nǫ́mǫ́gǫ́-éká-nzú.
ńlédó—ńlébǫ́, ńlékútá, ńnébì.
ńlélì—ńlétù.
nméká-àrú—nmékpá-àhú.
ńmérí—ńlùƃú.
ńnú—únú.
ńǹòmí—ńjíjè, èzúzò.
nǫ́nyábá—nǫ́kété, nǫ́dèbé.
nǫ́yéré—nǫ́gídé, nǫ mа, nǫ́nyábú.
ńpákó—ápákóró-ùhú, ǹgàngà.
ńpíakǫ́tá—ńfúkǫ́bá.
ǹkpà-n'áká—nkpara-áká, ùsù, nkpǫ́-ásá.
ńkpárí-úkà—ńkpárí-úbùbɔ̀.
ńkpísí-áká—ǫ́kpárá-éká.
ńkpísí-úgódí—ǫ́túghá-úzɔ̀, ǫ́kpǫ́-ghǫ́rǫ́-úzɔ̀, ǫtúgwó.
ńkpísí-úkwú—nwá-ǫ́kpà.
ńkpófù—ńwúsì.
ǹkpǫ́-n'írú—ǹkpǫ́rǫ́-íhú, ékíké-íhú, úbùrù.
ńkpǫ́nkpǫ́—ǫ́kpú, ɔchínà, óchìe.
ńkpǫ́rǫ́—íyàƃà.
ǹkpɔ̀rɔ̀gwù—ǹƃɔ̀rɔ̀gwù, ɔ̀bà-ràgù.
ńkpǫ́rǫ́-úkwú—ígà.
ńkpǫ́yé—ńkpǫ́rǫ́-ńkpǫ́rǫ́, ńkpá-yé.
nkpùdó—nkpùgídé.
ǹkpúkpǫ́—ńkpǫ́rǫ́-ńkpǫ́rǫ́, ńkpǫ́yé, nkpaí.
ńkpútánkpú—ńkpógónkpó, ńkpǫ́dà.
ńkpúrú—ákpúrú.
ńrá—ńhá, ìwú.
ńrìarìa—ńyìnyà, ùwásì.
ńrɔ̀—ńrùrɔ̀, ǹrùe, rɔ̀jí rɔ̀jí.
ńsó—nyàtàrì.
nsɔ̀ƃu—ímé-ɔ̀kpàí.
ńsǫ́pùrú—íyé-ùgwù.
ńsúghárí—ńnúpùtá-ókwú, ńghá-lú-úkà, ńƃánwɔ̀-ókwú.
ǹsùkwárá-áchí—sùngwám, ǫ́sú-ání, ǫ́sú-nání.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ńshánshá-mírí—ábúrúbúrú, búríbúrí.
ńtàkwú—ńtàkèyé, ntányì.
ńtámù—ńtánwì, ńsúnyè.
ńtò-àlà—ọ́mà-àlì.
ńtọ̀ḅú—ńpìḅù.
ǹtú—ǹtúlú, ǹtútú-íbé.
ǹtù (ázù, &c.)—àsá.
ǹtù-áká—ámà-áká, nḅá-áká.
ńtúghárí—ńdáká.
ńtúhì—éńékù, ńnúnùkàtá.
ǹtúhìe—ùflegè, ńtíyé, ḿbóró.
ńtùlé—árìgà.
ńtúpío-úzọ̀—ńtúfè.
ńtúpọ́—ńtùpá, ńtùká.
nú ọ́nú—sú ímí.
núǰírí—núǰú.
n'úkwú-àlà—n'úkwú-élú, n'íjèọ́kpà.
nùkpọ́—rúgídé.
nwà—lé ùlé, tù ámà.
nwá-ányá—nwántántá-ányá.
nwáyì-àgà—nwáyì átúgh ímé.
nwáyì nēlé ímé—nwáyì nējì ímé.
nwáyọ̀—júríjúrí, tọ́mèjì, túkpààhú.
ńwèzúgá—éwèláhí.
nwɔ̀—ḅanwɔ̀.
nwúnyè—wínyè, nyè.
ńwútá—íwé.
nwúyé ọ́lú—nwúkwí ọ́rú.
nyà—ǹà, kwọ́.
nyà ísí—ǹà ísí, lú ọ́nú, kò úkò.
nyáhùrù—échí fèrè èfè.
nyé—ní.
nyébì—nísí n'àzú.
nyi.
ǹzà (fe)—àpìa (ti), ásọ́kú (ye), ógù (tu).
ńzọ́pùtá—ńdọ́pùtá.
ńzùbé—èchìchè, ọ̀rìrì.
ǹzúzó—èzórò.
ǹzúzù—íńéré.

Ń

ǹá (n'ọ́kú)—hú, dá.
ńíǹàchá—ǹàchá.
ǹòmí—jíjè, zúzò.
ǹú—lá.
ǹú íyí—dú ísí, nyó ónyúnyó, tá árúsí.
ǹùrí—ǹù.

O

óbé—ńbúhìe-ósísí, krọs.
òbí—òbú, mḅànà.
óbì-ògwú—ọ́bì-ágwú.
òbìbì—òbùbè, òbùbù.
òbó—íhìrì, ívìrì, ítù.
òbòdò—ógó, àlà.
óḅèyè-ọ́nú-ńtú—óké óḅèi.
óḅí—óḅù, édóyégh úkà.
óḅó-mírí—ítú-mírí, élé-mírí.
òḅú-mírí—èrítì-mírí.
óché—àgàdá, ǹgàdá.
óchìe—óchínà.
òdé-ákwúkwọ́—ọ̀ḅá-ákwúkwọ́, ọ̀kpá-ékwúkwọ́.
òdìdé—ọ̀ḅùḅá, ọ̀kpùkpá.
òdùdú-ìkwù—ọ̀kpùkpọ̀-íyí.
ófé—óhó, óvó, fulọ.
ófè—ńtíkà.
ófífí—étútó, ónwó.
ógè—mḅè.
ògìdì—ágúm, íḅúdú-ọ̀gù.
ògìgè—ọ̀kà.
ógólógó—ékáléká.
ógwè-áká—ókpòrò-ǻká, éká.
ógwè-úkwú—ókpòrò-úkwú, ósísíápátá.
ògbó—òwú, ùrézè, òlúlú.
òjí—ńdú.
ókènyè—óchínà-óchínà, óchìe.
ókllì—millet.
ókó (ọ́kà)—óké, óḅè.
òkokó (ósísí)—ótótó, úzárí, òkòghòrúrú.
òkòkòrò—ńdàjíná.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ọkọrọ́bìa—nwá-ọkọrọ̀, nwa-ùkènání.
ọkwóló—ọ̀má-ńkọ́kọ́, ńsérí-ńhùhọ́.
ókwú (ị̀bé, &c.)—ókwúkwú.
ọkwùkwó—ńkwété, édébé-ézíúkà.
ọkwúkwú—ikwigh-ikwigh.
ọkwú-ọ́hía—ùdùgh-ùdù-ọ́hía, ńkpùtù-ọ́hía.
ọlé ?—**kèdú ?**
ọlìlì—ọ̀nìnì.
ólùlù—ńsùsù.
ọlùlù—èlù, mḅílú.
ọmìmì—ńsùsù.
ọmùmé—**uma.**
ónózí—**apiri api mádù, okiri mádù.**
ónyé ńtì chìrì—ónyé-ńkítì.
ónyé-ḿbé—ónyé-áká-ébé, ónyénkpá-r'éká.
ónyé-ǹkà—ónyé-ọ̀kà.
ónyé-ùkpọ̀—ónyé-ńdìdè.
ọnyìnyé—ọ̀níní.
ópótó-ọ́kú—óbókó-ọ́kú.
ọ̀pù—ọ̀pì, ọ̀pòróró, ọ̀zé.
ópù-n'ísí—**ùbúrù-ísí.**
ọkpọ̀m-ọ́kú—íkpé-ọ́kú.
ọkpó-ọ́nú—ímé-àkpó, ọkpó-ólú.
óríọ̀nà—**ukpé.**
ọsèkè—ọ́gù, shovel.
ósíámá—ǹkúmè-úzú.
ọsìmìrì—ènyùm, ányìm.
ọsùsọ̀—**na nsọ̀ na nsọ̀.**
ọsùsù—ákpúrú-èḅísì, àjàrì.
ọtọ̀bọ̀—ényí-mírí, ákùm.
ótú (**mírí**)—ágìgà-mírí, ọ́nú-ású.
ótù—ọ̀fú, nání.
ọtù—ọḅọ̀, ọtútú.
ọtùlè—íkè.
ọtùtọ̀—ètòyé.
ótùtù—ótìtì.
ọwúwú—ọ̀rúrú.
ọyíyí—ọ̀yíyé, ọ̀títí, ọkpùkpù.
ózélé—**yághàyághá**, èdè, ihe eji aḅá óghó.
ọ̀zìzí—ńkúzí.

Ọ

ọ̀bàrà—mmé, mú.
ọ́bìa—ọ́bìayé, **àbíà**, èbíà.
ọ́bọ̀—**ígwá-ọ́chù.**
ọ́ bùlà—**ọ́ bù abú.**
ọ́ búrú nà—**ọ́ búrú kà.**
ọ̀ḅà—ńkpú.
ọ̀ḅọ́—**ùkè.**
ọ̀chíchírí—ìtìlì, **àtùnì.**
ọ̀dìdà (anyanwu)—àkpọ́dà.
ọ̀dìdí—**ùdìdí.**
ọ̀dum—**ọ̀dúm, ọ̀tá-ọ̀kwọ̀bùrù-isi, ánámákírí-yá.**
ọ́fìerè-úzọ̀—**ọ́kwà-ḿbó** ḿbù-ísí, ntúfì-úzọ̀.
ọ̀fùfù-ọ̀pì—**ọ̀ḅùḅú-ọ̀pì.**
ọ̀gàrànyà—**onye-èkù.**
ọ́gírígá—**ńgírígá àgárá.**
ọ́gú (**àbùá**, &c.)—óhú, ihu, ívú.
ọ́hû—ọ́húrú, ọ́fû, ọ́vû.
ọ́hù—**ọ̀hùhú-úzọ̀**, ḿvú, **ènwagha.**
ọ̀jà—**ọ̀pù-ọ́kpọ́.**
ọ́kà—**àkpùkpà, àkpàkpà**, mbi-**àkpà.**
ọ̀kọ̀rọ̀tọ̀-ákwà-úḅó, ọ̀kàrà-àmápù.
ọ́kù—**ọ̀ḅùḅú-ázù.**
ọ́kwá-áká—áká, ńbúbá-áká, ábúbá-éká.
ọ̀kwá-ọ̀jà—ónyé nāhù ọ̀pù.
ọ́là-èdò—**gold.**
ọ́là-ọ́chá—**silver.**
ọ́lú—ọ́rú.
ọ́lú (**ánú**)—**ọ́rú, útákú.**
ọ́mú—ígú-èḅè.
ọ́nú-ọ́nú—**ọ́núnú, núnú.**
ọ́nú-úzọ̀-ámá—**ọ́nú-ńkpú.**
ọ̀nwùnwà—**ílé-ùlé, itú-ámà.**
ọ́ńù—**áńùlí.**
ọ̀ńùńú—**ọ̀lílá.**
ọ̀kpọ́—**ọ́ḅólí.**
ọ̀kpúkpú-ọ́lú—**íkpé-ọ́rú**, íné-ọ́lú.
ọ́rìa—**ùwásì.**
ọ́rú-àlà (mányá)—**ọ́ḅúdúrú, ékè-àlì**, íkè.
ọ́rúsí—**àhú-ọ́rú, àzí-ọ́rú, ènwúmá.**

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

ọ̀súsọ́—**ìsúsú, ísú-m̀pùrù, ǹtìrì.**
ọ̀té (ánú)—**òkpò, ǹkpùtú.**
ọ́tọ́sí—**ọ̀ḅá, ókpórìmá, ńkpórọ́.**
ọ́túrú—**ńtúrú.**
ọ̀tùtù—**ọ̀sìsì.**
ọ̀wàrà-mírí—**ọ́wọ̀lì.**
ọ̀wùwá (anyanwu)—**áwái.**
ọ̀zàrà—**íkpá.**
ọ̀zìzá—**édóyéwàtà.**

P

pé úpé—**di nyà-ányà.**
pèkèpèkè—**pìakàpìakà, lòrìlọ̀rì.**
pìá—**tí.**
pìají—**máji.**
pìazí—**mákọ́tá.**

Kp

kpàchá—**chá, kpà.**
kpàchí—**tùchí, ḅàchí.**
kpọ́ (ísí àlà)—**sù, bì.**
kpọ́ (ùbọ́)—**kú, má,** kwà.
kpọ́ ásì—**kpọ́ úgwọ́, tú író.**
kpọ́nwú—**chánwú, túnwú.**
kpọ́rè—**hi, wè m̀ḅè, nuru.**
kpọ́té—**kúté.**
kpọ́zè—**násà.**
kpú ákpú—**rí árí.**
kpú úrá—**má ọ́lá, lọ́ áká, jú éká.**
kpùdó—**kpùgídé.**

R

rá (miri, &c.)—**sala, ǹu.**
rá ńrá—**kwú ìwú, há ìwú.**
rá ókó—**há óké, tí óḅè.**
rághárí (íré)—**ráchá.**
rápù—**ghákọ́.**
ràpú—**hàpú, hìapú.**
rárú úrá—**hí úrá, ráhí úrá, ráhú úrá.**
rárú àrárú—**ráhú àráhú, ráhí úrá.**
ré ùré—**réhí èréhí.**
rényé—**résí.**
rèrè—**hèrè, hèrí.**
rì (áká n'ákpírí)—**má, tọ̀, jìdé.**
rí ńgó—**rí àzú, rí ngá-àzú.**
rìa (ọ́rìa)—**yà, nyà, wá (ùwásì).**
rìbá ámá—**hùbá ámá, hùmá ámá.**
rídà—**kpọ́dà.**
rígó—**nyíkóró.**
ríọ—**ría.**
rópù—**fópù, hwépù.**
rọ́ (àrú)—**tá.**
rọ̀ àrọ̀—**lọ́ álọ́, hí áhí.**
rọ̀ nmá—**rèjí, ǹàjí.**
rógọ̀—**nyákọ̀bá.**
rù (mírí)—**chí, kpò, kwò.**
rú ǹbì—**bì ǹbì ọ̀gù, kwá ágha.**
rú újú—**ḅa ńkpé, nọ̀ ńkpé.**
rú̱ úkà—**rú̱ àrúm-úkà, rú̱ àrùmàrú-úkà, sì àrùmàrú-úkà.**
rúdà (àlà)—**húridà.**
rúrùpù—**húhùpù, húhwá.**

S

sá (àrú)—**wu.**
sá (írú)—**fíọ, vía, kwọ́.**
sá (úkwú)—**chá.**
sághó—**ghésá.**
sè—**dọ́.**
sé (n'élú mírí)—**mèfí.**
sínwú—**dí sìsìrì.**
só—**dó, ḅá.**
sòḅu—**mé ọ̀kpàí.**
sọ́ (m̀pì)—**dú.**
sọ́ ìsì—**sísì (ka onye-ìsì).**
sú (ákwà)—**sá.**
sú ǹgọ̀ngọ̀—**zọ̀jọ̀ghárí úkwú, kpọ́ gànàgànà.**
súgwá—**súkọ́tá, súḅàkọ́.**
súghárí (ásùsú)—**núpùtá ókwú, ghálú úkà. ḅánwò ókwú.**
sútú ọ́nú—**súsú ọ́nú.**

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

T

tā—tani.
tá àrú—jọ́ ùhú.
tákọ́rọ́—táchá.
támù—tánwì, súnyè.
tási—túsísí.
tátọ̀ ókwú—kwú àghárá.
té égwú—té úrí.
tí (aka, &c.)—kú.
tí ńkpú (éhí, &c.)—bé úyà, sè.
tí úfé—má úfé.
tiḅu (anyanwu)—cháḅú.
tíyéré—yékọ́tá.
tò—tòyé.
tọ̀ ńtì n'àlà—ḅàbá ńtì.
tọ̀ ńtọ̀-àlà—mà ọ́mà-àlì.
tọ̀ḅọ́—ḅọ́tọ̀.
tù—sì.
tú (égwù)—sọ́.
tú n'ányá—tányé n'ányá, zi.
tú ńgùzó—kwáchí.
tú újọ́—sọ́ ǹdúdù.
túḅọ́—sọ́rú, dá úḅọ̀.
túchá—chọ́pùtá.
túghárí—ghálú.
túhì—ńékú, núnùkàtá.
túrù—dàtọ̀.
túrú ńdù—túrú úmé.
tùtù—túpú, m̀ḅè -bègh.
tútù áká—ḅéyé éká, gwú áká.
tùyéré—tùrú.

U

úbè—árùa.
úbì—úḅó.
ùḅú a—kita, ọ́nwántá.
ùbùbé—ìgwùlùbé.
ùḅò—ákpá.
ùḅúḅọ̀ (áǹú)—àkpákà, ọ́tá.
úchè—ọ̀rìrì.
ùdó—ùtọ́.
ùdúdó—ùdúdé, ńgúgúrú-ude.
úfìrì—úḅùrù, úvùrù.
ùfọ́dú—ùbídí.
ùgòdì—ìgòdó, nwámbè.
úgòló-ọ̀mà—ńọ-ńọ-ńọ.
ùghá—àsí.
ùhìe—ùhìeḅé.
újọ́—ǹdúdù.
újú—nkpe, úrú.
úkọ̀—ónyé-ózí.
ùkwù—àghò.
úkwú—ọ́kpà.
úkwú-àlà—úkwú-élú, íjè-ọ́kpà.
úlò—únọ̀.
úlò-íkwû—tent.
úlò-ńkpọ́rọ́—únọ̀-ńgá.
úlò-ńtú—úlò-ǹdò, únò-ọ̀kà.
úlò-ńwúbì—éwúbì-úlò, úlò-ntà, ńmábì-únò.
ùmàrà—àmàla, ápùpà.
úmé-ńgwú—ọ̀bọ̀, ègálá, àgàrà.
ùmì-ánú—ùtọ́rọ̀.
ùkpàlà—ògúgú, ọ́kwọ́kwọ́lọ́.
úkpúrú—énúkú-ọ́kpà.
ùrè—ùhè, éhèhè.
ùròdì—ìrèdá.
úrọ́—úrúa.
úrù (àlà, &c.)—úrùghùrù.
úsòrò—òsùsò.
ùsọ́—ágìgà, nkọ.
ùsù—ọ́tú.
úwé—àwù, ńwéi.
ùyọ̀kọ̀—ọ́yọ̀, ọ̀wùghùwù.
ùzàrì—ùzù, ọ̀zà.

W

wágháří—píoghárí.
wárárá—nkpànkpà.
wèzúgá—wèláhí.
wì árá—pù árá, ḅá árá, ḅá ìgìrì.
wú (úlò, &c.)—rú.
wúbìgá—kwúbùgá.
wútá—wé íwé.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Y

yéré áká—tírí aka.
yí—yé, tí, kpu.
yí (n'ólú)—nyà.
yì íyì—wì íwì.
yìkǫ́—kwù, sò.
yǫ́chá—húsía.
yǫ́kǫ́tá—húkǫ́tá, márùbé.

Z

zá—dóyéwátá.
zá ázá—kò èkò.
zé (ńrǫ́)—chó.
zé úmé—túnásá úmé.
zé ùzéré—zé ndù.
zí—kúzí.
zì (ìtè)—zè.
zí ézí—dízì àdízì.
zìlágá—dúláje.
zó (áká)—tù, ma.
zò (mírí)—dò.
zǫ́pùtá—dǫ́pùtá.
zù wúrúwúrú—dà wúrúwúrú.
zùbé—chè, rìbá.
zùtǫ̀—zùlù, zùbì, zùjǫ́.

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized
Digitized by Google
Original from NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

3 5556 041 684267

provided by the
over Symonds
n Endowment

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

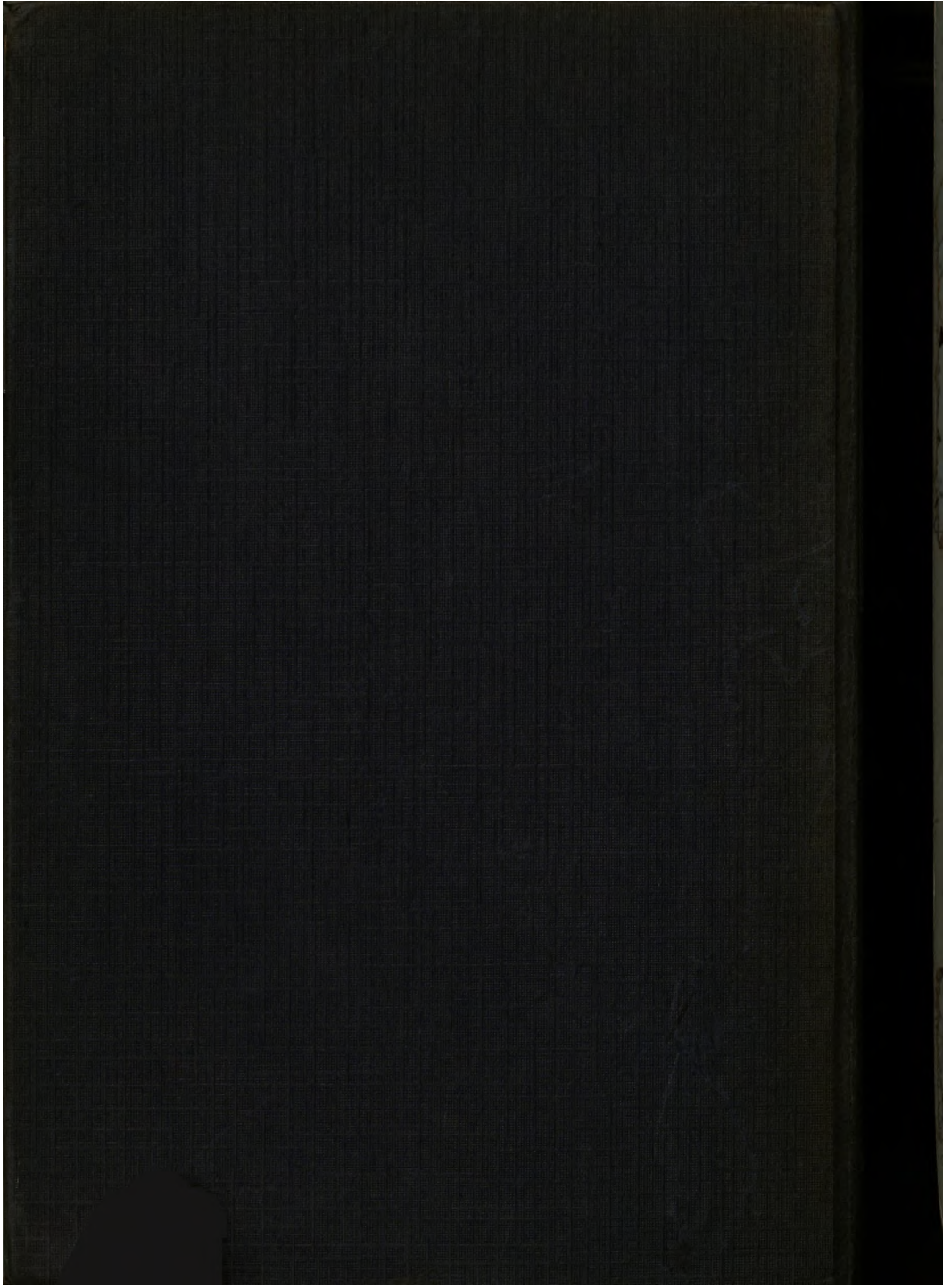

Generated at Temple University through HathiTrust on 2026-06-28 09:08 GMT
https://hdl.handle.net/2027/ien.35556041684267 / Public Domain in the United States, Google-digitized

Digitized by Google

Original from
NORTHWESTERN UNIVERSITY